

د اسلام د پیل

اتلې مېرمنې

ژباړه او ترتیب: عبدالحق ثاقب (هزارناوی)

Ketabton.com

کال: ۲۰۱۴ اگست ۱۵

د کتاب نوم : د محمد صلی الله علیه وسلم د وخت بڼڅې

ژباړن : عبدالحق ثاقب (هزارناوی)

کمپوز : رحمت الله ماموند

دالی

ګران پلار ته !

ګرانې مور ته !

تقریظ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده ،

وبعد :

صحابه کرام رضوان الله عليهم اجمعين ، له رسول الله صلى الله عليه وسلم خچه را وروسته د اسلام د سپیڅلي دين اعيان او ساتونکي دي . عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فرمايي : (اختارهم الله لصحبة نبيه) الله جل جلاله صحابه کرام د خپل پيغمبر رسول الله صلى الله عليه وسلم د صحبت او ملگرتيا لپاره خوښ کړي وو . د خير القرون لومړني او ممتاز شخصيات همدغه صحابه کرام دي . او الله جل جلاله دهغوی د عدالت او د خپل پيغمبر محمد صلى الله عليه وسلم سره د صحبت او نصرت يادونه په قرآن کریم کې کړې ده . نو دداسې سترو اشخاصو عاداتو ، اخلاقو او لوړو کارنامو نه ځان خبرول ځکه ضروري دي ، چې الله جل جلاله په خپل کتاب قرآن کریم کې دهغوی د اتباع حکم کړی دی . الله جل جلاله فرمايي : (واتبع سبيل من انا ب الي) . او دا يقيني خبره ده چې په صحابه کرامو کې ځينې بنځينه صحابيياتې هم شته . چې دهغوی سيرت او تاريخ له غيرت او انساني کړنې نه ډک دی . سره له دې چې د صحابه کرامو په پيژندنه او تاريخ باندې علماء کرامو ډېر زيات تصانيف او ليکنې کړي دي ، لکه دوکتور محمد زازی حاج عثمان تقریبا د اتيا کتابونو نومونه ياد کړي دي . چې هغه د صحابه کرامو متعلق ليکل شوي دي . خو زموږ محترم وررو عبدالحق ثاقب (حفظه الله ورعاه) چې کومه ليکنه کړې ده ، دا د اوسني عصر ، په ځانگړې توگه د مسلمانو خویندو لپاره يوه ښه نمونه ده . په اسانه پښتو ژبه کې ليکل شوې ده . بايد چې هر څوک يې مطالعه کړي او گټه ترې پورته کړي . الله رب العزت دې دغه ليکنه په خپل عالي دربار کې قبوله او منظوره کړي او زموږ د ټولو لپاره دې د نجات ذريعه وگرځوي . آمين

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم

شيخ القرآن مير سميع الحق

01-12-2014

پېښور ، پاکستان

تقریظ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حمد الشاکرين ، والصلاة والسلام على رسوله محمد وآله وصحبه اجمعين ، وعلى من تبعهم باحسان الى يوم الدين .

وبعد :

(د محمد صلى الله عليه وسلم د وخت ښځې) دا کتاب چې عبدالحق ثاقب (هزارناوي) ژباړلی او ترتیب کړی ، له لیدلو او لوستلو سره سم مې ورته د زړه له کومې د خیر او عافیت او روغتیا هیله څرگنده کړه ، او له الله جل جلاله مې ورته دعاء وغوښته چې په عمر او علم کې یې برکت واچوي .

هغه کړنه ، لیکنه ، منډه ترړه ، خبره او بیان چې د صحابه کرامو رضوان الله عليهم د سیرت ، تاریخ ، اخلاقو او ښکونو کارنامو په اړه وي ، د مسلمان انسان احساس راژوندی کوي او اروا ته یې تازه کي وربخښي ، دا یو مالوم حقیقت دی چې عربي ژبه په دې برخه کې غني او شتمنه پانگه لري ، د اسلام د پیل اتلې ، مبارزې او عالمې مېرمنې چې ډېری اسلامي احکام دهمدوی په واسطه نسلونو نسلونو ته لېږدول شوي ، اړینه ده چې ، زموږ مېرمنې په ځانگړې توگه او هر مسلمان په ټولیزه توگه د غوره پیړۍ د اتلو او مبارزو مېرمنو په اړه خپله علمي پانگه غني او له کارنامو او اخلاقو یې په ورځني ژوند کې عبرت او زده کړه وکړي . ددې لپاره چې د مؤمنانو د میندو ، د رسول الله صلى الله عليه وسلم د بېیانو ، لوڼو او د صحابه کرامو رضوان الله عليهم د لوڼو ، میندو او مېرمنو له تاریخ او سیرت څخه خبر شو ، په پښتو ژبه کې ددې کتاب ارزښت ښکاره او دلکه دلمر په څېر روښانه گورم .

په پښتو ژبه کې لا تراوسه داسې جامع ، مانع او مدلل کتاب په دې حساسه موضوع کې چې د ځینو صحابیاتو په ژوند رڼا اچول دي ، زما په نظر نه دی راغلی .

الله رب العالمین دې مسلمانانو ورونو او خویندو ته توفیق ورکړي ترڅو له دې کتاب څخه گټه پورته کړي . په دې هیله یم چې د کتاب په لیدو او لوستو به د هغو کسانو ذهنونه روښانه شي چې د صحابه کرامو او په ځانگړې توگه یې د صحابیاتو رضوان الله عليهم په اړه ذهنونه مسموم شوي دي . په دې کتاب کې د صحابیاتو د ژوند هغه تکلیفونه نغښتل شوي او څېړل شوي چې دالله جل جلاله او د اسلام د پیل په سختو پړاوونو کې یې تېر کړي او قربانۍ یې ورکړي .

په پای کې دا دعاء غواړم چې رب العزت دې د مولانا عبدالحق ثاقب (هزارناوی) په قلم او علم کې برکت واچوي او دا خدمت دې الله تعالی ورته د آخرت د نجات ذریعه وگرځوي . آمین ، ثم آمین .

ابوثاقب سید احمد شاه (قریشي)

۱۴۳۵/شوال ۱۴ مه

تقریظ

الحمد لله ، والصلاة والسلام على رسول الله .

اما بعد :

د انسان د پوهې او برياليتوب لپاره الله جل جلاله په دنيا كې د انبياء عليهم السلام لړۍ پيل كړه ، چې دهغوی په واسطه يې انسان د كفر او ناپوهۍ له تيارو څخه راوويستل . الله جل جلاله د پيغمبرانو دا لړۍ د وروستي پيغمبر محمد صلی الله عليه وسلم په راتگ سره پای ته ورسوله. د محمد صلی الله عليه وسلم په اتباع باندې الله جل جلاله ټول امت مكلف كړی. لكه څنگه چې وروستي پيغمبر محمد صلی الله عليه وسلم پر ټولو پيغمبرانو غوره والی لري ، همدا راز، امت يې هم تر نورو امتونو غوره دي ، او وروستي خلكو ته يې د صحابه كرامو رضوان الله عليهم ايمان معياري گرځولی . الله جل جلاله فرمايې : (فان آمنوا بمثل ما آمنتم به فقد اهتدوا) كه چېرې خلك د صحابه كرامو په څېر ايمان راوړي ، نو يقينا دوی به په هدايت شي او سمه لاره به يې موندلي وي . د رسول الله صلی الله عليه وسلم په وخت كې د نارينه وو ترڅنگ د غښتلي ايمان لرونكې ، مبارزې ، وتلې او معياري ښځې هم ولاړې وې، د اسلام د بريا او تبليغ لپاره يې د صحابه كرامو سره څنگ په څنگ مبارزه كوله، دا پاكي مېرمنې (صحابيياتې رضوان الله عليهم) د وروستنيو ښځو او نارينه وو لپاره يو نېكه قدوه گڼل كيږي او د اسلام په تاريخ كې يې د غوره مثال او بې سارې نمونې په توگه خپل نومونه ثبت كړي دي ، تاسو ته مالومه ده چې د اوسني وخت ځينو ښځو د اسلام بنسټيزه لاره پرېښې ، غربي او لويديځوال دود پرې اغيزه كړې او دهغوی پر پل يې پل ايښی ، دا په دې دلالت كوي چې ډېرې داسې ښځې له خپل دين څخه ناخبره دي . خو دا ډول كتابونه او ليكنې د هغو ښځو لپاره يوه غوره لاره پرانيزې تر څو له دين څخه ناخبره او له اصلي لارې څخه اوښتې ښځې د اسلام د پيل له مبارزو مېرمنو صحابيياتو رضوان الله عليهم سره اشنا كړي . او د معياري ښځو په پيروي سره دوی د راتلونكو نسلونو لپاره معيار وگرځي . د گران وروړ عبدالحق ثاقب (هزارناوي) دا كتاب په دې ډگر كې هرې كورنۍ ته يوه ارزښتناكه او تلپاتې ډالۍ گڼلی شو . د كورنيو د اصلاح په موخه زما غوښتنه له هر لوستونكي داده ، چې په خپلو كورنيو كې ورته وخت وركړي او ددرس او زده كړې په توگه كورنيو كې ولوستل شي . هيله لرم چې دا غوره كتاب د ښاغلي عبدالحق ثاقب (هزارناوي) صدقه جاريه شي ، او د هرې كورنۍ د مثبت بدلون پر لور يو گټور او اغېزمن گام شي . وصلي الله تعالى على خير خلقه محمد وعلى آله وصحبه اجمعين .

ابومحمد عزيز الرحمن (هزارناوی)

25-12-2014

كابل، افغانستان

سـريـزه

د اسلام له پيله او آن تر دې دمه د تاريخ په اوږدو کې د اسلام دښمنانو ، او په ځانگړې توگه يهودو او نصاراوو ، تل هڅه کړې چې داسلام پر ضد عمليات ترسره او د اسلام د مبارک دين د له منځه وړلو لپاره بېلا بېل پلانونه او دسيسې جوړې کړي، چې په دې برخه کې يې په اسلامي نړۍ کې گڼ فعاليتونه ترسره کړي هم دي. کله چې دوی د پوځي لارې له ناکامۍ سره مخامخ شول، نو فکري جگړې ته يې مخه کړه. په فکري جگړه کې د اسلام دښمنانو له مختلفو لارو کار واخيست، او بېلا بېل نظريات او افکار يې رامنځته کړل. او ددې فعاليتونو د پرمخ بيولو لپاره يې مؤسسې او ټولني جوړې کړې ، بې کچې مالونه يې ولگول او په دې برخه کې يې د سوداگري په څېر پانگوني وکړې ، په اسلامي ټولنو کې ډېر داسې کسان چې د خپل دين اسلام په اړه يې کافي مالومات نه لرل ، ددوی نظرياتو ته يې هر کلی ووايه او ملاتړ يې وکړ . په دې کار سره د اسلام دښمنانو ځانونو ته په اسلامي ټولنو کې د پرمختگ زمينه برابره کړه . ددوی ملاتړي او پلويان خو يا نه پوهېدل او يا يې د مادي گټو په خاطر ځانونو په ناپوهو کې وشمېرل او له لويديځي گمراه کاروان سره مله شول .

د بنځو آزادي ، د بنځو حقونه ، د ماشومانو حقونه ، بشري حقونه ، مساوات ، جنډر هغه موضوعگانې دي چې لويديځوال يې په سيوري کې خپلو شومو اهدافو ته ځانونه رسوي او د اسلام مخالفو بنسټونو ته په اسلامي ټولنه کې ځای پيدا کوي . لومړی يې دا نظريه پيل کړه چې گواکې بنځه په مزد کې له سړي سره بايد مساوي وي ، يوازې په دې يې هم بسنه ونه کړه ، بلکې په ټوليزه توگه يې بنځې د ژوند په ټولو برخو کې له نارينه وو سره مساوي وگڼلې . په اسلامي ټولنه کې د مساوات د کلمې د مفهوم په راتگ سره ، د مصر په څېر په يو شمېر نورو اسلامي هېوادونو کې نجونې راووتلې او خپلو حجابونو ته يې اور واچاوه . د مسلمانو بنځو د فساد په موخه لويديځوالو خپلو پروژو ته ادامه ورکړه ، او د بنځو د حقونو ، آزادي او مساوات په پرده کې يې د جنډر کلمې ته زور ورکړ چې اوس يې په افغانستان کې هم زور اخيستی .

لويديځوال د بنځو حقونو ، آزادي ، مساوات او جنډر نظريو په پرده کې غواړي اختلاط (گډوالي) ، فحشاء ، او د بنځو او نارينه وو ترمنځ مشابهت ته لاره هواره کړي ، دا په داسې حال کې ده چې د اسلام سپېڅلي دين د بنځو لپاره ځانگړي او د نارينه وو لپاره جلا احکام ټاکلي. نو کله چې د اسلام سپېڅلی دين د بنځو لپاره د حجاب ، استئذان (اجازې غوښتل) خلوت، د نا محرمو نارينه وو سره سفر کول ، گواهي ورکول (شهادت) ، اختلاط ، د نارينه وو قوامت او د ميراث حق او داسې نورو برخو کې ځانگړي احکام ايښي دي، خو د جنډر فاسده فلسفه دا ډول احکام ټول تر پښو لاندې کوي .

ښايې ځينې ملگري فکر وکړي چې د کتاب سريزه بل لور ته تللې ، خو ددې لپاره چې اوسنۍ ښځې ، او ددوی په خلاف د يهودو او نصاراوو دسيسې د اسلامي او نبوت د زمانې له ښځو سره پرتله کړو ، نو اړينه مې وبلله چې سريزه يوازې او يوازې د لويديځوالو د دسيسو د افشاء کولو او د صحابياتو په څېر د مسلمانو ، مبارزو ، صابرو او مجاهدو مېرمنو د ځانگړنو او بېلگو په توگه وړاندې کړم . هيله لرم چې دا کتاب به زموږ د خویندو پر ژوندانه اغېز وکړي ، د لويديځوالو له دسيسو به خوندي پاتې شي او هغه تگلاره به غوره کړي چې د نبوت د وخت ښځو پلې کړې وه .

په پښتو ژبه کې د داډول يو کتاب نشتوالي يا کموالي دېته اړ ايستلم چې د (نساء عصر النبوه) له يو عربي سريال څخه چې پښتو ته مې ترجمه او د ۲۰۱۴ کال د جولای په مياشت کې له شمشاد تلویزون څخه خپور شو ، د کتاب په بڼه ترتيب کړ ، سره له دې چې ياد سريال د تلویزون لپاره انځوريزې گڼې صحنې لرلې ، خو بيا مې هم له ډېر کار او سمونو وروسته دا کتاب تيار کړ .

د (محمد صلی الله عليه وسلم د وخت ښځې) په نوم ديني مالوماتي کتاب به له هغو ليکوالانو سره د يوې سرچينې په حيث مرسته وکړي چې غواړي د صحابياتو د ژوند په اړه ليکنې او څېړنې وکړي .

د کتاب له ژباړې او ترتيب وروسته ، د ادبي او ترکيبي سمونو په برخو کې د هيواد له تکړه ليکوال او پياوړي عالم ښاغلي مولوي محمد اياز ترنک څخه مننه کوم چې کتاب يې ولوست او د جملو د ترکيب او محتوا له پلوه يې ورکې سمونې وکړې . همدا راز له ښاغلي مولوي محمد صديق (مصدق) ښاغلي واحداالله (مزل) ، ښاغلي احسان الله شيرزاد ، ښاغلي ډاکتر شفيق الله شريفی او له ښاغلي روح الله مومند څخه نړۍ مننه چې د تل په څېر يې راسره د ليکنو په سمونه او بيا کتنه کې مرسته کړې او زه يې دېته وهڅولم ترڅو دا ژباړه ترتيب او د کتاب په بڼه يې د هيوادلو خدمت ته وړاندې کړم . دا کتاب هر لوستونکي ته ډالۍ کوم او هيله ترې کوم چې ، تر لوستلو وروسته يې خپل ملگري ته ډالۍ کړي .

عبدالحق ثاقب (هزارناوی)

۲۰۱۴ نومبر ۰۱

کابل - افغانستان

ام معبد رضی الله عنها

مدینې منورې ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم د هجرت لاره ، له خطرونو، ننگونو او تکلیفونو ډکه وه ، د قریشو مشر کینو هغه له کوره وشاره ، او دهجرت په دې لاره کې یې تر تعقیب لاندې ونيوه . . . په دې لاره کې کېږدئ (خېمه) د محمد صلی الله علیه وسلم تر ټولو مهم تمخای گڼل کیږي ، چې له خپل ملگري سره یوځای دې کیږدئ ته ننوتی وو . په دې خیمه کې دهغوی تود هر کلی او ښه میلمستیا شوې وه . . . تاریخ د خیمې د خاوندې هغه وصف تر ټولو دقیق ، غوره او ښکلی وصف گڼلی چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اړه یې بیان کړی دی . . نورو نارینه وو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم کوم وصف کړی ، دهغوی په پرتله د خیمې د خاوندې وصف ډېر ورته ، دقیق او نږدې ښودل شوی .

دا ښځه (ام معبد البدویة) نومېږي ، چې وصف یې تر بل هر وصف کره ، ژور او ورته گڼل کیږي ، دا هغه ښځه ده چې ددې ویاړ یې تر لاسه کړی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په خیمه کې تم شوی ، او دا ځای د هجرت له سترو او تاریخي ښو څخه شمېرل کیږي .

نوموړې مېرمن (عاتکه بنت خالد بن خلیف بن کعب بن خزاعه) نومېده . . او خاوند یې خپل د تره ځوی وو ، نوموړی (تمیم بن عبدالعزی الخزاعي) نومېده . دواړه په خپلو کښو باندې مشهور شوي دي ، عاتکه د (ام معبد) او خاوند یې په (ابو معبد) په کښو باندې شهرت لري .

ام معبد د (قدید) په سیمه کې اوسېده ، دا سیمه د مدینې له لورې مکې ته نږدې پرته ده . کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم او ابوبکر الصدیق رضی الله عنه د مکې جنوب ته خپر مه له غار ثور څخه راووتل او په دې ډاډمن شول چې د قریشو له تعقیب څخه راخلاص شول ، دربیع الاول د میاشتې په څلورمه نېټه د دوشنبې ورځ سهار مهال دلته راوړسېدل ، او له لیرې یې په دښته کې په جلا او په شگو پټه د (ام معبد) په خېمه سترگې ولگېدې . دوی دا خیمه په دې خاطر دلته ایښې وه چې ، په دې لاره د تېرېدونکو مسافرو لپاره میلمستیاوې وکړي او په مقابل کې دهغوی لخوا په ورکړل شویو مالونو خپل ژوند پرمخ بوځي . . رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپل ملگري ابوبکر الصدیق رضی الله عنه او عامر بن فهیره سره یوځای د ام معبد رضی الله عنها خیمې ه راغی او د عبدالله به اریقط په نامه ورته یو کس لاره ښودله .

ام معبد یوه تکړه ، غښتلې ، او د ډېر عمر ښځه وه ، نوموړې به د خیمې مخې ته کښېناسته ، او هغه کسان به چې په دې لاره تېرېدل خواړه به یې ورکول . . . محمد صلی الله علیه وسلم ترې پوښتنه وکړه :

((آیا تاسو سره غوښه یا شیدې شته چې ویې پلورئ ؟))

دوی له یادې مېرمنې سره هیڅ پیدا نکړل ،

هغې ورته وویل :

قسم په الله که موږ سره څه وای ، نو ستاسو له میلمستیا به مو نه وی سپمولی ، او د میلمستیا حق به مو پوره کړی وی ،

زیاته یې کړه چې ، مور له سختې وچکالی سره مخامخ شوي وو .

رسول الله صلی الله علیه وسلم وکتل ، د خیمې خنډې ته یوه اوزه ولاړه وه ؟ پوښتنه یې وکړه :

ای ام معبد دا اوزه دلته څه کوي ؟

ویې ویل : دا اوزه له ناروغتیا له کبله له رمې پاتې شوې ده ، نه یې شو کولی چې ورسره لاړه شي ..

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل :

آیا شیدې ورکوي ؟

ویې ویل :

دا ډېره کمزورې ده ..

ویې ویل :

اجازه راکوې چې راویې لوشم ؟

ام معبد ورته وویل :

هو ، زما پلار او مور دې درنه څار شي ... که شیدې ورکې گورې ، نو راویې لوشه !!!

رسول الله صلی الله علیه وسلم اوزه راوغوښته او لاس یې پرې رابښه ، دالله نوم یې پرې یاد کړ او تی یې ورته مسحه کړ .
بیا یې دومره یو لوبښی راوغوښت چې نږدې لس کسان یې مړول ، ترهغې یې اوزه راولوشله چې لوبښی یې ترې ډک کړ .
ام معبد هم شیدې وڅښکلې ، او ورسره صحابه کرامو رضوان الله علیهم هم وڅښکلې . کله چې دوی ټول ماړه شول ،
رسول الله صلی الله علیه وسلم تر ټولو وروسته وڅښکلې . بیا یې ددویم ځل لپاره په دې لوی لوبښي کې اوزه راولوشله ، او
له ام معبد سره یې ډک پرېښود . او په بل روایت کې راځي چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

کله چې ابومعبد راغی ، دا لوبښی هغه ته ورکړه .

له دې وروسته ، نبوي کاروان خپل هجرت ته د مدینې پر لور دوام ورکړ .

کله چې ماښام ابومعبد خپلې کمزورې او وږې رمې له څڅو ځای څخه راوستلې ، او له ام معبد سره یې ډک لوبښی شیدې
ولیدلې چې آن د څو کسانو لپاره یې بسنه کوله ، په حیرانتیا یې پوښتنه وکړه :

ام معبد دا دومره شیدې دې له کومه کړې ؟ اوزه هم کمزورې ده او په کور کې بل لنگ مال هم نشته ؟

ام معبد ورته په ځواب کې وویل :

نه قسم په الله ، پر مور يو مبارک سړی تېر شو ، هغه داسې داسې خبرې کولې ،

ورته يې وويل :

ای ام معبد راته يې وصف کړه ؟

هغې د رسول الله صلی الله عليه وسلم په وصف باندې پيل وکړ ، او يې وويل :

ما داسې يو سړی وليده چې ، ښکاره رڼا يې درلوده ، غوره اخلاق ، خوشاله مخ او د ډېر ښکلي اندام خاوند وو ، سړي هم کوچنی نه وو ، ښکلی او زړه راښکونکی وو ، غټې او تورې سترگې يې لرلې ، او د وريخو وينستان يې گڼ وو ، زير غبر يې درلود ، سترگې يې تکې سپينې او منځ کې يې تک تور گاتې وو ، د وريخو دواړه خواوې يې ډېرې دقيقې او نرمې وې ، وريخې يې ډېرې راغبرل شوې وې ، لوړه مری او گڼه بريږه يې درلوده ، چې غلی به شو د عزت په جامه به وپوښل شو ، او کله به يې چې خبرې کولې ښکلې او د اورېدو وړ خبرې به يې کولې . خوږې خبرې يې کولې ، خبرې يې غوڅې وې ، بې گټې او بې ارزښته خبرې به يې نه کولې .. خبرې يې داسې وې لکه د غاړې موشکنې به راوتلې ، له ليرې به هم ښکلی مالومېده ، او له نږدې به هم ښکلی مالومېده .. متوسطه ونه يې لرله ، نه يې په اوږدوالي د چا سترگې سترې کولې ، او نه يې د ونې په لنډوالي د چا سترگه خپه يا سترې کوله ، ددوه څانگو ترمنځ څانگه وه ، په درې واړو کې ډېر ښکلی مالومېده ، او کله به يې چې امر وکړ ، ژر به يې د امر اطاعت او مننه کوله ، ټولو ملگرو به يې خدمت کاوه ، بې ځايه خبرې به يې نه کولې او دخپل ملگري خبره به يې نه ردوله .

کله چې د ابو معبد مېرمن (ام معبد) د پيغمبر صلی الله عليه وسلم وصف بيان کړ ، خاوند يې وويل :

قسم په الله دا د قريشو هغه سړی دی چې په لټه پسې يې گرځي .. او که ورسره مخ شوم ، نو ملگرتيا به يې کوم . او په بل روايت کې راځي چې ابو معبد ورته وويل : زه به يې پيروي وکړم . بيا يې زياته کړه چې :

قسم په الله ، هڅه به وکړم چې دې کار ته ځان ورسوم ..

د سيرت ځينې کتابونه دا شعرونه هم راخلي ، ويل کيږي چې ددې بيتونو انگازې د مکې مکرمې په څنډو کې خپرې شوې . هغه داسې وو :

جزى الله رب الناس خیر جزائه..... رفیقین حلا خیمتی أم معبد

هما نزل بالبر وار تحلا به..... فأفلق من أمسى رفیق محمد

فيا لقصي ما زوى الله عنكمو..... به من فجار . لا يحاذى وسؤدد

وقد غادرت وهنالديها بحالب..... يرد بها في مصدر ثم مورد

سلوا أختكم عن شاتها وانائها..... فإنكموا إن تسألوا الشاة تشهد

دعاها بشاة حائل فتحلبت..... له بصريح ضرة الشاة مزيد
لقد خاب قوم زال عنهم نبيهم.....وقدس من يسري إليه ويغتدي
ترحل عن قوم . فزال عقولهم..... وحل على قوم بنور مجدد
هداهم به - بعد الضلالة - ربهم..... وأرشداهم من يتبع الحق يرشد
وقد نزلت منه على أهل يثرب..... ركاب هدى ، حلت عليهم بأسعد
نبي يرى ما لا يرى الناس حوله.....ويتلو كتاب الله في كل مشهد
وإن قال في يوم مقالة غائب.....فتصد يقها في ضحوة اليوم أو غد
ليهن أبا بكر سعادة جده..... بصحبته من يسعد الله يسعد
ويهن بني كعب مكان فتاتهم..... ويقعدها للمؤمنين بمرصد

او كله چې د بنو كعب په قبيله كې د ام معبد كورنۍ او خپلوانو دا خبر واورېده ، او له دې خبر شول چې محمد صلى الله عليه وسلم په دې لاره تېر شوى ، او ام معبد ته يې خیر رسيدلى او برکتونه يې پرېښي دي ، دا ليوالتيا ورسره پيدا شوه چې كاش پيغمبر پر دوى تېر شوى واى ، آن هغوى به دا ورځ د نېټې په توگه ټاكله چې په دې وچه دښته ورباندې داسې ستره پيرزوينه شوې وه . قريشو هم د رسول الله صلى الله عليه وسلم لورى مالوم كړى وو ، او ام معبد ته يې خلك راوليږل چې پوښتنه ترې وكړي.

آيا محمد درباندي تېر شوى دى ؟

هغې ورته په پوره بلاغت سره ځواب ور كړ :

ستاسو په خبره نه پوهېږم ، بلكې د اوزې يولوشونكي راته مېلمستيا راکړه .

رسول الله صلى الله عليه وسلم له خپل ملگري ابوبكر صديق رضی الله عنه سره روغ رمټ مدينې منورې ته ورسېده . هلته يې خلكو تود هر كلى وكړ ، او په مدينه منوره كې رسول الله صلى الله عليه وسلم لومړى اسلامي دولت جوړ كړ .

ام معبد هم له خپل خاوند ابومعبد سره يوځاى هوډ وكړ چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم ملاقات ته ورشي ، له خپل خاوند سره مسلمانان شوه ، او مدينې منورې ته يې هجرت وكړ .

د هجرت په ۲۳ مه نېټه ، د رسول الله صلى الله عليه وسلم له مړينې وروسته ، خليفه د مؤمنانو ميندو ته د لومړي ځل لپاره اجازه ورکړه چې حج اداء كړي . د حاجيانو كاروان د (قديد) په سيمه تېر شو ، دا هغه ځاى وو چې ام معبد رضی الله

عنها ورکې اوسېدله . عثمان بن عفان ، او عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنهما ددې کاروان مشري کوله . ام معبد دا کاروان داسې بیان کړ :

عثمان او عبدالرحمن مې د عمر په خلافت کې ولیدل ، هغوی د پیغمبر علیه السلام په مېرمنو باندې حج وکړ . دهغوی په ډولیو باندې شنه خادرونه راخپاره وو ، هغوی یوه ډله خلک وو ، وړاندې یې ابن عفان په خپله سپرلی باندې ناست وو ، کله به چې میندو ته څوک ورنږدې کیده چېغه به یې وهله او ویل به یې : لیرې شه ، لیرې شه !! ابن عوف له میندو وروسته روان وو ، هغه به هم همداسې کول . هغوی زما کور ته نږدې په قدید سیمه کې واړول ، له خلکو جلا شول ، او له هر لورې یې د ونو تر شاه پرده ونيوه . زه ورته ورغلم ، شمېر یې اته مېرمنو ته رسېده ، کله چې زه ورنږدې شوم ، ومې ژړل ، پوښتنه یې وکړه چې :

ولې ژاړئ ؟

ځواب مې ورکړل چې ،

رسول الله صلی الله علیه وسلم رایاد شو ، بیا هغوی هم وژړل .

ومې ویل چې ، دلته زما کور ته راغلی وو . ددې خبرې سره سم یې زه وپیژندم او ماته یې تودهر کلی ووايه .

بیا مې ورته ورته ګازرې او شیدې ورکړې ، او هغوی هم راڅخه قبولې کړې .

ام معبد رضی الله عنها د عثمان بن عفان رضی الله عنه تر وخته ژوندی وه . هغه به له دې لارې د کالیو سوداګري او د یمن د غلو او حبوباتو سوداګري او مالونه تېرول . د پیغمبر علیه السلام په اړه دهغې وصف او د ځانګړنو بیان ، دهغې له مړینې تر ډېرو پیړیو د تاریخ او سیرت کتابونو کې لا ژوندی پاتې دی .

یوه ورځ ام معبد ته وویل شول چې :

ددې راز څه دی چې د نورو ټولو نارینه د وصف په پرتله ، د محمد صلی الله علیه وسلم په اړوند ستا وصف ډېر دقیق او کره دی ؟

هغې ځواب ورکړ :

خبر نه یاست چې د ښځې لیدل ، سړي ته د سړي له لیدو څخه ډېر دقیق وي ؟

او ویل کیږي چې د بلاغت او بیان امام ، علی بن ابوطالب رضی الله عنه یوه ورځ وپوښتل شو :

د پیغمبر علیه السلام په اړه تراوسه کوم وصف دقیق او کره ویل شوی دی ؟

ځواب یې ورکړ چې :

هغه وصف چې ام معبد الخزاعية بيان كړی دی .

دا كومه دحيرانتيا خبره نه ده ، ام معبد داسې يوه مېرمن وه چې د محمد صلى الله عليه وسلم د وصف په اړه يې له نارينه څخه وړتيا ډېره زياته او دقيقه وه . هغې يې اخلاق او جوړښت ليدلى وو ، او وصف يې هغو شريفو او اصيلو ټكو ته نغوته كړې وه چې ، په بل هيڅ وصف كې يې نمونه نه ده ترسترگو شوې .

ام رومان رضی الله عنها

دا میرمن ، مکې مکرمې ته د عربو له جزیرې (جزیره العرب) څخه راغلې وه ، د اسلام مبارک دین چې لا تازه په غورېدا او خپرېدا وو ، همدلته ورته الله جل جلاله داویاړ ورپه برخه کې چې د اسلام سپیڅلي دین ومني. دا هغه مېرمن وه چې خاوند یې تر نورو نارینه و لومړی مسلمان شوی او د مسلمانانو لومړی خلیفه وو. او د مؤمنانو د میندو (امهات المؤمنین) له ډلې ، یانې د محمد صلی الله علیه وسلم د یوې مېرمنې مور وه . دا ښځه (ام رومان) نومېږي . د صحابه کرامو په ډله کې راځي ، د ابوبکر صدیق رضی الله عنه مېرمن ، او د عایشې رضی الله عنها مور وه .

ام رومان ، زینب نومېده ، او ویل کیږي چې (دعد بنت عامر بن عویمر بن عبدشمس بن عتاب بن کنانه) نومېده . نوموړې په خپله کنیه (ام رومان) باندې مشهوره وه . او یاده صحابه د عربو جزیرې د (سداد) په سیمه کې ستره شوې ده . هغې د (الحارث بن سخیره الازدي) سره واده وکړ ، نوموړی هم په خپل قوم کې یو مخور او د لوړ ځای خاوند وو . د حارث بن سخیره څخه د ام رومان یوازې یو ځوی پیدا شوی وو چې د (الطفیل بن الحارث) په نوم یادېده .

او کله یې چې خاوند وغوښتل چې په مکه مکرمه کې ژوند وکړي ، د خپلې مېرمن او ځوی سره یوځای (ام القرى) ته لاړل ، او هلته ، نوموړی اړ وو چې د یو مخور سړي سره په ایټلاف کې برخه واخلي ، ترڅو خپل ژوند او امنیت تضمین کړي . یاد دود په قریشو کې ډېر عام وو . هلته یې د مکې له یو مخور ، باوري او عزتمند سړي سره ایټلاف وکړ ، نوموړی (عبدالله بن ابی قحافه) نومېده ، خلکو په (ابوبکر) پیژانده ، او د ډیرې رښتونولۍ او صداقت له مخې ، بیا په (صدیق) باندې مشهور شو .

څه موده وروسته (الحارث بن سخیره) وفات شو . او میرمن (ام رومان) ترې کونډه پاتې شوه . دا چې ابوبکر صدیق رضی الله عنه ډېر عزتمند او مخور انسان وو ، هغه هم د عربانو له دود او دستور سره سم ، ملګري سره دهغه له مړینې وروسته د وفادارۍ او اکرام په نیت د (ام رومان) غوښتنه وکړه ... ام رومان هم د ابوبکر صدیق رضی الله عنه دا غوښتنه ومنله . ځکه نوموړې په ابوبکر صدیق رضی الله عنه کې دا وړتیا او ځانګړتیا لیدله چې هم به دهغې او هم به یې د ځوی ساتنه او روزنه وکړي . نو د ابوبکر رضی الله عنه د غوښتنې سره سم یې له هغه سره واده وکړ . له هغه یې (عبدالرحمن) او (عایشه) وزیږېدل . عایشه هغه میرمن وه چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم د ځان لپاره وغوښته او ، واده یې ورسره وکړ او د مؤمنانو د میندو په کتار کې راغله .

کله چې په رسول الله صلی الله علیه وسلم وحیه رانازل شوه ، او هغه مهال چې نوموړی د حراء په غار کې په عبادت بوخت وو ، ابوبکر صدیق رضی الله عنه لومړی کس وو چې د محمد صلی الله علیه وسلم په دعوت او رسالت ایمان راوړ . نوموړي ژر دا رسالت خپلې میرمنې ته بیان کړ ، او سمدلاسه یې په الله جل جلاله او د محمد صلی الله علیه وسلم په رسالت او نوي دین ایمان راوړ ..

د ابوبکر صدیق رضی الله عنه کور ، یو له هغو کمو کورونو څخه وو چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم به ورته ډېر راتللو ، ددې کور غړو په پراخه سینه اسلام ته غاړه کېښوده ، او د پیغمبر علیه السلام به یې ښه میلمستیا کوله ، د صدیق او ام

رومان کور ، د محمد صلی الله علیه وسلم له کور وروسته لومړی اسلامي کور وو چې ، دالله تعالی کلمه ورکې پورته شوه او اسلامي دعوت ته یې په خپل انگرې کې ځای ورکړی وو..

په دې وخت کې ستر زیری هغه وو چې ، کله (خولۍ بنت الحکیم رضی الله عنها) په مکه مکرمه کې د ابوبکر صدیق رضی الله عنه کور ته راغله او د محمد صلی الله علیه وسلم لپاره یې د عایشې غوښتنه وکړه .

دا کار ام رومان رضی الله عنها د ځان لپاره ویاړ وگاڼه ، او د هغه کور لپاره یې د عزت ځای وباله چې ، له محمد صلی الله علیه وسلم سره د رښتوني عقیدې ، جهاد او مبارزې له ادرسه یوځای شوی دی ..

ام رومان رضی الله عنها له خپل خاوند ابوبکر رضی الله عنه سره یوځای د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه په مال او ځان سره دفاع کوله . نوموړې به ابوبکر رضی الله عنه لیده چې خپل مالونه به یې د کمزورو مسلمانانو غلامانو د خلاصولو په لاره کې لگول ، هیڅکله یې پر ابوبکر رضی الله عنه نیوکه ونه کړه ، او نه یې په دې تندی تریو کړ چې ګواکې مالونه یې په دې لاره کې لگول کېدل . ... نوموړې په همدې حالت ترهغې پاتې وه چې ، خاوند یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یوځای په هجرت ووت ، ابوبکر چې څه مال درلود ، ټول یې له ځان سره واخیست ، او ام رومان یې په مکه مکرمه کې له خپلو دوه لوڼو (اسماء او عایشه) سره پرېښوده . ام رومان په مکه مکرمه کې د قریشو د مشرکانو سخت ظلمونه وزغمل ، دوی ترهغې هلته ول ، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یوکس ورولیږه او د خپلې او د ابوبکر رضی الله عنه د کورنۍ غړي یې له ځان سره له مکې څخه مدینې منورې ته یوړل .

کله چې ام رومان رضی الله عنها مدینې منورې ته ورسیده ، هلته ورته دا ویاړ ورپه برخه شو چې ، لور یې (عایشه رضی الله عنها) د محمد صلی الله علیه وسلم کور ته داخله شوه .. په دې خوشالیږي چې لور یې د مؤمنانو د میندو په کتار کې راځي .. خو ددې سره په څنګ کې ، د هجرت په شپږم کال پر عایشې رضی الله عنها باندي د بهتان او تور سخته لمبه هم پر ځان تیروي .. دا هغه مهال وو چې د ام رومان لور عایشه رضی الله عنها د یوې اړتیا لپاره د (بنو المصطلق) له غزا څخه د راستنېدا پر مهال یو څه ځنډنی شوه او تور پرې ولګېد . هغه ډولۍ چې عایشه رضی الله عنها به یې ورکې سپرېده ، مدینې منورې ته تشه راوړسېده ، کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دا ډولۍ تشه ولیده ډېر حیران او خپه شو .. له صحابه کرامو سره کښېناست او د عایشې رضی الله عنها نشتوالی یې څاره . وروسته عایشه رضی الله عنها راښکاره شوه او د (صفوان بن معطل السلمي) پر اوبڼه راسپره وه .. په مدینه کې یهودو او منافقانو دې پېښې ته خپراوی ورکړ ، او په دې کار سره یې غوښتل چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ، عایشه رضی الله عنها او د هغه پر پاکه کورنۍ او پاکو لمنو داغ ولګوي او بدنام یې کړي . عایشه رضی الله عنها دداسې یوې پېښې په دام کې راګېره شوه چې هیڅ یې په اړه مالومات هم نه لرل .. رسول الله صلی الله علیه وسلم دې پېښې ډېر خپه کړی وو ..

ام رومان رضی الله عنها په خپل ژوند کې د جهاد ، مبارزې ، سخاوت او دفاع په لارو کې سختې تجربې ولیدې ... او هڅه یې وکړه چې دا خبره له خپلې لور څخه پټه وساتي چې دامهال د هغې په کور کې ناروغه پرته وه .... کله چې د بهتان دا کیسه عایشې رضی الله عنها ته ورسیده ، ام رومان پیل وکړ او هغې ته یې په دې خبرو تسلي ورکوله :

ای لورې .... پر ځان بوج مه راوله .. یوه ښکلې ښځه چې کله له خپل خاوند سره وي او ډېره مینه ورکوي ، نو خامخا ورسره خلک کینه کوي او په زړه یې نه ځایېږي ..

الله تعالی هم ددې ستونزې د پای ته رسیدو لپاره د تسلی آیتونه راولیږل .... او د عایشې رضی الله عنها د پاکوالي په اړه یې له اووه اسمانونو پورته دا آیتونه رانازل کړل : الله تعالی په خپل کتاب د النور سورت کې فرمایي :

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا
اَكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾

ام رومان رضی الله عنها ترهغې ژوندی وه چې په خپلو سترگو یې ددې ستونزې پای ولیده ... نوموړې له دې پېښې وروسته ډېره ژوندی پاتې نه شوه ... ام رومان د سختې ناروغۍ ښکار شوه ، او بیا یې له دې دنیا سترگې پټې کړې ... نوموړې د حنین په ورځ ، هجرت په اتم کال ، وفات شوه .

د ام رومان د جهاد ، صبر او مبارزې د تسلیت تر ټولو غوره او درندې خبرې هغه وې چې ، کله رسول الله صلی الله علیه وسلم دهغې قبر ته ورغی او بڅښنه یې ورته وغوښته ، او داسې وفرمایل :

ای الله ! ته پوهیږې چې ام رومان ستا او ستا د رسول په لاره کې څومره قربانۍ ورکړې دي !!!

اسماء بنت عمیس رضی الله عنها

الله تعالی ورتته د اسلام د راوړلو ویاړ ورپه برخه کړ ، په ځوانۍ کې یې یو ځل دالله په لاره کې حبشې ته هجرت وکړ او بل هجرت یې مدینې منورې ته وکړ . همدا راز الله جل جلاله ورباندې احسان وکړ او د مکې له یو غوره ځوان سره یې واده وکړ ، کله یې چې خاوند د (مؤته) په غزا کې شهید شو ، الله تعالی ورباندې نعمت وکړ او د مسلمانانو لومړي خلیفه سره یې واده وکړ ، او وروسته د مسلمانانو د څلورم خلیفه د ژوند ملګرې شوه .

دامیرمن ددوه هجرتونو خاونده وه ، او د نبوت له وخت راوړوسته ددوه خلیفه گانو میرمن پاتې شوې ده . دامیرمن :

(اسماء بنت عمیس رضی الله عنها) نومیري .

اسماء رضی الله عنها د هغو څلورو مؤمنو خویندو څخه ده چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په ایمان باندې گواهي ورکړې وه .

نوموړې (اسماء بنت عمیس بن معد بن الحارث بن تیم بن کعب بن مالک) نومیري ، مور یې (هند بنت عوف) نومیري . دا هغه میرمن وه چې خپلو لوڼو ته یې څلور تر ټولو غوره انسانان د خاوندانو په توګه غوره کړي وو ، له همدې ځایه یې په دې شهرت پیدا کړ چې هند تر بل هر چا غوره زومان لري ..

د اسماء بنت عمیس یوه خور ، (میمونه) نومیده ، هغه د رسول الله صلی الله علیه وسلم د میرمنو له ډلې څخه وه ، بله خور یې (لبابة) نومېده ، چې د محمد صلی الله علیه وسلم د تره عباس مېرمن وه ، بله خور یې (سلمی) نومېده . هغه هم د شهیدانو د سردار (سید الشهداء) حمزة بن عبدالمطلب رضی الله عنه مېرمن وه .

دا په داسې حال کې ده چې ، اسماء بنت عمیس ، د محمد صلی الله علیه وسلم د تره له ځوی (جعفر بن ابی طالب) سره واده کړی وو ، دا هغه کس وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به یې په اړه ویل :

په اخلاقو او خلقت (بدني جوړښت) کې ماته ورتته یې ... !!

اسماء بنت عمیس رضی الله عنها په ځوانۍ کې له خپل خاوند جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه سره یوځای اسلام راوړی ، دوی هم د نورو مسلمانانو په څېر د قریشو د مشر کینو لخوا له سختو کړاوونو او تکلیفونو سره مخامخ شوي دي .

همدا لامل وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورتته حبشې ته د هجرت امر وکړ ، (اسماء) له خپل خاوند سره یوځای د مهاجرینو د لیکو په سر کې ووتله .. هلته یې څو کلونه تېر کړل ، او له جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه څخه یې درې بچیان وزیږول . دوی :

محمد ، عبدالله او عون نومېدل ..

کله چې اسماء بنت عميس په حبشه کې وه ، د قريشو مشر کينو هڅه کوله چې د نورو مسلمانو مهاجرو سره يوځای يې بيرته مکې ته راوگرځوي ، د قريشو مشر کينو (عمرو بن العاص او عتبة بن ابی ربيعة) له گڼو ډاليو سره د حبشي پاچا ته وليږل ، هغوی په دې هيله وو چې مهاجر به له حبشي راوشري او مکې ته به يې راوگرځوي . . . .

کله چې د اسماء بنت عميس خاوند د نجاشي په دربار کې له اسلام څخه دفاع کوله ، هغې د خپل خاوند د بلاغت او قوي دلايلو ستاينه کړې . د اسماء خاوند د مريم سورت يو څه آيتونه ولوستل ، او ددې آيتونو په لوستلو يې نجاشي وژړاوه . سمدلاسه نجاشي د قريشو د استازو د ويستلو او شړلو امر وکړ ، او په حبشه کې مسلمانان په امن کې شول او دالله تعالی عبادت يې په آرامه فضاء کې ترسره کاوه .

اسماء بنت عميس په حبشه کې له خپل خاوند ، ځامنو او يو شمېر مسلمانانو سره تر ډېره وخته اوسېدل . دا په داسې حال کې ده چې په مکه مکرمه کې اسلامي دعوت ډېر گرم روان وو او له سترو پېښو سره مخامخ کېده ، تر ټولو ستره پېښه يې مدينې منورې ته د رسول الله صلی الله عليه وسلم هجرت وو . له همدې ځايه اسلام يو نوی يون پيل کړ . له دې وروسته رسول الله صلی الله عليه وسلم د خپلو صحابه کرامو په مټ د کفارو وړاندې غزاگانې وکړې . د هجرت په اووم کال ، الله تعالی مسلمانانو ته د خيبر کلاگانې په لاس ورکړې او هغه يې فتحه کړې . دا مهال رسول الله صلی الله عليه وسلم فکر وکړ چې بايد نور د حبشي د مهاجرو يون پای ته ورسوي . سمدلاسه يې (عمرو بن امية الضمري) نجاشي ته وروليږه ترڅو هلته مهاجر مدينې منورې ته راوليږي .

اسماء بنت عميس له خپل خاوند او زامنو سره يوځای په کښتۍ کې راکښېناستل ، او ټول مهاجر په دوه کښتيو کې خپلو ځمکو ته راستانه شوه . دا ځل دوی د عربو له جزيرې څخه راتېرل او له دولس کلن هجرت وروسته د مدينې منورې پر لور روان شول .

رسول الله صلی الله عليه وسلم د خپل د تره ځوی جعفر بن ابی طالب له اوږد سفر څخه په راستنېدو ډېر خوشال شو ، هغه يې پر تندي ښکل کړ او ويې ويل :

نه پوهيږم چې په څه ډېر خوشال يم ، د جعفر په راتللو او که د خيبر په فتحه کولو ؟ !!!

عمر بن الخطاب رضی الله عنه له اسماء بنت عميس سره ټوکه وکړه او ورته يې وويل :

ای حبشيه !! موږ در څخه هجرت کې مخکې شو !!

اسماء وويل :

قسم په الله ته سم وايي ،

تاسو له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يوځای وئ ، وگي ته به يې خواږه ورکول ، او ناپوه ته به يې ښودنه کوله !!

او موږ ليرې شوي شړلي شوي وو .

بيا يې وويل :

زه به خامخا رسول الله صلى الله عليه وسلم ته ورځم ،

او دا كيسه به ورته كوم ....

سمد لاسه د رسول الله صلى الله عليه وسلم پر لور روانه شوه او ويې ويل :

اي دالله رسوله !!

ځيني خلك پر مورځو ځان وياړمن بولي او گومان كوي چې تاسو له لومړنيو مهاجرو څخه نه ياست ...

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل :

بلکې تاسو ددوه هجرتونو خاوندان ياست .... هم مونږ نچاشي ته هجرت كړې ، او هم ماته ..

او د حاكم په روايت كې راځي چې ، رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل :

زه له تاسو ډېر حق لرونكې نه يم ... زه او زما ملگرو يوازې يو هجرت كړې .. او ستاسو يانې د كښتۍ خاوندان دوه

هجرتونه كړي دي ...

د خيبر د كلاگانو له فتحې وروسته ، اسماء بنت عميس رضی الله عنها له خپل خاوند جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه

سره يوځای خپلو خپلوانو ته د بيرته راستنېدو او د رسول الله صلى الله عليه وسلم او صحابه كرامو سره د ليدو له نعمته

ډېر خوند وانه خيست ... نږدې يو كال وروسته ، رسول الله صلى الله عليه وسلم درې زره صحابه كرام په شام كې روم

سره د غزا لپاره وروولېږل ... د لښكر مشري يې ،

زيد بن حارثة رضی الله عنه ته ور كړه .

او رسول الله صلى الله عليه وسلم چې كله د لښكر د مشري لپاره نور بديلونه ټاكل نوويې ويل :

له زيد وروسته به ، جعفر بن ابی طالب د لښكر مشر وي ..

او كه جعفر شهيد شو ، نو عبدالله بن رواحه به مشر وي ..

مسلمانان د (مَوْتَة) په سيمه كې له روم سره مخامخ شول ، او ډېره سخته جگړه پېښ شوه .. په دې غزا كې زيد بن

حارثة رضی الله عنه شهيد شو ، ورپسې جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه هم شهيد شو ، بيا عبدالله بن رواحه رضی الله عنه

هم شهيد شو .. دامهال خالد بن الوليد رضی الله عنه د لښكر چارې په لاس كې نيسي او اسلامي لښكر له ماتې راباسي ...

اسماء بنت عميس رضی الله عنها د خپل ځوان دري دېرش كلن خاوند جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه شهادت زغمي ..

رسول الله صلى الله عليه وسلم په خپل جومات کې پر هغه غائبانه جنازه وکړه .. او ويې ويل :

خپل ورور جعفر ته بخښنه وغواړئ ، ځکه هغه شهيد دى ، او جنت ته داخل شو .. او هغه به په جنت کې له ملايکو سره يوځای له ياقوتو څخه په جوړو شويو وزرو باندې الوتنې کوي ....

بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم اسماء ته ځواب وليږه چې ، د جعفر زامن ورته وروليږي ... هغوى يې ورته راوستل او ويې فرمايل :

اى الله جعفر ستا خواته د غوره ثوابونو لپاره درغلى ... دده اولاده هم د نيكو بنده گانو غوندي نيكان او غوره كړې ..

كله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم اسماء بنت عميس او دهغې زامنو ته د جعفر بن ابى طالب رضی الله عنه د مړينې تسليت وركاوه ، دهغه ځوى عبدالله بن جعفر رضی الله عنه فرمايې چې ،

كله رسول الله صلى الله عليه وسلم زما مور ته راغى او زما د پلار د مړينې تسليت يې وركاوه ، هغه حالت ماته رايا دى ، وايې چې ما ورته كتل چې زما پر سر يې لاس رابښه ... سترگو يې اوبښكې وكړې او په مبارکه بريږه يې د اوبښكو څاڅكي راوخڅپدې ..... بيا يې وفرمايل :

اى اسماء .. آيا خوشاله دې نه كړم !

مور مې وويل :

اى د الله رسوله ، زما پلار او مور دې درنه قربان شي !!

رسول الله وفرمايل :

الله تعالى جعفر ته دوه وزرې وركړي او په جنت کې به پرې الوتنې کوي ...

مور مې وويل :

زما پلار او مور دې له تا قربان شي دالله رسوله !!!

خلک هم له دې خبر كړه !!

رسول الله صلى الله عليه وسلم پاڅېده ، زما لاس يې ونيوه او منبر ته وخوت ... او زه يې لاندني كښنولم او ويې فرمايل :

د يو كس مټ دهغه پر ورور او د تره پر ځوى غښتلى كيږي ... خو جعفر رضی الله عنه شهيد شو ... الله تعالى ورته دوه وزرې وركړي او په جنت کې به پرې الوزي ...

اسماء بنت عميس څخه روايت دى ، فرمايې :

ما چڼغې وهلې نو بنځې راباندې راټولې شوې .. رسول الله صلى الله عليه وسلم بيا داسې وويل :

ای اسماء مه بې ځايه خبرې کوه ، او مه سينه په څپيرو ووهه ..

اسماء رضی الله عنها فرمايې :

رسول الله صلى الله عليه وسلم خپلې لور فاطمې رضی الله عنها ته ورغی ، هغې هم داسې ويل :

ای کاکا!!!!

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل :

د جعفر غوندي انسان پسې دې ، ژړونکې وژاړي !! بيا يې وفرمايل :

د جعفر کورنۍ ته خواړه ورکړئ ، ځکه هغوی نن په غم کې ډوب دي ...

کله چې د اسماء بنت عميس رضی الله عنها د (عدت) ورځې پای ته رسيږي ، ابوبکر الصديق رضی الله عنه پرې مرکه کوي او د ځان لپاره يې غواړي .. دا مهال ابوبکر صديق رضی الله عنه د شپېتو کلونو په درشل کې وو ... دهغه مېرمن (ام رومان رضی الله عنها) هم وفات شوې وه ... له دې وروسته اسماء بنت عميس د ابوبکر الصديق مېرمن شوه .. هغې له زامنو سره يوځای د ابوبکر رضی الله عنه تر سيوري لاندې د مينې ، پيرزوينې او نرمۍ ژوند وکړ ..

د هجرت په لسم کال ، د اسماء بنت عميس د حمل وروستۍ مياشت وه چې ، نوموړې له ابوبکر الصديق رضی الله عنه سره يوځای د رسول الله صلى الله عليه وسلم په ملگر تيا حج ته لاړل .. دوی چې څنگه له مدينې منورې څخه ووتل ، په لاره کې پرې د ولادت دردونه راغلل ، او (محمد بن ابي بکر رضی الله عنهما) دنيا ته سترگې راوغړولې ..

خاوند ابوبکر رضی الله عنه يې وغوښتل چې خپله مېرمن بيرته مدينې ته راوليږي ، په دې اړه يې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه هم اجازه وغوښته ... هغه ورته وفرمايل :

ورته ووايه چې غسل وکړي ، بيا دې احرام وکړي ..

اسماء بنت عميس رضی الله عنها د هجرت د يوولسم کال د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات او له هغه وروسته د ابوبکر رضی الله عنه د خليفه کېدو پر مهال هم ژوندۍ وه .

د ابوبکر الصديق رضی الله عنه د خلافت په لومړيو مياشتو کې ، اسماء بنت عميس د فاطمې رضی الله عنها مړينه هم ويني ، دا مهال د فاطمة الزهراء رضی الله عنها د پلار د مړينې ايله څو مياشتې شوې وې ، چې لور فاطمة يې هم ورپسې له دې دنيا سترگې پټې کړې .

اسماء بنت عمیس رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم لور ته تر ټولو نږدې نښه وه ، کله چې د فاطمة الزهراء رضی الله عنها نېټه رانږدې شوه ، وصیت یې وکړ چې خپل خاوند علي بن ابي طالب رضی الله عنه او اسماء بنت عمیس رضی الله عنها به ورته غسل ورکوي .

فاطمة الزهراء رضی الله عنها پخوا اسماء رضی الله عنها ته شکایت کړی وو چې ، نوموړې سره دا اندېښنه ده چې د قبر ته د وړلو او کوزولو پرمهال یې بدن ونه لیدل شي ..... د بخاري او مسلم په روایتونو کې راغلي چې فاطمې رضی الله عنها ورته وویل :

ای اسماء .. ! له نښو سره چې دامهال څه کیږي ، نه مې خوښیږي ... پر نښه جامې اچول کیږي خو بیا هم ښکاري ..
اسماء ورته وفرمایل :

ای د رسول الله صلی الله علیه وسلم لورې !! ما چې په حبشه کې څه لیدلي خوښه دې چې تاته یې هم وښایم ؟
د خرماوو لاندې پټونه یې راوغوښتل .. هغه یې خپاره کړل او بیا یې د جامو پرځای واچول ...
فاطمې رضی الله عنها ورته وویل :

دا څومره ښکلې لباس دی .. !!! د سپرې ځوی له نښې مالومیږي .. که زه مړه شوم ، ته او علي رضی الله عنه راته غسل راکړئ !!! او هیڅوک دې ماباندې نه داخلېږي ...
او کله چې وفات شوه ، اسماء رضی الله عنها د زهراء وصیت پرځای کړ ...

ابوبکر رضی الله عنه هم اسماء ته وویل چې ، د زهراء رضی الله عنها وصیت پرځای کړي ..

په دې طریقه ، اسماء بنت عمیس له حبشې څخه دا دود را انتقال کړ چې د مړو په تکفینولو کې د خرماوو له پټو څخه ګټه واخلي .

د رسول الله صلی الله علیه وسلم مېرمن زینب بنت جحش رضی الله عنها چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم لومړۍ مېرمن وه چې له هغه وروسته وفات شوه ، اسماء ورته همداسې پټونه جوړ کړي وو . عمر بن الخطاب رضی الله عنه هم دا دود خوښ کړ . په دې اړه یې خلکو ته امر وکړ .

مخکې ددې چې دا امر نه وو شوی چې د نښینه مړو په انتقال کې دې یوازې دهغې خپلوان برخه واخلي ، هغوی به قبرونو ته د نښو د انتقال په برخه کې د خرماوو له دې پټونو څخه کار اخیست ترڅو یې څوک ونه ویني .

اسماء بنت عمیس رضی الله عنها د خپل خاوند ابوبکر رضی الله عنه د خلافت په دوره کې هم دهغه سترې جګړې شاهدې وه ، چې خاوند یې د عربو په جزیره کې د مر تډینو (له دینه اوښتو خلکو) خلاف وکړه . همدا راز ددې هم شاهدې وه چې خاوند یې قرآن کریم راټول کړ ، او بیا یې لښکرې شام او فارس ته ولېږلې .. .. اسماء رضی الله عنها به د خاوند ملا تر او

په کارونو کې به یې ورسره مرسته کوله... نوموړې په هوبنیارتیا، خیرکتیا، قوی ارادې او غبنتلتیا مشهوره وه... خو له ابوبکر الصديق رضی الله عنه سره یې ژوند ډېره ادامه نه مومي... خاوند یې دوه کاله خلافت لانه پوره کوي چې، له دې دنیا کوچیږي... ابوبکر الصديق رضی الله عنه په دري شپېته کلنۍ کې له دې دنیا سترگې پټې کړې... د ابوبکر رضی الله عنه د وصیت سره سم، اسماء بنت عمیس رضی الله عنها نوموړې ته غسل ورکړ، لکه دهغه وړاندې یې چې فاطمة الزهراء رضی الله عنها ته غسل ورکړی وو.

عمر بن الخطاب رضی الله عنه د ابوبکر الصديق رضی الله عنه جنازه وکړه، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم ترڅنګ یې دهغه په جومات کې او د رسول الله صلی الله علیه وسلم له مبارک منبر سره نږدې یې خاورو ته وسپاره... اسماء بنت عمیس رضی الله عنها ته یې یو ماشوم پرېښود، چې لا دیارلس کلنۍ ته نه وو رسیدلی..

او کله چې د اسماء بنت عمیس رضی الله عنها د عدت ورځې پای ته ورسېدې، علي کرم الله وجهه یې د واده غوښتنه وکړه... هغه خپل د تره د ځوی زامن، او د ابوبکر الصديق رضی الله عنه یو ځوی له خپلو هغو بچیانو سره رایوځای کړل چې له اسماء بنت عمیس رضی الله عنها څخه یې وروسته پیدا شول، چې یحیی او عون نومېدل... هغه یې غوره پلار شو او دیتیمانو په توګه یې دهغوی ښه روزنه او پاملرنه وکړه.

د سیرت په کتابونو کې راځي چې، د علي بن ابی طالب کرم الله وجهه په کور کې د اسماء ددوه زامنو ترمنځ ښکېلې خبرې اترې ترسره شوې وې... دا خبرې اترې د محمد بن جعفر او محمد بن ابی ابکر ترمنځ شوې وې...

هر یو یې دا خبره کوله:

زه له تا ښه یم، او زما پلار ستا تر پلار غوره دی..

علي کرم الله وجهه خپلې مېرمنې ته وویل:

اسماء ته ددوی ترمنځ پرېکړه وکړه...!!

اسماء بنت عمیس رضی الله عنها وویل:

ما د عربانو په ځوانانو کې له جعفر ښه ځوان نه دی لیدلی... او نه مې د عربو په بوډاګانو کې له ابوبکر غوره بوډا لیدلی..

علي کرم الله وجهه د اسماء بنت عمیس له دې بلاغت، خیرکتیا او پوهې متاثر شو او ورته یې وویل:

موږ ته دې هیڅ پرې نه ښودل... او که بل څه دې ویلي وای، نو درباندي به غوسه شوی وای...

کله چې علي کرم الله وجهه د هجرت په ۳۵ کال کې د عثمان بن عفان رضی الله عنه له شهادت وروسته د مسلمانانو خلیفه شوه، هم یې د خپلې مېرمنې زامنو ته په پاملرنه او روزنه کې کوم کمی نه رانغی..

هغه له خپل پر کټي (محمد بن ابی ابکر) رضی الله عنه سره تر دې اندازې مینه کوله چې ، هغه یې په مصر باندې د امیر په توگه وگوماره .

اسماء بنت عمیس رضی الله عنها دا ټولې سترې پېښې په خپلو سترگو ولیدې ... کله چې په مصر باندې د امویانو لخوا دواک د نیولو پر سر حملې کېدې ، د (ابن الخدیج) په لاس د ځوی په وژل کېدو سخته خپه شوه . نوموړې دخپل د ځوی په شهادت باندې ډېر صبر وکړ ، بیا ډېر وخت لا تېر نه وو چې د خپل خاوند علي بن ابی طالب کرم الله وجهه د شهادت درد یې ولید... خاوند یې دهجرت په ۴۰ څلوېښتم کال دروژې په میاشت کې شهید شو .

اسماء بنت عمیس دخاوند او ځوی له شهادت وروسته ډیر صبر وکړ ، بیا لا ډېر وخت تېر نه وو چې د ډېرو کړاوونو ، تکلیفونو او غمونو له زغم وروسته ورباندې ناروغیو حمله وکړه او له دې دنیا یې سترگې پټې کړې .

اسماء بنت عمیس رضی الله عنها وکړی شول چې په حبشه کې د ډېر مهاجرت بدیل او جبران د هجرت په اووم کال مدینې منورې ته په راتگ او د نبوي کورنۍ ته په ورنږدې کیدو سره راوړي . په نبوي کورنۍ کې یې زده کړه پیل کړه ، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم حدیثونه به یې په یادو زده کول... نوموړې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه گڼ حدیثونه هم روایت کړي دي... رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته یوه ورځ وویل :

آیا یو څو خبرې درته زده نه کړم چې د مصیبت په حالت کې یې ووايي ، او الله تعالی درنه غم راکم کړي ؟؟ :

الله ... الله زما رب دی او هیڅ شی ورسره نه شریکوم !!!

او له هغو حدیثونو له ډلې چې اسماء بنت عمیس رضی الله عنها روایت کړی ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا وینا ده :

په دنیا کې د یو سړي د بدبختۍ لاملونه درې دي :

د کور بدوالی ، د سپرلۍ بدوالی ، او د ښځې بدوالی ...

ورته وویل شو چې ، د کور بدوالی څنگه وي ؟

ویې فرمایل : د مساحت کموالی او د گاونډیانو بدوالی ..

ورته وویل شو چې ، د سپرلۍ بدوالی څنگه وي ؟

ویې فرمایل : هغه سپرلي چې شاه نه درکوي او نا آرامه وي ..

ورته وویل شو چې ، د ښځې بدوالی یانې څه ؟

ویې فرمایل : شنډوالی او دهغې بد اخلاقي ...

رسول الله صلى الله عليه وسلم د اسماء بنت عميس او دهغې د خویندو په اړه د غوره ایمان گواهي ورکړې ، له ابن عباس رضی الله عنه څخه روایت دی وايي چې ، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

څلور مؤمنې خویندې ، میمونه ، او ام الفضل د الحارث لورې .. سلمی او اسماء د عميس لورې دي ..

خنساء بنت عمر ورضی الله عنها

دا د (مضر) د قبیلې یوه مخوره مېرمن وه ، مضر هغه قبیله وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم کلا ګڼله . دا مېرمن د عربي له سترو شاعرانو څخه شمېرل کیږي ، هم د جاهلیت په وختونو کې وه ، او هم یې د اسلام په لومړنیو وختونو کې ژوند کړی . د اسلام سپیڅلی دین یې ومانه ، او خپل ټول زامن یې ورته وقف کړل . . دا بنځه دا ویاړ لري چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې د شاعرۍ په اړه اعتراف وکړ ، رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په اړه ویلي :

دا په ټولو خلکو کې تکړه شاعره ده .

په اړه یې تاریخ وايي چې ، دا داسې یوه شاعره وه چې په جاهلیت کې یې تر بل هر چا د غم غښتلی او کره شعرونه ویلي ، او هم یې په اسلام کې د الله په لاره کې ډېر تکلیفونه لیدلي او صبر یې پرې کړی . دا بنځه : (خنساء بنت عمرو) نومېږي .

نوموړې په شعر کې نابغه او د صبر او ایستیانو (مرثیاتو) سرداره ګڼل کیږي .

نوموړې (تماضر بنت عمرو بن الرشید بن ثعلبة بن امرئ القیس) نومېږي ، له بنو سالم له اولادې او د (مضر) له قبیلې څخه وه ، او په شبه الجزیره (د عربو په کوچنۍ جزیره) کې د نجد پورې تړاو لري .

د یادې بنځې لقب (الخنساء) وه . نوموړې ځکه په دې لقب نومول شوې وه چې ، د پزې هډوکی یې ټیټ وو . او رسول الله صلی الله علیه وسلم به ورته (خناس) ویله . . . خو نوموړې په خپل اصلي نوم دومره نه وه مشهوره څومره چې په دې لقب مشهوره وه . خنساء رضی الله عنها د شعر په نړۍ کې د لوی ځای خاونده وه ، او په عربي نړۍ کې تر بل هرې مېرمنې غوره شاعره او د نبوغ تر پړاوه رسېدلې وه .

خنساء ډېر عمر په جاهلیت کې تېر کړی دی ، او له خپل تره ځوی (رواحه بن العزیز السلمی) سره یې واده کړی وو . له هغه یې څلور زامن پیدا شول .

په ۶۱۲ زیږدیز کال کې د (حرملة) دوه زامنو هاشم او درید د خنساء ورور معاویه وواژه ، خنساء خپل کشر ورور (صخر) غچ اخیستلو ته وهڅاوه . ده وکولی شو چې د خپل ورور په غچ کې (درید) ووژني ، خو خپله هم ټپي او په ۶۱۵ زیږدیز کال کې وفات شو . او ویل کیږي چې خنساء د خپل ورور په مړینه دومره وژړل چې په پایله کې یې سترګې پندې شوې .

(صخر) د خنساء ناسکه ورور وو ، او تر ټولو وروڼو یې ورسره ډېره مینه کوله . ځکه دی ډېر نرم ، سخي او په خپل ټبر کې ډېر زړور او تکړه انسان وو . هغه به هم تل د خپلې خور په څنګ کې ولاړ او مرسته او ملاتړ به یې کاوه . او کله یې چې (صخر) ورور ووژل شو ، خور یې په مړینه ډېره غمجنه شوه او ډېرې ستاینې (مرثي شعرونه) یې وویل ، ددې دا ډول شعرونو په عربانو کې ډېر شهرت پیدا کړ ، دا ددې لامل شوه چې د خنساء مرثي شعرونه دومره مشهور شول چې له نورو شعرونو څخه یې څوک یادونه نه کوي

خنساء ته يوه ورځ وويل شول چې ، د خپلو ورونو صخر او معاويه په اړه راته يو څه ووايه ، هغې وويل :

قسم په الله صخر د گردجنې زمانې جنت وو ، او د هر زيانمن شي لپاره زهر وو ،

او قسم په الله معاويه به چې څه ويل ، هغسې به يې كول .

يوه ورځ ترې پوښتنه وشوه .. كوم يو ورور يې له وياړونو ډك وو ؟

خنساء وويل چې ، صخر د ژمي گرمي وه ... او معاويه د هواء يخني وه ...

ورته وويل شول چې ، په كوم يو يې ډېره دردمنه او خپه يې ؟

ويي ويل : صخر د يني سگروټه وه . او معاويه ، د بدن ناروغي او کمزور تيا وه ...

بيا يې دا شعرونه وويل :

قمران في النادی رفيقا محتد..... في المجد فرعا سوّدد متخير

او د صخر د مړيني په اړه چې خنساء کومه مرثيه ويلې وه ، تر ټولو مشهوره مرثيه يې دا وه .

قذی بعینک ام بالعين عوار..... ام ذرقت ، اذ خلت من اهلها الدار

کأن عینی لذکراه اذا خطرت .... فیض یسیل علی الخدین مدرار

تبکی لصخر هی العبراء قد ولهت..... و دونه من جدید الترب استار

تبکی خناس علی صخر وحق لها..... اذ رابها الدهر... ان الدهر ضرار

رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله د حراء په غار کې عبادت او فکر کاوه ، پر هغه د وحی په رانازلیدو سره د اسلام شعلي وځلېدې .. بيا يې په مکه مکرمه کې اسلام ته خلک رابلل .. کله به يې چې د قریشو مشر کین اسلام ته رابلل ، دا مهال هغه له یو گوانبمن پر او څخه تېرېده . چې بيا دا گوانب منديني منورې ته په هجرت سره پای ته ورسېد . خنساء رضی الله عنها مسلماننه شوه ، او د مديني منورې پر لور روانه شوه . تر څو هلته له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره بيعت وکړي . نوموړې له خپل قوم بنو سليم سره په ډله کې تللې وه . محمد صلی الله علیه وسلم هم خنساء ته ډېر احترام وکړ ، رسول الله صلی الله علیه وسلم به ورته ويل چې شعرونه راته ووايه ، او دهغې له شعرونو به يې خوند اخیسته . او ويل به يې : هی خناس .. او په لاس به يې ورته اشاره کوله . نوموړې رسول الله صلی الله علیه وسلم تر ټولو ښه شاعره گڼلې وه .

کله چې عدي بن حاتم الطائي رسول الله صلی الله علیه وسلم ورسلم ته راغی ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ته يې وويل : ای دالله رسوله ! په مور کې تر ټولو ښه شاعر ، تر ټولو سخي ، او په آس سپريدونکی سړی شته . بيا يې وويل : چې

ترټولو تکړه شاعر راکې ، امرؤ القیس بن حجر دی . او ترټولو سخي راکې ، حاتم بن سعد دی . او په اس سپریدلو کې تکړه سپری راکې ، عمرو بن معدیکرب دی .

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل : داسې نه عدی ... تر ټولو تکړه شاعره خنساء بنت عمرو ... او ترټولو سخي انسان ، محمد دی . او په اس سپریدو کې ترټولو تکړه انسان ، علي بن ابی طالب دی .

عمر بن الخطاب رضی الله عنه خنساء ته وکتل ، دهغې په مخ د غم نښانې وې .. ورته یې وویل : ته ولې دومره غمجنه یې خنساء ؟

په ځواب کې یې ورته وویل :

په ورونو باندې له ډېرې ژړا لامله ..

عمر ورته وویل :

ورونه دې په اور کې دي ...

هغې وویل :

همدې مې خپګان زیات کړی دی .

زه پر هغوی له اوره ډېره ډاریدم .. او نن هم د اور له کبله پر هغوی ژاړم ...

د خنساء رضی الله عنها شعرونه د اسلام له لارښوونو رنگ اخیسته .

خنساء رضی الله عنها ولیده چې د اسلام دین په خپریدو دی ، او د عربو له جزیرې د باندې هم د اسلام رڼا وې ورسیدې .. د عمر بن الخطاب رضی الله عنه په خلافت کې ، د هجرت په څوارلسم کال کې یې د اتلولۍ ډېر غښتلی دریغ ونيوه ، د تاریخ او ادب یادښتونه ورته خپ پاتې شول ، کم وخت یوه مور داسې غښتلی دریغ نیولی شي .

د قادیسیې جګړه چې د فارس او مسلمانانو ترمنځ د عراق په ځمکه یوه غوڅه جګړه وه ، خنساء رضی الله عنها له خپلو څلور زامنو سره د قادیسیې له لښکرو سره ووتله ، د جګړې په شپه له خپلو زامنو سره کښېناسته او هغوی یې د یو وصیت په ترڅ کې جنګ ته هڅول . دا وصیت د تاریخ او ادب په کتابونو کې تلپاتې دی . داسې یې ورته وویل :

ای زامنو ، تاسو منونکي مسلمان شوي یاست ، او په خوښه مو هجرت وکړ ، تاسو د یو پلار ، او یوې مور زامن یاست .. نه مې ستاسو پلار ته سپورې کړي ، او نه مې ستاسو ماما ګان شرمولي ... تاسو پوهیږئ چې الله جل جلاله د کافرانو خلاف جګړه کې مسلمانانو ته څومره اجر و ورکوي ... په دې پوه شئ چې تلپاتې کور ، له تلونکې دنیا څخه غوره دی . الله جل جلاله فرمایي :

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣٠﴾

که دالله په امر سره سبا روغ لارې ، په فکر سره د دښمن مبارزې ته ورشئ ، او دالله په مرسته دهغه په دښمن بريالي شئ . که ومولیده چې جگړه پیل شوه ، او د جگړې لمبې لا په ګرمېدو شوې ، او لمبو یې هرڅه سپېل .. تاسو منځ ته ورشئ ، او د سختۍ پر مهال یې ، مشر سره مبارزه وکړئ ، نو په دنیا او آخرت کې به د غنیمت او کرامت ویاړونه له ځانونو سره ولرئ ...

د خنساء رضی الله عنها څلور واړه ځامن د جگړې ډګر ته لارل ... ټولو د خپلې سترې مور ستر وصیت ، د میرانې او زړورتیا مشورې او عقیده په زړونو کې له ځانونو سره ګرځوله .. ټولو سخته جگړه ، او ډېره قرباني ورکړه .. چې په پایله کې ټول له مخې شهیدان شول .... خنساء رضی الله عنها ته ددوی د شهادت خبر ورسیده ، هغې ډېر په صبر سره داسې خبرې وکړې چې په تاریخ کې د نمونې په توګه پاتې شوې :

دالله ډېر شکرونه چې ددوی د شهادت ویاړ یې راپه برخه کړ .. او له الله جل جلاله تمه لرم چې په جنت کې مې ورسره یوځای کړي ...

عمر بن الخطاب رضی الله عنه خنساء رضی الله عنها ته ډېر درناوی وکړ ، او هغې ته به یې د څلور شهیدانو زمانو روزي او په غنیمت کې دهغوی برخه ورکوله . دا برخه یې ترهغه مهاله ورکوله چې خپله عمر رضی الله عنه د هجرت په ۲۳ کال کې شهید شو . او ډېر وخت لا تېر نه وو چې ، خنساء رضی الله عنها د عثمان بن عفان رضی الله عنه د خلافت په لومړیو کې د هجرت په ۲۴ کال کې وفات شوه ...

د اسلام سپیڅلي دین له هغې یو صبرناکه او زړوره مور جوړه کړې وه ، مرثیات او ویرونه یې پرېښودل ، او د خپلو څلور زمانو په شهادت یې الله جل جلاله ته ډیر صبر وکړ ، او په دې سره یې تاریخ کې خپل نوم پرېښود .

ام ذر (ليلی الغفاریة) رضی الله عنها

دا بنه د بني غفار له قبیلې څخه وه ، او د عربانو له سترو شاعرانو څخه شمېرل کېږي . او دداسې یو سړي مېرمن ده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په اړه فرمایلي :

د ځمکې پر سر ، له ابو ذر رضی الله عنه څخه رښتونی انسان نشته .

دا بنه (ام ذر) یا (ليلی الغفاریة) نومېږي . د ابوذر الغفاري رضی الله عنه مېرمن وه . مهاجره او مجاهده ، او د یو ستر مجاهد سره د جهاد په لاره کې ملګرې وه .

دا صحابیة لیلی الغفاریة د جندب بن جنادة رضی الله عنه مېرمن ده چې خاوند یې په ابوذر الغفاري باندې شهرت لري . له خپل خاوند سره د عربي جزیرې په جنوبي برخه کې د بنو غفار په استوګنځایونو کې اوسیده . او ډېر شعرونه به یې ویل .

کله یې چې خاوند په مکه مکرمه کې د پیغمبر علیه السلام له مبعوث کېدو خبر شو ، له خپل ورور سره یوځای شو ، او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته مکې مکرمې ته ورغلل ، هغه یې تود هر کلی وکړ . د شهادت کلمه یې وویل ، او اسلام یې قبول کړ . په دې کار سره ، نوموړی دهغو لسو مسلمانانو په کتار کې راځي چې لومړی یې اسلام راوړی دی . بیا وروسته (ام ذر رضی الله عنها) هم ایمان راوړ .

ام ذر په شعر او ښه روایت باندې شهرت لري . رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې هغه حالات بیان کړل چې له اسلام وړاندې به یې له خپل خاوند سره یوځای د بتانو عبادت کاوه .

رسول الله صلی الله علیه وسلم به چې کله وغوښته چې موسکې شي ، وبه یې ویل :

ای ابوذره ! د اسلام د پیل کیسه دې راته وکړه !

ابوذر رضی الله عنه به ورته شروع وکړه او ویل به یې :

ما یو بت درلود ، او د (نهم) په نامه یادېده . زه ورته راغلم او مخې ته مې ورته شیدې کېښودې ، او نور ترې لارم . زه لږ وروسته شوم ، چې ومې لیده یو سپی د شیدو په څښاک لګیا وو . کله یې چې شیدې ټولې خلاصې کړې ، پښه یې پورته کړه او په بت یې متیازې وکړې . بیا مې داشعر ووايه :

الا یانهم انی قد بدالی مدی شرف یبعد منک قربا

رایت الکلب سامک حظ سحف

فلم یمنع قفاک الیوم کلبا

کله چې ما د بت د بدی په اړه دا بیتونه ویل ام ذر واورېدل ، هغې وویل :

لقد اتيت جرما ، واصبت عظما .. حين هجوت نهما .

يانې کله چې تاد (نهم) بت وکنخلو ، نو دا دې يو ستر جرم وکړ ..

بيا مې ورته ټوله کيسه وکړه ، نو مېرمن مې سمدلاسه د بت پرستی بدې بيان کړه او نفرت يې ورسره وښود او سمدلاسه يې دا شعر ووايه :

الا فابغنا ربا کریمًا جواد فی الفضائل یا ابن وهب

فما من سامه کلب حقیر ، فلم یمنع یداه لنا برب

فما عبد الحجاره غیر غاو ، رکیک العقل لیس بذی لب .

رسول الله صلی الله علیه وسلم ددې کيسې په پای کې وفرمايل :

ام ذر ربتتیا ویلي . ربتتیا هم له سرکشه پرته د تیرو عبادت بل شوک نه کوي ..

ام ذر له خپل خاوند سره مدینې منورې ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم له هجرت وروسته هجرت وکړ ، دهغې خاوند ابوذر رضی الله عنه له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په ټولو غزاگانو کې برخه اخیستې . ام ذر د (ام القرد) د غزا لامل وه چې د غابه په نوم یادېږي . په دې مانا چې دوی د مدینې په شاوخوا کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم او بڼې خړولې ، کله چې دلته خواړه نه پیدا کېدل ، ابوذر رضی الله عنه د مدینې له پولو دباندې ووت ، او د (عبید بن حصن) څرخایونو ته یې ځان ورساوه . کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم خبر شو ، له دې کاره یې منعه کړ ، خو ابوذر رضی الله عنه په رسول الله صلی الله علیه وسلم ټینګار کاوه چې ، په دې ځای کې ورته د مالونو د څرخ اجازه ورکړي . بیا ورته رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

داسې انگیرم چې ځوی دې وژل کیږي ، میرمن به دې اخیستل کیږي ، او ته به دې په امساتکیه وهي .

خو ابوذر رضی الله عنه منعه نه شو ، او څرخ ته یې ادامه ورکړه ، هماغه وو چې (عبینه بن حصن) د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اوبنانو حمله وکړه ، او له ځان سره یې یوړل ، او د ابوذر رضی الله عنه ځوی یې وواژه ، او میرمن یې ترې بوتله ... دا خبر مدینې منورې ته راورسېده ، غږ یې وکړ :

وېره... وېره!

بیا غږ وشو چې : د الله په آس سپاره شی . !

رسول الله صلی الله علیه وسلم په سپرلی سپور شو چې بیا د (ام القرد) غزا پېښه شوه .

کله چې اختطاف کوونکو دمه کوله ، ام ذر رضی الله عنها چې له اوبانو سره یوځای تښتول شوې وه ، وتوانېده چې ځان راخلاص او د رسول الله صلی الله علیه وسلم اوبڼه له ځان سره راولي . او نذر یې وکړ که خوندي راووتله ، نو اوبڼه به حلالوي . یرغلګرو هڅه وکړه چې اوبڼه بیرته راوښيي ، خو ونه توانېدل . ام ذر رضی الله عنها مدينې منورې ته راغله ، کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دهغې له نذر څخه خبر شو ویې ویل :

سبحان الله... ډېره بده سزا یې ولیده .

نذر یې کړی وو که الله ورته نجات ورکړ ، نو اوبڼه به حلالوي .

په گناه کې د نذر وفاء نشته ،

او نه په هغه څه کې چې د انسان ملکیت نه وي .

له دې وروسته بیا ام ذر رضی الله عنها له خپل خاوند سره کله په مدينه منوره او کله په شام کې واوسېده . بیا د عثمان بن عفان رضی الله عنه د خلافت په دوران کې د (ربه) په سیمه کې پاتې شول ، چې د مدينې منورې یوه لیرې پرته سیمه ده .

ام ذر رضی الله عنها د خپل خاوند د مړینې کیسه داسې کوي :

کله چې د ابوذر د مړینې وخت رانږدې شو ، ومې ژړل . ابوذر راته وویل :

ولې ژاړې ؟

ومې ویل :

ولې به نه ژاړم او ته په یوه دښته کې مړ کېږي !!! او زه دومره جامې هم نه لرم چې کفن درته ترې جوړ کړم .

ویې ویل :

مه ژاړه .. ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم اوریدلي ، یو څو کسانو ته یې ویل چې زه هم ورکې وم :

له تاسو به یو سړی په یوه دښته کې مړ کېږي ، بیا به د مسلمانانو یوه ډله ورته راځي . او په دې کسانو کې به داسې څوک نه وي ، مګر هغه به یا کلي او یا د ډلې په منځ کې وفات کېږي . او دادی زه په دښته کې مړ کېږم ... لاره وڅاره !

ومې ویل :

حاجیان تللي او په دې لاره څوک نه راځي ...

ویې ویل :

لاړه شه او خلک وگوره ...

ومې ويل :

يو تپې ته راغلم او ليرې مې وکتل ... بيا بيرته ورته راستنېدم چې خدمت يې وکړم ... زه په دې حالت وم چې يوه ډله خلک راروان وو ... په خپلو جامو مې ورته اشاره وکړه !! زه يې وليدم او زما پر لور راغلل او راته يې وويل :

څه شوي ؟

ومې ويل :

يو مسلمان سړی مړ کيږي ، آيا کفن ورته ورکوي ؟

ويې ويل : څوک دی ؟

ومې ويل : ابوذر دی .

ويې ويل : د رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابي دی . ؟

ومې ويل چې ، هو .

هغوی لويه قرباني ورکړه ، ژر راغلل او ځان يې ورته ورساوه . تودهر کلی يې ورته وکړ او ويې ويل :

تاسو پوهيږئ ، که ماسره دومره جامې وي چې کفن مې ترې جوړېداى ، نو له هماغې به مې کفن جوړ کړی وي . .

تاسو په دې پوه شئ چې ، داسې کس به راته کفن نه راکوي چې يو وخت امير ، مشر ، او يا کاروباري پاتې شوی وي . .

خو په دې ډله کسانو کې داسې څوک نه وو چې د ابوذر له دې شرايطو سره برابر وو . خو د انصارو يو ځوان ورته وويل :

ای کاکا ! زه به کفن در کړم ... تا چې څه وويل زه داسې نه يم ... په دې څادر به درته کفن در کړم ، يا به درته له خپلې چينې کفن برابر کړم . داراته مور گندلې دي .

له دې ډلې کسانو څخه ورته بيا انصاري کفن جوړ کړ ...

په بل روايت کې راځي چې ام ذر رضی الله عنها ، هغه لارې ته راوويست ... عبدالله بن مسعود د نورو مؤمنانو سره يوځای په دوی تېر شو ... کله يې چې وپيژانده ويې ژړل او داسې يې وويل :

رسول الله صلى الله عليه وسلم رښتيا ويلی وو :

يوازې به گړځي ... يوازې په مړې ... او يوازې به راپاڅي ... بيا يې خاورو ته وسپاره .

ام ذر رضی الله عنہا خپل خاوند له لاسه ورکړ ، هغه سره یې ټول ژوند په فقر او زهد کې تېر کړی وو . هغه یوه زاهده ،
تقوادره او پاک لمنه ښځه وه ! داسې ښځه وه چې په دین او دنیا یې د خاوند ملاتړ کړی ، او د جهاد په لارو کې ورسره
د تل لپاره ملګرې وه !!

خولة بنت ثعلبة رضی الله عنها

دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم له صحابیاتو څخه وه ، او د خزرچ له قبیلې یوه مخوره میرمن وه . او همدا راز د انصارو مېرمنو یوه وتلې ښځه گڼل کېده . دا ښځه په فصاحت ، بلاغت ، زغم او صبر باندې ډېره مشهوره وه . دې ښځې د خاوند په سخته رویه او چلند باندې صبر کاوه ، هماغه وو چې الله تعالی یې آواز له اووه اسمانونو پورته واورېده ، پر هغې یې مهرباني وکړه ، او کیسه یې په قرآن کریم کې رانازل شو . دا آیتونه تر قیامته تلاوت کیږي . دا مېرمن (خولة بنت ثعلبة رضی الله عنها) نومېږي . دسپيڅلي ، ښکلي او پاک سیرت ، او همداراز له عبرته د ډکې کیسې خاونده .

دا مېرمن (خولة بنت ثعلبة بن اصرم بن عمرو بن عوف) نومېږي . په مدینه منوره کې د خزرچ له وتلې قبیلې څخه وه . په جاهلیت کې یې له خپل تره حوی اوس بن الصامت سره واده کړی وو ، نوموړی د ستر صحابي (عبادة بن الصامت) رضی الله عنه ورور وو . خولة رضی الله عنها او دهغې خاوند په مدینه منوره کې هغه کسان وو چې پخوا یې اسلام راوړی وو . په یثرب کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سفیر ، مصعب بن عمیر رضی الله عنه په لاس دوی دواړه مسلمانان شول . او کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې منورې ته هجرت وکړ ، خولة رضی الله عنها دهغو زرگونو انصارو په کتار کې وه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د راتگ تودهر کلي یې کړی وو . اسلام چې تل ښځو سره د ښه چلند لارښوونه او په دې ټینگار کوي ، دهغې خاوند که څه هم مسلمان شوی وو ، خو (خولة بنت ثعلبة) رضی الله عنها له هغې سره د ډېرو ناخوالو ژوند تېراوه .

لکه څنگه چې د سیرت په کتابونو کې راغلي ، اوس بن الصامت بوډا شو ، اخلاق یې تېز او رویه یې سخته وه . له خپلې مېرمنې سره یې رویه د تشدد تر بریده ورسیده ، دا هغه مېرمن وه چې تل یې دخپل خاوند خدمت کاوه ، او له دې پرته یې بل څوک د خدمت هم نه درلود . له همدې مېرمنې سره شخړې اوج ته ورسیدې ، خو خولة رضی الله عنها دې حالاتو ته په صبر ، زغم او تحمل غاړه ورکوله .

یوه ورځ اوس بن الصامت له خپلې مېرمنې خولة بنت ثعلبة رضی الله عنها سره لاندې وکړه ، د غوسې په حالت کې یې له خولې دا خبره راووته چې :

ته پر ما ، لکه د مور د شا په څېر یې !!!

دا دجاهلیت یو کلتور وو چې ، چا به ښځې ته داسې خبره وکړه نو ، د تل لپاره به ورباندې حرامېده . خاوند یې په دې خبره ډېر زیات پښېمانه شو ، هغه گومان وکړ چې مېرمن یې پرې له دې وروسته حرامه شوه . میرمن ته یې وویل :

زه گومان کوم چې ته پر ما حرامه شوې !!!

د سیرت په کتابونو کې د خولة رضی الله عنها له خولې د (ظاهر) په اړه ډېرې خبرې راغلي دي ، هغې فرمایلي :

خاوند مې یوه ورځ کور ته راغی ، ما ورسره خبره وژوله ، هغه غوسه شو او راته یې وویل :

ته پر ما ، لکه د مور د شاهه خېري !!

بيا ووت ، او يوه شېبه د قوم د غونډ په ځای کې کښېناست ، بيا بيرته کور ته راغی ، او له ما يې غوښتنه وکړه .

ما ورته وويل :

هيڅکله نه ، قسم په الله چې ماته نه شې رانږدې کېدای ، تا خو داسې خبره وکړه ! صبر چې الله او رسول يې زموږ په اړه پرېکړه وکړي .

هڅه يې وکړه ، خو ما ترې ځان وساته ... دهغه د کمزورتيا او بوډا توب لامله پرې زه وتوانېدم چې ځان ته يې پرې نږدم ... له ځانه مې ليرې کړ ، بيا راووتم ، او رسول الله صلی الله عليه وسلم ته راغلم . رسول الله صلی الله عليه وسلم د عايشې رضی الله عنها په کور کې وو . مخې ته ورته کښېناستم ، او له خپل خاوند سره مې چې کيسه تېره شوې وه ، ورته مې بيان کړه .... عايشه رضی الله عنها فرمايې :

ما او موږ کره چې څوک وو ، ټولو وژړل ، پر هغې موزړه وسوځېده ...

د ابن سعد د روايت پر بنسټ ، رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل :

ته خو پر هغه حرامه شوې يې .

خوله رضی الله عنها دا خبره له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره په تکراري توگه وژوله ، بيا يې وويل :

ای الله ، زه درته د ډېر خپگان شکايت کوم ، زه په دې بيلتون ډېره دردېرم !

ای الله ، د خپل پيغمبر په ژبه دې ، هغه څه رانازل کړه چې ، له دې ستونزې څخه د خلاصون لاره راکړې !

الله تعالی د خوله بنت ثعلبه رضی الله عنها په اړه ، له آسمانه حکم رانازل کړ . مجلس لا پای ته نه وو رسيدلی چې ، په رسول الله صلی الله عليه وسلم د وحیې د رانازلیدو حالت راغی . کله چې راپاڅېده ، موسکي شو . او دالله تعالی دا آیت يې ولوست :

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ

بَصِيرٌ ﴿١٠٠﴾ الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِمَّنِ نَسَأَ بِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا الَّتِي وَلَدْنَاهُمْ

وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُؤٌ غَفُورٌ ﴿١٠١﴾ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ

نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَٰلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا

تَعْمَلُونَ خَيْرٌ ﴿٣٠﴾ فَمَنْ لَمْ تَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَآسَا ۖ فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ
فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مَسْكِينًا ۚ ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۗ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ

په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې ددې آيتونو د راناښيدو سره سم ، خوله رضی الله عنها د آرامتيا احساس وکړ .
رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل :

ورته ووايه چې غلام آزاد کړي .

هغې وويل :

کوم غلام ؟ هغه سره نه غلام شته ، او نه له ما پرته بل خادم لري .

ورته يې وفرمايل :

امر ورته وکړه چې دوه مياشتې پرله پسې روژه ونيسي .

ځواب يې ورکړ چې ، اى دالله رسوله ، قسم په الله دا کار هم نه شي کولى . . . هغه خو د ورځې دومره دومره ځله اوبه
څښکي !... د بدن له کمزورتيا سره يې سترگې هم کمزورې شوي دي .

ويې فرمايل :

ورته ووايه چې شپېته مسکينانو ته خواړه ورکړي .

خوله وويل :

دا کار کله کولى شي ؟ هغه ايله ځان ته ديو وخت خواړه پيدا کړي !

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل چې :

امر ورته وکړه چې (ام المنذر بنت قيس) ته لاړ شي ، له هغه دې يوڅه خرما واخلي ، او په شپېته مسکينانو دې هغه بيا
ووېشي .

خوله رضی الله عنه پاڅېده ، او خاوند ته ستنه شوه . خاوند يې د دروازې په خوله کې ناست او ورته منتظر وو ، ورته يې
ووويل :

ای خولہ! خہ دے وکرہ؟

ویپ ویل :

خیریت دی خو ته بدغونی یی . رسول الله صلی الله علیه وسلم درته امر کړی چې (ام المنذر بنت قیس) ته ورشه ، له هغې به خرما اخلې ، او بیا به یې پر شپېته مسکینانو باندې خیرات کوي .

خولہ رضی الله عنها وویل : خاوند مې په منډه منډه لار ، خرما یې راپه شا کړې وې ، ما ته هغه مالوم وو چې پنځه پیمانې خرما یې هم نه شوې په شا کولی ... هر مسکین ته یې دوه گیلنه خرما ورکړې .

خولہ بنت ثعلبة رضی الله عنها په مدینه منوره کې اوسیده . ټول عمر یې په ډېر ویاړ او عزت سره تېر کړ ، په دې یې ویاړ کاوه چې الله تعالی یې په اړه آیتونه رانازل کړي وو او تر قیامت به لوستل کیږي .

د عمر بن الخطاب رضی الله عنه په وخت کې نوموړې ډېره بوډی شوې وه ، یوه ورځ په لاره کې له امیر المؤمنین سره مخامخ شوه ، او ویې دروله ، هغه سره یې کیسه پېښ شوه ، چې ابن حجر په خپل کتاب (الاصابة فی تمييز الصحابة) کې روایت کړې ، هغه فرمایي ؟

عمر رضی الله عنه له جوماته راووت ، او (جارود العبدی) هم ورسره وو ، په لاره کې یوې ښځې ته مخې ته ورغی ، عمر رضی الله عنه پرې سلام وچاوه ، هغې د سلام ځواب ووايه او زیاته یې کړه :

(هی عمره ، د عکاظ په بازار کې مې لیدلی وې چې خلکو به درته (عمیر) وایه . ماشومان به دې په خپله امسا ویږول . وخت لا تېر نه وو چې په عمر نوم باندې یاد شوې ، بیا لا دومره وخت تېر نه شو چې ، په امیر المؤمنین باندې ونومول شوې . د ولس په اړه له الله وویږیږه ، او پوه شه چې څوک له الله ډاریږي ، کارونه یې آسانه کیږي . او څوک چې له مرگه ډاریږي ، له تاوان ډاریږي . او څوک چې په حساب باور لري ، له عذاب ډاریږي .)

جارود وویل :

ای ښځې امیر المؤمنین دې په خبرو تکلیف کړ !

عمر وویل :

پرېږده یې ، آیات یې نه پیژني !!؟

دا خولہ بنت ثعلبة ده ، د اوس بن الصامت مېرمن ده . هغه مېرمن ده چې الله تعالی یې غږ په اووم اسمان کې اوریدلی وو . او ددې په اړه یې دا آیتونه نازل کړي چې فرمایي : (قد سمع الله قول التي تجادلک فی زوجها)

دا په عمر هم حق لري چې ، غږ یې واورې .

اميرالمؤمنين عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ خولۃ رضی اللہ عنہا تہ د احترام پہ خاطر ، دہغی ٲولې خبرې واورېدې . دہغی نصیحت تہ یې غور و نیوہ ، او اړتیا یې ورتہ پورہ کړہ ... لہ دې خبرو وروستہ خولۃ رضی اللہ عنہا خپل کار پسې روانہ شوہ .

د خولۃ بنت ثعلبہ رضی اللہ عنہا د مړینې دنټې پہ اړہ کرہ مالومات نشته . خو لہ دې روایت خخہ مالومیري چې نوموړې د عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ تر خلافتہ ژوندی وہ . ہغہ پہ داسې حال کې وفات شوہ چې ، د قرآن کریم پہ (المجادلہ) سورت کې یې خپل یاد ژوندی پرېښود .

ام ورقه رضی الله عنها

دا هغه صحابی وه چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم یې ډېره ستاینه کړې وه ، دامېرمن په (قارئه) باندې نومول شوې وه ، او د قرآن کریم په لوستلو کې په خوږ غږ باندې مشهوره وه . رسول الله صلی الله علیه وسلم د (شهیده) په نوم نومولې وه . یاده مېرمن له رسول الله صلی الله علیه وسلم له وفات وروسته خو کلونه ژوندی وه ... رسول الله صلی الله علیه وسلم یې د شهادت وړاندوینه کړې وه ، دا هغه مېرمن وه چې د بدر په غزا کې یې د شهادت غوښتنه کړې وه ... دا مېرمن د (ام ورقه رضی الله عنها) په نوم یادېږي چې ، یوه عجیبه او اغیزمنه کیسه لري او د سیرت مختلفو کتابونو راخیستې ده .

دامېرمن (ام ورقه بنت عبدالله الحارث بن عویمر الانصاري) نومېده . مسلمانان شوه او له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې بیعت وکړ . چې څنگه به قرآن کریم رانازلېده ، ام ورقه رضی الله عنها به راټولولو او په یادو به یې زده کاوه . هماغه وو چې د (قارئه) په نوم یاده شوه .

رسول الله صلی الله علیه وسلم به د هرې جمعې په ورځ د ام ورقه رضی الله عنها ملاقات ته ورتللو ، او صحابه کرامو ته به یې ویل :

((راځئ چې د شهیدې ملاقات ته لاړ شو ...))

دا چې ولې نوموړې په شهیده نوم باندې ونومول شوه ، لامل یې دا وو چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم وغوښتل چې په لومړۍ عسکري نښته کې د مشرکانو مخې ته ورووځي ، (ام ورقه) رضی الله عنها لومړۍ مېرمن وه چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم او مسلمانانو سره یې د وتلو فکر وکړ ... نوموړې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورغله او ورته یې وویل :

ای دالله رسوله ! که اجازه راکړې ، زه به درسره غزا ته لاړه شم . ناروغانو ته به پاملرنه کوم ، او د ټپیانو درملنه به کوم ، کیدای شي الله تعالی راته شهادت راپه برخه کړي !

خو رسول الله صلی الله علیه وسلم یې دا غوښتنه ونه منله ، او د وتلو اجازه یې ورنکړه . بلکې هغې ته یې هیله ورکړه چې په کور کې به ورته الله جل جلاله شهادت ورپه برخه کوي . رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((په کور کې کښېنه ، الله جل جلاله به شهادت در په برخه کړي .))

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته امر کړی وو چې په کور کې دې لمونځ اداء کړي . پخوا یې ترې اجازه غوښتې وه چې هغې ته دې ځانگړی مؤذن وټاکي . رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته یو مؤذن وټاکه چې د لمونځ له وختونو به یې خبروله . ویل کیږي چې ، دا مؤذن یو بوډا سړی وو . همدا راز هغې ته یې اجازه ورکړه چې په کور کې ښځو ته امامتي وکړي . او د جماعت په لمانځه کې ورپسې مهاجرې او انصاري مېرمنې ودریږي .

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د هجرت په ۱۱ یوولسم کال وفات شو ، خو ام ورقه رضی الله عنها لا په هغه شهادت برخمنه نه شوه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې ورته زیری ورکړی وو . هغه به کور کې اوسیده ، قرآن کریم به یې تلاوت کاوه او بنحو ته به یې امامتي کوله . نوموړې د عمر بن الخطاب رضی الله عنه تر خلافته ژوندی وه . ام ورقه د عمر رضی الله عنه گاونډی وه . او عمر رضی الله عنه به خوښه گڼله چې د شپې لخوا ترې قرآن کریم واوري .

یوه شپه د تېر په خېبر ، امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه د خپلې سترې او پاکې گاونډی د تلاوت غږ وانه وربده .... پوښتنه او اندېښنه ورته پیدا شوه او ویې ویل چې ، تېره شپه مې د گرانې ترور ام ورقه رضی الله عنها تلاوت نه دی اورېدلی .... کور ته یې ورغی ترڅو ترې ځان ډاډمن کړي .. خو کور کې یې ونه موند . ورپسې وگرځېده ، هماغه وو چې چا وژلې وه او د کور په یوه څنډه کې په ټوټو کې تاو شوې پرته وه ... عمر بن الخطاب رضی الله عنه په دې حالت ډېر خپه شو او ویې ویل :

((رسول الله صلی الله علیه وسلم رښتیا ویلي ، هغه به فرمايل : د شهیدې زیارت وکړئ !))

کله چې عمر بن الخطاب رضی الله عنه دا پېښه وڅېړله ، دې پایلې ته ورسیده چې ، له ام ورقه رضی الله عنها سره غلام او وینځه اوسیدل ، دوی دواړو په شریکه نوموړې وژلې وه ... ام ورقه رضی الله عنها ورته ویلي وو چې ، زما له مرگه به دواړه آزاد یاست ... دواړو ته شیطان زړه کې وسوسې واچولې چې نوموړې ووژني او دواړه آزاد شي . هماغه وو چې سترگې یې ورباندې پټې کړې وې او ام ورقه رضی الله عنها یې زندی کړې وه . بیا یې ټوټو کې تاوه کړې د کور په یوه څنډه کې غورځولې وه ....

امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه هم په دې حالت غلی پاتې نه شو ، بلکې منبر ته وخوت ، او خلکو ته یې خپل خپګان ښکاره کړ .. او له خلکو یې غوښتنه وکړه چې د ام ورقه رضی الله عنها قاتلان را پیدا کړي ، داسې یې وویل :

((څوک چې ددې دواړو په اړه مالومات لري ، او یا یې ولیدل ، نوماته دې راوړي ...))

خلک یې په لټه پسې ووتل ، او تر هغې پسې وگرځېدل چې پیدا یې کړل . دواړه یې عمر بن الخطاب رضی الله عنه ته راوستل . هغه ترې د جرم پوښتنه وکړه او دواړو اعتراف وکړ . په دې یې اقرار وکړ چې دوی دواړه قاتلان دي ... عمر رضی الله عنه هم پر دوی باندې عادل قصاص پلی کړ .... او ام ورقه رضی الله عنها چې په خیانت وژلې شوې وه ، دا هم د شهادت یو ډول وو .. نوموړې د شهادت هغه درجه ترلاسه کړه چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم یې ورته زیری ورکړی وو . نېک اعمال او ګټور یادونه یې پرېښودل .. نوموړې د شهادت هغه خوږ جام وڅښکه چې ، ټول عمر یې په زړه وربده او دا یې لویه هیله او ارمان وو .

فاطمه الزهراء رضی الله عنها

دا میرمن خپل پلار رسول الله صلی الله علیه وسلم ته په اخلاقو او خلقت کې ډېره ورته وه ، رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په اړه داسې ویل :

((فاطمه زما یوه ټوټه ده .))

نوموړې له خپل پلار ترڅنګ ولاړه وه ، یوه صبرناکه ، زړوره او له ایمانه ډکه مېرمن وه . د فاطمې رضی الله عنها سیرت د رسول الله صلی الله علیه وسلم په ژوند او دهغه له وفات وروسته د اسلام د سیرت یوه مهمه برخه ګڼل کیږي . دا مېرمن فاطمه الزهراء نومیږي ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم ګل او ترټولو ورته ګرانه لور وه .

فاطمه رضی الله عنها دهغه مهال د پاکو ښځو سرداره ګڼل کیږي ، نوموړې د خپل وخت تر ټولو مهمه ښځه او سمبول یادېږي . د رسول الله صلی الله علیه وسلم د نیا نوم فاطمه وو ، او همدا لامل وو چې په خپله لور یې هم د فاطمې نوم کېښود . او دا چې ولې یې نوموړې په زهراء یادوله ، لامل یې دا وو چې هغه سپینه ، ځلانده او له فعالیتته ډکه مېرمن وه . ... فاطمه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم په څلور لوڼو کې یوازینی لور وه چې د زوکړې نېټه یې کره مالومه وه ، او دا یې ترټولو کشره لور وه . ...

په هغه ورځ چې قریشو غوښتل چې د کعبې شریفې د جوړونې چارې له سره پیل کړي ، او په دې پېښه کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د فکر کره والی ټولو خلکو ته ثابت شو ، همدا مهال چې له بعثت پنځه کاله وړاندې وو ، فاطمه رضی الله عنها وزیرېده . . . کله چې قریشو د حجر الاسود ځای ته ورسیده ، اختلاف یې پیدا شو چې دا تیره به کومه قبیله پورته کوي ، ترڅو دا ویاړ له ځان سره وساتي . . . اختلاف کچه یې تر دې بریده ورسیده چې تورې یې راوویستلې او جګړې ته یې ځانونه تیار کړل . . . دا مهال رسول الله صلی الله علیه وسلم راننوت ، او شخړه یې دحل لپاره هغه ته وړاندې کړه ، ځکه هغه په رښتونولۍ او امانت مشهور وو . . . هغه یې له کیسې خبر کړ ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((یو څادر راته راوړئ . . .))

څادر یې ورته راوړ . تیره یې راواخیسته او په خپل لاس یې ورکې کېښوده . بیا یې وویل :

((هره قبیله دې د څادر یوه څنډه ونیسي ، او بیا یې په ګډه پورته کړئ . . .)) همداسې یې وکړه . . . کله یې چې تیره خپل ځای ته ورسوله ، په خپل لاس یې ځای پرځای کړه . په همدې توګه یې دا ستره شخړه هواره کړه ، او د وینو د توییدو مخه یې ونیوله . . .

کله چې پر رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې وحیه رانازل شو ، او په حراء غار کې به یې د خلوت شپې ورځې تیرولې ، دا مهال فاطمه رضی الله عنها پنځه کلنه وه . . . ټول هغه کړاوونه چې اسلامي دعوت پرې تیر شو ، فاطمه رضی الله عنها په ماشومتوب کې ددې ټولو پېښو او کړاوونو شاهدې وه . همدا راز ټولې هغه سترې پېښې یې هم ولیدې چې د نبوي کور

آرامتیا او کراري يې متزلزله او نا کراره کړه . په دې وخت کې يوه تر ټولو ستره غميزه دا وه چې دبعثت په لسم کال خديجه بنت خويلد رضی الله عنها وفات شوه ، دا هغه مېرمنه وه چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم او نورو صحابه کرامو سره يې د بنو هاشم په سيمه کې د محاصرې او اقتصادي بنديزونو سخت تکليفونه گاللي وو . . . . نبوي کورنۍ له مور څخه خالي شوه ، د فاطمې رضی الله عنها مشره خور زينب رضی الله عنها هم له خپل خاوند سره دهغه په کور کې وه . او رقيه رضی الله عنها چې د فاطمې رضی الله عنها بله خور وه ، له خپل خاوند سره يې د مهاجرت او غربت شپې ورځې په حبشه کې تېرولې . له فاطمې رضی الله عنها سره يوازې دهغې خور (ام کلثوم) رضی الله عنها وه چې په کورنيو چارو کې به يې ورسره مرسته کوله . همدا لامل وو چې فاطمه رضی الله عنها په کم عمرۍ کې ډېره ځيرکه وه . . . . دې سترو پېښو له فاطمې رضی الله عنها يوه کوچنۍ موره جوړه کړې وه چې ستر ستر مسؤوليتونه به يې پر اوږو بارول . . . . په ځانگړې توگه نوموړې د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره په څنگ کې ولاړه وه ، له هغه به يې غمونه ليرې کول ، دفاع به يې ترې کوله ، او قريشو به يې چې له پلار او د هدايت او توحيد سره کومه دښمني او جنجال کاوه ، نوموړې به ورته تسليت ور کاوه او ددې رسالت په سر ته رسولو کې به يې خپل پلار ته اوږه ور کوله . . . . ډيری وختونه به فاطمې رضی الله عنها د رسول الله صلی الله عليه وسلم په تکليفونو ژړل ، کله به يې چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم په بدن باندې د مشر کينو لخوا د چټليو نښانې وليدې ، دې حالت ته به يې سخت ژړل او هغه به يې ترې ليرې کول . . . .

رسول الله صلی الله عليه وسلم له کعبې سره په سجده پروت وو ، چې مشر کانو پرې ناولتوب واچاوه . . . . دا ناولتوب پرې پروت وو چې ، رسول الله صلی الله عليه وسلم کور ته ننوت ، او د کينې او نفرت بويونه ترې پورته کېدل . . . . فاطمه رضی الله عنها ژر راغله ، او په خپلو پاکو لاسونو يې له رسول الله صلی الله عليه وسلم دا ناولتوب ليرې کړ او دې حالت ته يې سخت وژړل . . . . رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل :

((ای لورې مه ژاړه . . . . الله جل جلاله به دې پلار ساتي . . .))

کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم په مکه مکرمه کې سخت تکليفونه وليدل ، الله جل جلاله ورته مدينې منورې ته دهجرت امر وکړ . . . .

فاطمه رضی الله عنها له خپلې خور ام کلثوم رضی الله عنها سره په مکه مکرمه کې په خپل کور کې کښېناسته ، دوی د رسول الله صلی الله عليه وسلم هغه هجرت څاره چې ، قريشو يې په ترڅ کې پلار ، رسول الله صلی الله عليه وسلم او دهغه ملگری ابوبکر الصديق رضی الله عنه تر تعقيب لاندې نيولي وو . . . . دواړه غار ته ننوتې وو ، رسول الله صلی الله عليه وسلم خپل ملگری ته وويل چې ، مه خپه کيږه ! الله تعالی موږ سره مل دی !! رښتيا هم الله جل جلاله له خپل پيغمبر سره مل وو ، که څه هم قريشو ډېره هڅه وکړه ، د رسول الله صلی الله عليه وسلم د پيدا کولو په موخه يې گڼ جاسوسان خپاره کړي وو او گڼ کسان يې دهغه د نيولو په موخه ليرلي وو ، او په ټوله لاره يې تر څار لاندې نيولی وو ، خو بيا هم ونه توانېده چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ونيسي .

رسول الله صلی الله عليه وسلم ، له خپل ملگری ابوبکر الصديق رضی الله عنه سره يوځای روغ رمټ مدينې منورې ته ورسیده ، او هلته يې د مدينې خلکو انصارو ډېر تود هر کلی وکړ .

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په مدینه منوره کې ځای پر ځای شو ، زید بن حارثه رضی الله عنه یې مکې مکرمې ته ولیږه ، ترڅو فاطمه او ام کلثوم رضی الله عنهما له ځان سره دارالهجرت یانې ، مدینې منورې ته راوړي . . . خو دهجرت لاره د رسول الله صلی الله علیه وسلم د لوڼو لپاره هم څه له خطر وڼو خالي نه وه . ځکه د قریشو مشر کانو هوډ کړی وو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم لوڼې به هم شپي او ډاروي به یې . . په دې وخت کې فاطمه رضی الله عنه ډېره کمزورې او خواره وه ، ځکه نوموړې په مکه مکرمه کې د دعوت په لاره کې د پلار د سختو غمونو او کړاوونو شاهدده وه .

کله چې دوی مدینې منور ته راروان وو ، (حویرث القرشي) ددوی دکاروان مخه ونيوله ، دهغوی سپرلي یې ووهله ، او فاطمه رضی الله عنها او دهغې خور یې دواړه په دښته کې راوغور ځول . . . فاطمه رضی الله عنها ډېره خپه او سخته سترې شوه ، خپلې تگلارې ته یې ادامه ورکړه او مدینې منورې ته یې په ډېر تکلیف ځان ورساوه . کله چې د (حویرث) له دې کاره خلک خبر شو ، ټولو پرې لعنت ووايه . . خو د کلونو په تیریدو سره ، رسول الله صلی الله علیه وسلم دهغه دا ظالمانه کار نه شي هیرولی . . ځکه هغه یې تر ټولو گرانه لور تکلیف کړې وه . . .

دا چې رسول الله صلی الله علیه وسلم او نورو مسلمانانو په مدینه منوره کې د ورورولي او د مینې له ژونده برخمن شول ، او اسلامي دولت یې رامنځته کړ ، فاطمې رضی الله عنها هم له خپل پلار رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د آرامتیا ژوند وکړ .

فاطمه رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره دومره خوشاله وه چې ، هیڅ یې واده ته پام نه وو . ابوبکر الصديق رضی الله عنه یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم غوښتنه وکړه ، خو هغه ورته عذر وړاندې کړ . بیا یې عمر بن الخطاب رضی الله عنه غوښتنه وکړه ، خو رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه هم په ډېرې نرمۍ او ادب ځواب کړ . . . او همدا لامل وو چې ، کله علي بن ابی طالب رضی الله عنها د فاطمې رضی الله عنها مرګې ته راغی ، په ډېر زړه نا زړه توب سره یې پرې مرګه وکړه . . کله چې علي رضی الله عنه خپلو ملګرو په فاطمې رضی الله عنها مرګې کولو ته وهڅولو ، علي رضی الله عنه ورته په ځواب کې وویل :

((آیا له ابوبکر او عمر وروسته به یې ماته راکړي ؟ !!!))

خو دا چې رسول الله صلی الله علیه وسلم علي بن ابی طالب رضی الله عنه له ماشومتوبه پېژندلو او دهغه په کور کې یې روزنه ترلاسه کړې وه ، او لومړی کس وو چې اسلام یې راوړی وو ، سمدلاسه یې د علي رضی الله عنها سره غوښتنه ومنله او فاطمه رضی الله عنها یې ورته ورکړه . علي رضی الله عنه هم په ډېرې حیاء سره غوښتنه وکړه ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل :

((هر کله راشي . . .))

علي رضی الله عنه په راتلونکې ورځ بیا راغی ، او له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه لږ واټن کې ودرېده ، او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې په ډیر آرام غږ وویل :

((غواړم د رسول الله صلى الله عليه وسلم لور باندې مرکه وکړم ...))

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته ورمخ کړ او په ډېرې نرمۍ يې ترې پوښتنه وکړه :

((نو آیا تاسره څه شته ؟))

علي کرم الله وجهه ورته ځواب ورکړ چې

((نه ، دالله رسوله ...))

علي بن ابی طالب کرم الله وجهه هيڅ مال نه درلود ، يوازې يو زغره يې درلوده چې دبدر په غزا کې يې په غنيمت ترلاسه کړې وه ... رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته امر وکړ چې ويې پلوري ... زغره ترې عثمان بن عفان په څلور سوه او اويا درهمه وپيرله .. رسول الله صلى الله عليه وسلم له دې څخه ځينې مبلغ بلال ته ورکړ ترڅو پرې عطر وپيري ... پاتې نور مبلغ يې (ام سلمه) رضی الله عنها ته ورکړ ، ترڅو پرې د ناوې لپاره سامان وپيري ... دامهال فاطمه رضی الله عنها اتلس کلنه وه ... رسول الله صلى الله عليه وسلم ځينې صحابه کرام راوغوښتل ، او هغوی يې گواه کړل چې خپله لور فاطمه يې علي بن ابی طالب کرم الله وجهه ته د څلور سوه مثقاله سپين زرو په مقابل مهر کې ورکړه ... د واده مراسم يې په داسې حال کې پای ته ورسول چې دواړو ته يې دبرکت او نېکې اولادې دعاء وکړه .. بيا يې خپلو مېلمنو ته له خرماوو ډک لوبښی وړاندې کړ ... فاطمه رضی الله عنها د خپل خاوند علي بن ابی طالب کرم الله وجهه په کور کې د زهد په ژوند باندې ډيره خوشاله وه ... کله چې هغه د خاوند کور ته راننوته ، په کور کې يې يوازې بڅملي جامې ، بالخت ، د اوبو دوه لوبښي او دوه لوټې او يو څه اندازه خوشبوي او عطر يې لرل . په ډېر قناعت او صبر يې ژوند وکړ ، د کور خدمت به يې کاوه ، انگړ به يې جارو کاوه ، ډوډۍ به يې پخوله او اوږه به يې اغېرل ، او د خپل خاوند د آس ساتنه به يې کوله . علي کرم الله وجهه دومره فقير وو چې ، دومره وس يې هم نه درلود چې دخپلې ميرمنې لپاره يو خادم ونيسي ، ترڅو ورسره په کارونو کې مرسته وکړي او کارونه ورباندې يوڅه آسان کړي .

يوه ورځ فاطمه رضی الله عنها د خپل پلار کور ته تلله ، کله يې چې لاسونه خلاص کړل ، د ډېر کار او مشقت له امله چاودلي وو ... هغې هيله لرله چې پلار به يې ورته يوه وينځه ډالۍ کړي چې په غزاگانو کې يې بندي کړې وي ، ترڅو ورسره په ورځني کارونو کې مرسته وکړي . خو رسول الله صلى الله عليه وسلم که څه هم له خپلې لور فاطمې رضی الله عنها سره ډېره زياته مينه لرله ، هغه او علي رضی الله عنه يې ځواب کړل ، او ورته يې وويل :

((قسم په الله هيڅکله نه ، تاسو گورئ چې د(صفې) د خاوندانو کولمې له ولگې تشې دي ... زه دومره څه نه لرم چې پر هغوی يې ولگوم ، بلکې دا به وپلورم او پيسې به يې پر دوی مصرف کړم ..))

کله چې علي او فاطمه رضی الله عنهما ستانه شول ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورباندې خپه شو ، او په کراره کراره ورپسې ووت ، هغوی يې په داسې حال کې وليدل چې يو خادري يې درلود .... کله به يې چې پرې سرونه پټ کړل ، پښې

به يې ښکاره شوې .. او کله به يې چې پښې پټې کړې ، سر و نه به يې ښکاره شول ... هغوی چې کله محمد صلی الله عليه وسلم وليده ، نو په احترام يې ودرېدل .. هغه ورته وفرمايل :

((ودرېرئ ... تاسو چې له ماڅه وغوښتل ، تر هغې مو له غوره څه خبر نه کړم ؟؟؟ .. يو څو خبرې راته جبريل عليه السلام راوښودلې ...))

د هر لمانځه وروسته لس ځله ، سبحان الله ، وواياست . او لس ځله ، الحمد لله ، وواياست . او لس ځله ، الله اکبر ، وواياست . کله چې تاسو خپلې بسترې ته ځئ ، دري دېرش ځله ، سبحان الله ، وواياست .. او دري دېرش ځله ، الحمد لله ، وواياست . او څلور دېرش ځله ، الله اکبر ، وواياست ... بيا يې پرېښودل او بيرته ترې راستون شو ..

يوه ورځ رسول الله صلی الله عليه وسلم فاطمې رضی الله عنها ته وويل ، هغه غوښتل چې په دې خبرو يې تکليف او مصيبتونه يې راکم کړي ، ورته يې وفرمايل :

((ای فاطمې ! ځينې داسې گناهونه شته چې لمونځ او روژه يې نه بخښي ... بلکې په کورنۍ باندې پام کول او کار کول يې بخښلی شي ...))

کله چې علي بن ابی طالب کرم الله وجهه څو کلونه وروسته وغوښتل چې ، په فاطمې رضی الله عنها باندې د ابوجهل له لور سره واده وکړي ، رسول الله صلی الله عليه وسلم د خپلې لور ترڅنگ ودرید او غوڅ دريځ يې غوره کړ ، فاطمه رضی الله عنها خپل پلار ته راغله ، ورته يې وژړل او شکايت يې وکړ .. رسول الله صلی الله عليه وسلم ډېر په غوسه شو ، او سمدلاسه جومات ته ووت ، او منبر ته وخوت ، خلکو ته يې خطبه وکړه او داسې وويل :

((بنو هشام بن مغیره راڅخه اجازه غواړي چې خپله لور علي بن ابی طالب ته په نکاح کړي ... زه ورته اجازه نه ورکوم ، بيا ورته اجازه نه ورکوم ، او بيا هم ورته اجازه نه ورکوم !!! .. او يا خو دې علي بن ابی طالب دېته غاړه کېږدي ، زما لور دې طلاقه کړي ، او دهغوی لور دې نکاح کړي ... فاطمه زما يوه ټوټه ده ... په څه چې خپه کېږي ، زه هم پرې خپه کېږم ، او څه يې چې دردوي ، ما هم دردوي . او زه ويريږم چې ددين په برخه کې فتنه کې واقع نه شي ...))

بيا يې خپل زوم (ابوالعاص) ياد کړ ، او دهغه په اړه يې خبرو ته ادامه ورکړه او وويل :

((زه حلال نه حراموم ، او نه حرام حلالوم ... خو قسم په الله ! د الله در رسول لور ، او د الله ددښمن لور هيڅکله نه شي يوځای کېدای .))

علي بن ابی طالب رضی الله عنه خپل کور ته لاړ ، او له فاطمې رضی الله عنها څخه يې بخښنه وغوښته ، بيا يې ورته د جومات ټوله کيسه بيان کړه ... د فاطمې رضی الله عنها له سترگو اوښکې راوبهږدې ... په دې پوه شوه چې پلار يې ورسره څومره مينه لري او په خپگان يې څومره خپه کېږي ... له دې وروسته لمانځه ته پاڅېده ...

فاطمه رضی الله عنها چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ورسره ډېره مينه کوله ، الله تعالی ورباندې انعام وکړ او زامن او لوڼې يې ورته ورکړې ... د هجرت په درېيم کال ورته الله تعالی ، حسن ځوی ورکړ ... رسول الله صلی الله عليه وسلم د

حسن په زیرېدو ډېر خوشال شو .. او مدینې په فقیرانو یې دهغه د وینستانو په وزن سپین زر صدقه کړل ... بیا یې د شعبان په میاشت کې د هجرت په درېیم کال حسین ځوی پیدا شو ... رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې دوه گرانو لمسیانو ډېر زیات خوشال شو ... ددوی په لیدو به ډېر آرامېده ، نرمي به یې ورسره کوله او لوبې به یې ورسره کولې ... یوه ورځ له خپلو صحابه کرامو سره ووت ، په یوه اوږه یې یو لمسی وو ، او بل لمسی یې په بله اوږه کښنولی وو .. کله به یې یو ښکلولو ، او کله به یې بل ښکلولو ... بیا یې داسې وویل :

((چا چې دوی سره مینه وکړه ، ماسره یې مینه وکړه ، او چا چې دوی سره کینه وکړه ، نو داسې دی لکه ماسره چې کینه وکړي))

رسول الله صلی الله علیه وسلم به پر دوی باندې له نظره ډیر ډارېده .. تل به یې ورته دا دعاء کوله :

((اعیذکما بکلمات الله التامة ، من کل شیطان وهامة ، ومن کل عین لامة .))

الله تعالی په فاطمې رضی الله عنها نور احسان هم وکړ ، هماغه وو چې د هجرت په پنځم کال ورته الله جل جلاله یوه لور ورکړه . نیکه یې پرې (زینب) نوم کېښود .. په دې نوم یې دخپلې مشرې ترور یاد راتازه کړ ، دا هغه ښځه وه چې د فاطمې د مور پر ځای وه . بیا یې د هجرت په اووم کال د (ام کلثوم) په نوم لور پیدا شوه ... فاطمې رضی الله عنها له خپلو زامنو سره داسې ژوند وکړ چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم دنیا یې له خوشالیو ډکه کړې وه . په دې سره یې دخپلو بچیانو تنده ورماته کړه . رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یوازې دهغه لور فاطمه رضی الله عنها وړپاتې وه چې ورته به یې د وفات شویو زامنو تسلیت ورکاوه ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کوم بچیان له دنیا تللي وو ، په لمسیانو به یې زړه ته ډاډور کاوه .

فاطمه رضی الله عنها ژوندی وه ، او د اسلام د سترو بریاوو شاهده وه . د هجرت په اتم کال یې د مکې فتحه ولیده ، او له خپل پلار رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یوځای مکې مکرې ته لاړه ، او هلته یې دخپلې مور خدیجې رضی الله عنها د قبر زیارت وکړ . رسول الله صلی الله علیه وسلم د خدیجې رضی الله عنها په قبر باندې گومبزه وهلې وه . فاطمې رضی الله عنها د هجرت په نهم کال خپله خور ام کلثوم رضی الله عنها له لاسه ورکړه . بیا د هجرت په لسم کال خپل ورور د محمد صلی الله علیه وسلم ځوی ابراهیم له لاسه ورکړ چې له (ماریة القبطية) څخه یې زیریدلی وو ... له ده وروسته یې پلار ته یوازې فاطمه رضی الله عنها وړپاتې شوه ...

د صفر میاشتې ته څو ورځې پاتې وې ، او رسول الله صلی الله علیه وسلم ناروغ شو ، خپله لور یې راوغوښته ... هغه ورته ژر راغله ... کله یې چې ولیده ... ملاقات ته یې راپاڅیده ، ښکل یې کړه او خپل ښي لور ته یې کښنوله ، هغې ته یې پټ وویل چې گویا په دنیا کې یې نورې شپې نشته او نېټه یې رانږدې ده ... کله چې فاطمه رضی الله عنها په ژړا شوه ، رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې خبره بیرته خوشاله کړه ، ورته یې وویل :

((زما له کورنۍ به ته ، تر ټولو وړاندې ما پسې راځي !!!))

رسول الله صلى الله عليه ورتته زیاته کړه :

((ای فاطمه! آیا خوشاله نه یې چې د مؤمنانو د نبخو سرداره شې؟ او یا ددې امت د نبخو سرداره شې؟!))

فاطمه رضی الله عنها ترهغې ژوندی وه چې ، د بنوساعده په خپري کې یې د ابوبکر الصديق رضی الله عنه د بیعت مراسم ولیدل ... بیا د خپل پلار د رسول الله صلى الله عليه وسلم له وفات شپږ میاشتې وروسته ، له دې دنیا په داسې حال کې سترگې پټوي چې ، لا د عمر دېرشم کال یې نه وو پوره کړی ... خپل خاوند علي بن ابی طالب کرم الله وجهه ، دهغې تره عباس ، او دوه زامنو حسن او حسین رضی الله عنهما او نورو صحابه کرامو پرې د جنازې لمونځ اداء کړ ، او د شپې لخوا یې د مدینې منورې په بقیع هدیره کې خاورو ته وسپارله ... دهغې پاک سیرت ، دهغې په سپیڅلي نسب ، نیک کار ، په خلقت او اخلاقو کې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته په ورته والي کې رانغښتل شوی .

سمیه بنت خیاط رضی الله عنها

د سختو عذابونو او شکنجو له امله له دنیا سترگې پټوي ، دا شهادت تل د تاریخ په پاڼو کې پاتې کيږي . . دا هغه شهادت وو چې د غنبلې ایمان ، قوي عقیدې او ډېر زغم او صبر په پایله کې تر لاسه کيږي . . . دا هغه شهادت وو چې په راتلونکې کې د ټولو شهیدانو د کاروان بنسټ یې ایښی وو . . دا د دعوت په لومړیو کې ، په اسلام کې لومړی شهیده وه . . . . . دا مېرمن ، سمیه بنت خیاط نومېږي چې په اسلام کې لومړی شهیده گڼل کيږي .

نوموړې سمیه بنت خیاط نومېږي ، او خاوند یې یاسر بن عامر نومېده ، او ځوی یې عمار بن یاسر یادېده . دا په یوه پاکه او مبارکه کورنۍ کې پاکه مور او سپېڅلې مېرمنه وه . . . د عذاب پرمهال به ورته رسول الله صلی الله علیه وسلم د جنت زیری ورکاوه . . . ځکه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې د صبر کچه او ټینګ ایمان مالوم وو . . خو له دې وړاندې ، له یاسر بن عامر رضی الله عنه سره د سمیه رضی الله عنها د واده کیسه داسې بیانېږي . . .

ددوی واده او یوځای کیدل له تقدیري معجزو ډک گڼل کيږي ، یاسر بن عامر الکناني چې په اصلیت کې یې د یمن قبیلو ته رسیږي ، نوموړی له خپلو دوه ورونو ، حارث او مالک سره له یمن څخه راووت او غوښتل یې خپل ورک شوی ورور ولټوي . . . دوی له قبیلې راووتل او بیا یې په اړه مالومات هم ورک شول . . . د خپل ورور په لټه پسې یې دښتې او سمې ټولې وکتلې . . . بیا د مکې مکرمې پر لور راغلل ، ځکه مکه مکرمه هغه مهال د سوداګریزو سفرونو لپاره د عربانو د راټولیدو ځای او مرکز گڼل کیده ، او دلته به خلک د حج د مراسمو د اداء کولو لپاره راتلل . . . خو له اوږدې پلټنې وروسته ، بیا هم درې واړه ورونه ونه توانیدل چې خپل ورک شوی ورور پیدا کړي . . . هغوی هوډ وکړ چې بیرته ستانه شي ، خو په دې ترڅ کې ترې یو بل ورور هم ورک شو . . . . . دا په دې مانا چې یاسر وغوښتل چې له خپلو دوه ورونو سره خدای په امانې وکړي او په مکه مکرمه کې پاتې شي . . . . . خو دا چې یاسر بن عامر په مکه کې قبیلله نه لرله او نه یې څوک داسې درلود چې دفاع یې ترې کولی او د قریشو د قبیلو د ځینو مخورو له ظلم یې وساتي . . . هغه اړ شو چې د بنو مخزوم قبیلې له یوې ډلې سره یوځای شي ، هماغه وو چې له ابو حذیفه بن المغیره سره یې ایتلاف وکړ او دهغه خدمت به یې کاوه . . . هغه مهال دا یو کلتور وو چې ، کله به یو چا له یوې غښتلې کورنۍ او قبیلې سره ایتلاف وکړ ، او یا به یې ورته ځان منسوب کړ ، نو هغې قبیلې به ترې دفاع کوله او څوک به یې نه پرېښوده چې ظلم پرې وکړي .

په دې ترتیب ، یاسر بن عامر په یمن کې د آزادۍ ژوند پرېښود ، او د ځان ساتنې په مقابل کې یې خپل ژوند په مکه مکرمه کې له یوې قبیلې سره د ایتلاف کولو له لارې قید ، او دهغوی خدمت ته یې ژوند وقف کړ .

خو دې عجیبه کیسې ، هغه ته د ژوند نورې کړکۍ خلاصې کړې ، په ځانگړې توګه ، هغه مهال چې ابو حذیفه ورته خپله وینځه سمیه بنت خیاط ، یا (سمیه بنت خیاط) واده کړه . . . له سمیه رضی الله عنها یې عمار او عبیدالله دوه زامن وزېږېده . دوی د بنو مخزوم قبیلې تر سیوري لاندې ژوند کاوه . . . . . خو دا تړون او ایتلاف چې په پیل کې د یاسر او دهغه کورنۍ ته یوه بریا او ملاتړ گڼل کېده ، خو د اسلامي دعوت له پیل سره دا ملاتړ په تکلیفونو او کړاوونو بدلېږي . . . . . عمار رضی الله عنه ایله د ځوانۍ په عمر کې وو ، چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم له دعوت او رسالت خبر شو چې په پټه توګه به یې ورته خلک رابلل . . . نوموړی دارالرقم ته لاړ ، دا هغه ځای وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به ورکې له

خپلو صحابه کرامو سره رايوځای کېده... څنگه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم دعوت وکړ، او اسلام ته يې راوباله، سمدلاسه يې اسلام زړه ته لاره پيدا کړه او ايمان يې پرې راوړ. په پټه توگه له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه خپل کور ته لاړ، او هلته يې خپل پلار او مور له نوي دين څخه خبر کړل، د اسلام هغه لارښوونې يې ورته بيان کړې چې د شتمن او نشتمن، د بادار او غلام ترمنځ توپير نه کوي... هغوی ته يې د اسلام دعوت ورکړ، سمدلاسه دواړه مسلمانان شول.

د بنو مخزوم قبيله ددوی له اسلامه خبره شوه، عمار او دهغه کورنۍ منکره نه شوه، بلکې په ډېر قوت او ميړانې سره يې ورته خپل اسلام اعلان کړ... د بنو مخزوم قبيله راپاڅيده او د عمار کورنۍ يې ټوله ونيوه، او له سختو شکنجو سره يې مخ کړه ترڅو يې بيرته له دينه وگرځوي... دوی ډېرې شپې ورځې د مکې مکرمي په گرمو دښتو او د سوځوونکو وړانگو لاندې تيرې کړې... سمیه رضی الله عنها چې د مکې سوځوونکې وړانگو سپڅله، او له سختو شکنجو سره مخامخ وه، بيا هم هغه په خپله عقیده او اسلام ټينگه ولاړه وه... رسول الله صلی الله عليه وسلم په لاره تېرېده، چې په سمیه بنت خياط يې سترگې ولگېدې... دهغې په حالت ډېر خپه شو، نوموړې په همدې حالت د شرک او کفر گواښونه ردول او ورسره يې مقابله کوله... د سمیه رضی الله عنها د خاوند ياسر بن عامر رضی الله عنه خبرې يې واورېدې، د اوسپنو او لمبو له حالته ډېر دردېدل، او داسې به يې ويل: (زمانه همداسې ده)...

رسول الله صلی الله عليه وسلم اسمان ته وکتل او ويې ويل:

((د ياسر کورنۍ صبر وکړئ، ستاسو ځای به جنت وي...))

که څه هم د ياسر کورنۍ ډېره کمزورې وه، او عمر هم پرې تير وو، خو بيا هم د قريشو مشرکينو دهغوی له شکنجې لاس وانه خيست. هغوی په دې خاطر سخت عذاب ورکاوه ترڅو يې بيرته له اسلامه وگرځوي. خو په مقابل کې دې سختو عذابونو او شکنجو هم د ياسر کورنۍ له اسلام او ټينگې عقيدې ونه گرځول... ددوی صبر ټينگ، او دداسې غوڅ او کره ايمان خاوندان وو چې هيڅ ماته يې نه منله... په همدې ترتيب ياسر بن عامر رضی الله عنه سخته ولېره، کړ او ونه او تکليفونه تير کړل، په لرگي باندې راوځړول شو او دالله په لاره کې شهيد شو... دهغه ميرمن سمیه بنت خياط هم له خپل خاوند څخه په صبر، ايمان او اراده کې کمزورې نه وه. نوموړې داسې يوه ميرمن وه چې ټول عمر يې په قيد کې تير کړی وو، هيڅ ځواک او وس يې نه درلود، خو بيا هم د ټينگ عزم او قوي ارادې خاونده وه... ابوجهل به نوموړې ته ډول ډول عذابونه ورکول او له سختو شکنجو سره يې مخامخ کړې وه ترڅو د محمد په دين کافره شي. خو سمیه رضی الله عنها دهغه غوښتنه ونه منله، او هر ډول ښکښلې به يې چې ورته کولې، په سپکه سترگه به يې ورته کتل او دالله په لاره کې يې له صبر کار واخيست... يوه ورځ يې دا حوصله له لاسه ورکړه چې د ابوجهل ښکښلې وزغمي، د خپل کرامت د ساتلو لپاره يې د ابوجهل په مخ لارې ور توف کړې... ابوجهل په دې کار ډېر غوسه شو، نيزه يې راواخيسته او په زړه يې ووهله، نوموړې ساه ورکړه، او له دې دنيا يې سترگې پټې کړې... په دې سره، نوموړې د اسلام په تاريخ کې لومړۍ شهیده گڼل کېږي... د دعوت او رسالت لړۍ ادامه مومي، او الله خپل دين بريالی کوي... مسلمانان له خپل پيغمبر محمد صلی الله عليه وسلم سره مدينې منورې ته هجرت کوي، او هلته يو اسلامي دولت جوړوي... کله چې

هلته مسلمانان ځای پر ځای کيږي ، د هجرت په دويم کال د بدر ستره غزا پېښيږي ، په همدې غزا کې ، الله تعالی د سمیة بنت خیاط رضی الله عنها غچ اخلي ... ابوجهل په ډېره ناوړه توگه وژل کيږي ... بیا یې عبدالله مسعود رضی الله عنه سر خوځوي ، او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د زیري غږونه کوي ... د عمار بن سمیة لپاره !!! الله جل جلاله یې د مور د قاتل څخه غچ واخيست . !! نوموړې هغه میرمن وه چې په نبوي وخت کې یې ، د اسلام په تاریخ کې د شهادت لومړی ویاړ له ځان سره وپری دی .

ام الفضل رضی الله عنها

دا بنځه د غوره اصلیت او نسب خاوندده وه . دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره مېرمن وه ، دا هغه میرمن وه چې په داسلام د راتگ په پیل کې یې ایمان راوړی وو . په گڼو روایتونو کې راغلي چې دا مېرمن له خدیجې رضی الله عنها څخه وروسته دویمه مېرمن وه چې په رسول الله صلی الله علیه وسلم یې ایمان راوړ . دا مېرمن :

(لبابة بنت الحارث بنت الحزن بن بجیر الهالیة) نومېږي . نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره عباس بن عبدالمطلب مېرمن وه . ام الفضل رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم د وروستۍ مېرمنې (میمونه بنت الحارث) رضی الله عنها خور وه .

لبابة بنت الحارث چې په (ام الفضل) باندې مشهوره ده ، خپلې مور (خولة بنت عوف القرشية) ته منسوبېږي ، نوموړې کورنۍ په ډېر سخاوت ، کرامت او نیکو کارونو باندې مشهوره وه . دا چې یادې کورنۍ خپله یوه لور عباس بن عبدالمطلب رضی الله عنه ته ورکړې وه ، له بل پلوه یې بله لور میمونه رضی الله عنها رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورکړې وه . همدا راز حمزة بن عبدالمطلب رضی الله عنه یې هم له سلمی لور سره واده کړی وو . او له بل پلوه یې جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه یې له لور ، اسماء سره واده کړی وو . کله چې نوموړې د مؤتة په غزا کې شهید شو ، بیا ورسره ابوبکر الصدیق رضی الله عنه واده وکړ . له ابوبکر الصدیق رضی الله عنه وروسته ورسره ، علي بن ابی طالب کرم الله وجهه واده وکړ ... دا هغه مور وه چې په خپل وخت کې د غوره زومانو خاوندده وه ....

ام الفضل رضی الله عنها له عباس بن عبدالمطلب رضی الله عنه سره واده کړی وو ، او له هغه څخه یې شپږ غوره ، تکړه او ځیرک زامن زیږیدلي وو ، چې په لاندې نومونو یادېدل :

((الفضل ، او په همدې کنیه مشهوره وه .. عبدالله ، عبیدالله ، قثم ، معبد او عبدالرحمن .))

ام الفضل رضی الله عنها له لومړنیو مسلمانانو څخه وه ، او ویل کیږي چې له خدیجة بنت خویلد رضی الله عنها وروسته دویمه میرمن وه چې اسلام یې راوړی وو . . . . نوموړې د قوم مخوره مېرمن گڼل کېده .. له بل پلوه یې خاوند ، عباس بن عبدالمطلب رضی الله عنه هم په خپل قوم کې ډېر مخور شخصیت وو . . . . خو دا چې ام الفضل او دهغې ځوی عبدالله دواړه مسلمانان شوي وو ، دا ددې لامل شوی وو چې په مکه مکرمه کې ډېر کمزوري وو ، ځکه قریشو دهغه کسانو پر ضد ددېمنۍ اعلان کړی وو چې اسلام یې قبول کړی وو . خو ددې هرڅه سره سره ، ام الفضل رضی الله عنها په خپل ذات کې ځان ستر او غښتلی باله .

بخاري په خپل صحیح کې له عبیدالله څخه روایت کوي ، فرمایي : له ابن عباس رضی الله عنهما څخه مې اوریدلي چې فرمایي :

((زه او مور مې په ټولو بنځو او نارینه وو کې کمزوري وو))

همداراز بخاري رحمه الله له ابن ابی ملکيه څخه روایت کوي چې ، ابن عباس دا ایتونه تلاوت کړل :

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَل لَنَا مِنْ لَدُنْكَ

ابن عباس رضی الله عنهما ددی آیت په تفسیر کې فرمایې: زه او مور مې الله د معذورینو په ډله کې راوستي یو ... رسول الله صلی الله علیه وسلم به ام الفضل ته ډېره مینه او احترام وړ کاوه. تل به دهغې کور ته دهغې ملاقات ته ورتللو، که څه هم د رسول الله صلی الله علیه وسلم تره لا مسلمان شوی نه وو، خو د اسلامي دعوت به یې ډېر ملاتړ کاوه. او ویل کیږي چې، نوموړی مسلمان شوی وو، خو اسلام یې پټ ساتلی وو. ځکه هغه د عقبې په دویم بیعت کې هم موجود وو، او هدف یې دا وو چې له انصارو څخه ځان ډاډمن کړي ترڅو په رښتونې مانا دهغه د وراره سره مرسته وکړي او نیمه لاره کې یې پرې نږدي.

ام الفضل رضی الله عنها د حق په لاره کې یوه تکړه، زړوره او غښتلې مېرمن وه، د اسلامي دعوت په لومړیو کې یې اسلام اعلان کړ، او په دې لاره کې له هیچا نه ډارېده... ټول عمر یې دالله ددین او رسول الله صلی الله علیه وسلم ددین په خدمت کې تېر کړ. مشهوره کیسه یې له ابولهب سره وه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم له سترو او سختو دښمنانو څخه شمېرل کېده. دا کیسه د رسول الله صلی الله علیه وسلم خادم (ابورافع) داسې بیانوي:

((زه له عباس بن عبدالله سره غلام وم، کله چې اسلام راغی، زه مسلمان شوم. ام الفضل هم مسلماننه شوه. عباس هم مسلمان شوی وو، خو له خپل قوم څخه ډارېده.. او همدا لامل وو چې اسلام یې پټ ساتلی وو.. ابولهب هغه کس وو چې په بدر غزا کې یې برخه نه وه اخیستې، او د ځان پرځای یې (عاس بن هشام بن المغیره) ولیږه.. هر کس به چې له غزا پاتې کېده، د ځان پرځای به یې بل کس ضرور لېږه.. زه ډېر کمزوری سپړی وم، ما به لوبښي جوړول، او د زمزم له تیږو به مې راتوېدل. قسم په الله زه ناست وم، او ام الفضل هم راسره ناسته وه.. کله چې د بدر د غزا له پېښې خبر شو، ډېر زیات خوشاله شو... ابولهب راغی، پښې یې رانېکلې او راسره کښېناست... دا مهال خلکو وویل:

هاغه دی ابوسفیان بن الحارث راغی...

ابولهب وویل:

دلته راشه، کیسه راته وکړه..

ابوسفیان ورسره کښېناست، او چاپېره خلک ولاړ وو. ویې ویل:

ای وراره... کیسه راته وکړه چې خلکو څه وکړل؟

ابوسفیان ورته د بدر کیسه ټوله شروع کړه ..

قسم په الله ! مور له هغوی سره مخامخ شو ، خپلې اورې مو هغوی ته وسپارلې ، او چې څنگه یې خوښه وه ، هغسې یې ووژلو .. او چې څنگه یې خوښه وه ، هغسې یې بنديان کړو !! خو بیا هم ، ما هیڅوک ملامت نه کړ ...

مور له هغو سپینو کسانو سره مخامخ شول چې په رنگارنگ آسانو سپاره وو ، قسم په الله هیڅ شي یې مخه نه شوه نیولی ..

ابو رافع وايي :

تیره مې په لاس پورته کړه ، او بیا مې وویل :

قسم په الله چې دا ملایکې وې !!

ابولهب لاس راپورته کړ ، او زه یې په مخ په یوه تېزه څپېړه ووهلم ... ما دفاع وکړه .... هغه راپورته شو او زه یې پر ځمکه راوغور ځولم .. زه کمزوری سړی وم ، هغه راباندې کښېناست او زما په وهلو یې پیل وکړ ... ام الفضل د خونې یو ستنې ته ورپاڅېده ، لرگی یې راواخیست ، او ابولهب یې پرې په تیز ګوزار وواهه او سر یې ورته ټپي کړ .... بیا یې وویل :

چې بادار یې نشته ، نو ته به ورباندې داسې ظلم کوي !!!

ابولهب په ډېر ذلت سره پاڅېده او روان شو ... نوموړی له دې پېښې وروسته اووه ورځې ژوندی وو ، چې بیا الله تعالی په ناوړه توګه وواژه ...

کله چې د ام الفضل رضی الله عنها خاوند عباس بن عبدالمطلب اسلام ښکاره کړ ، او مسلمانان د بدر په غزا کې بريالي شول ، له دې وروسته ام الفضل رضی الله عنها مدینې منورې ته هجرت وکړ .

او ویل کیږي چې هغې یو عجیبه خوب ولیده ، هغه فرمایي :

په خوب کې مې ولیده چې زما په کور کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د بدن یو غړی وي ... په دې ډېره زیاته خپه شوم ، سمدلاسه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلم ، دا خوب مې ورته بیان کړ ، هغه راته داسې وویل :

((خیریت دی ، د فاطمې به ماشوم پیدا کیږي ، هغه ته به له خپل ځوی (قثم) سره یوځای شیدې ورکوي))

هماغه وو چې د فاطمة الزهراء رضی الله عنها حسن ځوی پیدا شو ... هغه یې ام الفضل رضی الله عنها ته ورکړ ، او د شیدو څخه د جلا کیدو تر عمره یې ورته شیدې ورکړې .

په دې کار سره ، نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د لمسي رضاعي مور ګڼل کیږي ...

ام الفضل رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم حدیثونه هم روایت کړي ، نوموړې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه نږدې دېرش حدیثونه روایت کړي دي ... او ځینې یې ترې دهغې ځوی عبدالله بن عباس رضی الله عنهما روایت کړي دي ... همدا راز انس بن مالک رضی الله عنه ترې هم حدیثونه روایت کړي دي ، دهغې خادم (تمام) او ځینو نورو صحابه کرامو له ام الفضل رضی الله عنها څخه گڼ حدیثونه روایت کړي دي .

ام الفضل رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم له وفات وروسته ، د عثمان بن عفان رضی الله عنه تر خلافته ژوندی وه ... نوموړې د عثمان بن عفان په خلافت کې وفات شوه ، او خپل خاوند عباس بن عبدالمطلب رضی الله عنه او یو شمېر نورو مسلمانانو پرې د جنازې لمونځ اداء کړ ... نوموړې په داسې حال کې له دې دنیا سترگې پټوي ، چې د نبوت د وخت د بنځو په لړ کې خپل نوم د تل لپاره ثبتوي ، او د نورو بنځو لپاره د عقیدې ، ایمان او غښتلې ارادې د نمونې په توگه یادېږي .

عائشه رضی الله عنها

دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم تر ټولو کشره مېرمن وه ، دا هغه ښځه وه چې تر نورو ښځو یې زیات حدیثونه روایت کړي دي . ټول احادیث یې په بشپړ امانت او کره توګه روایت کړي دي . روایتونه یې کومه ستونزه نه لري او د غښتلي سند څخه برخمن دي . رسول الله صلی الله علیه وسلم ورسره ډېره زیاته مینه کوله ، او په ډېره درنه سترګه به یې ورته کتل ... لکه څنګه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ددې ښځې پلار په ټولو صحابه کرامو کې ګران او نږدې وو ، همداسې یې ورته لور په ټولو مېرمنو کې ګرانه وه . دا رښتوني ښځه وه او د رښتوني انسان لور وه ..

دا مېرمن (ام المؤمنین عائشه بنت ابی بکر الصديق رضی الله عنها) نومېږي .

(عائشه بنت ابی بکر بن ابی قحافه) په مکه مکرمه کې د اسلام له راتګ څخه پنځه کاله وروسته وزیږېده . نوموړې له خپلې خور اسماء رضی الله عنها سره یوځای په کم عمرۍ کې مسلمانان شول .. ددوی د مسلمانیدو پر مهال د مسلمانانو شمېر ډېر کم وو ، دا مهال یې پلار ابوبکر الصديق رضی الله عنه هم مسلمان شوی وو چې په نارینه وو کې لومړی مسلمان ګڼل کیږي . دا په داسې حال کې چې د عائشې رضی الله عنها مور (ام رومان بنت عامر الکنانیه) هم له سترو صحابیاتو څخه وه . په دې ترتیب ویلی شو چې ، عائشه رضی الله عنه دداسې کورنۍ څخه وه چې د اسلام په لومړیو کې یې اسلام راوړی وو ، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم رسالت یې ژر منلی وو ... د عائشې رضی الله عنها همدا ویاړ هم بس دی چې ، نوموړې د ابوبکر الصديق رضی الله عنه لور وه ، او لا اووه کلنۍ نه وه چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم د ځان لپاره پرې مرکه وکړه ... خوله بنت حکیم رضی الله عنها د ابوبکر الصديق رضی الله عنه کور ته راغله ، او ورته یې وویل :

((ای ابوبکره ! الله تعالی تاته خیر او برکت در کړی دی ! .. رسول الله صلی الله علیه وسلم رالیږلې یم او عائشه ورته غواړم ..))

ابوبکر ورته وویل :

((آیا دا به ورته مناسبه وي ؟ دا خو یې ورپېره ده ..))

خوله رضی الله عنها رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راستنه شوه ، او دا کیسه یې ورته وکړه . رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل :

((لاږه شه او ورته ووايه چې ، ته مې په اسلام کې ورور یې ، او زه دې هم ورور یم ... او ستا لور ماته مناسبه ده ...))

رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې کار سره خپل امت ته دا هم ثابتې کړه چې ، د حقیقي نسب ورورولۍ ته د معنوي او رمزي ورورولۍ درجه ورکول په اسلام کې جواز نه لري .. ځکه دا د ځویولۍ یوه بڼه ده چې اسلام ترې منع فرمایلي ده .

ابوبکر الصديق رضی الله عنه هم ددې کار په حکمت ډېر ژر پوه شو ، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم غوښتنې ته یې غاړه کېښوده... پر عائشې رضی الله عنها یوه بله مرکه هم شوې وه ، هغې مرګې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مرګې مخه نیولې وه . ابوبکر رضی الله عنه وغوښتل چې دا پیچلتیا له منځه یوسي... کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په عائشې رضی الله عنها مرکه وکړه ، له ده وړاندې نوموړې د (جیبر بن مطعم بن عدی) لپاره غوښتل شوې وه . دده پلار او مور دواړه مشرکان وو . او دا چې ابوبکر نه غوښتل چې وعده خلاف کړي ، د تیرې مرګې پوښتنه یې وکړه ترڅو ځان ډاډمن کړي... د جیبر مور ورته وویل :

((ای ابن ابی قحافة ، هسې نه چې مور خپل ځوی ته ستا لور وکړو ، زموږ ځوی له دینه ونه ګرځوې او خپل دین ته یې اونه ږوي...؟ په دې خبره کې ورسره دهغې خاوند هم موافق وو..

ابوبکر رضی الله عنه په دې خبره د ډېرې آرامتیا احساس وکړ ، او د وعده خلافی له عهدې ووت... .

رسول الله صلی الله علیه وسلم د عائشې رضی الله عنها ته بیا هم دومره لېوال نه وو... خو خوب یې ولیده..

په (صحیحین) کې د عائشې رضی الله عنها څخه روایت کیږي ، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((دوه ځله راته په خوب کې راغلې... په سپین وړېښمین استوګنځای کې یې ، او وایې : دا ستا مېرمن ده .. ویې ګوره .. چې ومې کاته ، هغه ته وې .. ما به ویل : که دا دالله له لورې وي ، نو خامخاهمداسې کیږي...))

رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله په عائشه رضی الله عنها مرکه وکړه ، نږدې د ۵۳ کالو وو .. څوارلس پېړۍ وړاندې دا کار په مکه مکرمه کې څه حرام یا ناوړه کار نه بلل کېده... دلیل یې دادی چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم وړاندې هم په عائشه رضی الله عنها باندې بل چا مرکه کړې وه... هغه مستشرقینو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سیرت یې خپرلی ، دې کار ورته ډېرې پوښتنې پیدا کړې دي ، او له همدې ځایه یې په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې نیوکې او اعتراضونه کړي... خو د (بوذلي) په نامه یو عادل مستشرق عربي جزیرې ته راغلی وو ، هغه غوښتل چې د (رسول) په نامه کتاب کې د دې چاپیریال په اړه څیړنې وکړي.. هغه وایې :

((دا واده چې ، د محمد ځینې تاریخپوهان یې په اړه لیکنې کوي ، دوی هغه ته دهغه ټولنې له زاویې ګوري چې نن ور کې ژوند کوي.. هغوی دې ته نه دي کتلي چې ، دا ډول واده یو آسیایي عادت دی.. په دې کې یې هم فکر نه دی کړی چې ، دا عادت لا تراوسه هم په ختیځه اورپا کې دود دی . آن په اسپانیا او پرتګال کې هم دې وروستیو کلونو پورې دخلکو دود وو.))

رسول الله صلی الله علیه وسلم پر عائشه رضی الله عنها له مرګې وروسته ، هغه بیا هم د ماشومتوب له مستیو او ساتیرو نه وه ویستلې... بلکې هغه یې د پلار په کور کې پرېښوده او له خپلو همزولو سره به یې لوبې کولې... خو له کوژدې وروسته ، د عایشې رضی الله عنها پلار ابوبکر له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یوځای مدینې منورې ته هجرت

کوي ... دهغوی دا سفر په پټه توگه ترسره او له کړاوونو او تکلیفونو ډک وو او د قریشو د مشرکانو له څار لاندې وو .
ددې کیسې بیان په قرآن کریم کې هم راغلی دی :

ثَاثِنِ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا^ط

رسول الله صلی الله علیه وسلم او ابوبکر الصدیق رضی الله عنه مدینې منورې ته ورسیدل ، او کله چې هلته ځای پر ځای شول ، زید بن حارثه یې مکې مکر مې ته ولیږه ترڅو یې لور یې له ځان سره مدینې منورې ته راولي . ابوبکر رضی الله عنه هم خپل ځوی عبدالله ته لیک ولیږه ، او غوښتنه یې ترې وکړه چې له خپلو خویندو سره مدینې منورې ته راشي ... اسماء ، عایشه او دهغوی مور ، ام رومان یې بیا مدینې منورې ته راوستل .

په نبوي جومات کې چې مهاجرینو او انصارو یې په جوړولو کې سیالي کوله ، رسول الله صلی الله علیه وسلم هلته گڼې خونې جوړې کړې ... یوه یې (سوده بنت زمعه) ته جوړه کړه ، دا یې هغه مهال یوازینی مېرمن وه .. او بله یې عائشې رضی الله عنها ته جوړه کړه چې ، په مدینه منوره کې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته واده شوه . نوموړې یوازینی پېغله وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورسره واده کړی وو . عائشه رضی الله عنها د خپل واده ورځ داسې بیانوي :

((رسول الله صلی الله علیه وسلم زموږ کور ته راغی ، د انصارو نارینه او ښځې ورته ورتولې شوې ، ما په ټال کې زنگل چې مور مې راته راغله ... زه یې رابنکته کړم ، ویښتان یې راته برابر کړل او مخ یې راته په اوبو باندې وویښخه ... بیا یې را روانه کړم ، کله چې دروازې ته راوړسېدم ، ویې درولم او لږه دمه مې جوړه کړه ... بیا یې کور ته دننه کړم او رسول الله صلی الله علیه وسلم زموږ په کور کې په کټ کې ناست وو ... زه یې کښېنولم او راته یې وویل :

دا ستا اهل دی .. الله دې دوی پر تا برکتی کړي ، او تادې الله پر دوی برکتی کړي ....

په یو عاجز او له ایمانه ډک کور کې ، عائشې رضی الله عنها نوی ژوند پیل کړ ... نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په ژوند کې لوړ ځای ته ورسیده ... ډېر وخت لا تېر نه وو چې نبوي جومات پورې نښتو خونو کې او د اسلام په تاریخ کې د عایشې رضی الله عنها یاد خپور او تلپاتې شو ..

دا دالله تعالی تقدیر وو چې دعائشې رضی الله عنها ماشومان نه پیدا کیږي . ټول ژوند یې له شندټوب سر ټکاوه ، او پر ځای یې د خپل خورین داسماء د ځوی عبدالله بن الزبیر روزنه کوله . ویل کیږي چې نوموړې د (ام عبدالله) په کنیه باندې نومول شوې وه .

که څه هم رسول الله صلی الله علیه وسلم له عائشې رضی الله عنها سره ډېره مینه درلوده ، او رسول الله صلی الله علیه وسلم له نورو مېرمنو سره هم ودونه وکړل ، او په نبوي جومات پورې تړلي خونو کې یې مېشتې کړې ، ددې ښځو لړۍ له دې وروسته په حفصه رضی الله عنها پیلېږي ، له دومره مینې سره سره ، بیا هم عائشې رضی الله عنها کې هغه احساسات راپارېږي چې د بني (دویمې) ښځې په راتگ سره په فطري ډول ښځو کې پیدا کیږي . عائشه رضی الله عنها نسبت نورو

مېرمنو ته ډېره هڅانده وه چې د رسول الله صلى الله عليه مينه لاسته راوړي ، او په دې لاره کې به يې ډېر غيرت کاوه . که څه هم نوموړې په دې پوهيده چې رسول الله صلى الله عليه وسلم له مستې نور ودونه نه کوي ، بلکې د يو ضرورت او حکمت له مخې دا کار کوي .... رسول الله صلى الله عليه وسلم به د خپلو مېرمنو ترمنځ له عدالت کار اخيست ، او دا يې د ژوندانه چلند گڼځولى وو . د عدالت کچه يې تر دې رسيدلې وه چې ، دوى به يې په نوبت سره آن غزاگانو ته بولي ...

د عائشې رضی الله عنها برخه داسې وه چې ، د هجرت په شپږم کال يې د (بنو المصطلق) په غزا کې ځان سره بوتله . مخکې له تللو ، رسول الله صلى الله عليه وسلم د بنحو ترمنځ پچه (قره کشي) وکړه ، او د عائشې رضی الله عنها نوبت ورکې راووت ...

عائشه رضی الله عنها په خپله ډولۍ کې کښېناسته او د صحابه کرامو سره يوځای روانه شوه .. دا هغه غزا وه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ورکې لويه بریا لاسته راوړه . . . کله چې له بریا وروسته صحابه کرام بېرته مدينې منورې ته راستنېدل ، لښکرې يوځای کې دمې ته کښېناستې او د شپې يوه برخه يې ورکې تېره کړه ، بيا ورته د تللو اجازه وشوه ... خو عائشه رضی الله عنها د يوې اړتيا لپاره يوڅه تم شوه ، په همدې ځای کې يې يوه غاړه کې ورکه کړه ، او دهغې په لټه کې يو څه پاتې شوه .... په دې لامل نوموړې له کاروانه پاتې شوه ، کله چې د عائشې رضی الله عنها ډولۍ مدينې منورې ته رسيدې ، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم يې خالي گوري .... په دې حالت ډېر خپه او حيرانېږي .. رسول الله صلى الله عليه وسلم له خپلو صحابه کرامو سره د ورځې څه شېبه په حيرانتيا او خپگان تيروي .. ځينې خو يې آن په لټه پسې ووتل چې ځای يې مالوم کړي ... عائشه رضی الله عنها وروسته د (صفوان بن معطل السلمي) په اوبڼه باندې راسپړه وه ... په مدينه منوره کې يهودو او منافقانو دې پېښې پورې ډېرې ناروا خبرې وتړلې ، ترڅو د رسول الله صلى الله عليه وسلم او صحابه کرامو په ناموس کې دا غ ولگوي او بدنام يې کړي .. عائشه رضی الله عنها څو ورځې د دې درواغجنو آوازو په خپرېدا سوځېده ، دا پېښه په (حديث الافک) يانې (درواغو خبرې) په نوم مشهوره شوه ... دا خبره د رسول الله صلى الله عليه وسلم غوږونو ته راوړسيد او ډېر زيات يې خپه کړ ... رسول الله صلى الله عليه وسلم ډېر غمجن راووت .. او د عائشې رضی الله عنها پر وړاندې يې په مخ د خپگان ښکاره نښې راڅرگندې شوې .. هغې ترې اجازه وغوښته چې د خپلې مور کور ته لاړه شي او هلته د ناروغتيا له امله يوڅه آرام وکړي ... کله چې عائشه رضی الله عنها له دې پېښې څخه خبره شوه ، هغه د مور په کور کې ناروغه پرته وه ، ددې خبرې په اوريدو سره يې ډېر زيات په درد سره وژړل .... په ډېره چوپتيا يې د ظلم او تور دا څپېره وزغمله .... هماغه وو چې الله تعالى د جبريل عليه السلام په واسطه آيتونه رانازل کړ ، او د عائشې رضی الله عنها براءت او پاکوالی يې ورکې روښانه کړ . ددې آيتونو په رانازلېدو له عائشې ، رسول الله صلى الله عليه وسلم او مسلمانانو لوی تکليف ليرې شو .... په دې آيتونو کې د مؤمنانو د زړونو شفاء رانازله شوه ... رسول الله صلى الله عليه وسلم جومات ته راووت ، او خلکو ته يې دا آيتونه تلاوت کړل :

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا حَسْبُوهٗ شَرًّا لَّكُمْ ۗ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا

اَكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ ۗ وَالَّذِي تَوَلَّىٰ كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٠﴾

د عائشې رضی الله عنها د پاکوالي او براءت په اړه چې کوم آیتونه رانازل شول ، دې حالت په نبوي کورنۍ کې عائشې ته ځانگړې ځای ورکړ او مقام یې ورته لا اوچت کړ . . . او په دې سره یې دا حکم کېښود چې له دلایلو او گواهانو د نشتوالي په صورت کې ، د پاکو ښځو ویشتل او تورنول ناروا او یو حرام کار دی . .

مسلمانان په دې پوهیدل چې عائشه رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره څومره ارزښت لري ، د عائشې رضی الله عنها د براءت د رانازلیدو په ورځ یې ډالۍ راوړې ، ترڅو په دې کار سره د رسول الله صلی الله علیه وسلم رضایت ترلاسه کړي .

که څه هم رسول الله صلی الله علیه وسلم به د عائشې له خونې ، خپلو ټولو مېرمنو ته خپله برخه لېږله ، خو بیا هم د فطري غیرت له مخې به ، ځینو ښځو له فاطمة الزهراء رضی الله عنها غوښتنه کوله چې په دې اړه له خپل پلار سره وغږیږي . . فاطمې رضی الله عنها ددوی غوښتنو ته غاړه کېښوده ، پلار ته راغله او عائشه رضی الله عنها هم ورسره وه . . . ویې ویل :

((ای پلاره ! ستا مېرمنو تاته رالیږلې يم ، او غوښتنه کوي چې د ابوقحافه د لور په باب له عدالته کار واخلي . .))

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((ای لورې ! زه چې څه خوښوم ، آیا ته یې نه خوښوې ؟!!))

ویې ویل : ولې نه .

بیا یې وفرمایل :

((نو دې سره مینه وکړه !!!))

فاطمه رضی الله عنها بیرته راستنه شوه ، او نورو مېرمنو ته یې د رسول الله صلی الله علیه کيسه بیان کړه او ویې ویل :

((قسم په الله چې هیڅکله به ورسره دهغې په اړه ونه غږیږم . .))

د کلونو په تیریدو سره ، عائشې رضی الله عنها د نبوت په کور کې ، فقه او دیني زده کړې پراخه کړې ، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم کارونه او ویناوې یې زده کړې ، او په ډېرې رښتونولۍ او پیاوړي ، ژور او حساس ادارک له مخې یې د غښتلې حافظې د درلودلو په برکت سره خلکو ته انتقال کړې . .

رسول الله صلی الله علیه وسلم د ژوند په وروستیو شېبو کې سخت ناروغ شو ، له نورو مېرمنو یې وغوښتل چې د عائشې رضی الله عنها په خونه کې پاتې شي ، هغې ورسره شپې وینبې تېرې کړې او د رسول الله صلی الله علیه وسلم د خدمت ویاړ یې له ځان سره یوږ . . . بلال رضی الله عنه راغی او د لمانځه لپاره یې آذان وکړ . . . رسول الله صلی الله علیه وسلم نه شو کولی چې لمانځه ته ووځي ، نو ویې ویل :

((ابوبکر ته امر وکړئ چې خلکو ته لمونځ ورکړي !!!))

عائشه رضی الله عنها په خپل پلار وویریده چې گویا دومره ستر کار به ونه شي کړای ... خو ځله یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم غوښتنه وکړه او ورته یې وویل :

((ای دالله رسوله! ابوبکر کمزوری دی ، او هر کله چې ستا پرځای ودریږي ، خلکو ته غږنه شي رسولی ... عمر ته دا کار وسپاره !!))

خو رسول الله صلی الله علیه وسلم په ابوبکر باندې ټینګار کوي ، دا هغه شخصیت وو چې خپله بلیغه او ژوره وینا یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم له وفات وروسته په تاریخي خطبه کې ثابته کړه ، چې بیا یې د خلافت چارې هم په لاس کې ونيولې .

عائشه رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه وروسته په سنتو او احادیثو کې مصدر ګڼل کېده ، او خلکو به ترې د اسلام په اړه پوښتنې کولې ...

په دې اړه ډاکتر محمد عبدو یمانې په خپل کتاب (السیده عائشه و امانة الروایه) کې لیکي :

((عائشې رضی الله عنها په یوازې توګه ۱۳۸ حدیثونه روایت کړي ، دا هغه حدیثونه دي چې له دې پرته بل هیچا نه دي روایت کړي ، او ۵۷۵ حدیثونه یې داسې روایت کړي چې ، چې په روایت کولو کې ورسره نور صحابه کرام هم شریک دي .. عائشې رضی الله عنها دا یوه ستره ځانګړنه لرله چې په خبره به ښه پوهیده او ژور فکر به یې ورکې کاوه . هم یې حدیثونه روایت کړي او هم یې خپله پوهه زیاته وه . عائشه رضی الله عنها فرمایي : له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه مې ددې آیت په اړه پوښتنه وکړه :

((والذین یؤتون ما آتوا وقلوبهم وجملة)) آیا په دې آیت کې هغه کسان یاد شوي چې شراب څښکي او غلاوې کوي ؟

رسول الله صلی الله علیه وسلم راته وویل چې ، نه د صدیق لورې ... دا هغه کسان دي چې روژې نیسي ، لمونځونه اداء کوي او خیراتونه ورکوي .. خو ویريږي چې دا به ترې قبول نه شي .. دوی په نیکو کارونو کې سیالي کوي او ژر ورته ځانونه رسوي ...))

عائشه رضی الله عنها د خپل پلار ابوبکر الصديق ، عمر او عثمان رضی الله عنهم د خلافت په دوران کې د فتوا اصلي مرجع ګڼل کېده .. قاسم بن محمد بن ابی بکر چې په مدینه منوره کې د اووه سترو فقهاوو په کتار کې راځي ، هغه فرمایي : (عائشه رضی الله عنها د ابوبکر ، عمر او عثمان په خلافتونو کې یوازینی مفتی وه ، او په هغه څه به یې فتوا ورکوله چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه یې زده کړي وو ، او که هغې کې به یې څه پیدا نکړل ، بیا به یې نویو پېښو په اړه د احکامو په استنباط کې اجتهاد وکړ .. دا به هغه پېښې وې چې په قرآن او سنتو کې به یې ښکاره حکم نه وو موجود .))

راویانو او فقهیانو یې د پوهې په اړه ګڼ اعترافات کړي ، ابوسلمه بن عبدالرحمن رضی الله عنه فرمایي :

((عائشه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم په سنتو باندې ډیره پوهه وه ، نوموړې د ښه نظر خاونده وه ، په دې پوهیده چې یو آیت د څه په اړه نازل شوی ، همدا راز نوموړې په فرایضو باندې تر هر چا ښه پوهیده !!!))

عائشه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم له وفات وروسته تر شپږ څلوېښتو کلو نو ژوندی وه ... نوموړې د معاویة بن ابی سفیان د خلافت په وروستیو کې د هجرت په ۵۷ کال په شپږ شپېته کلنۍ کې وفات شوه ... د رسول الله صلی الله علیه وسلم په جومات کې پرې ابوهیرة رضی الله عنه جنازه وکړه ، دهغې د وصیت سره سم ، نوموړې د شپې لخوا په مدینه منوره کې د بقیع په هدیره کې خاورو ته وسپارل شوه .

د عائشې رضی الله عنها ژوند له ویاړونو ډک وو ، د ویاړونو لړۍ یې د عمر تر شپږ کلنۍ راپیلیري ، او له وفات کېدو وروسته ، خپل نوم د علم ، فقهې او د نیک کار په ډگر کې ژوندی او تلپاتې پریږدي .

حفصه بنت عمر رضی الله عنها

دا دداسې سړي لور وه چې الله تعالی پرې اسلام ته غښتلتیا وربخښلې وه ، دیوې پاکې زمانې لور وه چې په شهادت او شهیدانو باندې مشهور وو ، دا هغه مېرمن وه چې لا اتلس کلنه نه وه چې له شهید څخه کونډه پاتې شوه.. دا ښځه د قرآن کریم حافظه وه ، او کله چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په وخت کې د قرآن کریم آیتونه ولیکل شول ، دې ښځې د قرآن کریم صحیفې وساتلې . بیا یې د قرآن کریم لومړۍ نسخه له ابوبکر او عمر رضی الله عنهما وروسته ، د عثمان رضی الله عنه تر خلافته وساتله . دا ښځه ، حفصه بنت عمر بن الخطاب رضی الله عنها وه ، نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم مېرمن وه ، او یو له هغو ښځو څخه وه چې د (ام المؤمنین) د لقب ویاړ یې تر لاسه کړی وو .

بشپړ نسب یې ، حفصه بنت عمر بن الخطاب ، بن نفیل بن العزی ، دی . نوموړې د کعب بن لؤی کورنۍ ته رسیږي او د قریشو له قبیلې څخه وه .. حفصه په مکه مکرمه کې له بعثت څخه دوه یا درې کاله وړاندې زیږیدلې ده ... کله یې چې پلار عمر بن الخطاب رضی الله عنه مسلمان شو ، او د اسلامي دعوت تگلاره یې بدله او غښتلې کړه ، دا مهال یې د لور عمر اته کلونو ته رسیده . په دې سره د حفصې اسلامي ذهنیت پراخ او د هدایت پر لورې یې د عقل کړکی خلاصې شوې ... حفصه بنت عمر بن الخطاب له ستر صحابي (خنیس بن حذافه) رضی الله عنه سره واده وکړ ، یاد صحابي ددوه هجرتونو خاوند وو . له لومړنیو مهاجرینو سره یې حبشې ته لومړی هجرت وکړ ، او بیا یې مدینې منورې ته هم هجرت کړی وو ... حفصه رضی الله عنها له خپل خاوند سره د خوشالۍ او په اسلامي فضا کې ژوند کاوه ، خاوند یې د بدر په غزا کې هم گډون وکړ چې له بریا وروسته بیرته مدینې منورې ته راستون شو . بیا یې د هجرت په درېیم کال کې دا حد په غزا کې گډون وکړ ، نوموړی په دې غزا کې سخت ټپي شو ، خو ورځې له ژوندی وو چې بیا دهمدې ټپونو له امله شهید شو ...

د عمر رضی الله عنه په کورنۍ کې د خپګان فضا خپره شوه ، ځوانه لور چې لا د اتلس کلنۍ عمر یې نه وو بشپړ کړی ، کونډه شوه او خپل د ژوند ملګری یې له لاسه ورکړ او د کونډتوب په لمبو کې سوځېده . د عربانو پخوانی دود داسې وو چې خپله لور او یا خور به یې بل چاته د واده لپاره وړاندې کوله ، په دې کار کې یې ستونزه نه لیده . هغه چا کې به یې چې خیر لیده او د لور یا خور لپاره به ورته وړ ښکاره شوه ، ورته به یې ورکوله ... همدا لامل وو چې عمر بن الخطاب رضی الله عنه خپل نږدې ملګري ، ابوبکر الصديق رضی الله عنه ته وړاندیز وکړ ، که غواړي چې لور سره یې واده وکړي . ابوبکر الصديق رضی الله عنه غلی شو او هیڅ یې ونه ویل . په ډېر خپګان ترې ووت ، او عثمان بن عفان رضی الله عنه ته ورغی ، دا هغه مهال وو چې د هغه میرمن د رسول الله صلی الله علیه وسلم لور رقیه رضی الله عنها هم وفات شوې وه . هغه ته یې وړاندیز وکړ ، عثمان رضی الله عنه هم د عمر وړاندیز داسې ځواب کړ :

((زه نه غواړم چې نن واده وکړم.))

په دې ځواب عمر رضی الله عنه ډېر خپه شو .. کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم عمر په دې حالت ولیده ، او هغه ته یې له ابوبکر او عثمان سره خپله د درد کیسه بیان کړه ، او رسول الله صلی الله علیه وسلم یې هم په مخ کې د خپګان او غوسې نښانې ولیدې ، هڅه یې وکړه چې هغه آرام کړي او د خوشالۍ زیری ورته ورکړي ، نو ورته یې وفرمایل :

((حفصی سره به ، له عثمان غوره انسان واده کوي ، او عثمان سره به له حفصی غوره میرمن واده کوي))

عمر بن الخطاب رضی الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې خبره باندې پوه نه شو ، او نه یې وغوښتل چې ددې خبرې تفصیلات ترې وپوښتي ... بلکې یوڅه یې غوسه آرامه شوه او له رسول الله صلی الله علیه وسلم جلا شو ، په لاره کې ورسره ابوبکر الصديق رضی الله عنه مخامخ شو ، او هغه ته یې در رسول الله صلی الله علیه وسلم کیسه بیان کړه . او د رسول الله صلی الله علیه وسلم د وینا په اړه یې ورته خپله حیرانتیا ښکاره کړه . ابوبکر رضی الله عنه ورته موسکې شو او عمر رضی الله عنه ته یې وویل :

((له رسول الله صلی الله علیه وسلم مې اوریدلي چې حفصه یې یادوله ، ما هم نه غوښتل چې دهغه راز ښکاره کړم ، که هغه پرېښې وای ، نو ما به ورسره واده کړی وای ، نو په دې کار له ما مه خپه کیږه !))

په دې خبرو کې په حفصه رضی الله عنها باندې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مر کې ښې ښې نښانې ښکاره شوې ... ابن سعد په خپلو طبقاتو کې ، د تابعینو له سردار ، سعید بن مسیب څخه داسې روایت کوي :

((ټولو ته الله غوره اختیار ورکړ ، رسول الله صلی الله علیه وسلم له عثمان غوره وو ، او حفصې ته یې وټاکه ، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم لور چې عثمان ته یې ورکړه ، له حفصې غوره وه))

رسول الله صلی الله علیه وسلم د هجرت په درېیم کال د شعبان په میاشت کې له حفصې رضی الله عنها سره واده وکړ . . . کله یې چې له حفصې رضی الله عنها سره واده وکړ ، دامهال د رسول الله صلی الله علیه وسلم یوازې دوه مېرمنو (سوده بنت زمعه او عائشه رضی الله عنهما) د ژوند گډې شپې ورځې تېرولې . د رسول الله صلی الله علیه وسلم عمر خورلې مېرمنې سوده بنت زمعه رضی الله عنها حفصې رضی الله عنها ته تود هر کلی ووايه ... خو عائشه رضی الله عنها چې له واده یې لا ډېره موده تېره نه وه ، د حفصې رضی الله عنها په راتگ یوڅه ودرېده .. له ډېر خپگان سره سره غلې پاتې شوه ... د حفصې رضی الله عنها ځوانې ، نسب او له تقوا ډېره متأثره وه .. خو د عائشې رضی الله عنها دا خپگان هغه مهال مخ یوڅه راکم شو ، چې کله نبوي کورنۍ ته پرله پسې ښځې راغلې او له گڼو ښځو سره رسول الله صلی الله علیه وسلم ودونه وکړل ... عائشې رضی الله عنها له حفصې رضی الله عنها سره ملگرتیا غښتلې کړه . عائشې رضی الله عنها چې له حفصې رضی الله عنها سره په زړه کې څه لرل ، هغه یې ټول هېر کړل . هڅه یې وکړه چې په ټولو ښو کې له حفصې رضی الله عنها سره ښې اړیکې ولري ، څنگ په څنگ ورسره ودریږي او خوشاله ژوند ورسره ولري ... ډېر وخت لا تېر نه وو چې ددوی ترمنځ یو څه کشمکش په مینه او ملگرتیا بدل شو ... حفصه رضی الله عنها هم د عائشې رضی الله عنها حالت ته یوڅه د حیرانتیا په گوته ناسته وه ، ځکه رسول الله صلی الله علیه وسلم ورسره له حفصې وړاندې واده کړی وو او نوموړې یې یوازینۍ پیغله میرمن وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورسره نکاح تړلې وه . . . حفصې رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم د خوشالۍ ژوند کاوه ، له هغه یې غوره اخلاق او ښکلې اسلامي تگلاره زده کوله . رسول الله صلی الله علیه وسلم یو مهربانه او نرم خاوند وو . حفصه رضی الله عنها د غښتلي شخصیت خاونده وه ، او په دې باندې یې ډېر شهرت پیدا کړی وو . عمر بن الخطاب رضی الله عنه په دې باندې ډېر حرص کاوه چې لور یې یوه ښکته ، تابعداره او یوه نمونه یې مېرمن وي . ټینگار یې کاوه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم خبره ومني ، او اطاعت یې وکړي . ځکه له یو

پلوه محمد دالله رسول او له بل پلوه عمر بن الخطاب رضی الله عنه دهغه د خپلوی ویاړ له حآن سره درلود . دا د حفصې رضی الله عنها لپاره ستر ویاړ وو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم مېرمن وه او د مؤمنانو له میندو څخه وشمېرل شوه .

..

کله چې عمر بن الخطاب رضی الله عنه ته خپلې میرمنې کیسه وکړه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم میرمنې له رسول الله صلی الله علیه وسلم غوښتنه کوي چې نفقه پرې زیاته کړي ، عمر رضی الله عنه خپلې لور حفصې ته ډېر زیات غوسه شو ، سمدلاسه د رسول الله صلی الله علیه وسلم کور ته روان شو ، او خپلې لور ته په غوسه ورننوت او ورته یې وویل :

((آیا دا سمه ده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم سره خبره ژوي ؟))

کله یې چې ورته ځواب ورکړ ، په غوسه یې ورته وویل :

((هر څوک چې تاسو کې دا کار وکړي ، له سخت تاوان سره به مخامخ شي ، نه پوهیږئ چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د غوسې لامله به د الله له غوسې خلاصې نه شی ؟ په دې سره به هلاکې شی ... پام کوه لورې ! رسول الله صلی الله علیه وسلم سره خبره مه ژوه او مه ترې غوښتنې کوه ... او څومره مال چې غواړې ، له مایې وغواړه !!

عمر بن الخطاب رضی الله عنه چې خپلې لور ته دا وصیت وکړ ، په دې سره یې دا څرگنده کړه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یو ځانگړی او استثنايي رتبه لري ... نوموړی د مسلمانانو په وجدان او د عمر رضی الله عنه په وجدان کې د ځانله ځای خاوند دی ...

حفصې رضی الله عنها په نبوي کور کې شپې ورځې سبا کولې ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم خدمت به یې کاوه ، او تل به یې د الله تعالی په اخلاص سره عبادت کاوه ... خو دهغې بشري او نبځینه طبیعت پر هغې غالب وو ، او کله نا کله به یې دهمدې فطري طبیعت له مخې سخت چلند صادرولو ...

هغه هم یوه تاریخي ورځ وه چې ، کله عمر بن الخطاب رضی الله عنه له دې خبر شو چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم د عمر رضی الله عنه لور حفصه ، په ځل ویلو طلاقه کړې ده .. ددې خبر په اوریدو عمر رضی الله عنه ډېر ولږ ځپده .... دا یوه درنده پېښه وه .. نه یوازې د حفصې رضی الله عنها په ژوند کې ، بلکې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په ژوندانه کې هم ، ځکه هغه له دې وړاندې او نه وروسته کومه نبځه طلاقه کړې وه ... نبوي ټولنه ولږ ځپده ، او دخلکو په منځ کې خپره شوه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم نبځې طلاقې کړي دي .. په خپلو خبرو کې به یې د حفصې طلاق ته اشاره کوله ... دا په داسې حال کې ده چې هیڅوک ددې طلاق له لامل نه وو خبر ، دا هغه پېښه وه چې الله تعالی ورکې د تحریم په سورت کې آیتونه هم رانازل کړل ...

خو کله چې عمر بن الخطاب رضی الله عنه له دې پېښې خبر شو ، په سر یې خاورې راتوی کړې او ویې ویل :

((له دې وروسته الله تعالی د عمر او دهغه د لور پروانه ساتي ..))

په يوه حديث کې راځي چې عمر بن الخطاب رضی الله عنه حفصی رضی الله عنها ته ورغی ، او هغې ژړل ، ويې ويل :

ولې ژاړې ؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم خو به نه يې طلاقه کړې ؟ .. هغه طلاقه کړې يې او زما له امله يې بيرته ښځه کړې !!! قسم په الله که طلاقه کړې يې وي ، هيڅکله به درسره خبرې ونه کړم ...

کله چې الله تعالى د جبريل په واسطه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وحيه رانازله کړه او ورته يې وويل :

((الله تعالى درته امر کوي چې د عمر په خاطر بيرته حفصه ښځه کړه !!))

ددې وحیې په رانازلیدو سره ، سمدلاسه رسول الله صلى الله عليه وسلم حفصه رضی الله عنه بيرته ښځه کړه .

او په بل روايت کې راځي ، چې الله تعالى رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل :

((حفصه بيرته ښځه کړه ، ځکه هغه روژه نيونکې او لمونځ گوزاره ده ، او همدا به دې جنت کې هم ميرمن وي ...))

کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم حفصه رضی الله عنها بيرته ښځه کړه ، عمر رضی الله عنه کې ساه راپيدا او ډېر خوشاله شو او نا کراري يې ختمه شوه ..

رسول الله صلى الله عليه وسلم جومات ته ووت ، او خلکو ته يې د تحريم رانازل شوي آيتونه تلاوت کړل ، او ددې پېښې حکمتونه يې خلکو ته روښانه کړل ...

وَإِذْ أَسْرَأَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ

عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٤١﴾

له دې پېښې وروسته د عمر رضی الله عنه د لور حفصې رضی الله عنها ژوند د محمد صلى الله عليه وسلم په کور کې کرار او آرام شو ... او د رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه د نرمۍ ، مهربانۍ او خپلوۍ غوره درسونه زده کړل ... له دې پېښې وروسته هيڅکله حفصې رضی الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم په کور کې داسې کار ونه کړل چې خپل خاوند يې پرې خپه شي او يا دهغه خوښ نه وي ... بلکې د ژوند لپاره يې نوې او ځانگړې تگلاره غوره کړه ، د قرآن کریم ساتلو او په يادو زده کولو ته يې مخه کړه ، او د رسول الله صلى الله عليه وسلم او له خپل پلار عمر بن الخطاب رضی الله عنه څخه يې گڼ حديثونو روايت کړل ... د حفصې رضی الله عنها ورور عبدالله بن عمر او دهغه ځوی حمزه هم له نوموړې گڼ حديثونه بيا روايت کړل ... رسول الله صلى الله عليه وسلم به هم د حفصې رضی الله عنها د زده کړې ستاينه کوله او هغه به يې هڅوله ... دا داسې يو وخت وو چې ډيرو کمو نارينه او کمو ښځو ور کې لوست ته پام کاوه ... الله تعالى حفصې رضی الله عنها ته دا تقدير کې ليکلي وو چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په کور کې دا وياړ ترلاسه کړي ... نوموړې د قرآن کریم آيتونه ليکل او په يادو به يې زده کول .

دا چې رسول الله صلى الله عليه وسلم خپله مېرمن د عمر بن الخطاب رضی الله عنه لور حفصه رضی الله عنه لیک او لوست ته هڅوله ، دا مور ته دا ثابتوي چې ، روښانه اسلام ښځه له زده کړې نه منع کوي او نه یې په دنیوي او دیني زده کړو کې له گټې اخیستنې مخه نیسي ... در رسول الله صلى الله عليه وسلم کور زموږ لپاره غوره نمونه گڼل کیږي .... ټول مسلمانان په دې مکلف دي چې په فکري ، معنوي او سلوکي لارو د رسول الله صلى الله عليه وسلم د کور پیروي وکړي .

رسول الله صلى الله عليه وسلم له دنیا وکوچېده ، او له حفصه بنت عمر رضی الله عنهما سره یې خدای په امانې وکړه ، حفصه رضی الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه میرمن وه چې اته کلونه یې ورسره یوځای تېر کړل ، او گڼ درسونه او غوره اخلاق یې ترې په میراث واخیستل ... حفصې رضی الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم له وفات وروسته د مسلمانانو سره یوځای په گڼو غوره فعالیتونو کې برخه واخیسته ... نوموړې دالله تعالی کتاب یې وساته ..

کله چې د یمامة په ورځ د ردت په جگړو کې گڼ صحابه کرام ، په ځانگړې توگه د قرآن کریم ستر حافظان په شهادت ورسیدل ... عمر بن الخطاب رضی الله عنه د قرآن کریم راټولولو ته متوجې شو ، هماغه وو چې ابوبکر الصديق رضی الله عنه ته یې مشوره وکړه چې له خپرو شویو صحیفو څخه دې قرآن کریم راټول کړي ترڅو یې د ضیاعت مخه ونیول شي . .. ابوبکر رضی الله عنه دې غوښتنې ته غاړه کېښوده او زید بن ثابت ته یې دنده وسپارله چې قرآن کریم راټول کړي ... .. نوموړي پیل وکړ او د خلکو له خولو څخه یې راټول کړ . او بیا یې له هغو صحیفو سره سر وړ کړ چې در رسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت کې لیکل شوې وې او حفصه رضی الله عنها له ځان سره ساتلې وې . په هغه ترتیب یې قرآن کریم راټول کړ چې په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې رانازل شوی وو ، او له دې پرته یې نور صحیفې لیرې کړې . په دې توگه د ابوبکر رضی الله عنه د خلافت په دوران کې قرآن کریم راټول شو ... د مؤمنانو په ټولو میندو کې حفصه رضی الله عنها ددې کار لپاره غوره شوې وه چې د قرآن کریم لومړۍ نسخې له ځان سره وساتي .. د قرآن کریم صحیفې بیا له ابوبکر رضی الله عنه سره دهغه تر وفات ورځې پورې وې ، بیا همدا صحیفې عمر بن الخطاب رضی الله عنه له ځان سره وساتلې ، چې بیا هغه هم د هجرت په درویشتم کال د ابولؤلؤة المجوسی په گوزارونو د لمانځه پرمهال شهید شو . بیا عمر رضی الله عنه وصیت وکړ چې قرآن کریم دې له حفصې رضی الله عنها سره وي ، هماغه وو چې له ده وروسته حفصې رضی الله عنها له ځان سره وساته ... بیا عثمان رضی الله عنه راغی او قرآن کریم یې ولیکه او په گڼو ښارونو یې وویشه . په دې کار کې یې له راټولو شویو صحیفو او له هغه قران کریم څخه گټه واخیسته چې له حفصه رضی الله عنها سره عمر رضی الله عنه ایښې وې .

حفصې رضی الله عنها د ژوند پاتې ورځې په مدینه منوره کې تېرې کړې ، روژې به یې نیولې او د شپې به یې لمونځونه اداء کول . نوموړې له گڼو پېښو شاهده وه او د معاوية بن ابی سفیان رضی الله عنه د خلافت په دوران کې وفات شوه . نوموړې په مدینه منوره کې د بقیع په هدیره کې خاورو ته وسپارل شوه . . نوموړې د جبریل علیه السلام دا زیری له ځان سره یوړ چې :

((حفصه رضی الله عنها به په جنت کې در رسول الله صلى الله عليه وسلم مېرمن وي))

خديجة بنت خويلد رضی الله عنها

د نبوت په وخت کې د نبخو د تاريخ په اړه مستند اسناد ، د مجاهدو ، صابر او نېکو نبخو د ژوند هغه پېښې راخلي چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يوځای ثابتې ودرېدلې وې ، او د صحابه کرامو رضوان الله عليهم څخه يې دفاع کړې او دهغوی خدمت يې کړی . هغوی پر حق باندې د ټينگ ودرېدو او د توحيد په دعوت باندې د ايمان وياړ له ځانونو سره لري . دا هغه نبخې وې چې د غوره نسل او د ژوند د ارزښتونو په جوړولو کې يې فعاله ونډه درلوده ... دا نبخې فعالې ، خویندې ، مجاهدې او صابرې وې ... دهمدوی له ډلې د مؤمنانو ميندې وې ، او د همدوی له ډلې د رسول الله صلى الله عليه وسلم لورنې دنيا ته راغلې وې .. او له همدوی مهاجرو او مجاهدو صحابياتو نړۍ ته سترگې پرانيستې وې ، او له همدوی انصاري نبخې زېږېدلې وې ... خو په لنډه ، دا ټولې هغه نبخې وې چې په تاريخ کې تلپاتې دي !!!

خديجه رضی الله عنها د قريشو د نبخو سرداره وه ، دا يوه مخوره ميرمن وه .. هغه ميرمن وه چې غوره نسب ، ژور او پوخ فکر او غوره اخلاق په خپلو ځانگړنو کې رانغاړي . په جاهليت کې ورباندې خلکو د (طاهره) يانې د پاکې نبخې لقب ايښی وو .. الله تعالی ورته ډېر مال ورکړی وو ، په خپل قوم کې يې د همزولو په منځ کې له دې شتمنه ميرمن نه وه ... دا مېرمن ثابته او د غښتلي ارادې خاونده وه .. نوموړې د ژوندغوره ملگرې ، همکاره او ملاتړې مېرمن وه . دا مېرمن په جهاد ، صبر او سخاوت کې تر بلې هرې نبخې لومړۍ او مخکښه گڼل کېږي ...

خديجه بنت خويلد رضی الله عنها په مکه مکرمه کې له عام الفيل څخه پنځلس کلونه وړاندې زېږېدلې ده ... پلار يې (خويلد بن اسد) نومېده او د قريشو د مخورو او بانفوذو کسانو له ډلې وو . نوموړی د رسول الله صلى الله عليه وسلم د نيکه عبدالمطلب له همزولو څخه وو ... کله چې د يمن وروستنيو پاچاهانو وغوښتل چې له مکې مکرمې څخه حجر الاسود يمن ته يوسي ، ويل کېږي چې خويلد بن اسد ددوی د حملو په مخنيوي کې مهم رول لوباوه . د خديجة بنت خويلد رضی الله عنها مور (فاطمة بنت زائده) نومېږي ، او نسب يې (عامر بن لؤی) ته رسېږي .

د خديجې رضی الله عنها د تره ځوی (ورقه بن نوفل بن اسد) هغه سړی وو چې په جاهليت کې يو ځل نصراني شو ، او دهغوی کتابونه يې مطالعه کړل ... له اهل کتابو څخه يې ډېر څه زده کړل ، دې پايلې ته ورسېده چې د بتانو عبادت يو ناروا کار دی ، هماغه وو چې د پاک دين په لټه پسې ووت .

کله چې خديجه رضی الله عنها د واده عمر ته ورسېده ، د قريشو د ځوانانو هيلې دا وې چې واده ورسره وکړی ... بيا يې له (ابوهاله بن زرارۍ بن النباش التيمي) سره واده وکړ ... د ژوند لنډه موده يې له هغه سره تېره کړه او دوه بچيان يې ترې پيداشول ، چې (هند او هاله) نومېدل . کله يې چې خاوند وفات شو ، خپلې ميرمنې ته يې ډېره شتمني پرېښوده . له هغه وروسته يې له (عتيق بن عائذ المخزومي) سره واده وکړ ... له ده يې هم يوه لور وزېږېده چې پر دې يې هم د (هند) نوم کېښود او خاوند يې وفات شو ..

سوداگري د مکې د مخورو کسانو ستره ځانگړنه وه ... قريش په سوداگري باندې ډېر مشهور وو ، همدا لامل وو چې په عربي قبيلو کې تر نورو هغو د قريشو قبيله مخکښه او د ډېر نفوذ خاونده وه ... خديجه رضی الله عنها هم راپاڅېده او

خپل مال يې گڼو کسانو ته وسپاره ترڅو يې په مال باندې سوداگري وکړي او گټه ورته راوړي ... کله به چې خديجې رضی الله عنها خپل سوداگريز کاروانونه شام ته ليږل ، هڅه به يې کوله چې غوره انسان د سوداگري لپاره وټاکي ترڅو يې مالونه خوندي او ډېره گټه ورته راوړي ...

خلکو به د رسول الله صلی الله عليه وسلم د غوره اخلاقو ، ښې روپې او امانت په اړه خبرې اترې کولې ، خديجه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله عليه وسلم له دې غوره ځانگړنو څخه خبره شوه ... ددې خبرو په اوږدو نوموړې ډېره خوشاله شوه .. نوموړې دې پايلې ته ورسیده چې خپل هدف ته ورسیده او د خپلې خوښې وړ سړی يې د سوداگري لپاره پيدا کړ .. خديجې رضی الله عنها د رسول الله صلی الله عليه وسلم له تره ابوطالب څخه غوښتنه وکړه چې محمد صلی الله عليه وسلم دې د خديجې سوداگريزې چارې پر مخ بوځي . او غوښتنه يې ترې وکړه چې په لومړۍ معامله کې دې د خديجې مال شام ته يوسي ، له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يې ژمنه وکړه چې د نورو سوداگرو په پرتله به ورته ډېره مزدوري ورکوي ... که څه هم د رسول الله صلی الله عليه وسلم تره ابوطالب په خپل وراره محمد صلی الله عليه وسلم باندې په شام کې د يهودو له زيانه ويريده ، خو بيا هم د خديجې رضی الله عنها غوښتنې ته يې غاړه کېښوده ، او د سوداگري په هوډ ووتل ...

رسول الله صلی الله عليه وسلم د خديجې رضی الله عنها مال شام ته روان کړ ، خديجې رضی الله عنها ورسره خپل غلام (ميسره) هم ملگري کړی وو ... هغه ته يې وصيت کړی وو چې د محمد خدمت به کوي او ټول حالات به يې څاري ... د شام په (بصری) کې دوی مالونه واخيستل او ځينې يې وپلورل او بيا له ډېرو گټو سره راستانه شول .. کله چې دوی بيا ته مکې ته د راتک اراده وکړه ، کاروان ډېر په چټکتيا د مکې پر لور روان وو ، او په مکه مکرمه کې ، خديجې رضی الله عنها په خپل کور کې دانتظار شپې تيرولې چې سوداگري يې بيا ته راستنه شي ، او وگوري چې نوي سوداگر يې څه لاسته راوړنې کړي دي . کله چې د خديجې رضی الله عنها غلام ميسره راغی ، ورته يې وويل :

((محمد صلی الله عليه وسلم باندې په ټوله لاره کې وريځې سيوری غږولی وو ، چې هر چير ته به دا تللو ، ورېځ به ورسره تلله ، او کله به چې کېښناسته ، ورېځ به يې پر سر ودرېده ... په لاره کې د يوې ونې تر سيورې لاندې کېښناست ، د ونې ځانگې پرې راکږې شوې ترڅو پرې سيوری کړي .... موږ د يو راهب عبادتخای سره نږدې کېښناستو ، زه يې راوغوښتم او پوښتنه يې رانه وکړه : هاغه د ونې لاندې څوک ناست دی ؟ !! ما ورته وويل : هغه محمد بن عبدالله دی ، د حرم يو ځوان دی ... راهب راته وويل :

(قسم په الله دا ددې امت پيغمبر دی !! او ددې ونې لاندې ، له پيغمبر پرته بل څوک نه دی ناست شوی !)

خديجه رضی الله عنها او دهغې ملگري په دې خبرو ډېرې حيرانې شوې ، محمد صلی الله عليه وسلم له کعبې څخه له طواف وروسته د خديجې رضی الله عنها کور ته راوړسیده ، هغې ته يې خپل مالونه وسپارل .. او په ډېر عفت او غوره اخلاقو سره بيا ته د خديجې رضی الله عنها له کوره لاړ ... خديجه رضی الله عنها هغه تر څار لاندې ونيوه او ترهغې يې ورته کتل چې په لارو کوڅو کې پناه شو .. بيا يې خپل غلام ته دوه برابره مزدوري ورکړه او محمد صلی الله عليه وسلم ته يې وليږله .. له خديجې رضی الله عنها سره هغه خواږه احساسات راپيدا شول چې گویا اوس يې هغه امين او

رښتونی انسان پیدا کړ چې دا یې په لټه کې وه !!! ... شام ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم سوداگریز سفر او په ښه توګه دا چاره پرمخ بیول ، د محمد صلی الله علیه وسلم په ژوند کې د بدلون پیل ګڼل کیږي . . . . خدیجې رضی الله عنها سره د محمد صلی الله علیه وسلم په اړه فکرونه پیدا شول ، او دهغه په اړه یې چې څه اورېدلي وو ، دې خبرو یې هم فکر ډېر مصروف کړ ، نوموړې د محمد صلی الله علیه وسلم له اخلاقو او امانت څخه ډېره متاثره شوه . . . له خدیجې رضی الله عنها سره چې کوم احساسات پیدا شول ، په ډېرې حیاء سره یې هغه له خپلې ملګرې (نفیسه بنت منیه) سره شریک کړل . . . ددې احساساتو په څرګندولو کې خدیجه یوڅه شرمېده هم ، لامل یې دا وو چې خدیجه رضی الله عنها بوډۍ ښځه او د څلوېښت کلنۍ په درشل کې وه ، خو رسول الله صلی الله علیه وسلم یو غښتلی ځوان وو . دا فکر یې کاوه چې ، چېرته خدیجه او چیرته محمد ځوان ؟ !!! خو دهغې ملګرې ترې اجازه واخیسته چې دا چارې به ورته سمې کړي . . هماغه وو چې نوموړې محمد صلی الله علیه وسلم ته ورغله . . . د رسول الله صلی الله علیه وسلم او د خدیجې رضی الله عنها نکاح هغه څه وو چې ډېر معیارونه یې واپړول او ډېر دودونه یې بدل کړل . . .

نفیسه بنت منیه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغله او پوښتنه یې ترې وکړه چې ولې له دنیا او واده کولو ځان لیرې ساتي . . . رسول الله صلی الله علیه وسلم لږ موسکې شو ، او نفیسي ته یې داسې ځواب ورکړ :

((زه څه لرم چې واده پرې وکړم))

سمدلاسه یې وویل :

((که ښکلا ، مال او شرافت ته راوبلل شې ، غاړه به کېږدي ؟ !!!))

رسول الله صلی الله علیه وسلم چې څنګه دا خبره واورېده په هدف یې پوه شو . . . . نفیسي غوښتل چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د مال ، ښکلا او ویاړ خاوندې خدیجه بنت خویلد رضی الله عنها سره واده وکړي . . . دې کار ته غاړه کېښودل دواړو ته د ویاړ خبره وه . . . کله چې له محمد صلی الله علیه وسلم سره خپل تر وینه راټول شول ، دا کار یې ژر تر ژره ترسره کړ . ددې کار په ترسره کولو کې ورسره ، ابوطالب ، حمزه او عباس ګډون وکړ . دوی د خدیجې رضی الله عنها تره ته ورغلل او هغه یې محمد صلی الله علیه وسلم ته وغوښته او د نکاح په مقابل کې یې ورته مهر اداء کړ . ددوی دا واده له برکتونو ډک وو ، دا هغه واده وو چې د مکې ټول خلک ورته خوشاله شول . . . دا واده د سترو بدلونونو پیل ګڼل کېده . . . هغه بدلونونه رامنځته شول چې خدیجه رضی الله عنها ورکې مهمه ملاتړې او ستره همکاره او ملګرې وه .

ښځې او خاوند پنځلس کلونو له خوشالیو ډک عمر تېر کړ ، ددوی کورنۍ ژوند د یوې ښې کورنۍ او غوره اخلاقو نمونه ګڼل کېده . د خدیجې رضی الله عنها ستروالی یوازې په دې کې نه وو چې د خپلې کورنۍ روزنه یې کوله ، او نه په دې پورې یوازې تړلی وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته خاصه مینه ورکوله او په دې چې نوموړې یې د بچیانو یوازینۍ مور وه . بلکې ددې ترڅنګ د خدیجې ستروالی دهغې په حکمت ، غښتلي ارادې ، قوي ایمان او یقین پورې تړلی وو . کله چې پرې له واده پنځلس کاله وروسته وحیه راناڼله شوه ، سمدلاسه یې پرې ایمان راوړ . دا چې محمد صلی الله علیه وسلم آرامه کورنۍ فضا درلوده ، دې کار رسول الله صلی الله علیه وسلم ته زمينه برابره کړه چې تل فکر

و کړي او په آرام زړه خلوت ته ځان اوزگار کړي . . . . له دې وروسته به رسول الله صلی الله علیه وسلم د حراء غار ته تللو ، هلته به یې دالله په مخلوقاتو کې فکر کاوه او عبادت به یې کاوه . . . دا چې خدیجه رضی الله عنها یوه هونبیاره او څیر که نبځه وه ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې خلوت باندې نه خپه کېده . دا خبره یې زړه ته نه غورځوله چې محمد به ترې کله نا کله لیرې کېده . . . دا چې نبځې په ډېرو بې ځایه خبرو باندې مشهورې دي ، خو د خدیجې رضی الله عنها حالت د رسول الله صلی الله علیه وسلم تفکر او عبادت له خنډ سره مخامخ نه کړ . . . بلکې محمد صلی الله علیه وسلم به چې کله په کور کې وو ، خدیجې رضی الله عنها به تل هڅه کوله چې آرامتیا وروربخښي او خوشال یې وساتي . . . کله به یې چې خاوند د حراء غار ته تللو ، تر لیرې ځایه به یې څارلو ، او کله خو به یې لا شاته ورپسې یوڅوک ولیږه ترڅویې څارنه او ساتنه وکړي . . . رسول الله صلی الله علیه وسلم د حراء په لور غار کې شپې ورځې په عبادت او تفکر تېرولې ، دا په داسې حال کې وه چې ټوله مکه په شرک او بت پرستی کې ډوبه وه . . . دالله تقدیر داسې وو چې په دې وخت جبریل علیه السلام د وحی پیل کوي . . . جبریل علیه السلام رسول الله صلی الله علیه وسلم ته لومړی دا خبره کوي چې :

اقراً . . . یانې ولوله !!

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته په ځواب کې وایي :

زه لوستونکی نه یم . . .

له دې وروسته پرې دا آیتونه رانازلوي :

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ① خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ② اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ③ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ④ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ⑤

رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل کور ته راستون شو ، زړه یې ډېر درزېده . . . په ډېره ویره او ورخطایي په خدیجه رضی الله عنها ورننوت ، دا خبرې یې په تکرار سره کولې چې : (ومې پوښئ ، ومې پوښئ !!) . . . کله یې چې وپوښه یو څه آرام شو ، بیا یې خدیجې رضی الله عنها ته کیسه وکړه او ورته یې وویل : زه پر ځای وویرېدم . .

خدیجې رضی الله عنها ورته یو تاریخي ځواب ورکړ ، دا ځواب د سیرت مختلفو کتابونو روایت کړی دی :

(نه ، قسم په الله ، هیڅکله دې الله تعالی یوازې نه پریردي . . . ته تل خپلوي ساتې ، سختی گالې ، ناچاره سره مرسته کوي ، او د مېلمه پالنه کوي ، او کمزور و خلکو ته لاس ورکوي !!)

د خدیجې رضی الله عنها دې خبرو د رسول الله صلی الله علیه وسلم زړه ته لاره پیدا کړه ، هغه یې آرام کړ او ستړیا او ورخطایي یې ترې ختمه کړه . . . . کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یوڅه آرام شو ، خدیجې رضی الله عنها هغه

خپل د تره خوی ورقة بن نوفل ته بوتللو ، نوموړی یو بوډا سپری وو ، سترگې یې هم له لاسه ورکړې وې .. دا هغه سپری وو چې په جاهلیت کې نصراني شوی وو ، او د اهل کتابو پیروي یې کړې وه .. خدیجې رضی الله عنها ورته وویل :

ای د تره خویه ! د وراره کیسې ته دې غور شه !

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته ټوله کیسه بیان کړه .. بیا ورته ورقة وویل :

دا هغه ناموس دی چې الله تعالی موسی علیه السلام ته رالیرلی وو .. کاش چې زه پاتې شم ، کاش چې زه په هغه وخت کې ژوندی وای چې کله دې قوم له کلي اوباسي ...

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

آیا ما به اوباسي؟!؟

ورته یې وویل چې ، هو ..

ستا په څېر دین چې هر چا راوړی ، قوم یې هغه له کلي شړلی دی ... او که زه ژوندی پاتې شوم ، ستا به ډېر ملاتړ وکړم . خدیجې رضی الله عنها تل وحیه خارله او ورباندې یې ایمان راوړ .. نوموړې لومړی میرمن وه چې په رسول الله صلی الله علیه وسلم یې ایمان راوړ ...

او کله چې جبریل علیه السلام رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د پنځه لمونځونو د فرض کېدو له مخه اودس او لمونځ ور زده کړ ، خدیجې رضی الله عنها ورسره په هماغه ورځ یوځای لمونځ اداء کړ . په دې سره خدیجه رضی الله عنه په دې امت کې لومړی ښځه حسابیږي چې لمونځ یې اداء کړی .... بیا به هم رسول الله صلی الله علیه وسلم د حراء غار ته تللو او هلته به یې عبادت کاوه .. یوه ورځ خدیجې رضی الله عنها رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د حراء غار ته ډوډی وروړله ، په دې حالت کې جبریل علیه السلام نوموړې ولیده ، بیا یې وفرمایل :

ای دالله رسوله ! دادی خدیجه راغله !! په لوبښي کې یې خواړه او څښاک راخیستی دی ... چې کله درته راغله نو :

دالله له لورې او زما لخوا ورته سلام ووايه !! او په جنت کې ورته د لرگیو دداسې کور زیری ورکړه چې ، هلته به هیڅ ستړیا او ناآرامتیا نه وي !

کله چې ورته رسول الله صلی الله علیه وسلم د جبریل دا پیغام ورساوه ، ویې ویل :

الله تعالی خپله سلامتیا ده ! او په جبریل دې سلامتیا وي !! او دالله رسوله ! پر تا دې هم دالله سلامتیا او رحمتونه وي !!

په دې سره خدیجه رضی الله عنها لومړی ښځه ده چې د جنت زیری ورته ورکول کیږي !

رسول الله صلى الله عليه وسلم لومړی په پټه او بیا په ښکاره توګه دعوت ته ادامه ورکړه ، ددې ترڅنګ به خدیجې رضی الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم ملاتړ کاوه او د مال مرسته به یې ورسره کوله ... د بعثت په اووم کال چې کله حمزة بن عبدالمطلب او عمر بن الخطاب رضی الله عنهما مسلمانان شول ، قریش وویرېدل چې ددوی په اسلام راوړلو دعوت غښتلی نه شي !!! هماغه وو چې قریشو پریکړه وکړه ترڅو بنو هاشم د علي په دره کې محاصره کړي ... په دې اړه یې یو تړون ولیکه ، په دې تړون کې یې یادونه کړې وه چې نه به ورسره واده کوي ، نه به پرې څه پلوري ، او نه به ترې څه پیري .... دا تړون یې د کعبې په منځ کې راځوړند کړ او پر هغوی یې اقتصادي بندیزونه ټولو ته اعلان کړل ... که څه هم خدیجه رضی الله عنها له بنو هاشم څخه نه وه ، خو بیا هم هغې دې ته غاړه نه ایښوده چې هغه دې په خپل کور کې پاتې شي ، او خاوند او کورنۍ دې د ولبرې شپې ورځې په اقتصادي بندیزونو کې تیروي . خدیجه رضی الله عنها له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره یوځای د علي درو ته راووته ، او هلته یې له هغه سره یوځای دا تکلیفونه په ګډه تېر کړل .. که څه هم بوډۍ وه او د ډېر تکلیف د زغم حوصله یې نه درلوده ، خو بیا هم هغې دې قربانۍ ته غاړه کېښوده ... دې ظالمانه تړون درې کاله ادامه وکړه ، د بنوقصي قوم غږ وکړ او ویې ویل چې دا تړون باید نور مات شي ، له همدې سره الله جل جلاله په دې تړون باندې د ځمکې حشرات مکلف کړل ، ددې تړون ډېرې مادې یې خوړلې وې ، او یوازې دا عبارت دې روغ پاتې وو چې : (باسمک اللهم) ... ددې هر څه په پایله کې ، قریشو پریکړه وکړه چې دا تړون پای ته ورسوي .. کله چې مسلمانان له درې څخه راووتل ، څو میاشتې وروسته د رسول الله صلى الله عليه وسلم تره ابوطالب وفات شو .. نوموړی تل له خپل وراره سره اوږه په اوږه ولاړ وو او ملاتړ به یې کاوه ... خدیجې رضی الله عنها هم د ابوطالب په ماتم کې ګډون ونه کړ ، ځکه دا مهال خدیجه رضی الله عنها خپله هم د ناروغۍ په بستر پرته وه ... ورځې لا تېرې نه وې چې ، خدیجې رضی الله عنها هم له دې دنیا سترګې پټې کړې ... خدیجه رضی الله عنها له هجرت درې کاله وړاندې او د بعثت په لسم کال وفات شوه ، د نوموړې د وفات کال د (عام الحزن) یا د خپګان کال په نوم ونومول شو ... دا څه د مبالغې خبره نه ده ... ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم د خدیجې رضی الله عنها په مړینې سره ، ښځه ، تکیه ، ملاتړ او د ژوند ملګری له لاسه ورکړ .... ابن اسحاق وايي :

د خدیجې رضی الله عنها په وفات سره ، پر رسول الله صلى الله عليه وسلم د مصیبتونو لړۍ پیل شوه .... نوموړې په اسلام کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم رښتونې ملاتړ کوونکې وه ... د سیرت په کتابونو کې داسې هم راغلي چې ، د خدیجې رضی الله عنها له وفات وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم تل په کور کې پاتې کیده او ډېر کم وخت به له کوره وتلو ... قریشو هم له دې وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم ته ډېر تکلیفونه او زیانونه رسول ... د رسول الله صلى الله عليه وسلم له ابراهیم پرته ټول بچیان له خدیجې رضی الله عنها څخه زیږېدلي وو .... له بعثت وړاندې یې د قاسم په نوم ځوی وزیږیده ، او رسول الله صلى الله عليه وسلم به په همدې کنیه هم یادېده . بل ځوی یې عبدالله نومیده ، چې په (طاهر او طیب) لقبونو باندې مشهور وو .. زینب ، رقیه ، ام کلثوم او فاطمة ټولې د خدیجې رضی الله عنها لورنې وې ... رسول الله صلى الله عليه وسلم هم د خدیجې رضی الله عنها سره ډېر وفادار پاتې شو . تل به یې د خدیجې رضی الله عنها یادونه کوله ، دې کار د عایشې رضی الله عنها احساسات راوپارول ، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وویل :

((قسم په الله، له هغې غوره ښځه راته الله تعالی نه ده را کړې... په داسې وخت چې خلکو نه منلم، هغې راباندې ایمان راوړ... کله چې خلکو دروغجن کړم، هغې رښتونی وگڼلم... کله چې زه خلکو محروم کړم، په خپل مال یې زما ملاتړ وکړ... په داسې حال کې چې دنورو ښځو بچیان نه لرم، خوالله تعالی راته له هغې بچیان را کړل...))

خدیجه رضی الله عنها په مکه مکرمه کې د (معلّاة) په هدیره کې د (حجون) په سیمه کې خاورو ته وسپارل شوه. کله چې د هجرت په اتم کال مکه فتحه شوه، رسول الله صلی الله علیه وسلم یې پر قبر گومبزه جوړه کړه، او زیارت ته یې ورغی... دا چې له فتحې وروسته رسول الله صلی الله علیه وسلم سمدلاسه د خدیجې رضی الله عنها د قبر زیارت وکړ، دا مانا لري چې نوموړې د لوړې رتبې خاونده وه. دا رتبه یې یوازې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په زړه کې نه لرله، بلکې د اسلام په تاریخ کې د مهم ځای خاونده ده... له میلیونو ښځو وروسته، او د کلونو په تیریدو سره خدیجه رضی الله عنها د لومړۍ مسلمانې ښځې د لقب ویاړ له ځان سره لري، دا هغه ښځه ده چې الله جل جلاله د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ژوند د مهم پړاو لپاره غوره کړې وه... د تاریخ په اوږدو کې به مسلمانان او کافران د خدیجې رضی الله عنها دا رول د تل لپاره یادوي... مستشرق (بوذلي) وايي:

((دا چې نوموړې په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې باور وکړ او د همدې باور له مخې یې ورسره واده وکړ... دا دهغې غښتلې عقیدې څرگندونه کوي چې نن پرې دنړۍ په هرو اووه کسانو کې یو کس ایمان لري...))

دنن ورځې د میلیونو نارینه وو په اړوند، خدیجه رضی الله عنها د میلیونونو ښځو لپاره یوه ځانگړې نمونه گڼل کیږي... ټول اسلامي تاریخ د سترې ښځې خدیجې د ژوند ښکلې شېبې یادوي... کله چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ملاتړ او د توحید او دعوت خبره راځي، سمدلاسه د خدیجې رضی الله عنها یاد راتازه کیږي...

سودة بنت زمعة رضی الله عنها

دا هغه ښځه وه چې د اسلام په لومړيو کې اسلام راوړی وو او دالله په لاره کې يې هجرت کړی وو . له غښتلي ايمان سره يې ډېرې سختۍ او تکليفونه گاللي .... د صبر خوږه مېوه يې هغه وخت تر لاسه کړه چې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم هغې ته د مرستې لاس ورکړ او هغه يې د ښځې په توگه وپا کله .. کله چې خديجه رضی الله عنها وفات کيږي ، دا لومړی ميرمن ده چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ورسره واده کوي ..... سودة بنت زمعة د نبوت د کورنۍ څارونکې وه .. نوموړې ددې وياړ په برکت پوه شوې وه ، او همدا لامل وو چې په بشپړ يقين او ايمان سره يې دا مسؤوليت ترسره کړ .

نوموړې (سودة بنت زمعة بن قيس بن عبد شمس العامرية) نومېږي . مور يې (شمس بنت قيس بن زيد بن عامر) نومېده . سودة رضی الله عنها د بنو عامر د قبيلې له يوې ډلې سره چې شمېره يې ايله اتلس تنو ته رسیده . دوی په اسلام کې داخل شول او حبشې ته يې هجرت وکړ . دا هغه ډله وه چې خپل کورونه يې پرېښودل ، مالونه يې پرېښودل ، د دښتې په سختو گرمو تېر او د سمندر خطرناکو څپو ته يې ځان ورساوه ... دوی غوښتل چې خپل دين وژغوري او د مشر کانوله زياته ځانونو ته خوندي ځای پيدا کړي . ځکه په مکه کې هرې قبيلې دادنده په غاړه واخيسته چې د خپلې قبيلې مسلمانان به نه پرېږدي .... مشر کان راپاڅېدل او مسلمانانو ته يې سخت عذابونه ورکړل ... رسول الله صلی الله عليه وسلم د مسلمانانو دا حالت وليده او ډېر زيات پرې ودرېده .. خپله يې نه شو کولی چې ددوی دفاع وکړي ، هماغه وو چې دوی ته يې حبشې ته د هجرت مشوره ورکړه .. ورته يې وويل :

((حبشې ته لاړ شئ ، د حبشې د پاچا تر څنگ پر چا ظلم نه کيږي .. د حبشې ځمکه د رښتونولۍ ځمکه ده !!))

سودة بنت زمعة رضی الله عنها له خپل خاوند او د تره ځوی (سکران بن عمرو بن عبد شمس) سره يوځای هجرت وکړ ، او ډېر کلونه يې له خپلې ځمکې او کورونو ليرې په مهاجرت کې تېر کړل . کله چې د بعثت په لسم کال د بنو هاشم کلابندي او اقتصادي بنديزونه پای ته ورسيدل ، او له يو څو مهاجرينو سره بيرته راستانه شول ، خاوند يې ترې وفات شو او نوموړې کونډه پاتې شوه .. له دې وروسته سودة رضی الله عنها د گوندتوب له څپېرې درېدېده ... ژوند يې له غربت سره مخامخ شو ، خو له بل پلوه يې د اسلام رڼا زړه ته خوشالي وربخښله ... کله چې سودة رضی الله عنها له حبشې څخه راستانه شوه او خاوند يې له لاسه ورکړ ، له هغو مېرمنو څخه نه وه چې د نارينه وو پام ځانته راواړوي او بل واده وکړي ... ځکه سودة رضی الله عنها يوه بوډۍ ښځه وه او ښکلا يې هم نه درلوده ، رنگ يې هم ډېر تور وو ... رسول الله صلی الله عليه وسلم هم د خديجې د مړينې له غمه لانه وو خلاص ، همدا مهال ورته (خوله بنت حکيم) راغله او سودة بنت زمعه رضی الله عنها يې ورته ياده کړه . رسول الله صلی الله عليه وسلم هم غاړه کېښوده او خپل مهربان لاس يې وراوږد کړ . دې کار د مکې خلک ډېر حيران کړل ، آن ځينو خويې بيخي نه منله چې گویا محمد صلی الله عليه وسلم دې د ځان لپاره سودة رضی الله عنها وغواړي او واده دې ورسره وکړي او نوموړې دې د خديجې رضی الله عنها ځای ونيسي ... خو رسول الله صلی الله عليه وسلم په دې کار سره غوښتل چې د زړه سواندۍ ، نرمۍ ، د خلکو د دردونو د احساس او مهربانۍ بنسټ کيږدي او ددې کار نمونه وگرځي .... رسول الله صلی الله عليه وسلم د سودة بنت زمعة رضی الله عنها حالت ته

متوجې وو او دهغې دردونه يې درک کړي وو . سوده رضی الله عنها چې کله مکې ته له اوږده هجرته وروسته راستنېږي ، هم د سفر سترې ياوې له ځان سره لري ، او هم يې د خاوند د مړينې د غم لمبې په زړه تيرېږي . نوموړې هغه خوږ خاوند له لاسه ورکړ چې د ژوند په اوږد سفر کې ورسره ملگری وو ، او هم يې په گډه د نوي دين له نعمته ځان برخمن کړی وو . دا دوه هغه ستر غمونه وو چې د سوده رضی الله عنها ژوند يې ناخواله کړی وو . . . . همدا راز رسول الله صلی الله عليه وسلم دې ته متوجې شوی وو ، که سوده رضی الله عنها خپل قوم ته پرېښودل شي ، نو قوم به يې له اسلامه وگرځوي او له سختو عذابونو سره به يې مخامخ کړي . . . . دا چې د سوده رضی الله عنها خاوند وفات شو ، رسول الله صلی الله عليه وسلم دا حالت درک کړی وو چې دا حالت به د هغې قوم ته دا زمينه په لاس ورکړي چې شکنجه يې کړي اوله عبادت کولو يې منعه کړي . . . . دا يو غوره کار وو چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د يو مؤمن او داسې سړي د ښځې ژوند او ايمان وژغوره چې دالله په لاره کې يې هجرت کړی وو او ډېر تکليفونه يې گاللي وو . رسول الله صلی الله عليه وسلم خپلې ميرمنې سوده رضی الله عنها ته دهغې د رښتوني ايمان ، رښتوني هجرت او رښتوني عقيدې په بدل کې غوره مکافات ورکړل . . . . خوله بنت حکيم د مکې په کوڅو کې وگرځېده او د (بنوعامر) کلي ته يې ځان ورساوه ، هلته يې د سوده رضی الله عنها د پلار (زمعة بن قيس بن عبد شمس) دروازه ټک ټک کړه . . کله چې د سوده رضی الله عنها د هجرت ملگرې رسول الله صلی الله عليه وسلم سوده ته ياد کړ ، هيڅ باور يې نه کيده چې رسول الله صلی الله عليه وسلم به يې په واده کولو موافقه وکړي . سوده رضی الله عنها ددې خبر په اوریدو ډېره زياته خوشاله شوه . . . په همدې وخت کې ، سوده رضی الله عنها له خپلې ملگرې او د رسول الله صلی الله عليه وسلم مرکه کوونکې خوله بنت حکيم څخه وغوښتل چې د سوده پلار ته لاړه شي او هغه هم خبر کړی . . . د سوده رضی الله عنها پلار ډېر بوډا سړی وو ، خوله بنت حکيم ورته ورغله ، پر هغه يې سلام وچاوه ، او بيا يې ورته د رسول الله صلی الله عليه وسلم غوښتنه وړاندې کړه . . . هغه په ډېر احسان او مننې سره چيغه کړه او داسې يې وويل :

((وړ انسان دی !!!))

بيا يې خپله لور سوده رضی الله عنها راوغوښته او ويې ويل :

(محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب ستا په مرکه راغلی ، هغه مناسبه جوړه ده . . . آيا ستا خوښه ده چې ورته دې نکاح کړم)
!!!

سوده رضی الله عنها په ځواب ورکولو کې زړه نازړه نه شوه او سمدلاسه يې موافقه وکړه .

سوده رضی الله عنها د رسول الله صلی الله عليه وسلم کور ته ننوته ، د کور ساتنه به يې کوله ، او دهغه د لوڼو روزنه به يې کوله چې د خديجة بنت خويلد رضی الله عنها څخه پاتې وې . . . . ام کلثوم او فاطمة الزهراء له د خپل پلار محمد صلی الله عليه وسلم په کور کې وې . . . سوده رضی الله عنها هم چې کله دې کور ته راغله ، د مينې ، محبت او غښتلي ايمان ژوند ته يې ادامه ورکړه . . . . خو سوده رضی الله عنها فکر نه کاوه چې هغه دې د رسول الله صلی الله عليه وسلم په زړه کې د خديجې رضی الله عنها په کچه ځای ونيسي . . . . هغې له خپل حکمت او ځيرکتيا له مخې دا هڅه نه کوله چې دهغې ځای دې ونيسي او ددې لپاره دې مبارزه وکړي ، او ځان دې پر محمد صلی الله عليه وسلم تحميل کړي .

ډاکټره عائشه عبدالرحمن په خپل کتاب (سيدات بيت النبوة) کې داسې وايي :

((سوده بنت زمعه هيخکله ځان نه دی تېر ایستلی ، بلکې هغه د خپلې پیاوړې تجربې له مخې دې پایلې ته رسیدلې وه چې دهغې او د محمد صلی الله علیه وسلم د زړه ترمنځ داسې پرده ده چې هیڅ لاره ورته نه لري ... له کومې شېبې چې هغه له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یوځای شوه ، په دې پوه شوه چې نوموړې سره (پیغمبر) واده کړی . نه داسې (سړي) چې پیغمبر یې له بشریت نه وي جلا کړی . هغه بې له شک په دې یقین شوه چې ، له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې واده د الله د احسان او مهرباني له مخې وو ، نه د مینې او محبت له مخې .... خو داسې هم نه وه .. بلکې همدا یې بس وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دې رتبې ته پورته کړه ... او نوموړې یې د (سکران بن عمرو) د کونډې پرځای په (ام المؤمنین) یا د مؤمنانو په مور بدله کړه ... سوده بنت زمعه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم په کور کې ډېره موده په داسې حال کې تیره کړه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورکې بله مېرمن نه لرله . رسول الله صلی الله علیه وسلم لکه څنګه یې چې اخلاق او نېکه رویه ستره ځانګړنه وه ، له سوده رضی الله عنها سره یې د نرمۍ ، محبت او مهرباني ژوند او چلند کاوه . تل به یې په بنځو باندې په نېکه رویه او پر هغوی د نرمۍ ټینګار کاوه . او ویل کیږي چې سوده رضی الله عنها ډیره خوږه بڼه وه او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته به یې تل د آرامتیا احساس ورکاوه . کله به چې سوده رضی الله عنها ګرځېده ، او رسول الله صلی الله علیه وسلم به یې مزل پورې خندل ، دې حالت به ډېره خوشالوله !!! نوموړې د وزن له پلوه هم زیاته وه .. په روایتونو کې راځي چې یوه ورځ سوده بنت زمعه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم په مخ کې خپګان ولیده ، نو ورته یې وویل :

((د الله رسوله پرون مې تاپسي لمونځ اداء کړ ، ډېره اوږده سجده دې وکړه .... سجده دې دومره اوږده کړه چې ما خپله پوزه په لاس ونیوه ، ویریدم چې وینه ترې ونه بهیږي ...))

رسول الله صلی الله علیه وسلم وخنډل ، چې له خوشالی یې ټوله ستریا او خپګان ختم شو .

لکه څنګه چې د سیرت په کتابونو کې راځي ، سوده رضی الله عنها ډېره خوشاله او آرامه بڼه وه .. په ټوکو کولو کې یې مهارت درلود ، او په دې سره به یې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته کله کله آرامتیا وربخښله ... کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې غمونه تېر شول ، د محاصرې او اقتصادي بندیزونو تکلیفونه یې وګالل او د خپګان کال پرې تېر شو .. که په اوسنۍ اصطلاح ووايو ، سوده رضی الله عنها ددې ټولو ستونزو او تکلیفونو لپاره د رسول الله صلی الله علیه وسلم لپاره د درملو حیثیت درلود ...

کله چې الله جل جلاله رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د بعثت په دولسم کال د هجرت اجازه وکړه ، سوده بنت زمعه رضی الله عنها هم مدينې منورې ته هجرت وکړه .... په دې ورځو کې سوده بنت زمعه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم یوازینی بڼه وه ، په دې مانا چې په کور کې یې بله مېرمن نه درلوده . ... کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مدينې منورې ته هجرت وکړ ، نبوي جومات پورې نښتې یې ورته د عائشې رضی الله عنها له خونې سره څنګ کې یوه خونه جوړه کړه ... عائشه رضی الله عنها هم په دې وخت کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په کوژده کې وه . نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم لومړۍ مېرمن وه چې په دې سپېڅلو خونو کې یې ژوند کړی ... .. سوده رضی

الله عنها د بدر په غزا کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم او مسلمانانو د سترې بریا هم شاهده وه .. نوموړې د مشرکانو د ماتې هغه حالت ولیده چې گڼ شمېر یې ووژل شول ، ځینې یې بنديان شول ، او ځینې یې له شرمه ډک مکې ته ستانه شول ...

د تاریخ په کتابونو کې راځي چې ، سوده رضی الله عنها د بدر د بندیانو په منځ کې خپل د تره ځوی او د پخواني خاوند ورور (سهیل بن عمرو) هم ولیده ... مسلمانانو نوموړی ترلی او مدینې منورې ته یې راروان کړی وو .. ناڅاپي یې چپغه کړه !! لا تر دې وخته ورکې د جاهلیت پاتې شونې تعصب او د قبیلې لپاره د ننگ کولو نښې پاتې وو .. داسې یې وویل :
ای ابوزیده !! دا هرڅه مو خپله پر ځان وکړه !! ولې د شرافت مرگ نه غواړئ !!! ... کاش چې تر وروستۍ سلگې مو جنگ کړی وای او په عزت مړه شوي وای ، نه په دې حالت !!!

رسول الله صلى الله عليه وسلم په دې خبره ډېر غوسه شو .. او ورته یې وویل :

((ای سوده !! دا الله او رسول پر ضد خلک هڅوي !!!))

سوده بنت زمعه رضی الله عنها ژر خپلې گناه او بې ځایه تعصب ته متوجې کيږي ، د بڅښنې په غږ وايي :

((ای دا الله رسوله !! قسم په هغه ذات چې ته یې رالیرلی یې !! کله مې چې ابوزید ترل شوی ولیده ، هیڅ مې ځان کنترول نه شو کړای ، ځکه مې له خولې داسې خبرې ووتلې !))

د نوموړې دا وینا په دې دلالت کوي چې سوده رضی الله عنها په خبرو او کارونو کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د امر تابع وه ، او ژر یې کولی شول چې خپل احساسات کنترول کړي !!! سوده رضی الله عنها چې کله خپلې گناه ته متوجې کيږي ، سمدلاسه د غښتلي ایمان ، قوي عقیدې او اسلامي احساس له مخې بڅښنه غواړي ...

سوده بنت زمعه رضی الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم په کور کې درې کلونه یوازې دمحمد صلى الله عليه وسلم په کور کې تېر کړل ... درې کلونه وروسته د ابوبکر الصديق رضی الله عنه لور عائشه رضی الله عنها راغله .. هغې ته یې خپل ځای ورپرېښود ، نوموړې ته یې هغه ځای پرېښود چې پوهیده چې رسول الله صلى الله عليه وسلم به یې ورته ورکوي .

د رسول الله صلى الله عليه وسلم کور ته وروسته د مؤمنانو نورې میندې هم راغلې ، خو سوده رضی الله عنها د هغوی په راتگ هیڅ د خپګان احساس ونه کړ ... که څه هم ټولې تر سوده رضی الله عنها ځوانانې وې او هڅه یې کوله چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم عواطف ځان ته راواړوي . کله چې سوده رضی الله عنها له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره واده وکړ ، د ژوند وروستی عمر یې تر ټولو خوشاله او نېکبخته عمر باله . خو د حق او عدالت پیغمبر په هغه څه راضي نه وو چې بوډۍ ښځه یې پرې راضي وه ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورباندې د عاطفي محرومیت او د سخت شعور له مخې مهرباني وکړه او فکر یې وکړ چې نوموړې د نورو میرمنو په څېر نه ده .. هماغه وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم

پریکړه وکړه چې دا مېرمن پرېږدي ... کله چې سوده رضی الله عنها له دې پرېکړې خبره شوه ډېره حیرانه او خپه شوه ... ددې پرېکړې په اوریدو سره یې له ایمان او شرافت ډکه خبره وکړه ....

((ای دالله رسوله ! ما درسره وساته ! قسم په الله زه د خاوند دومره لېواله نه یم ... خو دا خوښه گڼم چې دقیامت په ورځ مې الله تعالی ستا د میرمنې په توگه راپاخوي . !!!))

د سوده رضی الله عنها د خپگان دا شېبې اوږدې شوې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم هم ورته په چوپه خوله په نرمۍ او مهربانۍ ورکتل ، په ناخاپي توگه سوده رضی الله عنها ته یو نظر ذهن ته ورغی .. په ډېرې آرامتیا او زغم سره یې د زړه خبره وکړه ، نوموړې د خپلې عمر د تجربې له مخې په دې پوهیده چې خاوند یې په څه ډېر خوشالیري ... ویې ویل :

((ای دالله رسوله ما مه خوشې کوه !! زما شپه عائشې ته ورکړه !! او هغه څه چې بنځې غواړي ، زه یې نه غواړم !!!))

د سوده بنت زمعه رضی الله عنها دې ښکلي نرم او خوږ دریځ په رسول الله صلی الله علیه وسلم ډېره اغیزه وکړه ، په دې کار کې دالله رسول سوده رضی الله عنها ته د طلاق حکم او دهغې بدوالی روښانه کړ ... د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مېرمنې ځواب هم له خوښیو او مینې ډک وو ، او هغه څه یې ورکې بیان کړل چې خاوند یې پرې خوشالېده . رسول الله صلی الله علیه وسلم یې غوښتنه ومنله او بیرته یې د نبوت په کورنۍ کې پرېښوده او ډېر عزت او احترام یې ورکړ .. څو کلونه یې له خوښیو او خوشالیو ډک ژوند وکړ .... له بل پلوه عائشې رضی الله عنها هم تل د سوده رضی الله عنها دا حسان یادولو ، او په دې کار به یې ورته ډېره زیاته مینه ورکوله . هغې به ویل :

زه چې له سوده بنت زمعه سره یم ، تل خوشاله یم ... کله چې بوډۍ شوه ویې ویل :

((ای دالله رسوله ! ما خپله ورځ عائشې ته ورکړې !!!))

د هجرت په لسم کال سوده بنت زمعه له رسول الله صلی الله علیه وسلم او نورو میرمنو او مسلمانانو سره یوځای (حجة الوداع) ته لاړه . نوموړې دا مهال ډیره چاغه ، کمزورې او د ډېر عمر خاونده وه . رسول الله صلی الله علیه وسلم ددې کمزورتیا باندې رحم وکړ ، هماغه وو چې اجازه یې ورته ورکړه چې د شپې لخوا لاړه شي او د ورځې د خلکو له مزاحمت او بیروبار خوندي پاتې شي او له خلکو وړاندې ورسیري . ... سوده بنت زمعه رضی الله عنها د پیغمبر علیه السلام په کور کې دیارلس کلونه تېر کړل ، نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه ښځه وه چې له خدیجې رضی الله عنها څخه وروسته یې ورسره تر نورو هغو ډېر ژونديو ځای تیر کړی وو .. سوده رضی الله عنها له زهد او تواضع ډک ژوند درلود .. کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د هجرت په یوولسم کال ناروغ او بیا وفات شو ، سوده بنت زمعه رضی الله عنها ددې ټولو حالاتو شاهده وه . د رسول الله صلی الله علیه له وفات وروسته نوموړې د شپې لمونځونه او ورځې روژې نیولې ... سوده رضی الله عنها هغه ښځه وه چې د اسلامي دعوت په لومړیو کې مسلمان شوې وه ، خو تر هغه وخته ژوندی پاتې شوه چې د اسلامي دولت نفوذ پراخ او دعوت یې تر لیرې پر تو سیمو پورې وغزېد او د پیل له کمزورتیا څخه دا دعوت ورځ تر بلې غښتلی کیږي ، ټوله عربي جزیره نیسي او نفوذ یې د شام تر هیواونو رسیري ...

سوده بنت زمعه رضی الله عنها د عمر بن الخطاب رضی الله عنه د خلافت تر وروستيو پورې ژوندی وه... ډېر بوډاټوب د ام المؤمنین سوده رضی الله عنها بدن کمزوری کړی وو، خو قوي عقیدې او ایمان یې زړه غښتلی ساتلی وو.. نوموړې په داسې حال له دې دنیا سترگې پټوي چې، غښتلی ایمان، ټینګه اراده او قوي عقیده له ځان سره وړي... نوموړې ددې نمونه ګڼل کیږي چې، خپل ځان یې د الله جل جلاله رضایت او د خپل خاوند محمد صلی الله علیه وسلم رضایت ته وقف کړی وو... هغه خاوند ته یې وقف کړی وو چې د (ام المؤمنین) د لقب ویاړ یې ورپه برخه کړی وو.

ام سلمه رضی الله عنها

دامبرمن د قريشو د بني مخزوم له کورنۍ څخه وه، دا بنځه الله تعالی په پخواني او میراثي عزت ویاړلې وه، او هم یې په نوي ویاړ نازولې وه.... پخوانی میراثي ویاړ په دې مانا چې، پلار یې د قريشو له شمارل شویو مخورو څخه وو، او نوی ویاړ په دې مانا چې، نوموړې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره واده کړی وو، او د نبوت د کورنۍ یوه سرداره گڼل کېده او د مؤمنانو د میندو په کتار کې حساب شوه. دامبرمن (ام سلمه) نومېږي. او د تاریخ په کتابونو کې دخپل پلار په لقب شهرت لري. نوموړې د (بنت زاد الرکب) په نوم یادېده.

دامبرمن (هند بنت ابی امیه بن المغیره بن عبدالله بن عمر بن مخزوم) نومېږي. او د قريشو له قبیلې څخه او د ویاړلي نسب خاونده وه. پلار یې په ډېر سخاوت باندې مشهور وو، کله به یې چې پلار په کوم سوداگریز یا بل سفر باندې وتلو، او بل کس به هم ورسره ملگری شو، هغه سره به یې خپله د سفر توبڼه نه پرېښوده. بلکې خپله توبڼه به یې ورکوله او په خپل لگښت به یې ورته خوراک او څښاک ورکاوه. نوموړې د (زاد الرکب) یانې د کاروان توبڼه په لقب باندې مشهور شو... په مکه مکرمه کې د (ام سلمه رضی الله عنها) د زوکړې نېټه نه ده مالومه. بلکې له هغو مېرمنو څخه وه چې د اسلام په پیل کې یې ایمان راوړی وو. دهغې خاوند (عبدالله بن اسد بن هلال) د محمد صلی الله علیه وسلم د ترور ځوی او رضاعي ورور وو. دوی دواړو ته د ابولهب خادمې (ثویبه) شیدې ورکړې وې. د ام سلمه رضی الله عنها خاوند هم داسلامي دعوت په لومړیو کې ایمان راوړی وو او دواړو حبشې ته هجرت هم کړی وو. کله چې په مکه مکرمه کې پر مسلمانانو د مشرکانو ظلمونه زیات شول، د بعثت په پنځم کال یې حبشې ته هجرت وکړ... رسول الله صلی الله علیه وسلم د حبشې په اړه وویل چې ځمکه یې د رښتونولۍ ځمکه ده، او د حبشې د پاچا ترڅنګ پرچا ظلم نه کېږي، په همداسې چاپیریال کې ام سلمه رضی الله عنها د (سلمه) په نوم ځوی وزیږاوه. نوموړې له خپل خاوند سره د حبشې په ځمکه څو کلونه تېر کړل. بیا چې کله په مکه مکرمه کې پر بنو هاشم اقتصادي بندیزونه او محاصره پای ته ورسیده، له هجرت درې کاله وړاندې مکې مکرمې ته راستانه شول. دا هغه اقتصادي بندیزونه وو چې قريشو د یو ظالم تړون له مخې پر محمد صلی الله علیه وسلم او بنو هاشم قبیله باندې د ابو طالب په دره کې لگولي وو. چې بیا د نورو قومونو او د چینجیو په خوړلو یاد تړون مات شو. که څه هم مسلمانانو په دې اقتصادي بندیزونو کې ډېر تکلیفونه تېر کړي وو، خو بیا هم هغوی خپل قوت له لاسه نه وو ورکړی.. او هغه دعوت چې مشرکانو یې دله منځه وړلو هڅه وکړه، لا غښتلی او پراخ شو... دا ډول حالات چې له غمونو او تکلیفونو ډک وو، خو بیا هم دې حالاتو خلک وهڅول ترڅو خپلو کورونو ته راستانه شي.. هماغه وو چې ام سلمه رضی الله عنها له خپل خاوند او ځوی سره د حبشې د نورو مهاجرینو په ملگریا مکې مکرمې ته راستانه شول. کله چې ام سلمه رضی الله عنها او ابو سلمه رضی الله عنه مکې مکرمې ته راستانه شول، بیا هم د قريشو د مشرکینو له ظلمه خوندي نه وو پاتې... دالله په لاره کې هجرت او سفر دوی سره په صبر کولو او ټینګ عزم کې ډېره مرسته وکړه.. د حبشې له هجرت وروسته ام سلمه رضی الله عنها یو بل هجرت ته ملا وتړله... کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له انصارو سره په منی کې بیعت وکړ، او بیا یې مسلمانانو ته د هجرت کولو امر وکړ، ام سلمه رضی الله عنها او خاوند یې له هغو کسانو څخه وو چې مدینې منورې ته یې له نورو ډېرو وړاندې دهجرت هوډ کړی وو. ددوی د هجرت کیسه له ډېرو عبرتونو او رازونو ډکه ده... د سیرت په ځینو کتابونو کې راغلي چې د (سلمه)

کورنی چې د هجرت په لاره کې له کومو تکلیفونو او ننگونو سره مخامخ شوې ، بله کورنی ورسره نه ده مخامخ شوې . . . کله چې ام سلمه رضی الله عنها له خپل خاوند سره پریکړه وکړه چې له مکې به مدینې ته هجرت کوي ، له همدې وخته یې د عذاب لړۍ لا سخته شوه . . . دا چې ام سلمه رضی الله عنها د بنومغیره له کورنی څخه وه ، کله چې هغوی خبر شول چې خاوند یې خپله بنځه او د (سلمه) په نوم خپل ځوی له مکې اوباسي ، د هغوی مخه یې ونیوله او ویې ویل :

((دادی خواهشات دې پر مور غالب کړل . . . دا ز مور بنځه ده ، نو څنگه اجازه در کړو چې له دې ځایه یې اوباسي ؟))

قوم یې ترې د اوبسې رسی ونیوه او د تللو اجازه یې نه ورکوله . . په دې کار د ابوسلمه کورنی (بنو عبدالاسد) غوسه شول او ویې ویل :

((قسم په الله که ز مور له کس څخه مو بنځه پاتې کړه ، مور یې هم ورسره دلته بیان نه پریردو !!))

مشرکینو د هغوی ځوی سلمه د هغوی له غیرې واخیسته ، او بنځه او خاوند یې سره جلا کړل . . خاوند یې له دې پېښې وروسته په یوازې ځان مدینې منورې ته هجرت وکړ او له بنځې او خاوند جلا شول . . . خو ام سلمه رضی الله عنها په مکه مکرمه کې پاتې شوه ، هره ورځ به د مکې څنډو ته راوتله او خپل خاوند او ځوی باندې به یې ډېر زیات ژړل . . . یوه ورځ پرې دهغې یو تربور تېرېده ، ورته ودرېده او ډېر زیات پرې خپه شو . . په ډېره مېړانه یې د (بنو مغیره) په منځ کې چیغه کړه او ویې ویل :

هلاک شئ !! ولې دا بېچاره گۍ نه پریردئ ؟ !! له دې مو خاوند ، او ځوی جلا کړي دي !!

د بنو مغیره قوم سره یې دلایل وویل ، او د هغوی د سخت دریځ نیولو په اړه یې ورسره ډېرې ناندري وکړې . . هماغه وو چې له ډېرو خبرو اترو وروسته رانرم شول او ام سلمه رضی الله عنها ته یې اجازه ورکړه چې خپل خاوند سره یوځای شي . . خو په مقابل کې ، د ام سلمه رضی الله عنها د خاوند کورنی (بنو اسد) هم راپاڅېدل ، او هغې ته یې خپل ځوی وسپاره . . . له څه مودې عذاب ، بيلتون او تکلیف وروسته ام سلمه رضی الله عنها خپل ځوی خپلې غېږ کې واچاوه ، په خپله سپرلۍ سپره او د مدینې منورې پر لور روانه شوه . . . مکې مکرمې ته نږدې د (تنعیم) په سیمه کې ورسره (عثمان بن طلحه) مخامخ شو . . . نوموړی دا مهال لا مسلمان شوی نه وو . . . ام سلمه رضی الله عنها ته یې د مرستې وړاندیز وکړ ، کله چې هغه له دې خبر شو چې نوموړې غواړي له خپل خاوند سره د کوچني ځوی په ملگرتیا یوځای شي ، او ددې هدف لپاره دا اوږده لاره په یوازې ځان ووهي ، په هغه کې هم د غیرت پردې راوپارېدې . . . سمدلاسه یې دهغې د اوبسې رسی ونیوله او ویې ویل :

قسم په الله که دې یوازې پریردم !!!

عثمان بن طلحه ورسره تر هغې ملگری شو چې خپل ځای ته یې ورسوله . بیا یې په اړه ام سلمه رضی الله عنها وویل :

قسم په الله په عربانو کې مې له عثمان بن طلحه کریم ملگری نه دی لیدلی ... کله یې چې راوړسېدو، زه یې ودرولم .. هغه خپله یوې ونې ته لار ، او تکیه یې ووهله .. کله چې بیرته د تللو وخت راغی ، زما اوښې ته راغی ، له ما مخکې شو او اوښه یې روانه کړه . بیا له ما وروسته شو او ویې ویل : سپره شه !!

کله چې زه سپره شوم او په اوښه باندې کښېناستم ، راغی او زما د اوښې رسی یې ونيوه او زه یې تر خپل ځایه ورسولم ... منزل مو وکړ او مدینې منورې ته راوړسیدو .. د ابوسلمه کور د قباء په سیمه کې د (بنو عوف) په کلي کې وو ، کله یې چې دې کلي ته وکتل ویې ویل :

خاوند دې ، دې کلي کې دی . دالله په برکت سره ورته ننوځه ! ..

ام سلمه رضی الله عنها مدینې منورې ته رسیدو سره سم له خپلې مهاجرې کورنۍ سره یوځای کیږي .. مسلمانان ددې ښځې په راتګ او له کورنۍ سره په یوځای کېدو ډېر زیات خوشال شول . ځکه دا هغه کورنۍ وه چې د هجرت په لاره کې له ډېرو تکلیفونو سره مخامخ شوې وه .. په مدینه منوره کې د ام سلمه رضی الله عنها نور بچیان هم وزېږېدل ، هغوی ته یې روزنه ورکړه ، دا په داسې حال کې ده چې خاوند یې دالله په لاره کې جهاد ته ځان اوزگار کړ . رسول الله صلی الله علیه وسلم یې پر خاوند ډېر باور کاوه . رسول الله صلی الله علیه وسلم د یوې غزا په تکل ووت ، د ام سلمه رضی الله عنها پر خاوند یې د ډېر باور له مخې هغه د مدینې منورې د چارو د پرمخ بیولو په موخه په مدینه منوره کې پرېښود . د بدر په غزا کې هم ابوسلمه رضی الله عنها ډېره مېړانه ثابته کړه . نوموړی هغه صحابي وو چې د احد په غزا کې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په څنګ کې پاتې شوی وو او دفاع یې ترې کوله ... په همدې غزا کې پر مټ په غشي ولګېده او ډېره موده یې په درملنه تېره او بیا روغ شو ... بنو اسد وغوښتل چې په دار الهجرت باندې حمله وکړي او له مسلمانانو سره جګړه وکړي ، کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له دې خبر شو ، ابوسلمه رضی الله عنه یې د یونیم سلو کسانو په مشرۍ ولیږه . ترڅو دښمن په خپله سیمه کې وځپي او حملې ته یې پرې نږدي .. ابوسلمه دا جګړه په ډېره بریا ترسره کړه ، داسې بریا یې ترلاسه کړه چې د احد د غزا ماته یې ترې هېره کړه ... خو هغه ټپونه چې په احد غزا کې یې خوړلي وو ، لا پوره نه وو رغېدلي ، هماغه ټپونه په دې جګړه کې بیا راوپارېدل ، څو ورځې د سختې ناروغۍ او تکلیفونو سره مخامخ شو .. په همدې وخت کې ، ابوسلمه احساس وکړ چې نېټه یې رانږدې ده ... کله چې ابوسلمه رضی الله عنها د ناروغۍ پر بستر پروت وو ، د غښتلي ایمان او پیاوړې عقیدې له مخې یې خپلې مېرمنې ام سلمه رضی الله عنها ته دا دعاء وکړه :

((ای الله ! ام سلمه ته له ما وروسته تر ما غوره خاوند ورپه برخه کړې !! داسې خاوند ورته ورکړې چې نه یې خپه کړي او نه ورته زیان ورسوي !!! ...))

له دې وروسته یې سترګې پټې ، او له دې دنیا وکوچېده ... له وفات وروسته یې مؤمنه مېرمن ، او روزنې او ساتنې ته اړ بچیان پرېښودل ..

د ام سلمه رضی الله عنها د خاوند له وفات وروسته ستر صحابه کرام د ام سلمه رضی الله عنها مر کپ ته راغلل. ابوبکر الصديق رضی الله عنه پرې مرکه وکړه ، خو په ډېرې نرمۍ يې ځواب کړ .. بيا پرې عمر بن الخطاب رضی الله عنه مرکه وکړه ، هغه ته يې هم د تېر په څېر ځواب ورکړ ... بيا پرې رسول الله صلی الله عليه وسلم مرکه ورولبېرله .. په ځواب کې يې ورته عذر وړاندې کړ او داسې يې ورته وويل :

((دالله رسول دې هر کله راشي ! خو ورته وواياست چې ، زه يوه بوډۍ ښځه يم ! د يتيمانو مور يم ! او ددې ټولو سره سره زه ډېر غيرت کوم .....))

رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته په ځواب کې وويل :

((که د بوداتوب خبره کوي ، خو زه تر تا مشر يم ... او د غيرت خبره ، زه به الله جل جلاله ته دعاء وکړ چې دا غيرت درنه واخلي ... او د بچيانو په اړوند .. الله او رسول به دهغوی مل وي !!))

د رسول الله صلی الله عليه وسلم دې خبرو د ام سلمه رضی الله عنها په زړه کې ځای ونيوه ، هماغه وو چې موافقه يې ورسره وکړه .. او له ځان سره يې د رسول الله صلی الله عليه وسلم د تواضع او نرمۍ ياد د تل لپاره وساته ... رسول الله صلی الله عليه وسلم هجرت په څلورم کال د شوال په مياشت کې له ام سلمه رضی الله عنها سره واده وکړ ... ام سلمه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله عليه وسلم د بلې مېرمنې (زينب بنت خزيمه رضی الله عنها) له وفات وروسته دهغې خونې ته ننوته ..... دا چې ام سلمه رضی الله عنها رسول الله صلی الله عليه وسلم ته د واده په ورځ په خونه کې له پاتې شونو خوراكي توکو څنگه خواړه تيار کړل ، داسې کيسه کوي :

ننوتم ، چې ومې لیده ، هلته يو لوبنی پروت وو ... ورته مې وکتل .. په لوبني کې يو څه وربشې پر تې وې ... چې ومې کتل هلته پل ، ميچن او دېگ پروت وو .. ومې کتل چې هلته يوڅه وازده هم پرته وه ... وربشې مې واخيستې او وړه مې کړې ... بيا مې لکن کې واغېرل .. او له دېگ مې وازده راواخيسته او وړه مې پرې پاخه کړل ... دا د واده په شپه د رسول الله صلی الله عليه وسلم او دهغه د کورنۍ خواړه وو . .... د ام سلمه رضی الله عنها په راتگ باندې ، عائشه رضی الله عنها خپه شوه .. ځکه ام سلمه رضی الله عنها ډېره ښکلې وه .. عائشه رضی الله عنها يې په اړه داسې وايې :

کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ام سلمه رضی الله عنها سره واده وکړ ... زه ډېره زياته خپه شوم ... ما يې د ښکلا په اړه اوريدلي وو .. خو صبر مې وکړه چې ويې گورم ... بيا مې چې کله وليده ، قسم په الله ، خلکو يې چې په اړه څه ويل ، له هغې څو برابره ښکلې وه .!! ...

واقدي رحمه الله هند بنت الحارث ته روايت منسوبوي ، چې فرمايې ، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي :

((عائشه رضی الله عنها داسې ځانگړنه لري چې بل هيچا کې مې نه ده ليدلې .. کله يې چې له ام سلمه رضی الله عنها سره واده وکړ ، پوښتنه ترې وشوه ...

((ای د الله رسوله !! د عائشې د ځانگړنې په اړه اوس څه وايي ؟))

رسول الله صلى الله عليه وسلم غلى شو ... بيا مالومه شوه چې ، ام سلمه رضی الله عنها دا وياړ له ځان سره درلود .

ام سلمه رضی الله عنها پوه وه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته ډېر پام کوي ، هماغه وو چې پريکړه يې وکړه چې خپله کوچنۍ لور بلې روزونکې ته وليږي ترڅو خپل خاوند ته په بشپړه توگه اوزگار شې ....

خو رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې ترڅنگ چې يو غوره خاوند وو ، د ام سلمه رضی الله عنها د بچيانو لپاره يو غوره پلار هم وو . د ام سلمه رضی الله عنها لور زينب د رسول الله صلى الله عليه وسلم تر څارنې او روزنې لاندې راستره شوه . په خپل وخت کې يې له رسول الله صلى الله عليه وسلم ډېر علم زده کړ ... او د ام سلمه رضی الله عنها ځوی چې (سلمه) نومیده ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته خاصه مينه ورکوله ، دهمدې مينې له مخې يې ورته د خپل د تره د ځوی حمزة بن عبدالمطلب لور (امامة) رضی الله عنها په نکاح کړه . . همدا راز د ام سلمه رضی الله عنها بل ځوی چې عمر نومېده ، او د (دره) په نوم لور يې هم د رسول الله صلى الله عليه وسلم د کفالت ، څارنې او روزنې لاندې راستر شول . د سلمه او زينب په گډون دوی دواړه د رسول الله صلى الله عليه وسلم له کورنۍ او پرکتپيانو څخه وو . . ام سلمه رضی الله عنها په غښتلي کرکتر او پياوړي فکر باندې مشهوره وه ...

ويل کيږي چې کله د عمر بن الخطاب رضی الله عنه مېرمنې هغه ته د محمد صلى الله عليه وسلم د مېرمنو کيسه وکړه چې په ځينو کارونو کې له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره خبرې ژوي ، سخت غوسه شو ... هغه پاڅېده او خپله لور حفصه رضی الله عنها يې وپرتله ... ام سلمه رضی الله عنها هم د عمر رضی الله عنه له خپلوانو څخه وه ، له دې وروسته ام سلمه رضی الله عنها ته ورغی ترڅو ورسره په دې اړه خبرې وکړي ... ام سلمه رضی الله عنها ورته وويل :

((ابن الخطاب تاته حيرانه يم ... په هرڅه کې مداخله کوې ... اوس غواړې چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د بنځو په کارونو کې هم مداخله وکړې !!))

عمر رضی الله عنه ورته وويل :

((زه يې په دې خبرو سخت مات کړم ، اوله ډېرو خبرو يې وويستلم ... ژر ترې راووتلم ..))

د هجرت په شپږم کال رسول الله صلى الله عليه وسلم خپله مېرمن ام سلمه رضی الله عنها ددې لپاره غوره کړه چې مکې مکرمې ته ورسره د عمرې د اداء کولو لپاره لاړه شي ... دا هغه سفر وو چې قریشو ورکې مسلمانان حرم شريف ته له داخلیدو منعه کړي وو ... صلح الحديبيه هغه سوله وه چې ددې پېښې په پایله کې رامنځته شوه ... ام سلمه رضی الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه مېرمن وه چې د حديبيه په سوله کې يې په اسلامي تاريخ کې تلپاتې رول لوبولی دی ... په دې سوله کې صحابه کرامو داسې احساس وکړ چې مسلمانانو ورکې ځينې حقونه له لاسه ورکړل او د سولې گڼ بندونه د مشرکانو په گټه دي .. په دې کار مسلمانان غوسه شول ... عمر بن الخطاب رضی الله عنه دهغه کسانو په سر کې وو چې ددې سولې په تړون باندې ډېر زيات راوپارېده او سخت غوسه شو ... کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم خپلو صحابه کرامو ته د نحر يا (حلالې) ، د سر خرييلو او له احرام څخه د ځان د حلالولو امر وکړ ... مسلمانان لا مکې ته نه وو داخل شوي ... هيچا دا کار ونه کړ ... رسول الله صلى الله عليه وسلم په ډېر خپگان د ام

سلمه رضی الله عنها خیمې ته ننوت ، او ټوله کیسه یې ورته بیان کړه . ام سلمه رضی الله عنها ورته مشوره وکړه چې سر خریونکی راوغواړي او دخلکو مخامخ دې سر وخریي ... رسول الله صلی الله علیه وسلم همداسې وکړه .. کله چې صحابه کرامو دا کارولیده ، ټولو سرونه وخریيل او له احرام یې ځانونه حلال کړل ... رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې کار ډېر زیات خوشال شو ... دا هغه مشوره وه چې ټول مسلمانان دې ته اړ شول چې له عواطفو تېر او له عقلونو کار واخلي ... مسلمانان په دې پوه شول چې رسول الله صلی الله علیه وسلم داسې سوله وکړه چې ، دنېمنان یې خپله دپته اړ کړل چې ددوی په حق اعتراف وکړي ... حافظ ابن حجر په خپل کتاب (الاصابة فی معرفة الصحابه) کې د ام سلمه رضی الله عنها په اړه داسې لیکي :

((ام سلمه رضی الله عنها په ډېره ښکلا ، غښتلي عقل ، او پیاوړي نظر باندې مشهوره وه .. کله یې چې د حدیبیې د سولې په ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم ته مشوره ورکړه ، دا یې په غښتلي فکر او پیاوړي نظر باندې دلالت کوي .))

ام سلمه رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په ډېرو غزاګانو او مهمو پېښو کې ملګرې وه .. نوموړې ورسره د خیبر په غزا ، د مکې په فتحه او د طائف په کلابندی کې ملګرې وه ..

ام سلمه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم له نورو مېرمنو سره یوځای د هجرت په لسم کال په (حجة الوداع) کې هم ملګرې وه ..

ام سلمه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم له وفات وروسته تر ډېرې مودې ژوندی وه .. نوموړې همدا راز د ځینو هغو فتنو شاهده هم وه چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم وروسته رامنځته شوې .... خو په دې فتنو کې یې د هیڅ پلوي نه وه کړې ..... ام سلمه رضی الله عنها به په هیڅ داسې پېښو کې برخه نه اخیسته او داسې به یې ویل :

((الله ددې امت ملګری دی !! قسم په الله که زه روانه شم او راته وویل شي چې (فردوس) ته ننوځه ، زه به وشرمېرم چې په داسې حال کې له محمد صلی الله علیه وسلم سره مخامخ شم چې پرده راڅخه پورته شوي وي ...))

ام سلمه رضی الله عنها د بنو امیه د خلافت تر دوران پورې ژوندی وه ... او ویل کیږي چې نوموړې د هجرت په ۶۱ کال د حسین رضی الله عنه له شهادت وروسته وفات شوه ... نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم وروستی مېرمن وه چې وفات شوه .. په مدینه منوره کې وفات شوه ، او ابوهریره رضی الله عنه پرې جنازه وکړه ، او بیا په مدینه منوره کې د بقیع په هدیره کې خاورو ته وسپارل شوه ..

زينب بنت خزيمة رضی الله عنها

پاکه او تقواداره مېرمن ، د پيغمبر عليه السلام په کور کې راوځلېده ، بيا ډېره ژر په داسې حال کې له صحنې ووتنه چې په اړه يې هيڅ پېښې پرې نه ښودې ... ددوه ميندو ماناوې ورکې پرته وې ... هغه هم (ام المؤمنین) وه ، او هم (ام المساکين) . دا مېرمن (زينب بنت خزيمة رضی الله عنها) نومېږي .

نوموړې (زينب بنت خزيمة بن الحارث بن عبدمناف بن هلال بن عامر بن صعصعة الهلالية) نومېږي . زينب بنت خزيمة رضی الله عنها د يو شهيد مېرمن وه ... دا د هغو کونډو په ډله کې وه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم يې پر کونډتوب باندې د زړه سواندې او رحم لاس رابښکلی وو ...

د زينب بنت خزيمة رضی الله عنها د سيرت په اړه مختلف تاريخي روايتونه راغلي دي ... د رسول الله صلى الله عليه وسلم د نورو مېرمنو په خلاف ، دا روايتونه يو بل سره ډېر توپير لري .. ددې په اړه دا اختلافات هم موجود دي چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم وړاندې يې د خاوند نوم څه وو ؟؟ ... ځينې سرچينې وايي چې ، نوموړې د عبدالله بن جحش مېرمن وه . دا هغه صحابي وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د لومړۍ سړيې (غزا) لپاره د امير په توگه ټاکلی وو . خو ځينې نورې سرچينې بيا ټينگار کوي چې نوموړې د طفيل بن حارث بن عبدالمطلب مېرمن وه . د هغه له مړينې وروسته ورسره بيا دهغه ورور عبيدة بن حارث بن عبدالمطلب واده وکړ ... دا هغه صحابي وو چې د بدر په غزا کې شهيد شو .. او ځينې نور بيا وايي چې ، د نوموړې خاوند د احدا په غزا کې شهيد شوی وو . رسول الله صلى الله عليه وسلم د ځان لپاره وغوښته ، هغې ورسره موافقه وکړه او بيا يې واده وکړ ..

د ابن هشام په (السيرة النبوية) کتاب کې راغلي چې ، له نوموړې سره خپل د تره ځوی (قبیصة بن عمرو الهلالي) واده وکړ . او رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته څلور سوه درهمه مهر ورکړ .. رسول الله صلى الله عليه وسلم د هجرت د دريم کال په وروستيو کې ، د عمر رضی الله عنه له لور حفصې رضی الله عنها سره له واده وروسته واده وکړ . او دا چې د زينب بنت خزيمة رضی الله عنها د سيرت په اړه روايتونه ډېر مختلف دي ، لامل يې همدا دی چې نوموړې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په کور کې ډېره کمه موده تېره کړې ده . د سيرت پوهان په دې نه دي توانېدلي چې دهغې ژوند بشپړ وڅاري .. او نه يې په اړه ډېر روايتونه راغلي دي .. خو دا ددې مانا نه لري چې نوموړې مېرمن د ډېر ارزښت خاونده نه ده ، دهغې همدا سيرت او تاريخ هم بس دی چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم مېرمن او ام المؤمنین ده ...

زينب بنت خزيمة رضی الله عنها په (ام المساکين) لقب باندې شهرت لري ... نوموړې ځکه په دې نوم يادېږي چې ، هغې به مسکينانو ته ډېر خواږه ورکول ، پر هغوی به يې پام کاوه او ډېره نرمي به يې ورسره کوله ... زهري فرمايي :

رسول الله صلى الله عليه وسلم له زينب بنت خزيمة سره واده وکړ ... دا په ام المساکين باندې يادېده .. هغې له فقيرانو سره ډېره مرسته کوله .. ځکه په دې نوم ياده شوه .. نوموړې د بنوعامر بن صعصعه له کورنۍ څخه ده ..

زينب بنت خزيمة د رسول الله صلى الله عليه وسلم په کور کې څو مياشتې تېرې کړې ... دا موده د درې او اته مياشتو په منځ کې ده .. خو دا يقيني ده چې ، د رسول الله صلى الله عليه وسلم په کور کې يې بشپړ کال نه دی تېر کړی ... له واده

خو میاشتی وروسته ډېره سخته ناروغه شوه ، رسول الله صلی الله علیه وسلم به یې تل پوښتنه کوله ، تسلیت به یې ورکاوه او پام به یې پرې کاوه . رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپله کورنۍ باندې په پام او نرمۍ باندې مشهور وو .. تل به یې په نښو باندې دنرمي کولو امر کاوه .

رسول الله صلی الله علیه وسلم د مرگ تر شېبې د زینب بنت خزیمه رضی الله عنها ساتنه او پالنه کوله . نوموړې د ځوانۍ په عمر په دېرش کلنۍ کې وفات شوه .. زینب بنت خزیمه رضی الله عنه له خدیجې رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم دویمه مېرمن وه چې دهغه پر ژوند وفات کیږي . نوموړې په مدینه منوره کې د بقیع په هدیره کې خاورو ته وسپارل شوه .

جویریة بنت الحارث رضی الله عنها

له تلفاتو او اغیزو ډکه غزا وه... مسلمانانو ورکې لویه بریا ترلاسه کړه... په دې غزا کې دهغوی د مشر لور ونیول شوه او خاوند یې ورکې وفات شو... ددې ترڅنګ ډېر نارینه هم بنديان شول... خو د بدلون هغه کیسه چې اسلام ددې نیولې شوې مېرمن په ژوند کې رامنځته کړه، له هر ډول شونتیاوو ستره وه... دا مېرمن د بندیتوب له پیغوره خلاصه او خپل قوم یې له بنده خوشې کړ... او تر ټولو ستره خبره خو دا وه چې، الله تعالی ورت ته دا ویاړ ورپه برخه کړ چې د ستر انسان محمد صلی الله علیه وسلم د ژوند ملګرې شوه.. (جویریة بنت الحارث) د (بنو المصطلق) سرداره او د مؤمنانو له میندو وګرځېده...

بنو المصطلق د بنو الخزاعه یو ټبر وو، دا یو له هغو قومونو څخه وو چې د اسلام پر ضد یې پاڅون کړی وو، او د شرک او بت پرستی لپاره یې مبارزې کولې.... په مدینه منوره کې د مسلمانانو پرله پسې بریاوو دوی راپارول او ډېر زیات یې احساساتي کړل... د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا وړتیا یې په زړه نه ځاییده چې د بنمنان به یې ځپل او د مسلمانانو پر ضد به یې دهغوی دسیسې شنډولې او له ماتې سره به یې مخامخ کولې. هماغه وو چې د هجرت په پنځم کال یې پریکړه وکړه چې د خپل مشر (الحارث بن ابی ضرار بن حبیب الخزاعي) تر مشرۍ لاندې په مدینه منوره باندې حمله وکړي... دوی په دې فکر وو چې د اسلام دعوت به له ماتې سره مخ کړي، او دولت به یې له منځه یوسي... خو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته مالومات راوړسېدل چې بنو المصطلق پلان لري چې پر مسلمانانو حمله وکړي. سملاسي یې پریکړه وکړه چې وړاندې تر دې چې هغوی د مسلمانانو پر کورونو حمله وکړي، دوی باید پر هغوی حمله وکړي او مخه یې ونیسي.... د بنو المصطلق په سیمه کې دهغوی اوبو له ځای سره نږدې د (المریسیع) په سیمه کې د مسلمانانو او بنو المصطلق ترمنځ جګړه ونښته... په دې غزا کې الله جل جلاله مسلمانانو ته ستره بریا ورکړه، او بنو المصطلق یې له شرموونکې ماتې سره مخامخ کړل، چې په ترڅ کې یې ګڼ نارینه او ښځې بنديان شول... د بندي شویو مېرمنو په کتار کې د دې قوم د مشر لور (برة بنت الحارث) هم وه. نوموړې مېرمن د ثابت بن قیس الانصاري رضی الله عنه په لاس ورغله... که څه هم د اسلام سپېڅلي دین د غلامانو او وینځو سره د رویې او چلند لپاره هغه غوره اخلاق او بنسټونه ټاکلي، چې په بل دین کې یې ساری نه لیدل کېږي، خو بیا هم دا مېرمن چې د یو قومي مشر او سردار لور وه، نه یې شول زغملی چې د وینځتوب ژوند وکړي.... هماغه وو چې له خپل مالک سره یې تړون ولیکه چې د مال په بدل کې به یې خوشې کوي... خو کله چې ثابت بن قیس رضی الله عنه پوه شو چې نوموړې د دښمن د قومي مشر لور ده، د دومره مال غوښتنه یې وکړه چې دهغوی له وسې پورته وو. خو (برة بنت الحارث) پریکړه وکړه چې د وینځتوب له ژونده ځان خلاص کړي او مال ورت په پیدا کړي.... له ډېر فکر او ځان سره له مشورو وروسته دې پایلې ته ورسېده چې، په دې برخه کې ورسره له رسول الله صلی الله علیه وسلم پرته بل هیڅوک مرسته نه شي کولی، ځکه هغه پوهیده چې محمد صلی الله علیه وسلم هغه انسان دی چې، د مدینې خلک یې له کمزورتیا راوویستل او تر هر چا یې غښتلي کړل... کله چې نوموړې مدینې منورې ته راوړسیده، او د جګړې له ستریاوو وروسته دمه شوه، سمدلاسه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورغله... کله چې (برة بنت الحارث) رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورغله، نوموړی د عائشې رضی الله عنها په خونه کې وو... کله چې عائشې رضی الله عنها د (برة بنت الحارث) ښکلا ولیده، ورخطا شوه، او اراده یې وکړه

چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې له ورننوتلو مخه ونيسي ... خو غمخپلې مېرمنې ټينگار وکړ چې رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وگوري .... له ليدو وروسته يې ورته ټوله كيسه داسې بيان کړه :

((اى دالله رسوله ! زه د بنوالمصطلق د قوم د مشر لور (برة بنت الحارث) يم .. او تاسو ته مالومه ده چې په تېره جگړه کې مور له سخت مصيبت سره مخامخ شو ... .. خاوند مې وفات شو ، او زه د ثابت بن قيس په لاس بندي شوم ... هغه يو ښه انسان دى .. ماته يې هيڅ زيان نه دى رسولى .... ما ورسره تړون هم کړى چې د مال په مقابل کې به مې خوشې کوي ... کله چې هغه زما له حالت خبر شو ، د فديې مبلغ يې راته پورته کړ او د زيات مال غوښتنه يې راخته وکړه .... خو زه دومره مال نه لرم ... زه تاته راغلم ، او د ځان په خوشې کولو کې له تمارسته غواړم ...))

د رسول الله صلى الله عليه وسلم زړه د قومي مشر پر لور وسوځېده ... کله چې ورته نوموړې ښځې د خپل حالت څخه شکايت وکړ ، او دا يې ورته روښانه کړه چې د وينځتوب ژوند نه شي زغملی ، او په دې برخه کې يې له رسول الله صلى الله عليه وسلم د مرستې غوښتنه وکړه ، او د پخوانۍ آزادۍ آرمان يې وښود .. ددې لپاره چې رسول الله صلى الله عليه وسلم يې درد راکم کړي ، ورته يې وويل :

آيا له دې درته غوره شته ؟

په ډېرې حيرانتيا او بېرته يې پوښتنه وکړه :

دالله رسوله څه وايست ؟

ويې فرمايل :

((ستا تړون به پوره کړم ، او واده به درسره وکړم ..))

ددې خبرې په اوريدو سره يې پر مخ د خوشالۍ نښې ښکاره شوې ... او په ډېرې خوشالۍ يې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل :

((هو د الله رسوله !))

رسول الله صلى الله عليه وسلم له (برة بنت الحارث) سره واده وکړ ، دا چې د (برة) کلمې مانا مناسبه نه وه ، نور رسول الله صلى الله عليه وسلم پرې بيا (جويرية) نوم کېښود ...

کله چې په مدينه منوره کې خلک د جويرية رضی الله عنها او د رسول الله صلى الله عليه وسلم له واده خبر شول ، سمدلاسه يې ټول هغه بنديان او وينځې خوشې کړل چې د بنوالمصطلق په غزا کې يې نيولي وو ، او ويې ويل :

((د رسول الله صلى الله عليه وسلم زومان ، هيڅکله غلامان نه شي پاتې کيدای !!))

د رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې واده له برکته د بنوالمصطلق د قوم دنږدې سلو کورونو بنديان خوشې شول ...

خو له بل پلوه د (برة) پلار د لور بنده شو زغملی .... سمدلاسه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی ، ترڅو ترې خپله لور راخوشې کړي او فدیة یې اداء کړي ... ځان سره یې گڼ اوبنان او پسونه مدینې ته روان کړي وو ترڅو د خپلې لور فدیة ورکړي ... په دې فدیة کې دوه هغه سپین اوبنان وو چې د (برة) د پلار ډېر زیات خوښ وو .... زړه یې ونه منله چې دا دوه اوبنان هم فدیة کې اداء کړي .. له ځان سره یې پرېکړه وکړه چې دا دوه اوبنان به د (عقیق) په نوم یوه سیمه کې پټ ساتي ... کله چې نوموړی مدینې منورې ته ورسیده ، او رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې ولیده ، هغه یې ډېر احترام وکړ .... دومره احترام یې وکړ چې ټوله تېره دښمني یې ترې هېره کړه ... حارث ورته وویل :

ای محمده !! زما لور مونیولې ... او دا یې فدیة ده .. زما لور باید وینځه نه شي ، هغه راخوشې کړئ !!

کله چې حارث د خپلې لور د خوشې کېدو په مقابل کې د فدیې وړاندیز وکړ ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ترې پوښتنه وکړه :

((هغه دوه اوبنان دې څنگه کړل چې په (عقیق) کې دې پټ کړي دي ؟

دې پوښتنې حارث ډېر زیات ورخطا او حیران کړ ... !! له حیرانتیا یې لاره ورکه کړه !!! سمدلاسه یې غږ وکړ چې :

گواهي ورکوم چې ته په رښتیا دالله رسول یې !!! .. له الله پرته له دې هیڅوک نه وو خبر !!!

بیا ورته رسول الله صلی الله علیه وسلم د لور کیسه وکړه او له دې یې خبر کړه چې هغې سره یې واده کړی ... هغې ته یې اختیار ورکړ ، جوړیې رضی الله عنها رسول الله صلی الله علیه وسلم سره پاتې کیدل انتخاب کړل او ویې ویل :

((زه الله او رسول غواړم))

هغه پلار چې د لور د خلاصون لپاره یې فدیة راوړې وه ، ایمان یې زړه ته لاره پیدا کړه ... حارث د رسول الله صلی الله علیه وسلم د خپلوۍ ویاړ له ځان سره وړي ... په دې سره د بنوالمصطلق ټول قوم په اسلام کې داخل شول او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپلوۍ ډېر خوشال شول ....

جویریة بنت الحارث رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم په کور کې اوسیده ، او تل به یې هغه شپبه له برکته ډکه گڼله چې د لومړي ځل لپاره ورکې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مخامخ شوې وه .... دا هغه شپبه وه چې ځان یې ورکې له پیغوره ، او خپل ټول قوم یې له بنده خلاص کړی وو .. په همدې شپبه کې یې دا ویاړ ترلاسه کړ چې د بشریت لارښود محمد صلی الله علیه وسلم سره یې واده وکړ ...

عائشه رضی الله عنها راته د جویریة بنت الحارث رضی الله عنها کره وصف داسې بیانوي :

((هغه ډېره ښکلې او خوږه مېرمن وه .. هر چا چې لیدلې ، خوښه شوې یې ده .. نوموړې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغله او مرسته یې ترې وغوښته ... قسم په الله ، څنگه مې چې د خونې له دروازې سره ولیده ، غوسه راغله .. او پوه شوم چې زما په څېر به رسول الله صلی الله علیه وسلم علیه وسلم ته هم ښکلې ښکاره شي ...))

خو د رسول الله صلى الله عليه وسلم يوازې په ښکلانه وه خوښه شوې ، بلکه دهغې هغه ټينگ عزم يې خوښ شوه چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم يې مرسته وغوښته او د وينځتوب له ژونده يې کرکه وښوده ..

له جوړيې رضی الله عنها سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم واده ، له نرمی ، مرستې او لاس ور کولو له ماناوو ډک وو ، خپل امت ته يې د دښمنی د لاملونو د له منځه وړلو لارښوونه او د يوې ښکلې او پاکې ټولني د رامنځته کولو لارښوونه وکړه . له نوموړې سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم واده ، د مدینې منورې خلک دې ته وهڅول چې د بنو المصطلق د قوم ټول بنديان نارینه او ښځې خوشې کړي ... دې کار د مسلمانانو هغه دښمنان چې د اسلام د له منځه وړلو لپاره يې مبارزه پیل کړې وه ، د اسلام د دفاع لپاره يې مټې راوغاړلې ، او د اسلام په سپیڅلي دین کې يې ورته د نرمی ، عدالت او انصاف درس ورکړ .... د همدې خپلوی لامله ټول دالله په دین کې ډلې ډلې داخل شول ..

جویریة بنت الحارث رضی الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم په کور کې واوسیده ، او له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه يې د تقوا او پرهیزگاری پیغامونه زده کړل ... له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه يې گڼ احادیث روایت کړل چې د حدیثونو په شپږو سترو کتابونو کې هم راغلي ... نوموړې د معاویة بن ابی سفیان تر خلافته ژوندی وه .. او د هجرت په ۵۶ کال په مدینه منوره کې د اویا کلنی په عمر کې وفات شوه . د مدینې منورې امیر (مروان بن الحکم) پرې د جنازې لمونځ اداء کړ ... د جویریة رضی الله عنها همدا ویاړ بس دی چې د سیرت او تاریخ کتابونو کې يې په اړه داسې لیکل شوي دي :

((تر جویریة بنت الحارث رضی الله عنها په خپل قوم باندي برکتی ښځه نشته .))

اسماء بنت ابی بکر رضی الله عنها

دا ښځه په مکه مکرمه کې زیږیدلې ، هملته اوسیدلې ، په مکه کې وفات شوې او په همدې ځای کې خاورو ته سپارل شوې ... عمر یې هم تر سلو کلونو اوښتی وو .. دا ښځه د خپل وخت په ښځو کې تر ټولو مشهور لقب باندې یادېده ... دداسې لقب خاوند وه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په هجرت پورې تړاو لري ... دا هغه ښځه وه چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم او د هغه ملگری ابوبکر الصدیق رضی الله عنه د هجرت پر مهال له قریشو پټ شوي وو او دې یې خدمت کاوه ... دا هغه مېرمن وه چې پرونې یې دوه ټوټې کړې وو او هغوی ته به یې خوراک او څښاک وروړلو او په دې ټوټو به یې تړلو .. رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته زیری ورکړی وو چې ، الله جل جلاله به ورته ددې پرونې پر ځای په جنت کې دوه پرونې ورکوي ... دا مېرمن په (ذات النطاقین) مشهوره وه .. او (اسماء بنت ابی بکر رضی الله عنها) نومېده .

د اسماء بشپړ نوم (اسماء بنت ابی بکر عبدالله بن ابی قحافة بن عامر بن عمرو بن تیم) وو .... نوموړې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د نسب له مخې په پنځم نیکه (مرة بن کعب) کې یوځای کیږي ... د اسماء مور ، (قتيلة بنت عبدالعزی بن اسعد .. له قریشو څخه او د بنوعامر بن لؤی له کورنۍ څخه وه .. دا مېرمن له اسلام وړاندې ابوبکر الصدیق رضی الله عنه طلاقه کړې وه او په باندې کې اوسیده . . . اسماء رضی الله عنها له بعثت څو کلونه وړاندې زیږېدلې وه . نوموړې په ماشومتوب کې مسلمانې شوې وه ، ابن اسحاق وایي چې ، اسماء رضی الله عنها له اوولس کسانو وروسته مسلمانې شوې ده .. دا په داسې حال کې ده چې د اسماء مور (قتيلة بنت عبدالعزی) دا مهال مشرکه وه ... اسماء رضی الله عنها له خپلې مور سره د ښې رویې ، احترام او ادب داسې کیسه لري چې ټولو مسلمانانو ته د احترام او پلار او مور سره د نیکی درسونه ورکوي .

یوه ورځ د اسماء مور خپلې لور ته راغله ، اسماء نه غوښتل چې مور یې کور ته ورننوځي ، بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته لاړه ترڅو په دې اړه له هغه پوښتنه وکړي ، ورته یې وویل :

ای دالله رسوله ! مور مې غوښتل ماته راشي .. ایا اړیکې ورسره وساتم ؟

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

هو ، مور سره دې اړیکې مه پرې کوه !!

کله یې چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا وینا واورېده ، د ننوتلو اجازه یې ورکړه ، او دهغې ډالۍ یې قبوله کړه ...

له بعثت پنځه کاله وړاندې ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ترور ځوی زبیر بن العوام رضی الله عنه په اسماء بنت ابی بکر رضی الله عنها باندې مرکه وکړه ... زبیر بن العوام خپل پلار ته د اسماء رضی الله عنها یادونه کړې وه ... بیا یې له کمزورو مسلمانانو سره حبشې ته هجرت وکړ .. دامهال له زبیر بن العوام رضی الله عنه له اسماء رضی الله عنها نه وو یوځای شوی ، ځکه رسول الله صلی الله علیه وسلم هغو کسانو ته چې د هجرت هوډ یې درلود ، امر کړی وو چې خپلې

مېرمنې هم له ځانونو سره ملګرې کړي ... اسماء رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت کوي ، وایې :
کله چې در رسول الله صلی الله علیه وسلم د لور رقیة خاوند عثمان بن عفان رضی الله عنهما د هجرت اراده وکړه ، ورته یې
و فرمایل :

((عثمانه آیاد هجرت هوډ دې کړی ؟ .. که څې نو په حبشه کې یو سړي ته لاړ شه ... (له سړي یې مطلب نجاشي وو) ..
ځکه هغه ډېر وفادار دی .. رقیة هم درسره بوځه او دلته یې مه پرېږده !!! او نور مسلمانان چې ستا په څېر اراده لري ،
هغوی دې هم هلته لاړ شي ... بنځې دې هم له ځانونو سره ملګرې کړي او یوازې دې نه پرېږدي ... !!))

زبیر بن العوام رضی الله عنه ځکه خپله مېرمن حبشې ته له ځان سره ملګرې نه کړه ، ځکه دا مهال یې لا واده نه وو کړی
... نوموړي په یوازې ځان هجرت کړی وو او هلته له نورو مهاجرینو سره پاتې شوی وو .. کله چې زبیر بن العوام په مکه
مکرمه کې د ځینو کسانو له اسلامه خبر شو ، لکه د عمر بن الخطاب رضی الله عنه او د حمزه بن عبدالمطلب رضی الله عنه
، د زبیر په ګډون ځینو نورو مسلمانانو د سمندر پر لور حرکت وکړ او هوډ یې وکړ چې مکې ته راستانه شي ... کله چې
زبیر بن العوام په مکه کې څه موده تېره کړه ، بیا یې اسماء رضی الله عنها دهغې پلار ابوبکر الصديق رضی الله عنه ته یاده
کړه ... هماغه وو چې مدینې منورې ته یې له هجرت وړاندې واده وکړ ....

د مهاجرینو ډلې ډلې له مکې څخه مدینې منورې ته روانې شوې ، دوی په مدینه منوره کې د اسلامي دعوت لپاره غښتلې
کلا جوړه کړه او له همدې ځایه یې د اسلامي دعوت لړۍ لا پراخه کړه ... زبیر بن العوام رضی الله عنه هم مدینې منورې
ته هجرت وکړ ، او خپله مېرمن اسماء بنت ابی بکر رضی الله عنها یې حامله په مکه مکرمه کې پرېښوده .. خو اسماء
رضی الله عنها یوازې ددې منتظره نه وه چې خپل خاوند سره به یوځای شي ، بلکې د هجرت په تاریخ کې یې مهم رول
ثبت کړ .... اسماء رضی الله عنها خپل مهم رول هغه وخت ثابت کړ چې ، کله رسول الله صلی الله علیه وسلم او دهغه
ملګری ابوبکر الصديق رضی الله عنه له مکې مدینې ته هجرت کاو او له قریشو په غار ثور کې پټ شوي وو ... دې
هجرت ته الله جل جلاله په خپل کتاب قرآن کریم کې هم اشاره کړې :

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ
لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ
كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠٠﴾

کله چې محمد صلی الله علیه وسلم او ابوبکر رضی الله عنه له غار څخه مدینې منورې ته هجرت کاو ، اسماء رضی الله
عنها د سفر تونبه ، خوراک او څښاک تیار کړی وو ... کله یې چې خوراک او څښاک تیار کړل ددې د تړلو لپاره یې ټوټه
هېره کړې وه ... هغه اړ وه چې خواړه په یوڅه باندې غوټه کړي ... ددې ستونزې د حل لپاره یې خپل پرونۍ وشکاوه او

دوه ټوټې يې کړ ... په يوه ټوټه يې خواږه او په بله برخه يې د اوبو لوبښی وټاړه .. رسول الله صلى الله عليه وسلم دې حالت ته موسکى شو او ويې ويل :

((الله جل جلاله به درته ددې پروني پرځای ، په جنت کې دوه پروني درکړي !!)) ..

له همدې مهاله راهيسې اسماء بنت ابى بکر رضی الله عنها په (ذات النطاقين) باندې مشهوره شوه .

اسماء رضی الله عنها د هجرت په کيسه کې نور رولونه هم لوبولي چې خپله يې روايت کړي .... هغه فرمايي :

کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ووت ، د ابوجهل بن هشام په گډون د قريشو څه کسان راغلل ، ټول د ابوبکر رضی الله عنه دروازې ته ودرېدل ، نوزه ورته راووتلم .... ويې ويل :

د ابوبکر لورې پلار دې څه شو ؟

اسماء وويل :

قسم په الله خبره نه يم چې پلار مې چېرته دی ؟

ابوجهل ډېر خبيث او فاحش انسان وو ، لاس يې راباندې پورته کړ او زه يې په مخ باندې په تېزه څپېړه ووهلم .. بيا لارل ...

درې شپې تېرې شو ، خو موږ خبر نه وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم به چيرته وي ... بيا خبر شو چې مدينې منورې ته روان شوی ، زما پلار او عامر بن ابى فهيره هم ورسره دي ، او عبدالله بن اريقط ورته د هجرت لاره ښودله ...

اسماء بنت ابى بکر رضی الله عنها د پلار په نشتوالي کې د قريشو د مشر کينو ډېر ظلمونه وزغمل ... هغه فرمايي : کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم او زما پلار ابوبکر الصديق رضی الله عنه ووتل ، ابوبکر ټول مال له ځان سره وړی وو .. د اسماء رضی الله عنها نيکه ابوقحافة چې ژوند هم وو ، د اسماء کور ته ورغی . او ويې ويل :

((ابوبکر تاسو په خپل تگ او د مال په وړلو سره په مصيبت کې اچولي ياست))

اسماء ورته وويل :

((نه پلاره ، هغه راته ډېر خیر پرېښی دی)) هغه زياتوي :

((ما تيرې راواخيستې او په هغه خالي ځای کې مې کېښودې ، چې زما پلار به ور کې مال کېښود .. بيا مې پر هغې باندې څادر خپور کړ ، بيا مې د خپل نيکه لاس ونيوه او ورته مې وويل :

ای پلاره ! په دې مال باندې لاس کېږده !!!

لاس یې پرې کېښود او بیا یې وویل چې : سمه ده !!! که دا مال یې درته پرېښی وی ، نو بیا یې ښه کړي دي !! دا درته بسنه کوي !!

ابوبکر رضی الله عنه چې کله هجرت کاوه ، خپلې کورنۍ ته یې هیڅ مال نه وو پرېښی ... خو اسماء رضی الله عنها غوښتل چې خپل نیکه خوشاله کړي ، ترڅو خپل ځوی ته غوسه نه شي ... همدا راز په دې کار سره یې خپل قناعت هم ثابت کړ او دا یې وښوده چې دوی دالله په لاره کې د جهاد لپاره هر ډول ځاني او مالي قربانیو ته تیار دي .

رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپل ملګري ابوبکر الصديق رضی الله عنه سره یوځای مدینې منورې ته رسیږي ... بیا یې زید بن حارثه او خپل خادم ابورافع مکې مکرمې ته لیږي .. له بل پلوه ابوبکر رضی الله عنه عبدالله بن اریقظ ولیږه او خپل ځوی عبدالله بن ابی بکر رضی الله عنه ته یې لیک ولیږه او ورته یې وویل چې ټوله کورنۍ له ځان سره راولي ... کله چې دوی مکې مکرمې ته ورسیدل ، اسماء رضی الله عنها له خپلې خور عائشې رضی الله عنها او دخپلې مور ام رومان رضی الله عنها سره یوځای ټول مدینې منورې ته راروان شول ... لکه څنګه چې یادونه وشوه ، دا مهال اسماء رضی الله عنها حامله وه ... له رسیدو سره یې عبدالله ځوی وزیراوه ... نوموړی لومړی ماشوم وو چې په اسلام کې له هجرت وروسته وزیرېده .. اسماء رضی الله عنها د خپل ځوی عبدالله د زوکړې کیسه داسې بیانوي :

زه چې کله له مکې راووتلم دحمل میاشتې مې بشپړې کړې وې ... مدینې منورې ته راوړسیدم او له قباء سره نږدې مې ماشوم وزیراوه .. بیا مې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راوړ ، هغه واخیسته او په خپله غېږه کې یې کېښاوه ، بیا یې خرما راوغوښته او ویې ژوله ، او د ماشوم په خوله کې یې کېښوده ... لومړی شی چې د عبدالله خولې ته ننوت ، هغه د رسول الله صلی الله علیه وسلم لارې وې ... بیا یې خرما ورته په اوریو وموږله او د برکت دعاء یې ورته وکړه .. عبدالله نوم یې پرې کېښود .. او دا په مدینه منوره کې د مهاجرینو لومړی زیرېدلی ماشوم وو ... ټول خلک پرې ډېر زیات خوشال شول .. ځکه دوی ته ویل شوي وو ... چې یهودیانو پرې جادو کړی ، او ماشومان به یې نه پیدا کيږي ...

اسماء رضی الله عنها په مدینه منوره کې له خپل خاوند زبیر سره اوسیده ... د (عروه ، منذر ، عاصم او مهاجر) په نومونو یې زامن یې پیدا شول .. او د (عائشه ، ام الحسن او خدیجه) په نومونو یې لوڼې یې وزېږولې ..

د ژوند په لومړیو کې دوی له ډېر فقر او بې وزلۍ سره مخامخ وو ، بیا ورباندې الله تعالی انعام وکړ او ډېر مال یې ورته ورکړ . همدا راز اسماء رضی الله عنها د خپل خاوند غیرت هم زغملو ، نوموړې دخپل خاوند د غیرت یوه کیسه داسې بیانوي :

په داسې حال کې راسره زبیر واده وکړ چې ، هیڅ مال او غلام یې نه درلود .. له آس پرته یې هیڅ نه لرل .. مابه یې آس ته خواړه ورکول او اړتیا به مې ورته پوره کوله ، آس ته به مې دانه میده کوله او واښه به مې ورته تیارول ، اوبه مې ورکولې او داوبو ورکولو لپاره به مې ورته بوکې جوړولې . وږه به مې ورته اغېرل .. خو ما ښه پخلی نه شو کولی ... د انصارو مېرمنې چې له صداقت او رښتونولۍ ډکې وې ، هغوی به راته پخلی کاوه ... هغه ځمکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته ټاکلې وه ، ما به ورته له هغه ځایه دانې راوړلې ، دا ځمکه زموږ له کوره شپږ میله لیږي وه ... یوه ورځ مې دانې په سر

کړې وې ، چې راورسیدم له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ځینې صحابه کرام هم ناست وو او ورسره مخامخ شوم ... ماته یې دعاء وکړه او ویې ویل :

ودرېره ودرېره ! غوښتل یې راسره واخلي ...

زه وشرمېدم چې له نارینه وو سره یوځای روانه شم ، د زبیر غیرت راته مخې ته ودرېده ... ځکه هغه ډېر غیرتې انسان وو ... رسول الله صلی الله علیه وسلم پوه شو چې زه وشرمېدم ، بیرته ستون شو ... بیا ابوبکر ما پسې خپله خادمه راولیږله ، هغې څخه آس واخیست ، دمه یې راکړه ، داسې احساس مې وکړ لکه له بنده چې خلاصه شوې یم ...

خو الله جل جلاله د اسماء د سختیو ، فقر او بې وزلی ژوند په شتمنی او مالدارۍ باندې بدل کړ ... الله جل جلاله فاتحو مسلمانانو ته ډېر غنیمتونه په لاس ورکړل ... د اسماء رضی الله عنها خاوند به چې هر هیواد کې بریا لاسته راوړله ، هلته به یې ځمکه او د اوسیدو لپاره کور درلود .. خو په زبیر رضی الله عنها باندې د عمر له تېریدو سره یې ، د غیرت اغیزه پر اسماء راپه کمېدو شوه .. خو بیا هم ورکې د غیرت ځینې تیزوالی پاتې وو ... کله کله خو به اسماء رضی الله عنها له دې تېز غیرت خپل پلار ته شکایت هم کاوه ... ابوبکر الصدیق رضی الله عنه ورته وویل :

ای لورې ! صبر وکړه !

کومه مېرمن چې نېک خاوند ولري ، هغه وفات شي او وروسته ترې بل خاوند سره واده ونکړي ، الله جل جلاله به یې ورسره په جنت کې یوځای کړي !!

اسماء رضی الله عنها د عمر بن الخطاب رضی الله عنه د خلافت تر پایه د صبر شېبې تېرې کړې ... ددوی ترمنځ اختلافات خپل اوج ته ورسېدل ، او د اسماء او زبیر رضی الله عنهما تر منځ د یوځای ژوند تېرول ناشونې شول .. هماغه وو چې دا اختلافات په طلاق پای ته ورسېدل . هوکړه یې وکړه چې زبیر به خپل کشر ځوی (عروه) اخلي ، او اسماء رضی الله عنها به له خپلو نورو زامنو سره اوسېږي ...

د اسماء رضی الله عنها خاوند د علي رضی الله عنه په خلافت کې د لمانځه پر مهال د یو غلام له لاسه په شهادت ورسیده .. خو اسماء رضی الله عنها هم دهغه له شهادت وروسته بل خاوند سره واده ونکړ ... قاتل امام علي رضی الله عنه ته تېز ځان راورسولو ترڅو ورته د زبیر د وژلو زېږی ورکړي .... او توره یې ورته مخامخ کېښوده .... هغه یې له خپلې مخې وشاره او غږ یې وکړ :

((د ابن صفیه قاتل ته د اور زبیری ورکړه !!!))

اسماء رضی الله عنها پاتې عمر په مکه مکرمه کې له خپل ځوی عبدالله بن الزبیر سره تېر کړ .. نوموړې د فتنو له هغو پېښو لیرې وه چې د عثمان بن عفان رضی الله عنه له شهادت وروسته راپیل شوې .. اسماء رضی الله عنها د بنو امیه تر خلافت له دې توپاني پېښو څخه لیرې وه او هیڅ مداخله یې ورکې نه کوله .. کله چې د هجرت په ۶۴ کال کې ، د یزید بن معاویه له مړینې وروسته ، د عراق خلکو دهغې ځوی عبدالله بن الزبیر سره د خلیفه په توګه بیعت وکړ ، د اسماء

رضی الله عنها رول بیا رابنکاره شو ... په دې بیعت کې یې د مصر ، حجاز ، یمن او د خراسان خلکو پلوي کړې وه . عبدالله بن الزبير د خلافت پلازمېنه مکې مکرمې ته انتقال کړه .. او د امویانو امیر مروان بن الحکم یې له مکې مکرمې وشاړه .. د شام پر لور لاړ ، او هلته د مسلمانانو خلیفه شو .. بیا یې پر ځای دهغه ځوی ، عبدالملک بن مروان د خلیفه په توګه وټاکل شو ، هغه د عبدالله بن الزبير د خلافت د له منځه وړلو پرېکړه وکړه ... هماغه وو چې (حجاج بن یوسف الثقفي) یې ولیږه او مصعب بن الزبير یې وواژه .. نوموړی د عبدالله بن الزبير ورور وو او په عراق کې یې د والي په توګه ګومارلی وو . دا هیوادونه یې د اموي واک تر ولکې لاندې راوستل ... کله یې چې په عراق کې بریاوې لاسته راوړې ، د هجرت د ۷۲ کال په وروستیو کې ورته عبدالملک بن مروان امر وکړ چې له ستر لښکر سره مکې مکرمې ته لاړ شي ... حجاج بن یوسف له خپلو لښکرو سره د مکې حرم ته ننوتل ، او اته میاشتې یې عبدالله بن الزبير او دهغه پلویان محاصره کړل ... د (ابو قبيس) په غره باندې یې منجنیق نصب کړ او په حرم باندې یې ګوزارونه پیل کړل ... خلک ډېر زیات خپه او له دې محاصرې ډېر تنګ شول ... او له عبدالله بن الزبير رضی الله عنه یې اجازه وغوښته چې له حجاج بن یوسف څخه د امان غوښتنه وکړي ..... هغه ورته له اجازې وړ کولو بله لاره نه لرله .. ددې کسانو په جمله کې د عبدالله بن الزبير د (حمزه او خبيب) په نومونو هغه دوه زامن هم موجود وو چې له خپل پلار څخه جلا شوي وو او حجاج ورته امان ورکړی وو ..

اسماء رضی الله عنها له خپل ځوی عبدالله بن الزبير رضی الله عنه سره د محاصرې ټولې ستونزې او تکلیفونه وګالل .. اسماء رضی الله عنها دامهال له سلو کلونو اوښتې وه ، عبدالله بن الزبير رضی الله عنه سره ډېر کم ملګري پاتې وو ، نوموړی خپلې مور ته ورغی ، او هغې سره یې تاریخي محاوره وکړه ، دا هغه محاوره وه چې د غښتلې مور ایمان او قوي عقیده څرګندوي ... ورته یې وویل :

((ای مورې !! خلکو پرېښودم ، ان خپل زامن او کورنۍ راڅخه لاړل ... ډېر کم ملګري راسره پاتې دي ، دوی له یو ساعت د زیات صبر وس هم نه لري .. په مقابل کې راته قوم د زیاتې دنیا وړاندیز هم کوي ... ته څه نظر لري ؟ اسماء رضی الله عنها ورته وویل :

((قسم په الله ځویه ! ته په خپل ځان ښه پوهیږې ... که پوهیږې چې ته په سمه یې ، نو پرې ودرېږه !! په همدې حق باندې ستا ملګري هم ووژل شول ... او که تا په دې کار دنیا غوښته ، نو بیا ته بدترین انسان یې ... هم دې ځان هلاک کړ او هم دې خپل ملګري هلاک کړل !!! .. او که ته وایې چې زه په حق یم ، او کله مې چې ملګري کمزوري شول ، زه هم کمزوری شوم ... نو دا د آزادو او ددین د خاوندانو کار نه دی .))

سمدلاسه عبدالله بن الزبير د خپلې مور سر ښکل کړ او ورته یې وویل :

((دا زمان نظر دی .. خو ما غوښتل چې ستا نظر هم وپوښتم .. زما پوهه دې زیاته کړه ! ته هم پوه شه مورې چې ، زه همدا نن وژل کیږم !! دالله په پرېکړه باندې به نه خپه کېږې !!!))

عبدالله بن الزبير د خپل غبنتلی ایمان او زړورتیا سره خپل تقدیر سره مخامخ شو... نوموړی په ۷۳ کلنۍ کې ووژل شو .. حجاج بن یوسف یې سر راواخیست او عبدالملک بن مروان ته یې ولیږه ... له دې وروسته حجاج اسماء بنت ابی بکر ته ورغی او ورته یې وویل :

((دالله دښمن مې چې وواژه تاخه فکر وکړ ؟))

په ډېر بلاغت او زړورتیا یې ورته وویل :

((داسې فکر کوم چې دهغه دنیا دې خرابه کړه ، خو هغه دې آخرت برباد کړ ... خبره شوم چې تا به ورته ویل :

(ذات النطاقین څو یه) ... قسم په الله زه (ذات النطاقین) یم ... یانې ددوه پرونو خاوند ... پر یوه ټوټه به مې د رسول الله صلی الله علیه وسلم او د ابوبکر خواږه تړل ... او بله ټوټه د ښځې هغه پرونۍ وو چې ښځه ورته تل اړتیا لري ... رسول الله صلی الله علیه وسلم راته ویلي وو چې ، په (ثقیف) به یو درواغجن او یو قاتل انسان راپیدا کیږي ... درواغجن څو مو ولیده .. او وینې تویوونکی او قاتل ... همدا ته یې !!! پروا نه کوي چې هغه ته الله جل جلاله ستا په لاس د مرگ ویاړ ورپه برخه کړ ... د (یحیی بن زکریا) سر د ښو اسرانیلو لخوا همداسې پرې شوی وو ..

حجاج بن یوسف یوازې په وژنه بسنه ونه کړه ... بلکې امر یې وکړ چې د عبدالله بن الزبير جثه له سر پرته راوڅړوي .. هغه یې ټوټې ټوټې کړ ... اسماء رضی الله عنها یوځل بیا حجاج ته راغله ، او زړه یې د صبر په وینو ټکېدلې وو ... ورته یې وویل :

((دې قاتل کې به کله سر یتوب پیدا کیږي ؟!!)) ..

نږدې یوه میاشت وروسته عبدالله بن الزبير د دار له لرگي راوښکته کړی شو ... اسماء رضی الله عنها ورته غسل ورکړ ، کفن یې ورواغوست ، لمونځ یې پرې اداء کړ او بیا یې خاورو ته وسپاره ... ډېرې ورځې لا تېرې نه وې چې د عبدالله بن الزبير صابره مور ، اسماء رضی الله عنها هم وفات شوه ... نوموړې د هجرت په ۷۳ کال کې وفات شوه .. او په مکه مکرمه کې د (معلاه) په هدیره کې خاورو ته وسپارل شوه ... د اسماء رضی الله عنها د ژوند وروستی شېبې له سترو او غمجنو پېښو ډکې وې ... د صبر هغه پېښې یې ثبت کړې چې د اسلام په تاریخ کې به تلپاتې نمونه وي ..

ام هانئ رضی الله عنها

دا نبخه د قريشو له قبيلې، او د محمد صلی الله عليه وسلم له پاکې کورنۍ څخه وه. دا د رسول الله صلی الله عليه وسلم د تره ابوطالب لوره ده... دا نبخه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته تر ټولو د نږدې تره ځوی، علي بن ابی طالب رضی الله عنه سکه خور ده... له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يې نسبي او ديني تړاو درلود.. دا مېرمن د نبوت د يوې مشهورې کيسې شاهدې وه.... د اسراء د کيسې حال يې په سترگو ليدلی... په دې اړه يې فرمايلي:

کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د اسراء په سفر تللو، هغه زما په کور کې ویده وو...

دا مېرمن چې د (ام هانئ رضی الله عنها) په نوم يادېږي او د خپل نوم په پرتله يې په دې کنيه ډېر شهرت درلود، کيسه يې په څه ډول ده؟ او د نبوت په روښانه او ځلانده وخت کې يې کوم ډول حضور درلود؟

نوموړې مېرمن (فاخته بنت ابی طالب بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف) نومېږي.. او ويل کېږي چې، نوموړې (عاتکه يا هند) نومېده. او په دې نومونو خپل خاوند په ځينو شعرونو کې هم ياده کړې. خو که څه هم په (فاخته) نوم ډېره نه يادېده، خو تر نورو هغو يو څه مشهور وو.. او د دلالت لپاره د سيرت په کتابونو کې هم ډېر نه دی راغلی. دنوموړې کنيه (ام هانئ) دهغې پر حقيقي نوم ډېر غالب او مشهور وو. د نوموړې مور (فاطمة بنت اسد بن هاشم بن عبدمناف) نومېده... په دې سره ويلی شو چې (ام هانئ) د علي کرم الله وجهه سکه خور وه.. د جاهليت په دوره کې دا مېرمن د محمد بن عبدالله صلی الله عليه وسلم، او د (هبيرة بن عمرو بن عائذ المخزومي) لپاره غوښتل شوې وه. خو ابوطالب خپله لور (ام هانئ) (هبيرة) ته واده وکړه. محمد صلی الله عليه وسلم هم ليوال وو چې له يادې ميرمنې سره واده وکړي، کله يې چې ورته تره لور ورنکړه، داسې يې ملامت کړ:

((ای کاکا! لور دې هبيرة ته ورکړه او زه دې پرېښودم!!!))

ابوطالب ورته وويل:

موږ ورسره خپلوي کړې وه، او کریم سړی د کریم سړي احسان نه پرېږدي!!

د (ام هانئ) له خپل خاوند (هبيرة) څخه درې زامن وزېږېدل.. يو يې (هانئ) نومېده او په دې نوم يې کنيه هم وه.. نور يې (عمرو او يوسف) نومېدل.. او د (جعدة) په نوم يوه لور يې هم درلوده..

کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د حراء په غار کې د عبادت او تفکر لپاره د خلوت شپې ورځې تېرولې، او د نبوت رڼاوې په مکه مکرمه کې راښکاره شوې او په رسول الله صلی الله عليه وسلم وحیه رانازلې شوه، (ام هانئ) د پيغمبر عليه السلام د کورنۍ له نورو غړو سره يوځای مسلمانې شوه. خو د سيرت په کتابونو کې د (ام هانئ) د مسلمانېدو کره نېټه نه ده ياده شوې.. د ام هانئ رضی الله عنها خاوند (هبيرة) مسلمان نه شو، او په شرک باندې يې پر پاتې کېدو ټينگار وکړ.. نوموړې د عربي جزيرې جنوب (نجران) ته ورتښتېده، هلته واوسېده او هملته کافر وفات شو.

ابن هشام په (السيرة النبوية) کتاب کې وایي: کله چې هبیره د خپلې مېرمنې (ام هانئ) له مسلمانېدو خبر شو، دهغې د اوبنتو په اړه یې داسې شعر ووايي:

اشتاقتک هند ام اتاک سؤالها   کذاک النوی اسبابها وانفتالها

فقد اרכת فی رأس حصن ممنع   بنجران یسری بعد لیل خیالها

کله چې له ام هانئ رضی الله عنها خپل خاوند جلا شو، په یوازې ځان یې د خپلو بچیانو روزنې او ساتنې ته ملا وتړله. نوموړې چې در رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره لور وه، ویې غوښتل چې د خپل جلا شوي خاوند درد یې په خوشالی جبران کړي... بیا یې پرې مرکه وکړه... د ځان لپاره یې وغوښته... په ډېرې نرمۍ او ادب یې داسې ځواب ورکړ:

ای دالله رسوله!!! په جاهلیت کې مې چې درسره مینه لرله، نو په اسلام کې به یې درسره ولې نه لرم؟!!! قسم په الله تر هر څه درسره زیاته مینه لرم... او د خاوند حق ډېر ستر دی.. ویریرم که خپل خاوند ته لاړه شم، نو یوڅه به خپل حیثیت او بچیان له لاسه ورکړم.. او که خپل ځوی ته مخه کړم، ویریرم چې د خاوند حق به ضایع کړم....

رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله د نوموړې ادب او دهغې رښتونی احساس ولیده ویې ویل:

غوره ښځې چې پر اوبنانو سپرې شوي دي، هغه د قریشو ښځې دي.. په بل روایت کې راځي چې ابن سعد په خپل طبقاتو کې راخیستی، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

د قریشو ښځې، غوره ښځې دي چې پر اوبنانو سپرې شوي دي... او که مریم بنت عمران پر اوبن سپره شوې وای.. نو ما به پرې هیڅوک نه وی غوره کړی...

د سیرت لیکوالانو پر ام هانئ د رسول الله صلی الله علیه وسلم د دویمې مرګې نېټه په کره توګه نه ده یاده کړې... خو دومره یقیني ده چې، د خدیجې رضی الله عنها تر وفات وروسته او مدینې منورې ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم تر هجرت وړاندې یې پرې مرکه کړې وه...

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د اسراء پر سفر باندې تللو، د ابوطالب لور ام هانئ رضی الله عنها ورسره نږدې وه.. نوموړې د (اسراء) د پېښې په اړه یو روایت هم لري، دا روایت ابن هشام په (السيرة النبوية) کتاب کې راخیستی دی.. ام هانئ رضی الله عنها فرمایي:

((کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په اسراء سفر باندې تللو، زما په کور کې وو، د شپې مور کړه وو، ناوخته یې د ماخوستن لمونځ اداء کړ، بیا هغه او مور ټول ویده شو.. سهار لانه وو راختلی، چې دالله رسول راوینن کړو، کله یې چې د سهار لمونځ وکړ او مور هم ورسره اداء کړ، ویې ویل: ای ام هانئ! ما درسره د ماخوستن لمونځ اداء کړ، بیا بیت المقدس ته لاړم، هلته مې لمونځ وکړ.. او لکه څنګه چې اوس ګوري، بیا مې درسره د څانبت لمونځ اداء کړ.... بیا ودرېده او غوښتل یې چې ووځي.. ماورته وویل: ای دالله رسوله!! دا کیسه خلکو ته مه کوه، درواغجن به دې وګڼي او زیان به در ورسوي... ویې فرمایل: قسم په الله، خامخا به ورته دا کیسه بیانوم... ام هانئ وویل: چې ما خپلې یو

حبشي وينځې ته وويل : .. هلاکه شې !! ژر رسول الله صلى الله عليه وسلم پسې ووځه ، وگوره چې خلکو ته څه وايي او خلک ورته څه وايي ؟؟ ... کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم خلکو ته ووت ، کيسه يې ورته بيان کړه ، هغوی ډېر حيران شول او ورته يې وويل :

(ددې نښه څه ده محمده ؟ مور خو تر اوسه داسې کومه کيسه نه ده اورېدلې ... !!) ...

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل :

(نښه يې داده چې زه د پلانکيو په کاروان راتېر شوم ، او په پلانکي پلانکي دره کې هغوی راروان وو ... اوبان يې خوشې کړي وو .. يو اوبن يې په لوړه تپه باندې وو .. ما ورته وښود ، او زه د شام پر لور روان وم ... بيا چې بيرته راغلم او (ضحنان) ته راورسیدم ، دا سيمه له مکې څخه پنځه ويشت ميله ليرې پرته ده .. د پلانکيو په کاروان باندې تېر شوم ، هغوی ټول ويده وو ... په لوبني کې يې اوبه پر تې وې ، او سر يې ورته پوښلی وو ... سر مې ترې خلاص کړ او اوبه مې ترې وڅښکلې ... بيا مې ورته بيرته سر وپوښه ... او نښه يې داده چې ، اوبان يې اوس د تنعيم پر لور راروان دي .. مخکې ترې سپين اوبن روان دی .. دوه جوالونه پرې پراته وو ... يو يې تور ، او بل يې سپين وو .)

ام هانئ د اسراء کيسه بيانوي ، او د خلکو حيرانتيا راته انځوروي .. رسول الله صلى الله عليه وسلم چې قوم ته کومې نښې وښودې ، هغوی يې په اړه څيړنه وکړه او کاروانونه يې وکتل چې د بيت المقدس په لاره روان وو . په دې اړه يې پوښتنې وکړې ، هغوی ورته وويل :

((قسم په الله رښتيا يې ويلي .. کومه دره يې چې ياده کړې هلته مو اوبان خوشې کړي وو .. او اوبن هم رانه ليرې شوی وو . د يو کس غږ مو واورېده چې د اوبن ځای يې راته راښوده .. مور لاړو او اوبن مو راوست ..))

په دې توگه ويلي شو چې د ام هانئ رضی الله عنها روايت د اسراء د معجزې په اړه يو ستراو کره روايت دی چې د سيرت او تاريخ په کتابونو کې راغلی دی .. لامل يې همدا وو چې ، نوموړې دا وياړ لري چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا مبارکه شپه د ام هانئ رضی الله عنها په کور کې وه .. دا هغه ستره پېښه ده چې الله تعالی ورته په خپل کتاب کې اشاره کړې :

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١٠١﴾

د ام هانئ رضی الله عنها بچيان راستر شول ، او دا يې ستره هيله وه چې کاش د مؤمنانو له ميندو څخه وای ... رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې د واده وړانديز وکړ ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته په ځواب کې وويل :

((اوس دا کار نه شم کولی ...))

حُكَّهُ اللهُ جَلْ جَلالَهُ دَا آیتونه رانازل کړي وو :

يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ الَّتِي ءَاتَيْتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ
عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّتِكَ وَبَنَاتِ خَالِكَ وَبَنَاتِ خَلَّتِكَ الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً
مُؤْمِنَةً إِن وَهَبْتَ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَّكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ
عَلِمْنَا مَا فَרَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ
اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٠﴾

ام هانئى رضی الله عنها وویل : ((زه ورته حلاله نه وم .. ما ورسره هجرت نه وو کړی ، زه له آزادو ښخووم ...))

ام هانئى رضی الله عنها هغه مېرمن وه چې مدينې منورې ته يې هجرت نه وو کړی ... نوموړې په مکه مکرمه کې پاتې شوه ، چې بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم د هجرت په اتم کال د مکې د فتحې لپاره هلته لاړ .. هلته يې د اسلام بيرغ په رپيدا او لوړېدا وليده .. نوموړې مېرمن چې په رسول الله صلى الله عليه وسلم يې وار له مخه ايمان راوړی وو ، دمکې په فتحه کې يې د ستر فاتح ، د خپل د تره د ځوی او د پيغمبر عليه السلام نرمي ، مهرباني او رحم وليده ..

د مکې د فتحې په ورځ د بنو مخزوم له قبيلې څخه دوه کسانو د ام هانئ بنت ابی طالب رضی الله عنها سره پناه غوښتې وه ، دوی يې د خاوند خپلوان وو .. ام هانئى رضی الله عنها ورته پناه ورکړه .. هغه ددې پېښې کيسه داسې بيانوي :

کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د مکې په لوړه باندې راښکاره شو ... د بنو مخزوم له قبيلې څخه زما د خاوند دوه خپلوان ماته راوتښتېدل ... زما ورور علي بن ابی طالب رضی الله عنه زما کور ته رانوت ... ويې ويل :

((قسم په الله زه يې وژنم ...))

ما ورپسې د کور دروازه وربنده کړه ، بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغلم ... هغه د مکې په لوړ ځای کې وو .. هغه د وړو په يوه لوبښي کې غسل کاوه .. او دهغه لور فاطمې رضی الله عنها ورته پرده نيولې وه .. کله چې له غسل را اوزگار شو . جامې يې راواخيستې او ځان يې ورکې راټول کړ ... بيا يې د څانبت اته رکعتونه اداء کړل .. او زما پر لور راغی او ويې ويل :

((ام هانئى دې په خیر راشي !! څه ته راغلي يې ؟؟))

ام هانئ وايي چې د بنو مخزوم ددوه کسانو او د علي رضی الله عنه کیسه مې ورته بیان کړه ... رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

((تا چې چاته پناه ورکړې ، مورهم پناه ورکوو ، چاته دې چې امان ورکړې ، مورهم امان ورکوو .. نه دې وژني))

دا پېښه ددې څرگندونه کوي چې ، ام هانئ رضی الله عنها یوه اصیله مېرمن وه ، او د خپل خاوند له خپلوانو سره ډېره وفاداره وه ... او دا چې رسول الله صلی الله علیه وسلم هغو کسانو ته امان ورکړ چې ام هانئ ورته پناه ورکړې وه ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم په غوره اخلاقو او غښتلي اساساتو دلالت کوي .. مورته دا څرگندوي چې ، د مسلمانانو دمه یوه ده ، هر کمزوری مسلمان چې دمه وکړي قبوله ده ، او دهر مسلمان پناه ورکول د اعتبار وړ ده .

ام هانئ رضی الله عنها له فتحې وروسته هم ژوندی وه ... رانازل شوي آیتونه به یې تعقیبول ، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم حدیثونه به یې یادول .. له رسول الله صلی الله علیه وسلم یې گڼ احادیث روایت کړي ... ځینې یې شرعي احکام روښانه کوي .. لکه د رسول الله صلی الله علیه وسلم وینا چې د (متطوع) روژه بیانوي ... هغه فرمایي :

((متطوع مختار دی ، که خوښه یې وي ، روژه دې ونیسي او که خوښه یې وي ماته دې کړي ..)) او بل روایت کې راځي :

((متطوع د خپل ځان امیر دی .. که خوښه یې وي ، روژه دې ونیسي او که خوښه یې وي ماته دې کړي))

د شرعي احکامو د بیانولو په ترڅ کې یې د غسل کولو یو حدیث داسې روایت کړی ...

له ام هانئ رضی الله عنها روایت دی ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

((کله چې غسل کوئ ، نو هر غړی درې ځله وویښئ ...))

خو ځینې نور حدیثونه ام هانئ رضی الله عنها د علم او زه کړې په فضیلت او اسماني رسالتونو د غوره والي په اړه روایت کړي دي .... لکه د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا وینا یې روایت کړې :

((علم زما میراث دی .. او داله ما وړاندې د پیغمبرانو میراث دی ..))

له ام هانئ رضی الله عنها څخه روایت دی ، هغې یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل :

ای دالله رسوله !! یو کار راته وښایه ، ځکه زه کمزورې ، بوږنې او چاغه شوم ...

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((الله اکبر ، سل ځله ووايه .. دا کلمه درته کعبې شریفې ته له سلو قربانیو غوره ده .. او ، الحمد لله ، سل ځله ووايه .. دا کلمه درته له سلو هغو اسانو غوره ده چې دالله په لاره کې دې ویستلي او قیازې دې ورته اچولي وي .. او ، سبحان الله ، سل ځله ووايه .. دا کلمه درته له سلو غلامانو څخه غوره ده چې دالله لپاره یې آزادوي .. او ، لا اله الا الله ، نه به ښکاهه کوي

، او نه ترې بل کار مخکې کيدای شي...)) او په بل روايت کې راځي چې (سل ځله ، لا اله الا الله ، ووايه .. دا کلمه داسمان او ځمکې ترمنځ واټن ډکوي .. او هيڅ بنده تر دې غوره عمل اسمان ته نه پورته کيږي .... مگر ، که هغه هم ستا په څېر دا کلمې ووايې ...)

ام هانئ رضی الله عنها د هجرت په يوولسم کال کې د رسول الله صلی الله عليه وسلم د وفات کېدو شاهدده وه .. او ترهغې ژوندی وه چې د خلفاء راشدينو د خلافت دورې يې ټولې وليدې ، او اسلامي دولت له عربي جزيرې څخه تر ليرو هيوادونو پورې وغزېده .. خو له دې وروسته ، د هجرت په څلورېنيم کال د روژې په مياشت کې ، دخپل ورور او څلورم خليفه ، علي بن ابی طالب رضی الله عنه ، شهادت ډېره ودردوله ... او ويل کيږي چې ، له دې پېښې لږه موده وروسته ام هانئ رضی الله عنها هم له دې دنيا سترگې پټې کړې .. نوموړې د نبوت د وخت هغه سپېڅلې مېرمن وه چې له ځان سره يې د غښتلی ايمان ، قوي عقیده او پاک نسب وياړ يوړ ..

فاطمه بنت الخطاب رضی الله عنها

دا یو له هغو ښځو څخه وه چې لومړی یې اسلام راوړی وو ، دداسې یو سړي خور وه چې الله جل جلاله پرې اسلام ته غښتلتیا وربخښلې وه .. او دداسې سړي مېرمن ده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د جنت زیږی ورکړی .. خاوند یې یو له هغو لسو کسانو له ډلې څخه وو چې په دنیا ورته د جنت زیږی ورکړل شوی وو . . . تاریخ ددې ښځې د ورور عمر بن الخطاب رضی الله عنه د اسلام راوړلو او اسلام ته د قوت د وربخښلو کیسه کوي . . . دا کیسه په حق باندې د ټینګ ودرېدلو یوه ښکلې کیسه ګڼل کیږي . . . دا مېرمن (فاطمه بنت الخطاب رضی الله عنها) نومېږي . . د عمر بن الخطاب رضی الله عنه خور او لومړی ښځه چې عمر ته یې خپل اسلام ښکاره کړ . .

دا مېرمن د قريشو له قبیلې څخه ده او (فاطمه بنت الخطاب بن نفیل بن عبد العزی) نومېږي . . نسب یې (کعب بن لؤی) ته رسېږي . . نوموړې د خپل تره ځوی (سعید بن عمرو بن نفیل) سره واده کړی وو . دا د هغو لسو کسانو له ډلې څخه دی چې په دنیا ورته د جنت زیږی ورکړل شوی او له فاطمې څخه یې د (عبدالرحمن) په نوم یو ځوی زیږېدلی وو . . . فاطمه بنت الخطاب رضی الله عنها له خپل خاوند سره د اسلام په لومړیو کې مسلماننه شوه . . په دې سره نوموړې له لومړنیو څلوېښتو کسانو څخه شمېرل کیږي چې په اسلام کې داخل شوي وو . . . نوموړې هغه مهال مسلماننه شوه چې لا رسول الله صلی الله علیه وسلم دارالرقم ته نه وو داخل شوی . . . خو فاطمې رضی الله عنها له خاوند سره حبشې ته هجرت نه وو کړی ، بلکې په مکه مکرمه کې پاتې شوي وو او له خلکو یې اسلام پټ ساتلی وو . نوموړې ویرېده چې ورور (عمر بن الخطاب رضی الله عنه) یې له اسلامه خبر نه شي . . ځکه هغه دامهال لانه وو مسلمان شوی . . خو د فاطمې رضی الله عنها اسلام او په حق او هدایت باندې دهغې ټینګ ودرېدلو د عمر بن الخطاب رضی الله عنه په مسلمانېدو کې مهم رول درلود . . عمر رضی الله عنه یو ورځ په دې تکل راووت چې محمد صلی الله علیه وسلم او دهغه ملګرو ته زیان ورسوي . . مسلمانان په دارالرقم کې راټول شوي وو . . په لاره کې ورسره (نعیم بن عبدالله) مخامخ شو . . ورته یې وویل :

چېرته روان یې عمره ؟ !!

ویې ویل :

محمد ته ورځم چې ویې وژنم !!

نعیم ورته وویل :

لومړی دې کور ته ستون شه او دهغوی چاره وکړه . . . . . ستا اوبنی او د تره ځوی ، او دهغه مېرمن او ستا خور فاطمه دواړه مسلمانان شوي او د محمد پلوي یې شروع کړي . . .

عمر رضی الله عنه سمدلاسه د خور کور ته لاړ ، چې کله ورسیده (خباب بن الارت التمیمی رضی الله عنه) هم ورسره وو او هغوی دواړو ته یې قرآن کریم ور زده کولو . . عمر رضی الله عنه مخکې تر دې چې دروازه ټک ټک کړي ، ددوی

تلاوت ته يې غوږ ونيوه .. دا مهال يې د طه سورت آيتونه تلاوت كول .. په ټك ټك سره (خباب رضی الله عنه) پټيري ... فاطمه رضی الله عنها هم صحيفه راخلي او پټ خای كې يې خوندي كوي ... عمر پوښتنه كوي چې :

ما داڅه اورېدل ؟

دواړه ورته وايي : .. تا هيڅ نه دي اورېدلي ..

عمر ورته وايي :

قسم په الله زه خبر شوی يم چې تاسو پر محمد ايمان راوړی ... سمدلاسه عمر په خپل اوښي سعيد بن زيد گوزار وکړ .. فاطمه رضی الله عنها ورپاڅېده ترڅو دخپل خاوند دفاع وکړي او د عمر د وهلو مخه ونيسي ... هغه يې هم ووهله او ټپي يې کړه ... له وينبتانو يې کش کړه ... فاطمه رضی الله عنها ورته په ټينگ عزم وويل :

((هو .. موږ مسلمانان شوي يو او په الله او رسول مو ايمان راوړی ...))

عمر رضی الله عنه چې کله په خپله خور باندي وينې وليدې ... ډېر ورته خپه او ودرېده .. د غوسې له کموالي سره سم يې ورته وويل :

((تاسو چې کومه صحيفه لوستله ، هغه راته راكړئ !! .. دا محمد څه راوړي دي ؟ !!))

خور يې ورته وويل :

موږ ويرېږو چې وبه يې شكوي ... !!

عمر ورته وويل :

مه ويرېږه ! او قسم يې وکړ چې له لوستلو وروسته به يې ورته بيرته سپاري !!!

ددې خبرو سره سم فاطمې رضی الله عنها سره د عمر د مسلمانېدو تمه پيدا شوه !! ... ويې غوښتل چې په پاک بدن ورته د قرآن کریم صحيفه ورکړي ، ښايې الله جل جلاله يې اسلام ته سينه پراخه کړي ... ورته يې وويل :

ای وروړه !! ته په شرک باندي ناولی يې !! دا کتاب يوازې پاک خلک اخيستی شي !!

عمر رضی الله عنه پاڅېده ، غسل يې وکړ او بيا يې ورته صحيفه ورکړه .. په دې صحيفه کې د طه سورت ليکل شوی وو ... عمر رضی الله عنه دا سورت ولوست او زړه يې ورته ډېر خوشال شو ... بيا يې وويل :

((دا څومره خوږې او ښکلې خبرې دي !!!))

په دې وخت کې خباب بن الارت رضی الله عنه پيل وکړ او هغه يې لا وهڅاوه ... او ورته يې وويل :

له رسول الله صلى الله عليه وسلم مې اوریدلي ، هغه فرمايل :

((ای الله په عمر بن الخطاب ، او یا په عمرو بن هشام اسلام غبنتلی کړې !!!))

عمر رضی الله عنه ورته وویل : عمر راته وښایه چې ورشم او اسلام اعلان کړم !!

له صفا غونډۍ سره یې ورته د محمد صلی الله علیه وسلم ځای وروښود ... .. عمر رضی الله عنه سمدلاسه ووت او هلته یې اسلام اعلان کړ ... رسول الله صلی الله علیه وسلم د تکبیر نارو وکړه او ډېر زیات پرې خوشاله شو ... نو ویلی شو چې فاطمة بنت الخطاب رضی الله عنها د عمر رضی الله عنه په مسلمانېدو کې مهم رول درلود ....

فاطمه بنت الخطاب رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم یوازې یو حدیث روایت کړی دی ... وایې :

له فاطمة بنت الخطاب رضی الله عنها روایت دی ، وایې چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه مې اوریدلي ، فرمایې :

((ترهغې به زما امت په خیر وي چې ، د دنیا مینه ورسره نه وي پیدا ، فاسق علماء ورکې نه وي پیدا ، جاهلان قاریان ورکې نه وي پیدا ، ظالمان ورکې نه وي پیدا ، که دا خلک ورکې پیدا شو ، ویریرم چې الله جل جلاله به ورباندې عمومي عذاب راولیږي ..))

د سیرت په کتابونو کې د فاطمې رضی الله عنها د مړینې په اړه کره نېټه نه ده راغلې ... او نه یې د زوکړې نېټه کره مالومه ده . خو دا نوم د نبوت د وخت د ښځو په نومونو کې ښکاره او ځلانده نوم دی .... هغه نوم دی چې د تل لپاره ژوندی پاتې او رول یې د تل لپاره روښانه او ښکاره دی ..

زينب بنت جحش رضی الله عنها

مخوره ، د غوره نسب او ښکلا خاونده .. د قريشو د سردار عبدالمطلب بن هاشم لمسی ... او د محمد صلی الله عليه وسلم د ترور لور ، له رسول الله صلی الله عليه وسلم وړاندې يې واده د يو حکمت له مخې ترسره شوی وو .. او دهغې طلاق هم د يو الهي حکم د تشريع په خاطر وو ... په دې اړه آيتونه هم رانازل شول .. دنبوت په سپېڅلې کورنۍ کې ددې ښځې ژوند ، د مؤمنانو د نورو ميندو په څېر وو ... په دې کور کې يې غوره اخلاق ، ښکلې سيرت او ددنیا او آخرت د ښېگڼې اعمال زده کړل .. دا مېرمن (زينب بنت جحش رضی الله عنها) نومېږي ... همدا وياړ يې بس دی چې ، نوموړې په ولايت او استازيتوب کې تر نورو ټولو ښځو کریمه مېرمن گڼل کېږي .

دا مېرمن (زينب بنت جحش بن رثاب بن يعمر الاسديه) نومېږي . د بنو اسد بن خزيمه المضري له کورنۍ څخه ده .

د نوموړې مور (اميمة بنت عبدالمطلب) د رسول الله صلی الله عليه وسلم ترور ... زينب بنت جحش رضی الله عنها د رسول الله صلی الله عليه وسلم د نيکه عبدالمطلب لمسی ده .. د کيسې لومړي فصلونه يې له هجرت وروسته په مدينه منوره کې پيلېږي ... رسول الله صلی الله عليه وسلم په مدينه منوره کې د مهاجرينو ترمنځ د ورورولۍ تړونونه وکړل ، په دې کار سره يې د جاهليت د دورې تعصب له منځه يووړ ... رسول الله صلی الله عليه وسلم د خپل خادم زيد بن حارثه او د خپل تره حمزة بن عبدالمطلب ترمنځ د ورورولۍ تړون وکړ ... په دې کار سره يې خلکو ته د نوي دين پيغام ورکړ چې اسلام د خلکو ترمنځ د عدالت غوښتنه کوي .. کله چې زيد رضی الله عنه د واده عمر ته ورسیده ، رسول الله صلی الله عليه وسلم وغوښتل چې داسې مېرمن ورته انتخاب کړي ترڅو دا ثابته کړي چې نوموړی رسول الله صلی الله عليه وسلم ته پېر نږدې دی او خلکو ته وښايې چې دا امتياز په دې خاطر ورکړل شو چې نوموړی له هغو کسانو څخه دی چې د اسلامي دعوت په لومړيو کې مسلمان شوی وو ... رسول الله صلی الله عليه وسلم تل دا خلکو ته ښودلې وه چې زيد دهغه د ځوی پرځای دی . دهغه لپاره يې د ژوند ملگرې خپله د ترور لور زينب بنت جحش انتخاب کړه ... خو په پيل کې زينب رضی الله عنها له دې واده انکار وکړ او ويې ويل :

((زه دانکاح نه غواړم ، زما تر هغه د غوره کورنۍ خاونده يم ..))

د زينب رضی الله عنها ورور عبدالله بن جحش هم دانه غوښته چې خور يې دزيد په څېر يو کس ته واده شي ، ځکه زيد رضی الله عنه که څه هم په اصليت کې عربي وو ، خو په ماشومتوب کې د غلام په توگه پلورل شوی وو .. دا په داسې حال کې ده چې زينب رضی الله عنها د مضر د قبيلې يوه اصيله ښځه ده . او له غوره قبيلې او نسب خاونده ده .. رسول الله صلی الله عليه وسلم ددې انکار سره يوڅه تم شو او ويې ويل :

((هو ، نکاح يې کړه ..))

خو زينب بنت جحش رضی الله عنها وويل :

((ای دالله رسوله ! زه به اوس ده ته کښېنم !))

په دې وخت کې الله جل جلاله دا آیت رانازل کړ :

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَنْ

يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا ﴿٦٦﴾

زينب بنت جحش رضی الله عنها د الله او د رسول الله صلی الله علیه وسلم امر ته غاړه کېښوده ، او له زيد بن حارثه رضی الله عنه سره يې واده کولو ته غاړه کېښوده . په دې واده سره يې خلکو ته دا ثابته کړه چې ، هيڅ عربي پر اعجمي هيڅ غوره ووالی نه لري . د غوره والي معيار يې يوازې تقوا دی ... خو ددوی د ژوند چارې له کشمکشونو او شخړو ډکې وې .. د زينب بنت جحش رضی الله عنها هم خپل اصلیت نه هېرېده ، تل به يې دا ويل چې زه خو يوه قریشي او د غوره نسب خاونده يم ... زيد بن حارثه رضی الله عنه له دې حالته ډېر تنگ شو او هيڅ ورته د زغم وړ نه وو ... تل به يې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د کورني ژوند د ترينگلتييا او له شخړو سر ټکاوه .. دا شکایت به يې ورته کاوه چې مېرمن يې په خپل نسب تر دومره بريده وياړ کوي چې په خبرو يې ورته زیان رسوي .. خو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د صبر او زغم مشوره ورکوله ، هغه په دې هم پوهیده چې پر زيد رضی الله عنه څه حالت تیرېږي .. جبريل علیه السلام رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی او خبر يې کړ چې له زينب رضی الله عنها سره دې واده وکړي .. محمد صلی الله علیه وسلم په دې کار ډېر زیات حيران شو .. او پوښتنه ورسره پیدا شوه چې :

څنگه له خپل ځوی سره واده وکړم ، دا خوماته حرامه ده ؟!!!

په دې خبره رسول الله صلی الله علیه وسلم ډېر ورخطا شو ... خو دا خبره يې له ځان سره پټه وساتله ... کله به چې ورته زيد د شکایت لپاره راتللو د صبر مشوره به يې ورکوله ، او ورته به يې ويل :

((بنځه دې در سره وساته ، او له الله جل جلاله وويرېږه !!!))

خو د زيد او زينب رضی الله عنهما حالت تر يو کال پورې همداسې روان وو .. اخير د زيد بن حارثه رضی الله عنه کرامت هم هغه ته اجازه نه ورکوله چې له داسې مېرمنې سره ژوند ته ادامه ورکړي چې ورسره خوښه نه ده ... هماغه وو چې د طلاق په ورکولو سره يې دې واده ته چې هيڅ مينه او مهرباني ورکې نه وه موجوده ، د پای ټکی کېښود ..

کله چې د زينب بنت جحش او زيد بن حارثه رضی الله عنهما ترمنځ طلاق پېښ شو ، څو مياشتې تېرې شوې ... زينب رضی الله عنها د طلاق د عدت شپې ورځې پای ته ورسولې ... دا مهال رسول الله صلی الله علیه وسلم د زينب بنت جحش رضی الله عنها د غوښتلو لپاره مرکه وليږله .. زيد ته يې وويل :

ما ورته یاد کړه ..

کله چې ورته زید رضی الله عنه راغی ، هغې خپل وړه اغېزل .. کله یې چې ولیده .. درنده ورته ښکاره شوه ، هیڅ یې ورته د کتلو زغم نه درلود ... زید ودرېده او شاه یې ورته واپروله ... او د رسول الله صلی الله علیه وسلم لیوالتیا یې ورته داسې روښانه کړه :

ای زینب ! رسول الله صلی الله علیه وسلم تا یادوي ...

زینب رضی الله عنها روښانه ځواب ورنکړ ، خو ویې ویل :

((تر هغې چې الله جل جلاله راته امر نه وي کړی ، زه هیڅ نه کوم...)) ...

په عبادتونو ، لمونځو یې پیل وکړ ، استخارې یې وکړې ... الله جل جلاله ته یې دعاء کوله چې الله دې ورته دا واده دخیر او برکت وگرځوي . . . جبریل علیه السلام رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی ، او وحیه یې ورباندې رانازله کړه ... په دې آیت کې یې بشپړه کیسه بیان کړې ... الله تعالی فرمایې :

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ

مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ^ط فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا

يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا^ع وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

مفسرین او مستشرقین د آیت دې برخې سره یوڅه تم کيږي ، چې الله جل جلاله فرمایې : (وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا

اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ) ځینې مفسرین وايې چې : رسول الله صلی الله علیه وسلم به

زید ته امر کاوه چې خپله ښځه وساتي ... خو د زړه غوښتنه یې دا وه چې طلاقه یې کړي ، ځکه زینب یې په زړه کې ځای نیولی وو . خو ځینې نور مفسرین بیا دا غلط تفسیر ردوي ، ځکه دا ډول تفسیر د رسول الله صلی الله علیه وسلم له سپیڅلو اخلاقو سره په بشپړه توګه په تناقض کې راځي . دوی زیاتوي چې ، الله جل جلاله وار له مخه خپل پیغمبر په دې خبر کړی وو چې زینب بنت جحش رضی الله عنها به یې ښځه جوړیږي .. خو کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته زید له ښځې شکایت وکړ ، ورته یې وویل :

((ښځه دې له ځان سره وساته او له الله وویږیږه .. !!)) ځکه هغه ویریده چې خلک به بیا وایې چې ، دالله رسول دخپل ځوی لور سره واده وکړ .. په حقیقت کې الله جل جلاله خپل رسول ته امر کړی وو چې دا واده وکړي ، ترڅو د ځویولۍ

دود له منځه یوسي . . . . . یو څوک په ځویولی نیول یو پخوانی او ناوړه دود وو . ددې دود له مخې به د ځینو خلکو حقوق ترپنبو لاندې کېدل . او دهمدې حکمت له مخې الله جل جلاله په دې پېښه کې دا کار حرام کړ . او په دې مانا ، الله جل جلاله چې خپل رسول له څه خبر کړی وو ، هغه خبره یې په زړه کې پټه ساتلې وه . . . . رسول الله صلی الله علیه وسلم ته جبریل علیه السلام امر کړی وو چې د زید له طلاق وروسته دې له زینب بنت جحش رضی الله عنها سره واده وکړي .

دا هم څه د حیرانتیا خبره نه ده چې ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم په وخت کې دا خبره د خلکو پوښتنې راوپاروي . . ډاکټره عائشه عبدالرحمن په خپل کتاب (تراجم سیدات النبوة) کې لیکي :

((د رسول الله صلی الله علیه وسلم هیڅ واده د مدینې منورې ټولنه له پوښتنو سره نه ده مخامخ کړې ، څومره یې چې له زینب بنت جحش رضی الله عنها سره په واده کولو پوښتنې راپیدا کړې ، مؤمنان په دې واده باندې ډېر زیات خوشال شول ، خو له بل پلوه منافقانو پیل وکړ او په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې یې تورونه لگول او ویل به یې :

((محمد د زوی ښځې حرامې کړي . . خو خپله یې د ځوی له ښځې سره واده وکړ . .))

الله جل جلاله سپېڅلي آیتونه رانازل کړل ، په دې آیتونو کې یې په ځویولی نیولو په حراموالي ټینګار وکړ . . الله جل جلاله په خپل کتاب کې فرمایي :

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

د زید بن حارثه رضی الله عنه او زینب بنت جحش رضی الله عنها ترمنځ شخړې او کشمکشونه د یو حکمت له مخې شوي وو ، دهمدې پېښې له ادرسه اسلام یوه دیني تشریح رامنځته کړه او په ځویولی نیول یې حرام کړل . رسول الله صلی الله علیه وسلم له زینب بنت جحش رضی الله عنها سره له شهوت او مینې له مخې واده نه دی کړی ، هغه منافقان چې زموږ په گران پیغمبر محمد صلی الله علیه وسلم باندې دا ډول تورونه او داغونه لگوي ، دهغه په غوره اخلاقو سترگې پټوي ، او دایې هېر کړي چې زینب رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ترور لور وه ، او مخکې تر دې چې خپل خادم زید بن حارثه رضی الله عنه ته یې واده کړي ، وار له مخه یې پېژنده . بلکې دا واده د یو الهی حکمت له مخې ترسره شو ، هغه دا چې دهمدې پېښې وروسته اسلام د ځویولی ناوړه دود له منځه یووړ . . . . ماشومان په ځویولی نیولو هغه ناوړه دود وو چې په ټولنیزه او دیني برخه کې یې ټول حقوق او اعتبارات تر پنبو لاندې کول .

ددې ترڅنګ چې له زینب بنت جحش رضی الله عنها سره د رسول الله صلی الله علیه وسلم واده د ځویولی دود حرام کړ ، دا واده همدا راز د گڼو قرآني آیتونو پورې هم تړاو لري ، او په دې لړ کې یو شمېر نور شرعي احکام هم رانازل شول . . . کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له زینب رضی الله عنها سره واده وکړ ، خلک ورته مبارکۍ ته راغلل ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته هم ولیمه وکړه . . کله چې د ولیمې مراسم پای ته ورسیدل ، ځینې خلک ترې لاپړل ، خو ځینې

نور ورسره پاتې شول ... رسول الله صلى الله عليه وسلم له دې حالت سره تکلیف شو ، او په دې شرمېده چې د وتلو امر ورته وکړي ..... په بل روایت کې له انس رضی الله عنه څخه روایت دی .. وایې چې دهغه مور (ام سلیم الانصاریة) ډوډۍ تیاره کړې وه ، او هغه یې د انس رضی الله عنه په لاس رسول الله صلى الله عليه وسلم ته له زینب سره د واده په مناسبت د ډالۍ په توگه ورلیږلې وه ... انس رضی الله عنه داډوډۍ ورسوله ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته امر وکړ چې ډوډۍ ځای پرځای کړي او ځینې کسان چې پیغمبر علیه السلام ورته په گوته کړل ، هغوی دې راوبلي .. انس رضی الله عنه وایې چې محمد صلى الله عليه وسلم راته وویل چې ، زه چاسره مخامخ شوی وم ، هغوی راوغواړه . انس رضی الله عنه همداسې وکړل او بیرته راستون شو ... انس رضی الله عنه وایې چې کله راستون شوم ، کور له خلکو ډک وو ... رسول الله صلى الله عليه وسلم مې ولیده خوړو په لوبڼې باندې یې لاس ایښی وو .... هلته یې خبرې کولې .. لس لس کسان به یې راغوښتل او له هغې به یې خوراک کاوه ... او ورته به یې ویل : دالله نوم یاد کړئ ، او هرڅوک دې له خپلې مخې خوراک کوي ... کله چې ټول خلک ماږه شول .. ځینې کسان ترې وویل ، او ځینې کسان پاتې شول خبرې اترې یې شروع کړې ... دهمدې کسانو په اړه الله جل جلاله دا آیت رانازل کړ :

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ نَبْظِيرٍ إِنَّهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَعْسِنِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنْ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنْكِحُوا زَوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٢﴾

درېيم شرعي حکم چې له زینب بنت جحش رضی الله عنها سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم په واده پورې تړاو لري ، هغه د مؤمنانو پر میندو باندې د حجاب فرضیت وو ... په یو روایت کې راځي چې کله رسول الله صلى الله عليه وسلم د واده له ولیمې له مراسمو وروسته راووت او د خپلو مېرمنو په خونو باندې گرځېده ، او خپلو میندو ترې پوښتنه کوله ...

((مېرمن دې څنگه وه ؟))

په دې وخت کې له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره زید بن حارثه هم ملگری وو ... کله چې د زینب کور ته ننوت او زید هم وغوښتل چې ورسره ننوځي ... په زینب رضی الله عنها یې پرده راخپره کړه .. او په دې سره د حجاب آیت رانازل شو :

وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾

زينب بنت جحش رضی الله عنها دهجرت په پنځم کال له گرمو وليمو په مراسمو کې نبوي کورنۍ ته راننوتله....
 ثابت له انس رضی الله عنه څخه روايت کوي ، وايې ... رسول الله صلى الله عليه وسلم چې په زينب رضی الله عنها څومره وليمه وکړه ، په بله کومه مېرمن يې داسې وليمه نه وه کړې !!!
 کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم له زينب بنت جحش رضی الله عنها سره واده کاوه ، د زينب عمر پنځه دېرشو کلونو ته رسیده .. نوموړې به د رسول الله صلى الله عليه وسلم په نورو مېرمنو باندې ځان وياړمنه گڼله او ويل به يې :
 ((زه تر تاسو کریم ولي لرم ، او تر تاسو کریم استازی لرم ... تاسو کورنيو واده کړي ياست .. او زه الله له اووه اسمانونو پورته واده کړي يم....)) ..

عائشې رضی الله عنها هم د نورو بنو په پرتله زينب بنت جحش رضی الله عنها ته ځانگړی نظر درلود ... ځکه همدا مېرمن ورسره په اصلیت ، نسب او ښکلا کې ورته وه .... همدا لامل وو چې له دې ښځې يې يوشه سترگې سوځېده ، ځکه د زينب رضی الله عنها رتبه په دې هم پورته وه .... عائشه رضی الله عنها داسې وايې :
 ((د رسول الله صلى الله عليه وسلم په ميرمنو کې له زينب بنت جحش رضی الله عنها پرته بله مېرمن تر ما د ښې رتبې خاونده نه وه .))

خو ددې هرڅه سره سره ، عائشې رضی الله عنها د زينب بنت جحش رضی الله عنها د خير ، برکت او تقوا يادونه کوله ... په دې اړه داسې وايې :

((ما په ديانت ، تقوا ، رښتونولۍ ، خپلوۍ پالنه ، امانت او صدقې ور کولو کې تر زينب رضی الله عنها غوره مېرمنه نه ده ليدلې))

ددې ترڅنگ چې زينب بنت جحش رضی الله عنها يوه تقواداره او با ديانته مېرمن وه ، يوه کسبکاره مېرمن هم وه . مری او موشکې به يې پيرلې .. او دالله په لاره کې به يې خيراتونه او صدقې کولې ..

يوه ورځ د محمد صلى الله عليه وسلم يوې ميرمنې پوښتنه وکړه :

ای دالله رسوله ! په موږ کې به کومه يوه تا پسي ژر له دې دنيا کوچيږي ؟

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل :

په تاسو کې ژر ماپسې زما هغه مېرمن راځي چې لاس يې پراخ وي ...

او رښتيا هم ، له رسول الله صلى الله عليه وسلم وروسته زينب بنت جحش رضی الله عنها ژر له دنيا سترگې پټې کړې ،
ځکه زينب رضی الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه مېرمن وه چې لاس يې پراخ او ډېرې صدقې به يې کولې .

په صحيح حديث کې راغلي ، چې عمر بن الخطاب رضی الله عنه ورته ۱۲۰۰۰ دولس زره درهمه وروليېرل .... زينب
رضی الله عنها داسې وويل :

الله په دې مال زما زړه مه نيسي ... ځکه دا فتنه ده !!

بيا يې ټول مال په اړو کسانو او خپلوانو باندې وويشه ... عمر رضی الله عنه له دې خبر شو .... دروازې سره يې ودریده او
سلام يې وروليېره او ويې ويل :

ستاله صدقې خبر شوم .. زه به درته زر درهمه راوليېرم ..

کله يې چې ورته زر درهمه راوليېرل ، هغه يې هم ټول دالله په لاره کې خيرات کړل ، يو درهم يې هم ځان ته پرې نه ښود .

زينب بنت جحش رضی الله عنها د عمر بن الخطاب رضی الله عنه د خلافت په دوران کې دهجرت په شلم کال وفات شوه
.... عمر رضی الله عنه يې د جنازې لمونځ اداء کړ .. او د مدينې ډېرو اوسيدونکو يې په جنازه کې برخه اخيستې وه . او بيا
په مدينه منوره کې د بقیع په هديره کې خاورو ته وسپارل شوه . د زينب رضی الله عنها وروستی وصیت دا وو :

((ما خپل کفن تيار کړی !!! او امير المؤمنین عمر رضی الله عنه به ماته کفن راليېري ... له دې دواړو بيا يو دالله په لاره
کې صدقه کړئ !!! او که ومو کولی شو چې زما جامه خيرات کړئ ، دا کار وکړئ !!!))

صفية بنت حبي رضي الله عنها

دا د يهودو د مشر لور وه ... دا يې ستر ارمان وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته منسوبه ، او دهغه مېرمن شي ... دې بنځې ته رسول الله صلى الله عليه وسلم په تياره شپه کې ځلانده سپوږمۍ ښکارېده ... فکر يې کاوه چې نوموړی يو کریم ، سخي او مهرباني قوماندان دی .... عقیده يې درلوده چې پيغمبر عليه السلام د جگړو له بنديانو سره نرمي او ورباندې رحم کوي ... هماغه وو چې دا بنځه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د مېرمنو په ډله کې راغله ... دا مېرمن (صفية بنت حبي رضي الله عنها) نومېږي ..

د يهوديانو د مشر د لور (صفية بنت حبي بن اخطب) کيسه د خيبر د غزاله سهاره پيلېږي .. د هجرت په پنځم کال د خندق په غزا کې يهوديانو د اسلام او مسلمانانو پر ضد خلک راپارول ..... په مدينه منوره کې د بنوقريظه او بنوالنضير يهوديانو قريش د رسول الله صلى الله عليه وسلم او صحابه کرامو پر ضد هڅول .. دا تړون يې ورسره کړی وو که قريش چيرته پر مسلمانانو حمله وکړي ، نو دوی به ورسره مرسته وکړي . د خندق په غزا کې مسلمانانو ته روښانه شوه چې ، بنوقريظه له قريشو سره لاس يو کړی او د مسلمانانو پر ضد يې دسيسې جوړې کړي . ... د خندق له غزا او برياو وروسته ، مسلمانانو د بنوقريظه پر لور مخه کړه ، هغوی يې محاصره کړل او رسول الله صلى الله عليه وسلم پرې خپل حکم پلي کړ ... د هجرت د اووم کال په پيل کې ، رسول الله صلى الله عليه وسلم او صحابه کرامو پر يکړه وکړه چې ، په بنوالنضير يهودي قبيله باندې غوڅه حمله وکړي او په خيبر کې يې محاصره کړي ... صحابه کرامو د رسول الله صلى الله عليه وسلم په مشرۍ د يهودو استوگنځای او د خيبر کلا محاصره کړه ... مسلمانانو د يهوديانو د ايتلاف کوونکو مخه ونيوه ترڅو ورته مرستې ونه رسوي ... ډيرو قبيلو چې په سر کې يې د (بنو غطفان) قبيله راځي ، هڅه وکړه ترڅو د يهودو مرسته وکړي . خو هغوی وپرېدل که خپلې کورنۍ او مالونه پرېږدي ، مسلمانان به پرې حملې وکړي او له منځه به يې يوسي ... هماغه وو چې په خپلو کليو کې يې د پاتې کېدو پر يکړه وکړه ... په دې کار سره ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ته زمينه برابره شوه چې د خيبر له خلکو غچ واخلي .... يهود په دې سيمه کې هغه لوی خطر وو چې تل به يې د مسلمانانو او اسلام پر ضد توطيئ او دسيسې جوړولې ... د خيبر غزا ، د رسول الله صلى الله عليه وسلم له سختو غزاگانو څخه وه .. محمد صلى الله عليه وسلم د هجرت د اووم کال د محرم د مياشتې په نيمايي کې د خيبر پر لور روان شو .. کله چې له خپلو لښکرو سره د خيبر کلاگانو ته ورسیده ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ودرېده او د مسلمانانو د بريا وړاندوينه يې وکړه ... داسې يې وفرمايل :

((الله اکبر .. خيبر له منځه لاړ .. کله چې د قوم سيمې ته ورسيدو ، ماښام به يې له ناکامۍ سره مخامخ شي)) ..

مسلمانان د شپې لخوا خيبر ته ورسيدل ، سمدلاسه يې محاصره کړه .. کله چې يهوديانو وغوښتل چې سهار خپلو کارونو پسې راوځي ، د رسول الله صلى الله عليه وسلم او د صحابه کرامو له محاصرې سره مخامخ شول ... بيرته خپلو کلاگانو ته ستانه شول او ځانونه يې ورکې پټ کړل . او د کلا د ديوالونو تر شاه يې پر مسلمانانو باندې گوزارونه پيل کړل ... مسلمانان هم له سخت مقاومت سره مخامخ شول ... له ډېرې سختې مقابلې وروسته کلا ته ننوتل ، ډېر يهوديان ورکې ووژل شول او ډېرې بنځې يې ونيول شوې ... له دې ډلې يوه بنځه دهغوی د مشر لور (صفية بنت حبي بن اخطب) وه .

دامهال صفيّة رضی الله عنها لا د اوولس کلنی عمر نه وو بشپړ کړی .. که څه هم نوموړې د عمر له پلوه کوچنۍ وه ، خو بیا هم دوه ځله یې واده کړی وو . لومړی واده یې د خپل قوم له یو اتل او شاعر (سلام بن مشکم القرظی) سره کړی وو . او دویم واده یې د (قبوس) په نوم د خیبر د غبنتلې کلاله قوماندان (کنانه بن ربیع بن حقیق النضري) سره کړی وو ... د صفيې رضی الله عنها له خاوند (کنانه بن ربیع بن حقیق) سره د بنو النضیر د قبیلې خزانه موجوده وه ، نوموړی په دې جگړه کې ونيول شو ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ترې پوښتنه وکړه ، هغه ورته د خزانې له شتون څخه انکار وکړ . بیا ورته رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

که تاسره مو پیدا کړ ، بیا به دې وژنم ؟ !!! ... کنانه ورته وویل چې ، هو ومې وژنئ !! ..

کله چې مسلمانانو له هغه سره خزانه پیدا کړه ... رسول الله صلی الله علیه وسلم خزانه (محمد بن مسلمة الانصاري) ته وسپاره ، هغه یې څټ وواهه او ویې واژه .. په دې سره یې محمد بن مسلمه د خپل ورور (محمود بن مسلمة) غچ واخیست چې یهودیانو د جگړې په پیل کې وژلی وو .

د خیبر بنځې وینځې شوې ، چې یوه یې د کنانه مېرمن (صفيّة بنت حبيي بن اخطب) او د هغې د تره لور وه .. دوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم مؤذن بلال رضی الله عنه سره وو . دوی د یهودیانو په داسې یوه سیمه تېر شول چې دهغوی له مړو ډکه وه ... صفيې رضی الله عنها اراده وکړه چې چپغه کړي ، خو اواز یې په زړه کې بند پاتې شو او چپغه یې نه کړه .. خو دتره لور یې د مړو له لیدو سره سم چپغې پیل کړې ... کله چې دوی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راوړل شول .. په ډېرې نرمۍ سره یې ورسره چلند وکړ او بلال ته یې وویل :

((بلاله ستا له زړه رحمت وواته چې ، دوی د خپلو نارینه وو په مړوباندې گړځوي ؟))

د صفيې رضی الله عنها د تره لور چې وینستان یې گډوډ ، او په گړدونو باندې پوښل شوي وو او سختې چپغې یې وهلې .. کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دهغې دا حالت ولیده ، مخ یې ترې واړاوه او ویې ویل :

((دا شیطانه راڅخه پناه کړئ !))

خو صفيه رضی الله عنها ددې مړو په لیدو سره په ډېره چوپتیا او زغم سره دا حالت په زړه تیروي ... رسول الله صلی الله علیه وسلم دهغې د څپگان کچه باندې پوهیږي او رحم ورباندې کوي ، بیا امر کوي ، او خپل پاک خادر پرې اچوي ... دا په دې مانا وه چې محمد صلی الله علیه وسلم د ځان لپاره غوره کړه ...

له انس رضی الله عنه څخه روایت دی ، وایې چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم صفيّة بنت حبی واخیسته .. ورته یې وویل :

((آیا ما غواړې ؟))

هغې وویل :

(ای دالله رسوله .. د شرک په حالت مې دا هیله وه ... نو اوس چې الله په اسلام کې په لاس را کړې نو ولې به دې نه غواړم
(!؟)

رسول الله صلی الله علیه وسلم آزاده کړه . او بیا یې ورسره واده وکړ ..... همدا آزادي یې ورته مهر وټاکه .. بیا یې (ام
سليم) ته وسپارله ترڅو یې تیاره کړي ..... کله چې حالات یوڅه آرام شول ، وېره یې راکمه شوه ... ځان پسې یې
سپره کړه او روان شول .. او له خیبر څخه شپږ میله لیرې یې په یوځای کې واړول .... رسول الله صلی الله علیه وسلم
دلته وغوښتل چې ورسره یوځای شي .. خو صفيې رضی الله عنها یې ممانعت او انکار وکړ .. رسول الله صلی الله علیه
وسلم هم پرېښوده ، او خپلو لښکرو سره یو ځای د مدینې منورې پر لور روان شو ... کله چې له خیبر څخه لیرې د (
صهبا) سیمې ته راوړسېدل .... هلته یې واړول او دمه یې وکړه .... رسول الله صلی الله علیه وسلم درک کړه چې صفيه
واده ته تیاره ده ... کله چې ورسره رسول الله صلی الله علیه وسلم دلته یوځای کېده ، بیا یې هم د لومړي ځل د ملاقات
ځینې پوښتنې زړه ته راغلې ... کله یې چې مرکې پیل کړې ، محمد صلی الله علیه وسلم ترې پوښتنه وکړه :

((ولې دې د لومړي ځل لپاره انکار وکړ ؟))

صفيې رضی الله عنها ورته ځواب ورکړ :

((د يهوديانو له نږدې والي درباندي وويريدم))

په دې خبرې سره د رسول الله صلی الله علیه وسلم په زړه کې پوښتنې ځواب شوې ...

په کومه گومبزه کې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له صفيې رضی الله عنها سره یوځای کېده ، د ابو ایوب خالد بن
زيد په نوم یو انصاري ټوله شپه د گومبزي دباندي تېره کړه ، توره ورسره په لاس او گرده شپه یې د گومبزي چاپېره د
په داسې حال کې گزمنې وهلې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ترې نه وو خبر ... کله چې سهار شو د ابوایوب
حرکت یې واورېده او دهغه حالت ته متوجې شو ... پوښتنه یې ترې وکړه :

څه کوي ابو ایوبه ؟

ابو ایوب رضی الله عنه ځواب ورکړ :

(ای دالله رسوله ! زه درباندي له دې ښځې ډارېدم .. پلار ، خاوند او قوم دې ورته وواژه ... ټول عمر یې کفر کې تېر
کړی ... ویریدم چې زیان درته ونه رسوي ...)

ویل کیږي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته دا دعاء وکړه :

((ای الله ، لکه څنگه چې زه ابو ایوب وساتلم ، ته یې همداسې ساتنه وکړې !!))

رسول الله صلى الله عليه وسلم صفيي رضي الله عنها ته د نورو بنځو په خونو کې ځای ورنکړ ... بلکې له اسامه سره نږدې يې ورته يو کور په کرايه ونيوه ... هلته يې ورته خپل هغه ارمان بيان کړ چې نوموړې له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د واده کولو لپاره درلود ... داسې يې وويل :

له کنانه بن الربيع سره مې د واده په شپه خوب وليده .. په خوب کې يوه سپوږمۍ زما په خونه کې راپرېوځي ... کله چې له خوبه راپاڅېده ، خوب مې خپل خاوند کنانه ته بيان کړ ... هغه ډېر زيات غوسه شو او ويې ويل :

((ددې خوب مانا خوداده چې ستا د حجاز پاچا محمد په زړه راوړي !!))

ددې خوب بيانېدو سره سم يې ورته مخ په يوه قوي څپېړه وواهه ، چې لا تر اوسه يې نښه پر مخ پاتې ده ..

صفيي رضي الله عنها رسول الله صلى الله عليه وسلم ته د يهودو ټولې هغه خبرې بيان کړې چې هغوی به د رسول الله صلى الله عليه وسلم د نبوت او راتگ په اړه کولې .... هغه حقيقتونه يې ورته روښانه کړل چې دوی به خپلو کتابونو کې لوستل .. همدا راز د يهودو هغه کينه او غوسه يې هم ورته بيان کړه چې ، کله رسول الله صلى الله عليه وسلم مدينې منورې ته راتللو او د مدينې خلکو يې تود هر کلی وکړ ... نوموړې ورته هغه ورځ يادوي چې ، کله رسول الله صلى الله عليه وسلم مدينې ته راوړسیده او په قباء کې يې واړول ... د خپل پلار او تره کيسه يې ورته بيان کړه چې ، ټوله ورځ هغوی مالوم نه شول ... او د لمر تر پرېوتلو وروسته کورونو ته راغلل ... هغه وايي :

د شپې راغلل او ډېر ور خطا وو .. زه دعادت له مخې ، ورپاڅېدم ... قسم په الله ، له ډېر مصيبت لامله راته دې دواړو هيڅ راونه کتل ... زما تره ابوياسر زما پلار ته ويل :

((هغه همدا دی ؟))

زما پلار ورته وويل :

((هو قسم په الله ..))

زما تره ورته وويل :

((آيا ته يې پېژني ؟))

ويې ويل : (هو .)

ويې ويل : ته يې په اړه څه وايي ؟

زما پلار ځواب ورکړ :

((تر کومه چې ژوندی يم ، دښمني به يې پرې نږدم .))

په مدینه منوره کې مهاجرې او انصارې مېرمنې له دې کیسې خبرې شوې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له صفیه بنت حبی رضی الله عنها سره واده کړی... ټولې دهغې د ښکلا نندارې ته راغلې...

واقدي ، ام سنان الاسلامیه ته یو روایت منسوبوي ، هغه فرمایي :

کله چې مور له خیبر وروسته مدینې ته راوړسیدو ، خپلو کورونو ته لانه وو داخل شوي ، چې صفیه رضی الله عنها مو کور ته ورسوله .. د مهاجرینو او انصارو مېرمنې له دې کیسې خبرې شوې .. ټولې راغلې ... د رسول الله صلی الله علیه وسلم خلور مېرمنې مې په حجاب کې ولیدې ... (زینب بنت جحش ، حفصه ، عائشه او جویریة) .. ما واورېدل چې زینب رضی الله عنها جویریې ته داسې ویل :

(زه خو وایم چې دا ښځه به تر مور په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې غالبه کیږي ...)

جویریې ورته وویل :

(هیڅکله نه ، دا له هغو ښځو څخه ده چې ډېر کم وخت خاوندانو سره پاتې کیږي ..)

کله چې صفیه رضی الله عنها د نبوت کورنۍ ته رانوتله ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم د نورو ښځو د غیرت سره مخامخ کیږي ... خو دهغې ښکلا او غوره اخلاق ددې لامل شول چې د مؤمنانو د ټولو میندو زړونو ته یې لاره پیدا کړه او ټولو ته نږدې شوه ... هیڅکله یې چاسره دښمني او کینه نه ده کړې .. نوموړې همدا راز د ډېرې مینې او صمیمیت له مخې د سرو زرو یو کالی د رسول الله صلی الله علیه وسلم لور (فاطمة الزهراء رضی الله عنها) ته هم ډالۍ کړې .. خو ددې هرڅه سره سره به ، کله نا کله صفیې رضی الله عنها ته پیغور ورکول کېده چې گویا د یهودي نسب څخه ده او قوم یې اسلام سره ډېره دښمني کړې ده .. خو رسول الله صلی الله علیه وسلم به تل د صفیې رضی الله عنها ملاتړ کاوه ... په ځانگړې توگه هغه مهال چې کله به د مؤمنانو نورو میندو دا ویاړ څرگندولو چې گویا دوی له غوره عربي قبیلو یا له قریشو څخه دي ... په داسې حال کې به محمد صلی الله علیه وسلم له صفیې سره ودرېده ... یوه ورځ ورته صفیه رضی الله عنها له دې پیغورونو ډېره تنگه او په ژړا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغله ، هغه ورته وفرمایل :

((ځواب به دې ورکړی وای چې ، تاسو څنگه له ما غوره کیدای شئ؟! .. محمد مې خاوند دی ، پلار مې هارون دی .. تره مې موسی علیه السلام دی !!))

په دې کې اشاره ده چې صفیې رضی الله عنها نسب د موسی علیه السلام ورور هارون علیه السلام ته رسیږي ... صفیه رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې خبرو ډېره آرامه او خوشاله شوه ... رسول الله صلی الله علیه وسلم د خپلو میرمنو په منځ کې د صفیې غربت ته متوجې وو ... هر وخت به چې ورته فرصت په لاس ورغی او یا به اړتیا پیدا شوه ، نو له صفیې رضی الله عنها څخه به یې دفاع کوله ... صفیه بنت حبی رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ژوند تر وروستۍ شپې هم د هغه له ملاتړ او دفاع څخه نه وه بې برخې ... ویل کیږي چې د محمد صلی الله

عليه وسلم ټولې مېرمنې دهغه د وروستۍ ناروغۍ پر مهال دهغه په بستر باندې راټولې شوې وې ... صفيې رضی الله عنها وويل :

((قسم په الله ، کاش چې دا ستا درد پر ما وای ...)) .. ددې خبرې سره سم د رسول الله صلی الله علیه وسلم ټولو ميرمنو يوې او بلې ته په سترگو اشارې وکړې ... رسول الله صلی الله علیه وسلم سمدلاسه وويل :

((اشارې وکړئ !!))

ټولو په حيرانتيا پوښتنه وکړه :

(ولې دا الله رسوله !؟)

ويي ويل : ((تاسو ولې ورپسې سترگکونه ووهل ... قسم په الله دا رښتونې ده))

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د هجرت په يوولسم کال وفات شو ، صفيې رضی الله عنها يو ستر ملاتړی له لاسه ورکړ ... د ځينو خلکو بيا هم دا خبره لا زړه نه وه وتلې چې ، نوموړې د يهودي نسب خاونده ده ، او قوم يې تل د مسلمانانو او رسول الله صلی الله علیه وسلم سره دښمني کړې او تل يې ورته دسيسې جوړولې او تر ونونه يې ورسره مات کړي ...

د عمر بن الخطاب رضی الله عنه د خلافت په دوره کې هغه ته يوه وينځه راغله او ويي ويل :

(ای امير المؤمنین .. صفيه د شنبې ورځ خوښوي ، او د يهودو سره اړيکې ساتي..)

عمر رضی الله عنه سمدلاسه صفيې ته ځواب وليږه او دا پوښتنه يې ترې وکړه ، هغې وويل :

((له کومې ورځې چې راته الله جل جلاله د جمعې ورځ راکړې ، د شنبې ورځ مې نه ده خوښه کړې ... او د يهودو سره د اړيکو په اړه ، زه هلته خپلوی لرم ، او تل به خپلوی پالم او اړيکې به ساتم ..))

بيا عمر رضی الله عنه هغه وينځه راوغوښته چې دا تور يې ورته راوړی وو ، او د صفيې کيسه يې ورته بيان کړه ... ښځې په ډېرې پښېمانتيا او خپگان ځواب ورکړ :

((شيطان ! ..))

صفيې رضی الله عنها ورته بيا وويل :

((لاږه شه ، ته آزاده يې !))

صفيه بنت حبيبي رضی الله عنها تر ډېرو کلونو ژوندی وه ... دا ښځه د يوې داسې يهودۍ هغه غوره نمونه گڼل کيږي چې ، اسلام يې قبول کړ او الله جل جلاله او رسول الله صلی الله علیه وسلم سره يې د زړه له خلاصه مينه وکړه ...

ابن سعد په خپلو طبقاتو کې روایت راخیستی هغه فرمایې چې ، صفیې رضی الله عنها د خپل کور او د عثمان رضی الله عنه د کور په منځ کې د تېرېدو راتېرولاره پرېښې وه ... کله چې عثمان رضی الله عنه محاصره وو ، نو صفیې رضی الله عنها به ورته خوراک او څښاک وروړلو ...

صفیه رضی الله عنها د عثمان رضی الله عنه له شهادت وروسته هم ژوندی وه ، او د ډېرو پېښو شاهدې وه ... نوموړې د معاویة بن ابی سفیان په وخت کې د هجرت په ۵۰ کال کې وفات شوه .. په بقیع هدیره کې له سترو صحابه کرامو او د مؤمنانو له میندو سره خاورو ته وسپارل شوه ... دهغې ژوند د غوره ایمان ، غښتلې عقیدې ، رښتوني ایمان او د اسلام په نرمۍ او عدالت باندې د پیاوړي یقین په برخه کې نمونه او بېلگه ګڼل کېږي ...

ام حبيبة رمله بنت ابى سفيان رضى الله عنها

دې ښځې په حبشه کې د مهاجرت شپې ورځې تېرولې چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د ځان لپاره وغوښته .. د محمد صلى الله عليه وسلم هدف دا وو چې د دې ښځې د غربت دردونه راکم کړي ... له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يې د نکاح په تړلو باندې د حبشې پاچا نجاشي هم گواه وو ... نجاشي د رسول الله صلى الله عليه وسلم په استازيتوب دې ښځې ته مهر اداء کړ ... دا ښځه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه ډېره ليرې وه .. د (ام حبيبه ، رمله بنت ابى سفيان رضى الله عنها) کيسه ، دهغې په ژوند کې يوه عجيبه کيسه ده ، او په دې ارزښتي چې د نوموړي په تاريخ او د سيرت په کتابونو کې د عبرت او درس لپاره ولوستل شي .

دا مېرمن (رمله بنت ابى سفيان بن صخر بن حرب بن امية) نومېږي ، نوموړې د مکې د مشر ابوسفيان لور او د معاوية بن ابى سفيان سکه خور وه .. لومړى يې د محمد صلى الله عليه وسلم د ترور له ځوى (عبيدالله بن جحش) سره واده وکړ . خاوند يې د اسلامي دعوت په پيل کې په مکه مکرمه کې مسلمان شو .. مېرمنې يې هم پلوي وکړه او اسلام يې راوړ .. دا چې پلار يې د اسلامي دعوت له سترو دښمنانو څخه وو ، ووپرېده چې زيان به ورته ورسوي .... له خپل خاوند عبيدالله سره يې يو ځاى هوډ وکړ چې حبشې ته د دويم هجرت په ترڅ کې مهاجر شي .... کله يې چې هجرت کاوه نوموړې حامله هم وه .. کله چې د رمله پلار ابوسفيان د خپلې لور له اسلامه خبر شو ، ډېر زيات غوسه او په قهر شو ... په ځانگړې توگه کله چې له دې خبر شو چې لور يې ورته مکه هم پرېښي او حبشې ته يې هجرت کړى ، له غوسې يې نږدې وو چې رگونه شکېدلي واى ، ځکه د رسيدلو وس يې ورته هم نه درلود .... کله چې د مکې مهاجرين حبشې ته ورسيدل ، د حبشې پاچا نجاشي ورته ځاى ورکړ او هغوى ته يې د دين په برخه کې د امان ډاډ ورکړ ... مسلمانانو هم په خلاص زړه عبادتونه کول او له هيچا يې د ويرې احساس نه کاوه .. په همدې وختونو کې ، رمله بنت ابى سفيان رضى الله عنها خپله لور (حبيبة بنت عبيدالله) وزيروله .. نوموړې هم بيا په (ام حبيبه) کنيه باندې مشهوره شوه ... هغې گومان کاوه چې گویا له کوچنۍ کورنۍ سره به حبشه کې د تل لپاره اوسېږي ..... ام حبيبه رضى الله عنها په حبشه کې د مهاجرت سختې شپې ورځې تېرولې ... يوه شپه يې خپل وطن ډېر په زړه راوورېده ... خوب يې وليده او په خوب کې ډېره نا آرامه شوه ... ناڅاپي په خوب کې په وېره او ورخطايي راپاڅېده ... په خوب کې يې خپل خاوند عبيدالله په ډېر بد حالت کې وليده ... کله يې چې خاوند ته خوب بيان کړ ، هغه ورته هيڅ توجو ونکړه ..... لکه څنگه يې چې خپل خاوند په بد حالت کې ليدلى وو ، هماغسې پېښ شول او خاوند يې د اسلام له سپيڅلي دين څخه مرتد شو او د حبشيانو د دين نصرانيت پلوي يې وکړه ... خاوند يې ډېره هڅه وکړه چې خپله مېرمن هم له اسلام څخه واړوي ، خو هغې صبر وکړ او په خپل دين پاتې شوه ... او په ډېر زغم سره يې د خپل خاوند د ارتداد غم په زړه تېراوه ... د ام حبيبه رضى الله عنها غم هله زيات شو چې کله يې خاوند د شرابو څښاک ته مخه کړه ..... د شرابو په څښکلو دومره روږدى شو چې له همدې امله بيا هلاک شو ..... د خاوند له وفات وروسته ام حبيبه رضى الله عنها په کور کې يوازې پاتې شوه ، هم له کور کلي او هم له خاونده جلا شوه ... د صبر د تلقين او تسليت لپاره يې له غښتلي ايمان پرته د مهاجرت په سيمه کې بل هيڅوک نه درلود ... غښتلى ايمان چې له امله يې خپل کور کلى پرېښى وو ، او هغه کسان چې له کور کلي ورسره په هجرت وتلي وو د ام حبيبه رضى الله عنها د تسليت يوازينى مرجع گڼل کېده .. ورځې تېرېدې او ام حبيبه رضى الله

عنها د بېلتون شپې ورځې تېرولې... رسول الله صلى الله عليه وسلم په حبشه کې د مهاجرينو حالات څارل او دهغوی په اړه به يې پوښتنې کولې... د عبیدالله بن جحش په ارتداد ډېر زیات خپه شو... هوډ يې وکړ چې د ام حبيبي رضی الله عنها غم په خوشالی او بيلتون يې په ښکلې ډالۍ جبران کړي... هماغه وو چې د هجرت په شپږم کال يوه ورځ د ام حبيبي رضی الله عنها د کور دروازه ټک ټک شوه... چې کله راووتله، د نجاشي يوې خادمې ورتنه يې پيغام راوړ او ورتنه يې وويل:

پاچا درته وايي چې، يو څوک د وکیل په توگه وټاکه چې د عربانو پاچا ته دې واده کړو..... ځواب يې راليرلی او ترڅو تا هغه ته وغواړي...!!

ام حبيبه رضی الله عنها د ليک په محتوی په بشپړه توگه پوه نه شوه... هغه ليک چې د خوشاليو له پيغامونو او زيرو ډک وو، په کره توگه يې ترې مفهوم وانه خيست... له خادمې يې د نورو مالوماتو پوښتنه وکړه.. هغې ورتنه ټينگار وکړ چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د حبشې پاچا نجاشي ته ځواب ليرلی چې ام حبيبه د رسول الله صلى الله عليه وسلم لپاره وغواړي... کله يې چې دا زيری واورېده.. سمدلاسه يې د سپينو زرو دوه بنگرې راوويستل او د نجاشي خادمې ته يې ورکړل... بيا يې د خپل قوم بنو اميه څخه د مهاجرينو يو مشر (خالد بن سعيد بن العاص بن اميه بن عبدشمس) ته ځواب وليږه، هغه يې په خپل واده کې د وکیل په توگه ونيوه... ماښام مهال، نجاشي مسلمانان راوغوښتل، دوی د محمد صلى الله عليه وسلم د تره د ځوی جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه په مشرۍ راغلل.. خالد بن سعيد درمله بنت ابی سفیان رضی الله عنها وکیل هم راغی... نجاشي پاڅېده.. او داسې يې وويل:

محمد بن عبدالله راته ليک راليرلی وو چې، ام حبيبه بنت ابی سفیان ورتنه واده کړم.. څوک يې وکالت کوي..؟

خلکو ورتنه ځواب ورکړ چې،

خالد بن سعيد..

نجاشي خالد بن سعيد ته مخ کړ او ورتنه يې وويل:

خپل پيغمبر ته يې واده کړئ، دهغه پر ځای به زه څلور سوه ديناره مهر ورکړم... او ويل کيږي چې... څلور زره ديناره يې ورکړل..

خالد بن سعيد پاڅېده او ويې ويل:

زه د رسول الله صلى الله عليه وسلم غوښتنه منم، او ام حبيبه ورتنه واده کوم... له دې وروسته يې ترې مهر واخيست..

نجاشي د محمد صلى الله عليه وسلم د دې نکاح وليمه وکړه او ويې ويل:

کښنئ... کله چې پيغمبران واده کوي، دا يې سنت دی چې د واده ډوډۍ خلکو ته ورکوي....

بیا د ام حبیبې رضی الله عنها کور ته راغلل او هغې ته یې مبارکي وویلله ... له بل پلوه عثمان بن عفان رضی الله عنه په مدینه منوره کې ددې واده په خوشالی غوښې او ماته ډوډۍ د ولیمې په توگه ورکړې ... دا هغه واده وو چې له مخې یې رسول الله صلی الله علیه وسلم زرگونه میله لیرې د یوې غمجنې ښځې زړه ټکور کړ او لاس یې ورته ورکړ ... دا هغه ښځه وه چې د اسلام لپاره یې خپل کور ، کلی ، خپلوان او پلار پرېښی وو او دالله په لاره کې یې قربانیو ته ملا تړلې وه .

د نجاشي خادمې د خپلې کورنۍ ډالۍ ، عطر ونه او خوشبویانې ام حبیبې رضی الله عنها ته ورسولې .. او ویې ویل :

پاچا خپلو ښځو ته امر کړی چې ، تاته خپل ټول ښکلي عطرونه راوړیږي .... او یوې ښځې ته یې امر کړی چې د ام حبیبې رضی الله عنها لپاره د واده جامې تیارې کړي ... او بیا یې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ولیږي ... له دې وروسته ام حبیبه بنت ابی سفیان رضی الله عنها د مؤمنانو د میندو په کتار کې راغله .. الله جل جلاله هم د ام حبیبې رضی الله عنها ټول غمونه له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په واده کولو باندې جبران کړل ..

ابوسفیان چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم له سترو او سختو دښمنانو څخه وو ، کله چې هغه له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د خپلې لور له واده خبر شو ویې ویل چې ، زه دده مخه نه شم نیولی ..

میاشتي او ورځې تېرې شوې ، ام حبیبه رضی الله عنها په حبشه کې له مهاجرینو سره یوځای شپې ورځې تیروي .... کله چې په مدینه منوره کې رسول الله صلی الله علیه وسلم ځای پر ځای شو .. (عمرو بن امیه الضمري) یې نجاشي ته ولیږه . ترڅو په حبشه کې پاتې مسلمانان مهاجر مدینې منورې ته راستانه شي ... (عمرو بن امیه) دوی په سمندر کې په دوه کښتیو کې راسپاره کړل او مدینې منورې ته یې راوړسول ... ام حبیبه رضی الله عنها مدینې منورې د هجرت په اووم کال کې راوړسیده ... دا مهال د خیبر غزا په سختو شپو کې روانه وه ..... کله چې مسلمانانو او رسول الله صلی الله علیه وسلم په خیبر غزا کې بریا لاسته راوړه ، یوه خوشالي پر دوه خوشالیو بدله شوه ..... دا ځل له رسول الله صلی الله علیه وسلم د ام حبیبې رضی الله عنها ملاقات تر نورو ملاقاتو بدل وو ... دا ځل محمد صلی الله علیه وسلم دهغې په اړوند یوازې یو پیغمبر ، لارښود او معلم نه وو ..... بلکې له دې وروسته یې محمد صلی الله علیه وسلم یو خاوند او خپله ام حبیبه د مؤمنانو له میندو څخه وگرځیده ..

رمله بنت ابی سفیان رضی الله عنها له غښتلي ایمان او قوي عقیدې سره د نبوت کورنۍ ته داخله شوه .... دا چې نوموړې د ابوسفیان لور وه ، او د یو پیاوړي نسب خاونده وه ، همدا لامل وو چې د محمد صلی الله علیه وسلم له نورو میندو سره یې اړیکې هم ښې وې ... هغوی هم د ام حبیبې رضی الله عنها دې نسب ته د احترام په سترگه کتل .... له بل پلوه ، د واده پر مهال نوموړې د څلوېښت کلنۍ په عمر کې وه ... خو ام حبیبې رضی الله عنها د نسب غښتلتیا د غوره والي معیار نه باله .... د اسلام ستر پیغمبر محمد صلی الله علیه وسلم پر ام حبیبې رضی الله عنها او دهغې لور ته ځانگړې پاملرنه کوله .... رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په څنگ کې ، ام حبیبې رضی الله عنها هم سکون او آرامتیا پیدا کړه او ټول غمونه یې هېر کړل ... خو یو ټکی چې نوموړې به یې تل په غم کې اچولې وه ، هغه دا چې پلار یې بت پرست او د گمراهۍ په تیارو کې پټ وو ... له خپل خاوند او پلار تر منځ پرله پسې نښتو او جگړو به نوموړې ډېره دردوله .... کله چې مسلمانانو له مشر کینو سره د حدیبیې سوله وکړه ، او بیا دا سوله د مشر کینو لخوا ماته شوه ... او ابوسفیان له مکې مکرمې څخه

مدینې منورې ته د سولې د تړون د غزولو لپاره راغی ، دامهال د ابوسفیان د لور ام حبیبې رضی الله عنها دریځ ډېر روښانه ، له ایمانه ډک او غښتلی وو .. ابوسفیان په خپله ځیرکتیا په دې پوه وو چې ددښمن په کور کې یې لور شپې ورځې سبا کوي ... ښایې هغه ورته سفارش وکړي .. هماغه وو چې ابوسفیان د خپلې لور ام حبیبې رضی الله عنها کور ته لاړ ... ډېره موده دوی سره یو بل نه وو لیدلي ... ام حبیبه رضی الله عنها د خپل پلار په راتگ ډېره حیرانه شوه .. مخامخ ورته ودرېده ... نه پوهیده څه وکړي او یا ورته څه ووایي !!! دومره ترې لاره ورکه شوه چې خپل پلار یې کور ته د رانه ایستلو لپاره هم دعوت نه کړ !!! ... ابوسفیان په خپل سر کور ته راننوت ، او اراده یې وکړه چې په بستره باندې کښېني ... کله چې ام حبیبې رضی الله عنها دا حالت ولیده ، ژر یې بستره ټوله کړه او اجازه یې ورنکړه چې پلار یې پرې کښېني ... ابوسفیان په ملامتیا له خپلې لور پوښتنه وکړه ...

لورې دا بستره څه تر ما غوره وه چې ورغبرگه دې کړه !!!؟

ام حبیبې رضی الله عنها ورته ځواب ورکړ ...

دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم بستره ده ، او ته یو مشرک انسان .. نه غواړم چې ته پرې کښېني ...

ابوسفیان په ډېر دردېدلي غږ وویل :

له ما وروسته تاته ډېر شر در رسیدلی دی ... !! ... په ډېره غوسه یې له کوره ووت ...

ام حبیبې رضی الله عنها د اسلام او د نبوت له کورنۍ سره ډېره وفاء څرگنده کړه .... او دا یې ثابته کړه چې ، د شرک نجاست هرڅومره نږدې انسان کې هم وي ، باید مخه یې ونیول شي او په اسلامي ارزښتونو باندې ورته غوره والی ورنکړل شي ...

د هجرت په اتم کال د مکې فتحه ستره بریا وه .... له دې وروسته د اسلام ستنې لا غښتلې او اسلامي دعوت لا پراخ شو .. خو ام حبیبې رمله رضی الله عنها داسې فکر کاوه چې د مسلمانانو لس زره لښکرې چې له مدینې منورې څخه د مکې مکرمې پر لور ووتلې ، گومان یې کاوه چې دا لښکرې به یې قوم له منځه یوسي ... دا حالت هغې ته ډېر سخت او دردناک مالومېده .. گومان یې کاوه چې ، د محمد صلی الله علیه وسلم او دهغه د لښکرو بریا دا مانا لري چې دهغې قوم ، پلار او ټبر به یې له منځه ځي او له هلاکت سره به مخامخ کیږي ... .. د ام حبیبې رضی الله عنها په ذهن کې له دومره احساساتو د راپیدا کیدو سره سره ، بیا هم هغې داسې کار او خبره نه کوله چې الله جل جلاله او رسول الله صلی الله علیه وسلم پرې خپه شي ... هغې به تل دا دعاء کوله چې ، الله جل جلاله یې پلار ته د اسلام هدایت وکړي ... خو د مکې د فتحې ورځ ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مهربانۍ ، نرمۍ ، عدالت او انصاف یوه نمونه وگرځېده ... د ام حبیبې رضی الله عنها د پلار ابوسفیان ویاړ ، فخر او لویي ډېره خوښیده ، ام حبیبې رضی الله عنها هم غوښتل چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دې پلار ته یو څه ځانگړنه او ویاړ وروبخښي .. د مکې د فتحې په ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم بیا دا فرمان صادر کړ :

((څوک چې د ابوسفیان کور ته داخل شي ، هغه به په امن کې وي ... او چا چې ځان پسې دروازه بنده کړه ، هغه به امن کې وي .. او څوک چې مسجدالحرام ته داخل شي ، هغه به امن کې وي !!))

کله چې ام حبيبې رمله رضی الله عنها د خپل پلار د اسلام راوړلو خبره شوه ، ډېره زیاته خوشاله شوه ... په دې سره د رسول الله صلی الله علیه وسلم او د ام حبيبې د پلار ترمنځ هغه اوږد کشمکش پای ته ورسیده چې نوموړې یې له خپلې کورنۍ او کلي محرومه کړې وه ....

ام حبيبې رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه سره له څلورو زیات کلونه تېر نکړل ... د هجرت په یوولسم کال یې مهربانه خاوند د اسلام ستر پیغمبر محمد صلی الله علیه وسلم وفات شو .. د محمد صلی الله علیه وسلم په وفات کېدو سره یې خاوند ، د ژوند ملگری او ملاتړ له لاسه ورکړ .... هغه خاوند یې له لاسه ورکړ چې د غربت په دردېدلو شپو کې یې ورته له زرگونه میله لیرې ځایه د مرستې ، تسلیت او ډاډ لاس ورکړ .... داسې لاس یې ورته ورکړ چې په حبشه کې یې د خپل لومړي خاوند بې دیني، ارتداد او ظلمونه هېر کړل ...

ام حبيبې رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم پنځه شپيته حدیثونه روایت کړي ...

د محمد صلی الله علیه وسلم پر کتبی (حبيبې رضی الله عنها) او دهغې وراړه (عبدالله بن عتبة بن ابی سفیان رضی الله عنه) او خوریین (ابوسفیان بن سعید بن المغیره رضی الله عنه) له ام حبيبې رضی الله عنها څخه بیا ځینې حدیثونه روایت کړي دي ...

ام حبيبې رضی الله عنها له اويا کلونو په زیات عمر ، د هجرت په ۴۴ کال کې وفات شوه ... کله چې ام حبيبې رمله رضی الله عنها وفات کېده ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم ټولې مېرمنې او خپلې بنې یې راوغوښتې او له هغوی یې بخښنه وغوښته ... عائشې رضی الله عنها ته یې وویل :

((زما او ستا ترمنځ به هغه څه پېښ شوي وو چې عموماً د بنو ترمنځ پېښیږي ... الله جل جلاله دې ما او تاته بخښنه وکړي))

عائشې رضی الله عنها ورته بخښنه وکړه ، چې له ورايه یې پر مخ د خوشالی نښې رانښکاره شوې .. په ډېرې خوشالی یې وویل :

((خوشاله دې کړم ، الله دې تا خوشاله کړي !!))

همداسې یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم له بلې مېرمنې (ام سلمې) رضی الله عنها سره هم وکړل .. هغې هم ورته بخښنه وکړه .. له دې وروسته په ډېرې خوشالی ام حبيبې رمله بنت ابی سفیان رضی الله عنها له دنیا سترگې پټې کړې ... نوموړې په مدینه منوره کې د بقیع په هدیره کې خاورو ته وسپارل شوه ... ام حبيبې رضی الله عنها له ځان سره د غوره نسب ، غوره خاوند ، غښتلي ایمان ، قوي عقیدې او دالله په لاره کې د هجرت ویاړونه له ځان سره یوړل ....

ميمونه بنت الحارث رضی الله عنها

دا وروستی مېرمن وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورسره واده وکړ .. ددې ښځې واده د حدیبیې د سولې په پلي کېدو پورې تړاو درلو .. رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې ښځه (ميمونه) نوم ایښی وو .. ځکه دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم تمنا او ارزو وه چې سوله رامنځته شي او خلک هدایت ومومي ، نه دا چې جگړه پېښه شي او وینې توی شي .. دا مېرمن (ميمونه بنت الحارث رضی الله عنها) نومېده .. نوموړې خپل ځان رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ډالۍ کړې وو ، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم وروستی مېرمن وه ..

د ميمونې رضی الله عنها بشپړ نوم (برة بنت الحارث بن جبیر العامرية الهلالية) وو .... نوموړې یوه له هغو خویندو څخه وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په اړه ویلي وو (مؤمنې میندې) .. په داسې حال کې چې په مدینه منوره کې د اسلامي دولت بنسټونه کېښودل شول او مخ په جوړېدا شو ، دوی په مکه مکرمه کې د اسلام د سپیڅلي دین لپاره کار کاوه .. کله چې د هجرت په اووم کال مسلمانان د رسول الله صلی الله علیه وسلم په مشرۍ په یهودو باندې د خیبر په غزا کې بریالي شول ، ميمونه رضی الله عنها په مکه مکرمه کې د (مسعود بن عمرو) مېرمن وه . د ميمونې رضی الله عنها خاوند (مسعود) هغه کس وو چې کله په خیبر کې د مسلمانانو له بریا خبر شو ، ډېر خپه او په پښمانتیا خپل کور ته ستون شو .. دا په داسې حال کې وه چې مېرمن یې د مسلمانانو په بریا او د یهودو په ماتې خوشالي ښکاره کړه .. ددوی اختلافات زیات شول ، هماغه وو چې بیا یې طلاقه کړه .. ميمونه رضی الله عنها له طلاق وروسته د خپل خاوند له کوره ووتله ، او د خپلې خور ، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره عباس بن عبدالمطلب مېرمنې (ام الفضل) کور ته لاړه ... دلته تر هغې ورځې پاتې شوه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپلو صحابه کرامو سره یوځای د حدیبیې د سولې د تړون د پوره کیدو په خاطر د عمرې د اداء کولو لپاره راغلل ... دا مالومه وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د هجرت په شپږم کال د ذی القعدې په میاشت کې له سلگونو مهاجرینو او انصارو سره مکې مکرمې ته د عمرې د اداء کولو په تکل وتلی وو .... ددې لپاره چې خلکو ته روښانه کړي چې دوی د جگړې لپاره نه دي راغلي ، له ځانونو سره یې دقربانۍ مالونه واخیستل او احرامونه یې وټړل . خو قريشو په ډېر کبر سره ددوی مخه ونیوه او ویې ویل چې ، قسم په الله که رانه په زور راداخل شي ... اجازه نه ورکوو چې سبا راپسې عربان بیا خبرې کوي !!! له اوږدو خبرو اترو او مذاکراتو وروسته ، د قريشو او رسول الله صلی الله علیه وسلم داسې تړون وشو چې ، سړ کال به رسول الله صلی الله علیه وسلم او صحابه کرام بیرته ستنیږي او مکې ته به نه داخلېږي ... په راتلونکي کال کې به مسلمانان مکې ته داخلېږي ، هلته به درې ورځې تیروي ... او یوازې د یوې سپرلۍ وسله به له ځان سره لري ، خو په داسې حال کې به داخلېږي چې قريش به ټول له مکې وتلي وي .... د حدیبیې په سوله کې راغلي وو چې د لسو کلونو لپاره به جگړې او جنګونه نه کوي .. او هغه څوک چې د محمد صلی الله علیه وسلم په تړون او ایتلاف کې داخلېږي ، مخه به یې نه نیول کېږي .. د هجرت په اووم کال رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپلو صحابه کرامو سره یوځای مکې مکرمې ته د عمرې د اداء کولو په موخه راغی .... د رسول الله صلی الله علیه وسلم په همدې راتګ سره ، د ميمونې رضی الله عنها په ژوند کې ستر بدلون راځي او د مؤمنانو مور جوړېږي .

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم او صحابه کرامو په مکه مکرمه کې د عمرې مراسم اداء کول ، او له کعبې شریفې څخه یې طوافونه کول ، میمونې رضی الله عنها رسول الله صلی الله علیه وسلم سره دواډه خبره له خپلې خور (ام الفضل رضی الله عنها) سره شریکه کړه . . . ام الفضل رضی الله عنها دا خبره خپل خاوند عباس بن عبدالمطلب ته ورسوله . . . هغه بیا خپل وراره رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی او دا وپرانديز یې ورته بیان کړ . رسول الله صلی الله علیه وسلم دې وپرانديز ته غاړه کېښوده او د مکه لپاره یې جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه ولیږه . . . میمونه رضی الله عنها لومړی (بره) نومېده ، بیا ورباندې رسول الله صلی الله علیه وسلم د مکه د فتحې په ویاړ میمونه نوم کېښود . . . د حدیبیې د سولې د تړون پر بنسټ ، کله چې درې ورځې تېرې شوې ، قریشو رسول الله صلی الله علیه وسلم او صحابه کرامو ته ځواب ولیږه ترڅو له مکه ژر تر ژره ووځي . . . داسې یې ورته ویل :

((ای محمده ! له مور لار شه !! نن دې وروستی شرط دی ! ...))

رسول الله صلی الله علیه وسلم وغوښتل چې مهلت ترې واخلي ، ورته یې وویل :

((څه به وشي چې لږ مې پرېږدئ . . . ستاسو مخامخ به واده وکړم . . . ډوډۍ به درته تیاره کړم ، تاسو به هم ورته راشئ !!))

د رسول الله صلی الله علیه وسلم له دې موخه داوه چې ددوی ترمنځ خبرې اترې تبادله شي ، ښایي ددې خبرو اترو د اوږدوالي لامله ورته الله جل جلاله د حق هدایت وکړي .

خو قریشو په ډېرې سختۍ ځواب ورکړ او ورته یې وویل :

((مور ستا ډوډۍ ته اړتیا نه لرو ، له مور لار شه !!))

رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپلو صحابه کرامو سره د تړون پر بنسټ له مکه مکرمې ووت ، . . له ځان سره یې خپله نوې مېرمن (میمونه بنت الحارث رضی الله عنها) هم یوړه . . . رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپلې مېرمنې سره د مکه او مدینې د لارې په منځ کې د (وادي سرف) په نوم ځای کې یوځای شو . . دا د مؤمنانو وروستی مور وه چې نبوي کورنۍ ته داخلېږي . .

میمونه رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم وروسته ډېر کلونه ژوندۍ وه . . . خو دهغې شپې یاد چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورسره د مکه او مدینې د اوږدې لارې په منځ کې یوځای شوی وو . . . دا یاد ورسره د تل لپاره پاتې وو . . هماغه وو چې بیا یې وصیت وکړ چې له وفات وروسته دې په همدې سیمه (وادي سرف) کې خاورو ته وسپارل شي . . د میمونې رضی الله عنها قبر په دې سیمه کې نن هم ټولو ته مالوم دی . .

د رسول الله صلی الله علیه وسلم وروستی مېرمن او د مؤمنانو مور میمونه بنت الحارث رضی الله عنها د هجرت په ۵۱ کال وفات شوه . . او ویل کیږي چې د مړینې پر مهال یې عمر د اتیا کلنۍ په درشل کې وو .

ماریة القبطیة رضی الله عنها

دا یوه مصري مېرمن وه ، له ليرې هیواده راغلې وه ... رسول الله صلی الله علیه وسلم د خپلو مېرمنو ځای ورکړی وو ، خو د (ام المؤمنین) دلقب ویاړ یې ترلاسه نه کړ ... خو د رسول الله صلی الله علیه وسلم د یو ځوی د مور ویاړ یې له ځان سره درلود .. دا مېرمن د ابراهیم مور وه ... او ډېره نېکه او صالحه نېکه وه ... دا مېرمن (ماریة القبطیة) نومېږي .

د هجرت د شپږم کال په وروستیو کې ، او هغه مهال چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له قریشو سره د حدیبیې د سولې تړون وکړ ... د هیوادونو پاچاهانو ته یې استازي ولیږل ، او هغوی یې اسلام ته راوبلل ... د دغو پاچاهانو له ډلې په مصر کې د قبطیانو مشر (مقوقس) هم وو ... دا هغه کس وو چې په اسکندریه کې یې خپل استوګنځای جوړ کړی وو . نوموړي ته رسول الله صلی الله علیه وسلم یو لیک لیرلی وو او داسې یې ورکړ لیکلي وو :

((بسم الله الرحمن الرحيم .. له محمد بن عبدالله څخه ، د قبطیانو مشر مقوقس ته ! د هدایت پر پلویانو دې سلام وي !! خبره داده چې ، زه دې اسلام ته راوولم .. مسلمان شه په امان کې به شي !! الله جل جلاله به درته دوه ځله اجر درکړ ، که انکار دې وکړ ، نو د قبطیانو ګناه هم ستا پر غاړه ده !))

مقوقس او دهغه قوم د رسول الله صلی الله علیه وسلم دعوت ونه مانه او نه یې اسلام ته غاړه کېښوده .. خو د رسول الله صلی الله علیه وسلم د استازي یې ډېر تود هر کلی وکړ .. ښه مېلمستیا یې ورکړه او بیا یې خپل لیکوال راوغوښت او د لیک ځواب یې ورته ولیکه :

((ما ستالیک ولوست ، او پوه شوم چې ته څه ته دعوت کوې .. زه پوهیدم چې یو پیغمبر پاتې دی ، خو ما ګومان کاوه چې په شام کې به مبعوث کیږي ... ما ستا د استازي ډېر عزت وکړ ... تاته مې دوه نجونې درولېږلې .. دوی په قبط کې ډېر لوی ځای لري ... جامې او د سپرېدا لپاره مې درته سپرلي هم درولېږله .. پر تادې هم سلامتیا وي ..))

مقوقس د رسول الله صلی الله علیه وسلم استازي (حاطب بن ابی بلتعنه رضی الله عنه) ته ګڼې ډالۍ ورکړې چې ، په ترڅ کې یې دوه قبطي نجونې هم وې .. یوه (ماریة) او بله یې خور (سیرین) یادېده .

(ماریة بنت شمعون) له قبطي پلار او مسیحي رومي مور څخه د مصر په هیواد کې زیږېدلې ده .. مخکې ددې چې ماریة له خپلې خور سره د مدینې منورې پر لور اوږده لاره ووهي ، دوی د ځوانۍ په عمر کې د مقوقس دربار ته تللي وې .... په دې اوږده لاره کې چې ماریة او دهغې خور سیرین ورکې له خپل هیواد او کورنۍ څخه مخ په لیرې کېدو وو ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم استازي (حاطب بن ابی بلتعنه) ورته د رسول الله صلی الله علیه په اړه کیسې کولې ، د اسلام د دین او نوي رسالت په اړه یې ورته مالومات ورکول .. دهغه په خبرو ددواړو نجونو زړونه ټکور او یو څه یې د غربت وحشت راکم شو .. او همدا لامل وو چې څنګه ورته رسول الله صلی الله علیه وسلم اسلام وړاندې کړ ، سمدلاسه مسلمانانې شوې ... محمد صلی الله علیه وسلم (سیرین) خپل شاعر (حسان بن ثابت رضی الله عنه) ته ډالۍ کړه ، هغه ورسره واده وکړ او له هغې یې بچیان وزیږېدل .. او ماریة یې دخپل ځان لپاره غوره کړه . او په (ملک الیمین)

ورسره یوځای شو .. رسول الله صلی الله علیه وسلم ماریې ته د نورو مېرمنو په خونو کې ځای ورنکړ ... بلکې نبوي جومات ته نږدې یې د (حارثة بن النعمان الانصاري) په کور کې ځای پرځای کړه ..

د رسول الله صلی الله علیه وسلم نورو کورونو ته دا خبر ورغی چې ، یوه ښکلې مصري نجلۍ او د کروړو ویښتانو خاونده ، د نیل له ځمکې راغلې او یو چار رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د ډالۍ په توګه رالیرلې ... دا چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به ورته ډېر راتللو او دې کار د هغه د نورو مېرمنو غیرت راوپاروه ، هغه اړ شو او دمدينې منورې ختیځ کې یې په عالیه کې ورته کور جوړ کړ .

واقدي د عبدالله بن عبدالرحمن بن ابی صعصعه څخه روایت کوي ، وایي : د رسول الله صلی الله علیه وسلم ماریة القبطیة ډېره خوښېده ، نوموړې ډېره ښکلې ، سپینه او کروړه ویښتان یې درلودل .. هغه او خور یې د ام سلیم بنت ملحان سره ځای پرځای کړې ... رسول الله صلی الله علیه وسلم ورغی او اسلام یې ورته وړاندې کړ ... په دعوت سره دواړه مسلمانانې شوې . هغه یې په عالیه سیمه کې یو کور ته انتقال کړه ... او دهغې خور (سیرین) یې حسان بن ثابت رضی الله عنه ته ډالۍ کړه ...

ماریه القبطیة له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره خوشاله ژوند درلود ، محمد صلی الله علیه وسلم هم ورته دومره مینه او مهرباني ورکړه چې دهیواد څخه غربت او لیروالی یې ترې هېر کړ .

رسول الله صلی الله علیه وسلم له اوسیدو په دویم کال ، په ماریة القبطیة د حمل نښانې ښکاره شوې ... نوموړې لږه شکمنه وه ځکه یې دوه کاله خپل حمل پټ ساتلی وو . بیا مخکې تر دې چې زیری رسول الله صلی الله علیه وسلم ته بیان کړي ، خپلې خور سیرین یې له دې حالت خبره کړه ... کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له دې خبر شو ، په دې کار سره یې د لور زینب ، او له هغې وړاندې د رقیې ، او ام کلثوم رضی الله عنهن مړینه یوڅه هېره او تسلیت یې ورته ورکړ .

ابن سعد د واقدي له لارې روایت راخیستی وایي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ماریة پټه وساتله ، دا کار دهغه په نورو مېرمنو سخت او غیرت یې راوپارېده ... رسول الله صلی الله علیه وسلم به په ماریه باندې ډېر پام کاوه ، شپې به یې ورسره ویښې تېرولې او خدمت به یې کاوه .. دهجرت داتم کال د ذوالحجې په میاشت کې یې د ابورافع مېرمن قابله (سلمی) راوغوښته ، او خپله د کور په یوه څنډه کې ودرېده ، دعاګانې او لمونځونه یې کول ... کله چې ورته د ابورافع مېرمنې زیری راوړ ، هغه یې ډېره ونازوله ... بیا ماریې ته لاړ او هغې ته یې مبارکي ورکړه ، چې په دې سره نوموړې له وینځتوب هم آزاده شوه .. کله یې چې خپل ځوی په غیر کې ونيوه ، ډېر ورته خوشاله شو او (ابراهیم) نوم یې پرې کېښود ، هغه خوښه ګڼله چې د ځوی نوم یې د پیغمبرانو د نیکه نوم وي ، ځکه یې پرې ابراهیم نوم کېښود ... رسول الله صلی الله علیه وسلم د مدينې پر فقيرانو صدقې وکړې او د ماشوم د ویښتانو د وزن په کچه یې سره زر خیرات کړل . د انصارو مېرمنو خپلو کې سیالي کوله چې کومه به یې د رضاعت ویاړ له ځان سره ولري ... هغوی غوښتل چې ماریه پیغمبر علیه السلام ته اوزګاره کړي ، ځکه هغوی پوهیدې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورسره ډېره مینه لري .. محمد صلی الله علیه وسلم د ځوی لپاره ښځه پیدا کړه چې شیدې ورته ورکړي .. او یوه اوزه یې ورته ورکړه که چیرته

د بنځې شیدې کمې شي د اوزې له شیدو دې ګټه واخلي... رسول الله صلی الله علیه وسلم د ځوی روزنه او ساتنه کوله ، دهغه لوییدو ته ډېر خوشال وو ، د ابراهیم د مور ماریې د غربت وحشت هم له خپل ځوی سره له یاده ووت ..

رسول الله صلی الله علیه وسلم به تل د خپل ځوی ابراهیم ملاقات ته ورتللو ، هلته به یې د ابراهیم او دهغه مور سره یوه شېبه تېروله ، لوبې به یې ورسره کولې ، سات به یې ورسره تېراوه او مینه او محبت به یې ورکاوه . خو د رسول الله صلی الله علیه وسلم خوشالي ، او د مور خوشالي چې خپل ماشوم ورته آزادي وربخښلې وه ادامه ونکړه ... د ابراهیم په زوکړې څه دپاسه یو کال تېر شو ، چې له سختې ناروغۍ سره مخامخ شو ... ماریه پرې ډېره زیاته ودرېده ، خپله خور سیرین یې پرې راخبره کړه ، دواړو به په ګډه د ابراهیم لپاره شپې په وینښه تېرولې ، شپه او ورځ یې پر ځانونو یوه کړې وه ... او دهغه خدمت ته یې ځان وقف کړی وو ..

د ابراهیم پلار محمد صلی الله علیه وسلم راغی ، ډېر زیات پرې خپه شو ، ځوی یې راواخیست په خپله غېږ کې یې کېښود ، په درېدلي زړه یې غېږې ته رانږدې کړ ... او په ډېرې غمگین غږ به یې ویل :

((ابراهیمه مور له تا دالله پرېکړې نه شو لیرې کولی !!!))

د محمد صلی الله علیه وسلم یوازینی ځوی له سختې ناروغۍ رنج وړی ، نوموړی د مرګ په وروستیو شېبو کې وو ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم له سترگو پرې مبارکې اوښکې راټوی شوې ... د هغه د زنګدن آوازونو یې زړه ډېر ودرولو ، رسول الله صلی الله علیه وسلم له ډېره غمه داسې وویل :

((سترګه اوښکه کوي ، او زړه خپه کیږي ، او هغه څه وایو چې ، زموږ رب پرې خوشالیږي ... ابراهیمه مور ستا په بېلتون ډېر خپه یو .))

او په بل روایت کې راځي ، رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

((ای ابراهیمه ، که دا حق کار نه وی ، او رښتوني وعده نه وی .. او دا چې زموږ وروستي پخوانیو پسې روان دي ... نو موږ به درباندي دومره خپه شوی وای چې ، تر دې به زیات وای ..... موږ ابراهیمه پر تا باندي ډېر خپه یو))

د محمد صلی الله علیه وسلم ځوی د هجرت په ۱۰ کال د ربیع الاول په لسمه نېټه وفات شو ... په کوچني کټ کې هدیرې ته یوړل شو ، او خپل پلار رسول الله صلی الله علیه وسلم پرې د جنازې لمونځ اداء کړ .. څلور ځله یې تکبیر ووايه ... بیا یې په مدینه منوره کې د بقیع هدیرې ته یوړ ، او په خپلو مبارک لاسونو یې په قبر کې کېښود ..

خلک د ابراهیم په مړینه ډېر خپه وو ، اسمان کې ورپځې خپرې شوې ، لمر هم خپله رڼا تته کړه او کسوف پرې راغی ... ځینو خلکو وویل :

((لمر د ابراهیم د مړینې په خپګان تته شو ...))

دا خبره رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورسیده ، د کسوف لمونځ یې اداء کړ .. او داسې خطبه یې وکړه :

((لمر او سپوږمى دالله دوه معجزې دي... هغه د چا د مرگ او ژوند په خاطر نه كمزورې كيږي... كه دا حالت مو كله وليده، الله جل جلاله ته دعاء گانې وكړئ، تكبير ووايست او صدقې وركړئ !!!))

كله چې د ماريه القبطيه خوى ابراهيم وفات شو، د محمد صلى الله عليه وسلم مهرباني هم پر ماريې باندي زياته شوه... تل به يې پوښتنه كوله، پام به يې پرې كاوه او ډېره مينه به يې وركوله..... خو د هجرت په يوولسم كال د رسول الله صلى الله عليه وسلم له وفات وروسته، او د هغه د خوى ابراهيم له مړينې يو كال وروسته... ماريه القبطيه د پنځه كلونو لپاره له خلكو جلا او گوښه واوسيده... نوموړې به يوازې د حسان بن ثابت رضی الله عنه له مېرمنې او د خپلې خور سيرين ملاقات ته ورتلله، او كله نا كله به د محمد صلى الله عليه وسلم او د خپل خوى ابراهيم د قبر زيارت ته راوتله.. كله چې نوموړې د هجرت په ۱۶ كال وفات شو، امير المؤمنين عمر بن الخطاب رضی الله عنه خلك د جنازې لمانځه ته راټول كړل... مسلمانانو پرې د جنازې لمونځ اداء كړ او په مدينه منوره كې د بقیع په هديره كې د مؤمنانو د نورو ميندو سره يوځای خاورو ته وسپارل شوه.

زينب بنت محمد صلى الله عليه وسلم

د غوره او كريم انسان محمد صلى الله عليه وسلم لور ده ... او د نړۍ د نبخو د سردارې خديجة بنت خويلد رضی الله عنها لور ده .. د نبوت په سپيڅلي کور کې ستره شوې ... د اسلامي رسالت او وحيې د رانازلیدو او د نورو سترو پېښو شاهده ده ... ددې سترو وياړونو او ځانگړنو سره سره ، دې ښځې ډېر سخت او توپاني ژوند کړی ... ژوند يې ستړی او شيندلی وو .... خپل زړه يې له غښتلي ايمان او قوي عقيدې ډک وو ، خو دداسې خاوند مېرمن وه چې ډېر عمر يې په گمراهۍ او د اسلام په دښمنۍ کې تېر کړی دی ... دا مېرمن (زينب بنت محمد صلى الله عليه وسلم) نوميری . نوموړې په (زينب الكبرى) نوم هم ياديری . ځکه تر ټولو مشره او ددې مبارک او سپيڅلي نسل لومړۍ مېوه وه ...

له خديجې بنت خويلد رضی الله عنها سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم د واده لومړۍ مېوه زينب رضی الله عنها وه .. او ځينې تاريخي سرچينې وايې چې ، نوموړې له بعثت دولس يا ديارلس کلونه وړاندې زيږېدلې ده .. کله چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا ماشومه پيدا شوه ، په ډېرې خوشالۍ يې هرکلی وکړ ... په داسې حال کې يې د لور د زيږېدنې خوشالي وکړه او په دې مناسبت يې مناسبت مالونه حلال کړل چې په ټولنه کې د لور زيږېدنه ستر پيغور گڼل کيده او د ژوندۍ څښولو دود ورکې ډير عام وو ... د جاهليت په دوره کې به چې د عربانو لوڼې وزيرېدلې ، هغوی به يې ژوندۍ څښولې ... د اسلام له راتگه وړاندې د لوڼو ژوندۍ څښول يو وحشيانه او ډېر ناوړه دود وو ... او ويل کيږي چې ، د لوڼو ژوندۍ څښول د پخواني عبادتونو څخه يو وروسته پاتې دود وو ، ددې دود له مخې به ښځينه خدايانو ته د قربانۍ په توگه وړاندې کېدې ... او داسې هم ويل کيږي چې هغوی به کمزورې او ناروغه نجونو پورې بد پال نيوه ، هغوی سره به يې واده کول د مايوسۍ نښه بلله ، نو ځکه به يې داسې نجونې ژوندۍ څښولې . او ځينو نورو به خپلې لوڼې د شرم او پيغور له امله ژوندۍ څښولې .. او ځينو به په دې لامل لوڼې ژوندۍ څښولې چې هغوی به پرې د وينتخوب له پيغوره او د مناسب او وړ خاوند دنه پيدا کيدو ډارېده .... که څه هم رسول الله صلى الله عليه وسلم دا مهال لا پيغمبر شوی نه وو ، او نه پرې وحيه رانازل شوې وه ، خو ددې ټولو دودونو خلاف کار يې وکړ ... هغه په سلوکو او پلار توب کې د مينې ، مهربانۍ او رحمت بې سارې بېلگه گڼل کيږي ... د بعثت هدف يې همدا وو چې غوره اخلاق او نرمي په ټولنه کې خپره کړي . . . . . د محمد صلى الله عليه وسلم لور زينب رضی الله عنها په غوره کور کې ستره شوې ده ، او د پلار او مور د ساتنې او پاملرنې تر چتر لاندې يې ژوند کړی ... دا چې د زينب رضی الله عنها پلار محمد صلى الله عليه وسلم له بعثت وړاندې په امانت او رښتونولۍ مشهور وو ، او مور خديجه رضی الله عنها يې هم په غوره نسب او اصليت باندې مشهوره وه ، همدا لامل وو چې کله يې لور زينب ځوانه شوه ، د قریشو د ډيرو ځوانانو پام يې ځان ته راواړولو ... د زينب رضی الله عنها د ترور ځوی ابوالعاص بن الربيع يو له هغو کسانو څخه وو چې د زينب رضی الله عنها غوښتنه يې وکړه . نوموړی په قریشو کې يو تکړه ځوان ، زړور او باثباته انسان وو او د خديجې رضی الله عنها ددې ځانگړنو له مخې خوښ شو ... کله چې ابوالعاص د رسول الله صلى الله عليه وسلم د لور مر کې ته راغی ، ويې ويل :

((غوره زوم وړ او جوړ سپړی وي))

خو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وخت وړکړ ترڅو په دې اړه له خپلې لور سره مشوره وکړي . هغه غوښتل چې لومړی د خپلې لور موافقه واخلي . بیا رسول الله صلى الله عليه وسلم خپلې لور ته وویل :

((زینب لورې ! ستا د ترور ځوی عاص بن الربیع ته یاده کړې یې ..))

رسول الله صلى الله عليه وسلم یو شپبه تم شو ، ترڅو د لور ځواب واوري . خو هغه غلې پاتې شوه .. په چوپتیا کې یې د موافقې نښانې ترسترگو شوې ... سمدلاسه له هغې راووت او ابوالعاص ته راغی ..... روغېر یې ورسره وکړ او مبارکي یې ورته وویل .

له زینب رضی الله عنها سره د ابوالعاص بن الربیع په مکه مکرمه کې خوشالي خپره کړه ، په دې خوشالی کې یې ډېر مالونه حلال کړل ... خو دا واده د زینب رضی الله عنها د یون تگلاره بدلوي ..... د زینب رضی الله عنها خاوند چې یو ستر سوداگر وو ، خوشاله او آرام ژوند یې ورسره درلود .... یوازې د ژوند هغه شپې به یې یو څه تراخي وې چې کله به یې خاوند په لیرې سوداگریز سفر وتلو ، او د یوې مودې لپاره به ترې جلا کېده ..... له زینب رضی الله عنها د ابوالعاص څخه د (علي بن العاص) په نوم ځوی ، او د (امامة بنت ابي العاص) په نوم لور پیدا شوه . د زینب رضی الله عنها دا دوه ماشومان د رسول الله صلى الله عليه وسلم لومړي لمسیان وو .. کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم مبعوث شو ، او وحیه ورباندې رانازل شوه ... زینب رضی الله عنها دخپل پلار په رسالت ایمان راوړ ... کله چې د زینب رضی الله عنها خاوند له سوداگریزو سفرونو څخه راستون شو ، مېرمنې ورته د خپل پلار او بعثت کیسې بیان کړې ، ورته یې وویل :

((پام چې د قوم خبرې دې حق ته د پلوی مخه ونه نیسي !! زه مسلماننه شوې يم !!))

ابوالعاص ورته وویل :

((تا چې کله د پلار د دین پیروي کوله ، فکر دې کړی که زه د خپلو پلرونو په دین باندې پاتې شم .. ؟))

زینب رضی الله عنها سر و خوراوه او ځواب یې وړکړ :

((هیڅکله نه د ترور ځویه ! زما دا هیله ده چې ته به هم مسلمان شي ، لکه ستا د قوم څخه چې ، ستا د تره ځوی ، عثمان ، او د ترور ځوی زبیر مسلمانان شوي دي))

ابوالعاص په دې خبرو مېرمنې ته شا کړه ، او (دارالندوه) ته راووت . بیا د شپې په تیاره کې کور ته راستون شو ، خپلې مېرمنې زینب رضی الله عنها ته یې وویل :

((نن دې پلار سره په کعبه کې مخامخ شوم ، اسلام ته یې رادعوت کړم ...)) له دې هاخوا یې نور څه ونه ویل .

زینب رضی الله عنها د خپل خاوند له دې دریغ څخه ډیره په تکلیف وه ، دهغه کفر یې نه شو زغملی ، هماغه وو چې یوه ورځ ورته خپل خاوند ابوالعاص وویل :

((ای زینب ! قسم په الله ستا پلار ماسره تورن نه دی ، زه دا خوبه گنم چې تاسره په یوه دره کې ملگری یم ... خودانه شم زغملی چې خلک ووایي : ستا خاوند قوم پرېښود ... او دښځې د خوشالی لپاره یې د خپلو پلرونو دین پرېښود))

د زینب رضی الله عنها خاوند او در رسول الله صلی الله علیه وسلم زوم د جاهلیت تعصب پسې روان شو .. او د حق او توحید په رسالت یې ایمان رانه وړ ... دا په داسې حال کې وه چې زینب رضی الله عنها دداسې خاوند تېرې وه چې په ایمان او عقیده کې ورسره شریکه وي او په گډه په رڼا کې ژوند وکړي .

د زینب رضی الله عنها ایمان لا غښتلی شو چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم خلک نوي دین او توحید ته رابلل ، او د مکې خلک او خاوند یې د گمراهۍ په تیارو او د بتانو په عبادت کې شپې ورځې تېرولې . .. دا چې ابوالعاص د خپلې ترور لور او مېرمنې سره مینه لرله ، دهغې ددین احترام به یې کاوه ... دواړو تر یو چتر لاندې ژوند کاوه ، په داسې حال کې چې دوی د هدایت او گمراهۍ په واټن کې سره لیرې پراته وو ...

زینب رضی الله عنها د ټولو هغو سترو پېښو شاهده وه چې اسلامي دعوت پرې په پیل کې تېر شو ، پلار ته یې د قریشو لخوا ډېر تکلیفونه ورسیدل ، بنو هاشم قبیله کلونه کلونه محاصره شوه او مور خدیجه رضی الله عنها یې وفات شوه چې بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم او صحابه کرامو پرله پسې هجرت وکړ او زینب رضی الله عنها د بیلتون شپې ورځې په مکه کې تیرولې .... نوموړې ټول هغه کشمکشونه لیدل چې د پلار رسول الله صلی الله علیه وسلم او د خاوند ابوالعاص ترمنځ یې روان وو ..... چې بیا د هجرت په دویم کال کې د بدر غزا پېښه شوه .. دا د عربو په جزیره کې هغه ستره جگړه وه چې د مسلمانانو او د قریشو د مشر کینو ترمنځ پېښه شوه ... کشمکش هغه مهال خپل اوج ته رسېږي چې د بدر په لومړۍ ستره جگړه کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم زوم د زینب رضی الله عنها خاوند ابوالعاص ور کې د مسلمانانو په لاس بندي کېږي ...

د زینب رضی الله عنها خاوند ابوالعاص د ډېر مال خاوند وو ، دهغه کورنۍ وغوښتل چې مال یې فدیة کې ورکړي او له بنده یې راخوشې کړي ... خو زینب رضی الله عنها وغوښتل چې د خپلې هغې غاړه کې په مقابل کې یې راخوشې کړي او په فدیة کې یې ورکړي چې مور یې ورته د ابوالعاص سره د واده پر مهال ډالۍ کړې وه ... کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دا غاړه کې ولیده ، ډېر ورته خپه شو او خپلو صحابه کرامو ته یې وویل :

((که غواړئ چې بندي یې ورخوشې کړئ ، او مال یې بیرته ورکړئ ... دا کار وکړئ !!)) ..

رسول الله صلی الله علیه وسلم ابوالعاص بن الربیع په دې شرط خوشې کړ چې مکې ته له رسیدو سره سم به یې لور زینب رضی الله عنها خوشې کوي ترڅو مدینې منورې ته هجرت وکړي . کله چې ابوالعاص مکې مکرمې ته راورسیده په خپله ژمنه یې وفاء وکړه او زینب رضی الله عنها یې خوشې کړه ..... دا چې د قریشو مشر کینو د بدر په غزا کې سخته ماتې خوړلې وه او له مسلمانانو سره یې نفرت خو برابر شوی وو ... کله چې دوی د زینب رضی الله عنها څخه خبر شو چې مدینې منورې ته ځي ، دهغې مخه یې ونيوه .... په ځانگړې توگه کله چې هند بنت عتبه له دې حالت خبره شوه ، ډېره راوپارېده .. قریش یې غچ اخیستلو ته هڅول او په هغوی کې یې د کینې لمبې لا راتازه کولې ... کله چې د زینب رضی

الله عنها د سفر وخت راورسيده... له خپل خاوند سره يې خداى په امانې وکړه.. د قريشو حنينې مشرکين راووتل ، او زينب رضی الله عنها يې د مکې مکرمې په څنډو کې په (ذی طوی) سيمه کې ونيوه.... د زينب رضی الله عنها د لېور (کنانه بن الربيع) په ملگرتيا (هبار بن الاسود الاسدى) يې مخه ونيوه ، او هغه يې په غشو او نيزو باندې وډاروله .. د نوموړي درې ورونه چې ټول د بدر په ورځ له منځه تللي وو ، دهغو غوسې راپارولې وو... دې کار زينب رضی الله عنها ډېره سترې او سخته خپه کړه.. خو د خاوند ورور (کنانه بن الربيع) زينب د قريشو له زيانه ليرې وساتله او ويې ويل :

((هر کس چې راته رانږدې شو ، په غشي به يې وولم !!))

په دې خبره ټول وروسته شول.... ابوسفیان ليرې ودرېده او (کنانه بن الربيع) سره يې د خپلې هوښيارتيا او چالاکۍ له مخې خبرې کولې...

((ښه کار دې ونه کړ ابن الربيعه... ښځه دې د ټول قوم په وړاندې راوويستله... او ته خو زموږ له مصيبت او غمه ښه خبر يې... خبر يې چې محمد موږ سره څه څه وکړل ، خلک داسې گومان کوي چې موږ ډېر ذليل يو... قسم په الله ، موږ اړ نه يو چې دا موږ له خپل پلار څخه منعه کړو... خو ښځه بيرته مکې ته ستنه کړه ، ترڅو حالات آرام شي ، او خلک خبر شي چې موږ د محمد لور راوگرځوله... بيا يې پټه راوباسه ، او پلار ته يې ورسوه !!))

خو کنانه بن الربيع دا ونه منله چې ، زينب رضی الله عنها بيرته ستنه کړي ، او بيا يې پټه له مکې مدينې ته وباسي... کله يې چې زينب رضی الله عنها وليده چې وينې ترې بهيږي... دې حالت مجبور کړ چې مکې ته يې بيرته ستنه کړي... څه موده يې له خپل خاوند ابوالعاص سره تيره کړه ، پام يې پرې کاوه او څه موده يې خدمت وکړ .

کله چې زينب رضی الله عنها له ټپونو روغه شوه ، په مدينه منوره کې له خپل پلار رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يوځای شوه... کله چې خبر شو چې دوه کسانو يې د لور زينب رضی الله عنها مخه نيولې ، هغه يې ډارولې او ډېر زيان يې ورته رسولی... په دې حالت ډېر زيات خپه شو... هماغه وو چې دهغوی دواړو وينه تويول يې روا کړل...

کلونه تېر شول ، د مسلمانانو او د قريشو د مشرکينو تر منځ جگړو او نښتو ادامه وکړه.. خو ابوالعاص په يوه جگړه کې هم ونډه وانه خيستې... د هجرت په شپږم کال چې کله دهغه يو سوداگريز کاروان له شام څخه مکې ته روان وو ، د زيد بن حارثه رضی الله عنه په مشرۍ د مسلمانانو يوه سل کسيزه ډله د کاروان مخې ته ورووتله... مسلمانانو کاروان ونيوه ، خو ابوالعاص په تېښته بريالی شو ، او په مدينه منوره کې يې په پټه توگه زينب رضی الله عنها ته پناه يوړه... کله چې زينب رضی الله عنها د خپل خاوند غږ واوریده ډېره حيرانه شوه او گومان يې وکړ چې ښايې خاوند يې مسلمان شوی وي.. خو ابوالعاص ورته د خپل سوداگريز کاروان کيسه بيان کړه چې له شام څخه مکې ته روان وو او د مسلمانانو لخوا پرې حمله وشوه ، او له زينب رضی الله عنها يې د پناه ورکولو غوښتنه وکړه .

زينب رضی الله عنها ابوالعاص کور ته ننه ايست.. بيا دروازې ته راغله او په لوړ اواز يې غږ وکړ :

((ای خلکو ! ما ابوالعاص ابن الربيع ته پناه ورکړې !))

رسول الله صلى الله عليه وسلم په جومات کې د سهار لمونځ کاوه ، د زينب رضی الله عنها دا غږ يې واورېده .... خپلو صحابه کرامو ته يې بيا وفرمايل :

((قسم په هغه ذات چې زما نفس دهغه په لاس کې دی ، زه له دې هيڅ شي نه وم خبر ، تاسو چې څه واورېدل ما هم اوس واورېدل !!))

له لږ تم کېدو وروسته يې د ميراني او زړورتيا د دود د ټينگ ساتلو په خاطر وويل :

((تر ټولو کمزوری مسلمان هم پناه ورکولی شي ... هغې چې چاته پناه ورکړې ، مور هم ورکړې !!))

بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم خپلې لور ته ورغی . چې گوري د زينب د ترور ځوی هم ورسره ناست وو ... کله يې چې خپل پلار وليده ، په ډېرې زاری سره يې وويل :

((ای دالله رسوله !! که ابوالعاص نږدې شي ، خو دتره ځوی دی ... او که ليرې شي .. نو د ځوی پلار دی ... او ما ورته پناه ورکړې .))

مهربانه پلار د خپلې لور غوښتنه ومنله او په ډېرې نرمۍ يې ترې غوښتنه وکړه چې احترام يې وکړي او ځای ورته ورکړي .... خو هغه يې په يو مشرک خاوند باندې حرامه کړه او ورته يې وويل :

((ای لورې !! ښه احترام يې وکړه ... خو ځان ته يې مه پرېږده ! ځکه ته ورته حلاله نه يې !!))

رسول الله صلى الله عليه وسلم ابوالعاص ته د تجارت مالونه بېرته ورکړل ... او هغه يې خوشې کړ ... ابوالعاص خپل کاروان مکې مکرمې ته روان کړ .. کله چې ورسیده او قريشو ته يې د کاروان مالونه وسپارل .... ودرېده او په لوړ غږ يې وويل :

((ای قريشو ! ايا دا چا رسره مال پاتې دی چې له ما يې نه وي اخيستی ؟ !!))

ويي ويل چې (نه)

بيا يې ورته وکتل او ويي ويل :

((اشهد ان لا اله الا الله ، وان محمدا عبده ورسوله))

سمدلاسه د دارالهجرت مدينې منورې پر لور روان شو ... او د امانتونو په سپارلو کې يې بې سارې بېلگه او نمونه پرېښوده .. په اسلام کې له داخليدو سره سم يې د اسلام دا ستره ځانگړنه قريشو ته ثابته کړه .... کله چې ابوالعاص رضی الله عنه مسلمان شو ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته خپله لور زينب رضی الله عنها بېرته په نوې نکاح تړلو سره ورکړه او ددوی د اوږدې مودې بېلتون يې بيا رايوځای کړ .. که څه هم دوی ډېره موده يو تړبل ليرې وو ، خو د مينې او محبت مزى يې لانږدې وو ، او داسلام په راوړلو او ددوی په بيا يوځای کېدو ددوی د مينې او ايماني ژوند ادامه پيدا کړه ... له

يو كال يا شه د پاسه يو كال له تېرېدو وروسته ، د هجرت په اتم كال زينب بنت محمد صلى الله عليه وسلم له دنيا په داسې حال كې سترگې پټې كړې چې د نبتې په اوږدو كې يې جنين سقط و كړ .. دامهال نوموړې له مكې مكرمې دباندې وه... د زينب رضی الله عنها خاوند ابوالعاص بن الربيع ورباندې دومره وژړل چې چاپيره خلك يې هم له ځان سره وژړول ... بيا پرې رسول الله صلى الله عليه وسلم په خپل جومات كې د جنازې لمونځ اداء كړ ، او د مدينې منورې په سپېڅلې خاوره كې يې خاورو ته وسپارله .... د حق كلمې ، خير ، هدايت ، او د توحيد په لاره كې يې د مبارزې ، غښتلي ايمان ، صبر او مجاهدې تلپاتې نوم پرېښود ...

رقية او ام كلثوم رضی الله عنهما

دواړه د رسول الله صلی الله علیه وسلم لورنې وې ، د غوره نسب او ښو اخلاقو خاوندانې وې ... دواړه یوځای اوسېدلې او یوځای سترې شوې ... ددواړو د ژوند چارې او تگلارې پېرې سره ورته او حیرانوونکې اړیکې یې درلودې . دا دواړه (رقیة او ام کلثوم رضی الله عنهما) نومېدې .. دا دواړه هغه ستر جوهر ونه وو چې د عثمان بن عفان رضی الله عنه کور ته په پرله پسې توگه ورغلې ... دهغه کور یې له رڼا ډک کړی وو .. همدا لامل وو چې عثمان رضی الله عنه په (ذو النورین) یانې ددوه رڼاگانو خاوند باندې مشهور شو ...

رقیة د رسول الله صلی الله علیه وسلم له خدیجې بنت خویلد رضی الله عنها څخه دویمه لور وه ... کله چې رقیة رضی الله عنها د مور له شیدو جلا شوه ، خدیجې رضی الله عنها خپله درېمه لور (ام کلثوم) وزیږوله .. دا دواړه سکه خویندې لکه غبرگونې غوندې وې ... دواړو یوځای د ماشومتوب دوره تېره کړه ، یوځای به یې لوبې او ساتیرۍ کولې ... رسول الله صلی الله علیه وسلم له دواړو لوڼو سره بې کچې مینه کوله ، پر دوی به یې پام کاوه او ښه روزنه به یې ورکوله ... د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا پاملرنه ثابتوي چې له ښځینه طبقې سره غوره چلند او نېکه رویه د اسلامي لارښوونو او اساساتو څخه ده ... هغه ټولنه چې له زامنو سره یې مینه زیاته وه ، خپلوانو او ځینو خلکو گومان کاوه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به ددرېمې لور په زېږېدنه خپه او خواشیني شي ... خو د غښتلي ایمان او قناعت خاوندان پلار او مور محمد صلی الله علیه وسلم او دهغه مېرمن خدیجې رضی الله عنها دا درک کړې وه چې ، دا هرڅه دالله جل جلاله له لورې څخه دي ، او دوی هیڅکله دالله د نعمت انکار نه کوي . کله چې ورته الله جل جلاله درېیمه لور ورکړه ، شکر یې اداء کړ او خوشالي یې پرې وکړه . همدا راز ددرېمې لور په راتگ سره یې دویمې لور رقیې رضی الله عنها ته هم په پام او توجه کې کوم کمی رانغی ...

کله چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم لور زینب رضی الله عنها له ابوالعاص بن الربیع سره واده شوه ، لږه موده وروسته ، د عبدالطلب کورنۍ د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه غوښتنه وکړه چې ، دوه لوڼې ، رقیة او ام کلثوم ورته نکاح کړي او خپلوي ورسره وکړي ... د رسول الله صلی الله علیه وسلم تره عبدالعزی چې په (ابولهب) یې شهرت پیدا کړ ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم دواړه لوڼې (رقیة او ام کلثوم) یې دوه زامنو (عتبه او عتیبه) ته وغوښتې ..... ددوی تره ابوطالب رسول الله صلی الله علیه وسلم ته داسې وویل :

((وراړه ، تا خپله لور زینب ابوالعاص بن الربیع ته ورکړه .. او هغه یو ښه زوم دی .. لکه څنگه چې دې د خدیجې له خورین سره خپلوي کړې ، ستا د تره زامن هم له تا همداسې غوښتنه کوي ... هغوی هم په شرافت او نسب کې تر چا کم نه دي ..))

محمد صلی الله علیه وسلم حق ته په نسب اعتراف وکړ او ځواب یې ورکړ :

((رښتیا وايي کاکا))

مخکې ددې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم خپلې لوڼې د تره زامنو ته ورکړي ، لاړ او خپلو لوڼو سره یې مشوره وکړه ترڅو له هغوی موافقه واخلي ... دواړه خویندې چې خبرې شوې زړه یې ونه منله ، او ژر روانې شوې .. او خدیجه رضی الله عنها هم چې له دې مرګې خبره شوه ، خوبه یې نه شوه ... ځکه د عبدالعزی د مېرمن ام جمیل سابقه یې رایاده کړه .... نوموړې په سخته رویه ، تېره ژبه ، او سخت زړه باندې مشهوره وه . خدیجې رضی الله عنها نه غوښتل چې داسې یوه سخته مېرمن یې خوانې شي ... خو له بل پلوه په دې هم ویریده که چېرته له دې نکاح انکار وکړي او خپلې لوڼې د ابولهب زامنو ته ورکړي ، نو په دې به تورنه شي چې گویا د محمد صلی الله علیه وسلم او دهغه د خپلوانو ترمنځ د اړیکو شلولو هڅه کوي ... نو خوبه یې وگڼله چې انکار ونکړي ... او ټول اختیار یې خپلو لوڼو ته ورکړ ترڅو هغوی ځواب ورکړي ... ام کلثوم خپلې مشرې خور رقیې ته وویل :

((ته پوهیږې چې زموږ پلار زموږ له مشورې پرته نه پرېکړه کوي ... ستاڅه اراده ده ؟))

رقیې خپله خور وهڅوله او ورته یې وویل :

((زه د پلار نافرمانی نه کوم ، د خپلوانو او د خپل قوم وړاندې یې سخت دریځ کې نه گېروم))

په دې ځای کې د ام کلثوم او رقیې دریځ یوشان وو ... واده په داسې فضاء کې ترسره شو چې خپګان او ورخطایې هم ورکې یوڅه اغېرل شوې وه .... (رقیة) یې (عتبه بن عبدالعزی) ته ورکړه ، او (ام کلثوم یې) دهغه ورور (عتیبة) ته ورکړه .... رسول الله صلی الله علیه وسلم دا واده برکتی کړ ، دواړو لوڼو یې د ژوند شپې ورځې د ام جمیل کور ته انتقال کړې ، او خپله رسول الله صلی الله علیه وسلم د عبادت لپاره د حراء غار ته تللو راتللو ... د ورځو په تېریدو سره د عبادت او فکر لپاره د حراء غار ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم تګ راتګ زیات شو ... په همدې غار کې مبعوث شو او وحیه پرې رانازل شوه ... کله چې دا دعوت مخ په پراخېدو شو ، قریشو د محمد صلی الله علیه وسلم په خلاف دسیسې جوړې کړې ، ترڅو یې هدایت او اسلام ته له رابللو مخه ونیسي او له دې کاره یې منعه کړي ... خبره آن تر دې کچې ورسیده چې هغه یې د خپلو لوڼو په کور کې تر تعقیب لاندې نیولی وو .... دامهال د قریشو ځینو مشرانو وویل :

((تاسو محمد له لوی غمه ساتلی ، لوڼې یې ورته بیرته ورکړئ او په هغوی باندې یې مصروف کړئ))

سمدلاسه د رسول الله صلی الله علیه وسلم درې واړو زومانو ته لاړل ، او هر یو ته یې وویل :

((مېرمن دې خوشې کړه .. او په قریشو کې دې چې هره بنځه خوښیږي موږ به یې درته واده کړو))

خو ابوالعاص د قریشو له دې وړاندیز انکار وکړ چې خپله مېرمن او د ترور لور زینب رضی الله عنها خوشې کړي ... خود ابولهب دواړه زامنو (عتبه او عتیبه) د قریشو او د خپلې مور ام جمیل دوزخی وړاندیز ته غاړه کېښوده . مور یې ورته وویل :

((که د محمد لوڼې مو طلاقې نه کړې ، زما سر ستاسو له سره حرام دی))

ام جميل يوازې په دې بسنه ونه کړه چې د محمد صلی الله علیه وسلم لوڼې یې ورطلاقې کړې ، بلکې هغې او خاوند ابولهب یې یوځای محمد صلی الله علیه وسلم سره دښمنۍ ته مټې راوغاړلې . دوی دواړو رسول الله صلی الله علیه وسلم سره سخته دښمني پیل کړه ... له همدې امله الله جل جلاله ددوی په ګواښلو کې د (المسد) سورت رانازل کړ ، الله تعالی فرمایي :

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصِلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾

وَأَمْرَاتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴿٥﴾

د قريشو د مشر کينو پلان له ماتې سره مخامخ شو ، د محمد صلی الله علیه وسلم لوڼو محمد له دعوته مصروف نه کړ ... وخت لا تېر نه وو چې عثمان بن عفان رضی الله عنه د رقيه رضی الله عنها مرګې ته راغی ... رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې مرګه باندې ډېر خوشال شو ... ځکه عثمان بن عفان رضی الله عنه د قريشو په ځوانانو کې د غوره نسب خاوند وو ... او د نسب د غوره والي سره سره ، نوموړی ښکلی ، شتمن او د غوره اخلاقو خاوند هم وو ... رسول الله صلی الله علیه وسلم دا واده برکتې کړ ... ويل کيږي چې هغه له عثمان او رقيه رضی الله عنهما څخه ښکلې جوړه نه ده ليدلې ... او ويل کيږي چې په واده کې يې دا شعرونه ويل شوي :

احسن شخصين رأى انسان رقيه وبعلها عثمان

يانې دوه ښکلي انسانان ... رقيه او دهغې خاوند عثمان ...

کله چې داسلامي دعوت د پيل په کلونو کې پر مسلمانانو د قريشو ظلمونه زيات شول ، رسول الله صلی الله علیه وسلم د بعثت په پنځم کال خپلو صحابه کرامو ته حبشې ته دهجرت کولو امر وکړ ، ورته يې وويل :

((که د حبشې ځمکې ته هجرت وکړئ ، نو هلته يو پاچا دی په چې په څنگ کې يې پر هيچا ظلم نه کيږي ... هغه د رښتونولۍ ځمکه ده .. تاسو لاړ شئ او الله جل جلاله به مو هلته له دې ستونزو خلاص کړي))

عثمان بن عفان رضی الله عنه له خپلې مېرمنې رقيه رضی الله عنها سره يوځای له واده لږه موده وروسته د حبشې پر لور روان شو .. رقيه رضی الله عنها دخپلې کورنۍ ، دوستانو او د کور کلي يادونه له ځان سره حبشې ته يوړل ... د حبشې پاچا د مهاجرينو ډېر احترام وکړ ، او هغوی ته يې دالله جل جلاله د عبادت لپاره غوره او له وېرې خالي فضا برابره کړه . وخت لا تېر نه وو چې د مسلمانانو مهاجرينو نورې ډلې هم حبشې ته ورسېدې ، ددوی شمېره له ماشومانو پرته تر دري اتيا کسانو ورسیده .. کله چې رقيه رضی الله عنها د مهاجرينو په منځ کې خپل د تره ځوی جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه او دهغه مېرمن (اسماء بنت عميس رضی الله عنها) وليده ، ډېره ورته خوشاله شوه ... په دې کې شک نشته چې د بيلتون او هجرت سختې تجربې د رقيه رضی الله عنها عزم لا ټينګ او له سختيو سره يې بلده کړه . همدا راز دې سختيو نوموړې ته د صبر درسونه ورکړل او ايمان يې لا غښتلی کړ ... په داسې حال کې چې رقيه رضی الله عنها له عثمان بن

عفان رضی الله عنه سره په حبشه کې د مهاجرت شپې ورځې تېرولې ، دهغې خور (ام کلثوم رضی الله عنها) په مکه مکرمه کې د بنو هاشم په دره کې د قریشو په کلابندی او اقتصادي بندیزونو کې گډه وه .. په دې کلابندی کې قریشو پر رسول الله صلی الله علیه وسلم ، دهغه پر پلویانو او بنو هاشم په کورنۍ باندې سخت اقتصادي او ټولنیز بندیزونه لگولي وو . کله چې قریش داسلامي دعوت په مخنیوي کې پاتې راغلل ، پرېکړه یې وکړه چې له بنو هاشم او بنو عبدالمطلب سره پرېکون اعلان کړي ... پرېکړه یې وکړه چې نه به ورسره واده کوي او نه به ترې واده کوي .. نه به پرې څه پلوري او نه به ترې څه پیروي ... کله چې ټولو پر دې باندې هوکړه وکړه ، یوه صحیفه یې ولیکله او دکعبې په منځ کې یې په دې خاطر راوځړوله ترڅو ټول خلک ملزم شي او د تړون ملاتړ او عمل پرې وکړي .. ابوطالب چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم ملاتړ به یې کاوه او له هغه به یې دفاع کوله ، بنو هاشم او بنو عبدالمطلب له هغه سره یوځای شول ... ټول یوځای د بنو هاشم په دره کې راټول شول ... ددوی له ډلې د رسول الله صلی الله علیه وسلم تره ابولهب بن عبدالمطلب قریشو سره یوځای شو او له هغوی یې ملاتړ اعلان کړ .. (ام کلثوم) له خپل پلار ، مور او د بنو هاشم له کورنۍ سره پاتې شوه او د قریشو له پریکون او اقتصادي بندیزونو تکلیفونه یې له هغوی سره یوځای د بنو هاشم په دره کې تېر کړل .... دواړه خویندې له سختو دردونو او ستونزو سره مخامخ شوې ... رقیه رضی الله عنها ه هیواده بهر د مهاجرت خپېرې ووهله ، او ام کلثوم رضی الله عنها له خپل پلار ، مور او قوم سره یوځای په مکه کې دننه د بنو هاشم په دره کې د قریشو د ظلمونو ښکار شوه ... الله جل جلاله د قریشو مشر کین مات کړ او اقتصادي بندیزونه پورته شول ... مسلمانان او رسول الله صلی الله علیه وسلم له غښتلي ایمان او ټینگو ارادو سره له کلابندی راخلاص شول ... خو د کلابندی او اقتصادي بندیزونو اغیزې بیا هم پر خدیجې رضی الله عنها باندې پاتې وې .... له راوتلو سره سم نوموړې سخته ناروغه شوه او له دنیا یې سترگې پټې کړې ...

رقیه رضی الله عنها له خپل خاوند عثمان بن عفان رضی الله عنه سره په داسې حال کې بیرته له حبشې مکې مکرمې ته راستنیري چې مور یې له دې دنیا کوچېدلې وه او په وروستي لیدو یې سترگې یخې نه شوې ... په مکه مکرمه کې دوی دواړو دومره وخت تېر نه کړ ... دوی دا ځل مدینې منورې ته د هجرت لپاره تیاری ونيوه ... خو مکې مکرمې ته د رقیې رضی الله عنها هجرت د دردونو د یون پای نه وه .... وخت لا تېر نه وو چې د عبدالله په نوم ځوی یې د چرگ د ټونگې لامله وفات شو ... رقیه رضی الله عنها د خپل ځوی په مړینه ډېره زیاته خپه شوه ، له همدې امله په سخته تبه اخته شوه ... خو د بدر په ستره پېښه کې چې مسلمانانو او مشر کینو ترمنځ ور کې لویه جگړه رامنځته شوه ، په دې پېښه کې عثمان بن عفان رضی الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اجازه په کور کې پاتې شو او د خپلې مېرمنې رقیه رضی الله عنها خدمت یې کاوه ، هغه پوه نه وو چې له همدې ناروغۍ لامله یې مېرمن رقیه رضی الله عنها له دنیا کوچیري . کله چې د بدر غزا د مسلمانانو په بریا پای ته رسیږي ، رسول الله صلی الله علیه وسلم دلور د مړینې غم گوري ... نوموړې د هجرت د دویم کال د روژې په میاشت کې د شل کلنۍ په عمر په داسې حال کې وفات شوه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې ډېر زیات خپه کړ ....

عثمان بن عفان رضی الله عنه چې لا ځوانی په عمر کې وو ، او خپله ګرانه مېرمن رقیه بنت رسول الله صلی الله علیه وسلم یې له لاسه ورکړه ... له سخت تکلیف ، مصیبت او بېلتون له دردونو سره مخامخ شو... رسول الله صلی الله علیه وسلم د عثمان دردونه درک کړل ... پوښتنه یې ترې وکړه :

((عثمانه ته راته خپه نه ښکاري ...))

عثمان رضی الله عنه ورته په ځواب کې وویل :

((زه چې له کوم مصیبت سره مخامخ شوم ایا بل چا به دومره مصیبت لیدلی وي ؟ !! .. در رسول الله صلی الله لور وفات شوه ، زما ملایې ماته کړه ، او زما او ستا ترمنځ د خپلوی تار وشلېده...))

رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې حالت ډېر خپه شوه ... پریکړه یې وکړه چې خپله لور (ام کلثوم رضی الله عنها) ورته واده وکړي ... عثمان بن عفان رضی الله عنه په دې پریکړه ډېر زیات خوشال شو ... د هجرت په درېیم د ربیع په میاشت کې عثمان بن عفان رضی الله عنه له ام کلثوم رضی الله عنها سره واده وکړ ، څومره مهر چې د رقیه رضی الله عنها وو ، هماغومره مهر یې ام کلثوم رضی الله عنها ته هم وټاکه ...

ام کلثوم رضی الله عنها هغه کور ته داخله شوه چې له دې وړاندې یې ورته رقیه خور داخله شوې وه ... دا کور یې له مینې او محبت ډک کړ ، او خپل خاوند ته یې د (ذو النورین) لقب ورپه برخه کړ ... عثمان بن عفان رضی الله عنه چې کله د رسول الله صلی الله علیه وسلم له دوه لوڼو سره واده وکړ ، په دې لقب باندې یې شهرت پیدا کړ ..

ام کلثوم رضی الله عنها له خپل خاوند عثمان بن عفان رضی الله عنه سره شپږ د خوشالی ډک کلونه تېر کړل ... په دې موده کې ورته الله جل جلاله ماشوم نه وو لیکلی ... خو د آرامتیا ، ښې رویې او د غوره خاوند له سترو نعمتونو څخه برخمنه وه ...

ام کلثوم رضی الله عنها د اسلامي دعوت د سترو بریاوو شاهدې وه ... نوموړې د مکې هغه ستره فتحه هم ولیده چې د هجرت په اتم کال مسلمانانو تر لاسه کړه ... همدا راز نوموړې دهغه ویاړ شاهدې هم وه چې ، کله یې خاوند عثمان بن عفان رضی الله عنه په خپل شخصي مال باندې د هجرت د نهم کال د رجب په میاشت کې د تبوک د غزالبکرې تیاري کړې ... چې بیا له همدې یوه میاشت وروسته د شعبان په میاشت کې د هجرت په نهم کال وفات شوه ..

ام کلثوم رضی الله عنها په مدینه منوره کې خاورو ته سپارل کیږي ، نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم وروستی لور وه چې دهغه په ژوندانه کې له دنیا سترگې پټوي ...

درة بنت ابي لهب رضی الله عنها

د قريشو يوه ستره شاعره وه ، دا بنځه د داسې پلار او مور لور وه چې د اسلام او رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يې سخته دښمني كړې ده ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې دومره زيان رسولى چې په اړه يې الله جل جلاله آيتونه هم رانازل كړي دي ، دوى يې سخت غندلي او په آخرت كې يې ورته د سخت عذاب ژمنه وركړې .. خو دې بد نسب بيا هم ددوى لور ددې منعه نه كړه چې الله جل جلاله يې سينه خپل سپيڅلي دين ته پراخه كړي .... لور يې د اسلام دين ومانه او د الله په لاره كې يې هجرت وكړ . . . . دې بنځې د انصارو له يو شمېر مېرمنو سره څه كيسې هم لرلې ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې ترڅنگ ودرېده او دفاع او ملاتړ به يې كاوه .. رسول الله صلى الله عليه وسلم به د خپلوې په پالنه ټينگار كاوه ، او دا كار به يې د مينې او تراحم مهم عامل باله . دا مېرمن (درة بنت ابي لهب) يا په بله وينا (درة بنت عم محمد صلى الله عليه وسلم) نومېري .

نوموړې (درة بنت عبدالعزيز بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف) يادېده . د رسول الله صلى الله عليه وسلم د تره لور وه . پلار يې د (ابولهب) په لقب باندې مشهور وو .. او مور يې (اروى بنت حرب بن امية) د ابوسفیان خور وه . او د (ام جميل) په كنيه باندې مشهوره وه . كله به چې نوموړې لركي او اغزي بارول او د رسول الله صلى الله عليه وسلم په لاره كې به يې ايښودل د (حمالة الحطب) يا د لركيو باروونكې لقب باندې مشهوره شوه . د ام جميل خاوند ابولهب چې رسول الله صلى الله عليه وسلم به يې خپل رسالت كې درواغجن باله او سخت زيان به يې ورته رساوه ، الله جل جلاله د بنځې او خاوند دواړو په اړه د (المسد سورت رانازل كړ .

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ۝ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۝
وَأَمْرَاتُهُ حَمَالَةَ الْحَطَبِ ۝ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۝

(درة) په جاهليت كې له (حارث بن نوفل بن الحارث بن عبدالمطلب) سره واده كړى وو . له هغه يې درې زامن (وليد ، عقبه او ابومسلم) وزېرېدل .. كله چې د اسلام رڼا په مکه مكرمه كې وځلېده ، او په رسول الله صلى الله عليه وسلم دا آيت رانازل شول (وانذر عشيرتک الاقربين) ژباړه : نږدې خپلوان دې ووېروه !

د دې آيت له رانازلېدو سره سم يې خپل خپلوان اسلام ته راوبلل ، له دې وروسته چې كله رسول الله صلى الله عليه وسلم خپله كورنۍ اسلام ته راوبلله ، (درة) اسلام ومانه ، او الله جل جلاله د ابولهب د لور (درة) زړه له ايمانه ډك كړ . خو خاوند يې چې (حارث بن نوفل) نومېده ، په نوي دين كې يې له داخلېدو انكار وكړ ، او د خپلې كورنۍ په دين او بت پرستۍ باندې پاتې شو . . . . د هجرت په دويم كال د بدر په غزا كې د (درة) خاوند (حارث) د قريشو په ليكو كې وو او د مسلمانانو خلاف جنگېده .. تر هغې و جنگېده چې په پاى كې د اسلامي تورو ښكار او د كفر په حالت وفات شو . (درة) په مکه مكرمه كې بل لامل نه درلود چې له داسې پلار او مور سره پاتې شي چې تل يې له اسلام او رسول الله صلى الله عليه وسلم سره دښمني كوله . . . . د خاوند له وفات وروسته يې هوډ وكړ چې مدينې منورې ته هجرت وكړي او له رسول

الله صلى الله عليه وسلم او د مسلمانانو له کاروان سره يوځای شي .. (درة بنت ابی لهب) مدینې منورې ته هجرت وکړ .. رسول الله صلى الله عليه وسلم يې په لیدو ډېر خوشال شو چې د بنو هاشم یوه ښځه د اسلام او دالله د کلمې د لوړوالي په خاطر هجرت کوي ... (درة) په مدینه منوره کې د (رافع بن المعلى) په نوم د یو انصاري په کور کې واوسېده .. بیا پرې (دحیة الکلبی) مرکه وکړه ، او له هغه سره یې واده وکړ . خو د (بنو زریق) ځینو مېرمنو دا وپيژنده ، کله به چې نوموړې له کوره د کوم کار لپاره راوتله ، او ښځو به ولیده نو داسې به یې نه پرېښود ... بلکې هغې ته به یې په پلار (ابولهب) او په مور (ام جمیل) باندې پیغور ورکاوه . کله به چې نوموړې په لاره باندې تېرېده چېغې به یې ورته وهلې او ورته به یې ویل :

((آیا ته د ابولهب لور نه یې چې الله جل جلاله یې په اړه فرمایي : ((تبت یدا ابی لهب وتب ..)) ؟ او بلې به ورته راغږ کړ او ورته به یې ویل :

د ((حمالة الحطب)) لور یا په دوزخ کې دلرگييو بار وړونکې لور ده ... !!!

او درېیمې به بیا ورته راغږ کړ او ورته به یې وویل :

((ستا هجرت تاته هیڅ گټه نه کوي ...)) ..

(درة بنت ابی لهب) هڅه وکړه چې دې پیغورونو ته هیڅ پام ونکړي ... نوموړې یوازې دالله جل جلاله لپاره هجرت کړی وو او په دې ټولو پیغورونو به یې صبر کاوه .. خو اخیر یې د صبر کاسه ډکه شوه ، او خپل د تره ځوی ، رسول الله صلى الله عليه وسلم ته یې شکایت وکړ ... فرصت یې پیدا کړ او محمد صلى الله عليه وسلم ته یې په دې اړه شکایت وکړ چې ښځې ورته د نسب په اړه پیغورونه ورکوي .. رسول الله صلى الله عليه وسلم په دې ډیر غوسه شو او (درة بنت ابی لهب) ته یې وویل چې ، کنېښنه ! لمونځ یې اداء کړ او دیوې شېبې لپاره په منبر باندې کښېناست .. خطبه یې وکړه او ویې ویل :

((ای خلکو ! ولې زما کورنۍ ته پیغور ورکول کیږي ؟ !! ولې خلک ماته زما په نسب او خپلوی کې زیان رارسوي ؟ .. خبر اوسئ ! هغه څوک چې زما نسب او خپلوانو ته په پیغور ورکولو زیان رسوي ، هغه ماته زیان رارسوي .. او څوک چې ماته زیان رارسوي ، هغه الله ته زیان رسوي !))

او په بل روایت کې راځي چې ویې فرمایل :

((قسم په الله زما شفاعت زما په خپلوی ترلاسه کیږي ... صداء ، حکما او سلهما قبیلې به هم د قیامت په ورځ زما شفات ترلاسه کوي ... (صداء ، حکما او سلهما) هغه درې یمني قبیلې وې چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د ډېرو پخوانیو نیکونو نسب ورته وسره یوځای شوی وو ...))

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له (درة) څخه دفاع وکړ او خپلوي يې وپالنه ، ډېره زیاته آرامه شوه .. له دې وروسته خلکو هڅه کوله چې هېڅ زیان ورته ونه رسوي ، او نه يې په خپلو خبرو او پیغورونو باندې تکلیف کړي .. کله چې الله جل جلاله په خپل کتاب کې وفرمایل :

((ولا تزر وازرة وزر اخرى)) یانې هېڅ ګناه نفس به د بل د ګناه بار پر اوږو نه وړي ... له دې بنسټ له ایښودو وروسته اسلام یو غوره اساس کېښود . په دې مانا چې هر څوک د خپل کار مسؤول دی .

رسول الله صلی الله علیه وسلم د خپلې تره لور (درة) سره ډېره مینه او پاملرنه کوله . (درة) رضی الله عنها فرمایي :

((زه له عائشې سره وم ، رسول الله صلی الله علیه وسلم راننوت او ویې ویل : د اودس اوبه راته راوړئ ... ! ما او عائشې هڅه وکړه چې اوبه ورته راوړ .. لوټه ما راواخیسته ... او اودس يې پرې وکړ ... سترګې يې ماته راپورته کړې او ویې ویل : ... ته له ما ، او زه له تا څخه يم))

(درة رضی الله عنها) د رسول الله صلی الله علیه وسلم کورنۍ سره ډېره نږدې وه .. او په ټولو کارونو او ویناوو کې به يې دهغه پیروي کوله . نوموړې همدا راز له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ځینې حدیثونه هم روایت کړي دي ...

له درة بنت ابي لهب څخه روایت دی ، هغه وایي چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

((ژوندي ته دې په مړي زیان نه رسول کيږي))

له (درة رضی الله عنها) څخه روایت دی وایي : یو سړی ودرېده او ویې ویل :

((ای دالله رسوله ! کوم انسان غوره دی ؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل : غوره انسان هغه دی چې ډېر قرآن کریم لولي ، پرهېژگار وي ، خلک نېکو کارونو ته رابلي ، او له بدو کارونو يې منعه کوي ، او د خپلوی پالنه کوي)) دا حدیث احمد په خپل مسند کې روایت کړی دی .

درة رضی الله عنها په سخاوت او نېکو کارونو مشهوره وه .. تل به يې خلک نېکو کارونو ته رابلل او له بدو به يې منعه کول

....

د سیرت په کتابونو کې د درة رضی الله عنها د وفات په اړه څه نه دي ویل شوي .. خوله غیرت او ایمانه دهغې ډک او لنډ ژوند ، دهغه غښتلي ایمان بې سارې بېلګه څرګندوي چې ، د شرک او کفر د اغزو په منځ کې يې وده وکړه او د غښتلتیا تر بریده ورسېده .

فاطمه بنت قيس الفهرية رضى الله عنها

دا قريشي مېرمن وه ، په مکه مکرمه کې مسلماننه شوه او مدينې منورې ته يې د مهاجرينو له ډلو سره هجرت وکړ ، دا هغه بنځه وه چې په اړه يې الله جل جلاله دهغې بنځې د طلاق حکم په شريعت کې صادر کړ چې بيا يې خاوند نه شي بنځه کولى .... دا هغه مېرمن وه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم هڅولې وه چې د زيد بن حارثه رضى الله عنها له ځوى (اسامة بن زيد رضى الله عنه) سره واده وکړي . دا مېرمن (فاطمة بنت قيس الفهرية رضى الله عنها) وه . هغه مېرمن وه چې له بنکلا وړاندې يې په هونښيار تيا او حکمت باندي شهرت پيدا کړى وو ...

دا مېرمن (فاطمة بنت قيس بن خالد الفهرية) نومېږي .. نوموړې د ستر صحابي (ضحاک بن قيس) مشره خور وه .. ضحاک له هغو سترو اتلانو څخه وو چې د دمشق په فتحه کې يې فعاله ونډه اخيستې وه ... او مور يې د کنانه له قبيلې څخه او (اميمة بنت ربيعه) نومېږي .

فاطمه رضى الله عنها له بعثت نږدې پنځه کاله وړاندې په مکه مکرمه کې زيږېدلې ده ... او کله چې د واده عمر ته ورسیده ، له (ابو عمرو بن حفص بن المغيرة المخزومي) سره يې واده وکړ .. فاطمه رضى الله عنها مسلماننه شوه او له نورو گڼو مهاجرو سره يې يوځای مدينې منورې ته هجرت وکړ . خو خاوند يې وغوښتل چې ترې جلا شي .. هماغه وو چې يمن ته لاړ .. او له هغه ځايه يې ورته د طلاق پيغام راوليږه ... د دې د طلاق کيسه ډېره مشهوره ده ... په دې کيسه کې رسول الله صلى الله عليه وسلم د دايمي طلاقې شوې مېرمنې په اړه شرعي حکم صادر کړ ... يانې دهغه طلاق حکم يې مشروع کړ چې بيا ورکې ستنېدل نشته ... فاطمة بنت قيس رضى الله عنها خپله کيسه داسې بيانوي :

((زما خاوند ابو عمرو بن حفص بن المغيره راته د عياش بن ابى ربيعه په خوله طلاق راوليږه .. او له هغه سره يې پنځه پيمانې خرما او پنځه پيمانې وربشې هم راوليږلې ... ما وويل : آيا له دې پرته نوره نفقه نه لرم ؟ !! او نه به ستاسو په کور کې د طلاق عدت تېروم ... ؟ ويې ويل چې ، (نه) ما ځان تيار کړ او رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغلم او پوښتنه مې ترې وکړه : راته يې وويل :

((خو طلاقه يې در کړل ؟))

ما وويل چې (درې طلاقه)

رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل :

((سمه ده ، ته نفقه نه لرې ... خو د خپل تره ځوى (ابن ام مکتوم) په کور کې د عدت موده تېره کړه . ځکه هغه پروند دى ... الله دې دې هلته مل شي .. کله چې دې د عدت موده پای ته ورسیده ، ما خبر کړه ..))

فاطمه بنت قيس رضى الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم امر ته غاړه کېښوده او د طلاق د عدت موده يې تېره کړه ... هغه بنځې چې په دايمي طلاق طلاقيري ، په دې کيسه کې دداسې بنځې لپاره د نفقې د نشتوالي حکم مشروع شوى .. کله چې فاطمې رضى الله عنها د عدت مياشتې بشپړې کړې .. خلکو پرې مرکې وکړې ... چې ددوى له ډلې)

معاوية بن ابی سفیان او ابوالجهم) هم وو ... خو فاطمې رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مشوره وکړه ، هغه ورته وفرمایل :

((معاوية دومره شتمن او دمال خاوند نه دی .. او ابوالجهم له بښخو سره یو څه سختي کوي ..)) او په بل روایت کې راځي چې ورته یې وویل : ((دهغه له سختې رویې درباندي ډارېږم)) ....

خو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د (اسامة بن زید رضی الله عنه) وړاندیز وکړ او نورو دوه مرکه کوونکو ته یې وویل :

((تاسو اسامة بن زید ته کله رسیدای شئ))

اسامه رضی الله عنه له بعثت دوه کاله وروسته زیږیدلی وو . دا چې اسامه بن زید رضی الله عنه له فاطمة بنت قیس رضی الله عنها څخه کشر وو ، او دهغه د شکل په اړه یې یوڅه نور عوامل هم درلودل ... نو ځکه د فاطمې رضی الله عنها کورنۍ په اسامه بن زید باندې ډېر خوښ نه وو .... خو فاطمې رضی الله عنها د خپل حکمت او پوخ فکر له مخې دا درک کړه چې ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم له انتخاب پرته بل چا کې دومره خیر نشته .... خپلې کورنۍ ته یې وویل :

((هغه څوک چې رسول الله صلی الله علیه وسلم راښودلی ، هغه سره به نکاح کوم ..))

اسامة بن زید رضی الله عنه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د (حسن او حسین) هومره رتبه یې ورکوله .. فاطمة بنت قیس رضی الله عنها ورسره واده وکړ ... فاطمه رضی الله عنها په هونبیا رتیا او حکمت باندې مشهوره وه ... کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم اسلامي لښکرې د فاطمې رضی الله عنها د خاوند اسامة بن زید رضی الله عنه په مشرۍ شام ته لیږلې ... دامهال رسول الله صلی الله علیه وسلم ناروغ وو ، فاطمه رضی الله عنها وویږیده او ژر یې خپل خاوند اسامه راخبر کړ ..... ابن سعد وايي :

((فاطمة بنت قیس اسامه ته لیک ولیږه .. ورته یې وویل چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ناروغ شوی ... او زه نه پوهیږم چې څه به پېښیږي ... نوره ستا خوښه که هلته پاتې کیږي ، نو پاتې شه ...)) ... اسامه رضی الله عنه لا هلته وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفات شو ..

کله چې امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه د هجرت په درویشتم کال د سهار په لمانځه کې د ابولؤلؤم المجوسي په لاس شهید شو ... د شورا کسان د فاطمة بنت قیس رضی الله عنها راټول شول ترڅو د مسلمانانو خلیفه وټاکي ... مخکې له دې چې په عثمان بن عفان رضی الله عنه باندې یې سلا راشي ، د فاطمې رضی الله عنها په کور کې ټولو خپر نظرونه او خطبې وړاندې کړې .. فاطمة بنت قیس رضی الله عنها په اسلامي تاریخ کې د یوې سترې پېښې شاهده وه ...

فاطمه بنت قیس له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ځینې حدیثونه هم روایت کړي دي ... چې ځینې یې د زکات په اړه دي او ځینې یې د طلاق او نفقې پورې تړاو لري ...

فاطمة بنت قيس رضی الله عنها وایې چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه مې د زکات په اړه پوښتنه وکړه : هغه وفرمایل :

((له زکات پرته په مال کې حق شته ...))

له فاطمې رضی الله عنها روایت دی ، وایې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته مې یوه غاړه کې راوړه چې اویا مثقالو سرورزو پورې وزن یې درلود .... ومې ویل :

ای دالله رسوله ! له دې حق واخله ....

رسول الله صلی الله علیه وسلم ترې یو مثقال ، او درې ربعه مثقاله واخیستل ....

له فاطمة بنت قيس رضی الله عنها روایت دی ، وایې : رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایې :

((هغه ښځه چې درې طلاقه کیږي ، هغه د نفقې او استوګنځای حق نه لري)) ...

او په بل روایت کې راځي چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایې :

((هغه مهال ښځه د نفقې او اوسیدو حق لري ، کله چې ورباندې خاوند د بیرته ستندېدو حق ولري ..)) ..

دا حدیث مسلم ، نسائي ، دارقطني ، او احمد په خپل مسند کې روایت کړی دی ...

د مدینې منورې په غوره والي کې ، فاطمة بنت قيس رضی الله عنها څخه روایت دی ، وایې : رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي :

((ای مسلمانانو ! مدینې ته دجال نه شي راننوتلی ...))

او په بل روایت کې راځي ...

((له ما وړاندې ټولو پیغمبرانو ، خپل امت له دجال ډارولی ... ای زما امته ، دجال به تاسو کې هم رانکاره کیږي .. هغه

به له (طیبه) یانې مدینې منورې پرته په ټوله ځمکه ګرځي ... دا (طیبه) ده ..))

همداراز فاطمة بنت قيس رضی الله عنها د اسامة بن زيد رضی الله عنه د غوره والي په اړه هم یو حدیث روایت کړی .... هغه وایې چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي :

((څوک چې ماسره مینه لري ، نو اسامة سره دې مینه وکړي ..))

فاطمة بنت قيس رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم په نصیحت عمل وکړ ، اسامه رضی الله عنه یې خوښ او واده یې ورسره وکړ .... او هغه سره به کله مدینه او کله شام کې اوسیده ...

معاويه بن ابى سفيان په خپل وخت کې د فاطمة بنت قيس رضی الله عنها ورور (ضحاك بن قيس) د كوفې والي په توگه ټاكلى وو ، فاطمة بنت قيس رضی الله عنها به كله نا كله د خپل ورور ملاقات ته ورتلله .. چې بيا د هجرت په پنځوسم ۵۰ كال په مدينه منوره کې وفات شوه . . . . فاطمة بنت قيس رضی الله عنها په مدينه منوره کې له صحابه كرامو او تابعينو سره د بقیع په هديره کې خاورو ته وسپارل شوه ..

هند بنت عتبه رضی الله عنها

دا د قريشو يوه غښتلې ، سخته او تېزه مېرمن وه ... دې ښځې گڼ متناقض ښويونه درلودل .. هم يې سختي او هم يې نرمي درلوده .. کينه او محبت يې درلود ، لويوالي او زړورتوب يې درلود او په څنگ کې يې ورسره په تېروتنه او غلطۍ باندې د اعتراف کولو ځانگړنه درلوده . په دې ښځه کې د جاهليت د تعصب ريښې او د غچ اخيستلو غيرت موجود وو .. کله چې په اسلام کې داخلېږي د الله جل جلاله شکر کاږي چې په داسې دين کې يې داخلوي چې په نورو دينونو بريالی کېږي ... او له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره په توبه باندې بيعت کوي . ددې ښځې ځوی معاوية بن ابی سفیان يې په اړه داسې وايي :

((دا په جاهليت کې د ستر خطر خاونده وه ، او په اسلام کې د خير خاونده ده ..))

دا مېرمن (هند بنت عتبه) يادېږي .. نوموړې له اسلامه وړاندې هر ډول ناوړه ظلمونه ، زيانونه او تکليفونه مسلمانانو ته رسولې وو ، خو الله جل جلاله ورت ته د اسلام راوړلو وياړ ورپه برخه کوي ، او د مسلمانانو خدمت ته ملا تړي .

نوموړې (هند بنت عتبه بن ربيعه بن شمس بن عبدمناف) نومېږي ... دا يوه ښکلې مېرمن وه ، په فصاحت او بلاغت باندې مشهوره وه .. په جاهليت کې يې له (حفص بن المغيرة المخزومي) سره واده کړی وو ، او له هغه يې د (ابان) په نوم ځوی پيدا شو .. او کله يې چې خاوند وفات شو ، دهغه ورور (فاکه بن المغيره) سره يې واده وکړ ، او څه موده يې ورسره يوځای تېره کړه ، بيا يوې عجيبې پېښې دوی دواړه سره جلا کړل ...

فاکه بن المغيره يو مېلمستون درلود او خلک به ورت له اجازې پرته رانوتل .. يوه ورځ ترې دباندي وتلی وو او خپله مېرمن (هند) يې ورکې پرېښې وه .. کله چې کور خالي شو ، پر هند خوب غلبه وکړه او ويې وښتل چې آرام وکړي . کله چې ویده شوه ، مېلمستون ته يو مېلمه راغی .... مېلمه چې کله هند په خوب وليده ، بيرته په شا ستون شو ... دامهال يې په تصادفي توگه خاوند رانوت ، هند يې په پښه ووهله او راوينښه يې کړه ... کله چې هند متوجې شوه ورت ته يې وويل :

((داله دې ځايه اوس څوک ووت ؟))

هند ورت ته وويل :

((قسم په الله زه ویده وم ، اوس ايله تاراوينښه کړم .... ماهيشوک نه دی ليدلی))

خاوند يې ورت ته وويل :

((پلار کره دې لاره شه !!!))

له دې خبرې خلک هند له پلار کور ته لاره ، او ټولو خلکو به دا کيسه يادوله ..

عتبة دهند خاوند (فاکه) ته وويل :

((تا خو زمالور په لوی کار تورنه کړې ... یا به راته دا په ثبوت رسوي .. او یا راسره د یمن کاهنانو ته دا خبره سپیناوي ته یوسه !!))

فاکه ورته وويل :

((زه موافق یم ..))

ټول د یمن پر لور روان شول ... کله چې د کاهن ځمکې ته ورسیدل ، دهند مخ بدل شو او یو څه وېره پرې راغله .. پلار یې ورته وويل :

((ای لورې ! مخکې ترې چې زموږ له راتگه ټول خلک خبر شول داسې به دې کړي وای ...))

هند ورته وويل :

((ای پلاره !! قسم په الله په دې نه یم بدله شوې چې ما څه بد کار کړی .. خو تاسو داسې یو انسان ته روان یاست چې کله غلط وایې او کله سم وایې ... او ښایې زما په اړوند تېروتنه وکړي او په عربانو کې په بد نوم مشهوره شم ..))

کله چې دوی کاهن ته ورسیدل .. ډېر اکرام یې وکړ او ډوډۍ یې ورته تیاره کړه .. بیا یې دهند پر سر لاس رابښه او له تور یې پاکه کړه ... او ورته یې وويل :

((پاڅه ، تاهیڅ زنا او بد کار نه دی کړی ... او د (معاویة) په نوم یو پاچا به زیږوي ...))

له دې خبرې وروسته یې خاوند راپاڅېده ، په بخښنې او زاری ویلو یې پیل وکړ او غوښتنه یې ترې وکړه چې بیرته ورسره کور ته لاړه شي ... خو هند ترې لاس راکش کړ او ورته یې وويل :

((قسم په الله زه به هڅه کوم چې پاچا ځوی مې له تا پرته له بل چا راوړم ...))

کله چې فاکه بن المغیره (هند) طلاقه کړه ، د پلار کور ته راغله او په پلار یې شرط کېښود چې تر هغې به واده نه کوي چې تر څو یې دخپلې خوښې وړ انسان پرې مرکه نه وي کړي ، او د مرکه کوونکي ځانگړنې یې ورته نه وي بیان کړي ... همداسې وشول .. له (صخر بن حرب) سره یې واده وکړ .. نوموړی د (ابوسفیان) په کنیه باندې مشهور وو .... د بعثت په لسم کال دوی واده وکړ او د (حنظله او معاویه) په نومونو دوه زامن یې وزیږېدل ...

په مکه مکرمه کې د اسلام رڼا وځلېده او محمد صلی الله علیه وسلم خلک اسلام او د حق دین ته راوبلل ، خلک یې له شرک او د بتانو له عبادته منعه کول ... خو (هند) او دهغې خاوند ابوسفیان دهغو کسانو په مشرانو کې راتلل چې د اسلامي دعوت او محمد صلی الله علیه وسلم سره یې د سختې دښمنۍ اعلان وکړ .... کله چې قریشو بنو هاشم په دره کې کلابند کړل او اقتصادي او ټولنیز بندیزونه یې پرې ولگول ... ابولهب چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم او اسلام

دين سره يې سخته دښمني لرله د مسلمانانو مخالفينو سره ودرېده .. نوموړی له بنو هاشم څخه قريشو ته راووت او له هغوی يې ملاتړ اعلان کړ ...

ابن اسحاق وايي چې ، کله چې ابولهب خپل قوم پرېښود او دهغوی خلاف يې له قريشو خپل ملاتړ اعلان کړ ، هند بنت عتبه ورسره مخامخ شوه ، ابولهب ورته وويل :

((ای د عتبه لورې ! ما د لات او عزی ملاتړ وکړ ، او هغه څوک چې ددوی دښمني کوي ، زه ترې جلا کيږم او دښمني ورسره کوم ...))

هند ورته وويل :

((هو ، ابو عتبه ، الله دې خیر درکړي ..))

خو د بعثت په لسم کال له بنو هاشم څخه اقتصادي بندیزونه پورته شو ... مسلمانان او رسول الله صلی الله علیه وسلم په داسې حال کې له اقتصادي بندیزونو راووتل چې ایمان يې لا غښتلی او اراده يې لا قوي شوې وه ... بیا مدینې منورې ته د مسلمانانو هجرت د اسلام په تاریخ کې یو ستر بدلون رامنځته کوي ... ډېر ژر الله جل جلاله پرېکړه کوي ، او د هجرت په دویم کال د بدر په غزا کې مسلمانانو ته ستره بریا ورپه برخه کوي ... قريشو هوډ کړی وو چې د بدر سیمې ته لاړ شي او هلته له رسول الله صلی الله علیه وسلم او صحابه کرامو سره وجنگيږي ... په دې لښکر کې د قريشو مشران او مخوو کسانو هم گډون کړی وو . رسول الله صلی الله علیه وسلم خپلو صحابه کرامو ته وويل :

((دادی مکې تاسو ته خپل ځگرونه رامنځ ته کړي دي !!))

دواړه لښکرې سره مخامخ شوې او الله جل جلاله مسلمانانو ته بریا ورکړه ... خو په دې ستره جگړه کې د هند بنت عتبه تلفات ، مصیبت او غم تر بل هر چا زیات وو ...

حمزة بن عبدالمطلب رضی الله عنه د هند پلار (عتبه بن ربیع) او دهغې تره (شيبه بن ربیع) او سکه ورور (ولید بن عتبه) او د (حنظله بن ابی سفیان) په نوم ځوی يې ورته ووژل ... قريشو هم تلفات ورکړل ، او هم يې د ماتې پیغور له ځان سره یووړ ... دا هغه څه وو چې د هند بنت عتبه درد او کینه يې لا زیاته کړه ... سمدلاسه يې په خپلو مړو باندې د غم او ویر شعرونه او ستاینې پیل کړې ...

ابکی عمید الابطحین کلیهما   و حامیها من کل باغ یریدها

ابی عتبه الخیرات ویحک فاعلمی   وشیبه والحامی الذمار ولیدها

اولئک آل المجد من آل غالب   وفي العز منها حین ینمی عدیدها

د بدر له غزا وروسته د هند په ذهن کې د غچ اخیستلو لمبې گرځېدې راگرځېدې ... خپل خاوند ابوسفیان ته يې قسم ورواچوه چې د هند او د قريشو د مړو غچ به اخلي ... پیل يې وکړ او د غچ اخیستلو لښکرې يې راټولولې او د مسلمانانو پر

ضد يې خلک راهڅول ... حمزه بن عبدالمطلب رضی الله عنه د هند تره په بدر غزا کې وژلی وو ، هند له جبير بن مطعم سره خبرې وکړې ، او د (وحشي) په نوم خپل غلام يې په دې وگوماره چې حمزه رضی الله عنه ووژني .. د حمزه رضی الله عنه د وژلو په مقابل کې يې ورسره ژمنه وکړه چې له غلامی به يې آزاد کړي .. وحشي په غشي ويشتلو کې ډېر مهارت درلود ... ډېر کم وخت به يې گوزار خطا تللو ..

دهجرت په درېيم کال د شوال په مياشت کې قریش د ستر لښکر په ملگرتيا د مدينې پر لور په دې موخه روان شول چې د بدر د ماتې غچ واخلي ... د قریشو د لښکرو مشري د هند بنت عتبه خاوند ابوسفیان کوله . په دې غزا کې هند هم له گڼو نورو ښځو سره د قریشو د لښکر په ملگرتيا وتلې وې ... دوی به په خپلو جنگياليو کې د جنگ حماس غښتلی کاوه او هڅول به يې چې له مسلمانانو غچ واخلي . هند بنت عتبه د قریشو له نورو ميرمنو سره په گډه له نارینه وو شاته ډولونه وهل او له دې لارې يې هغوی هڅول .. هند به دا ترانې هم ويلې :

نحن بنات طارق	نمشی علی النمارق
ان تقبلوا نعانق	ونفرش النمارق
او تدبروا نفارق	فراق غير وامق

د قریشو لښکرې د مدينې منورې پولو ته نږدې د احد غره ته رسيږي ... د احد جگړه د مدينې منورې شمال لورته د احد د غره په لمن کې پېښ شوه ... د مسلمانانو لښکرې نږدې وې چې بريالي شي ، خو کله چې د (رماة) يا ويشتونکو غره باندي ځينو صحابه کرامو د مسلمانانو بريا وليده او دا يې غوره وگڼله چې غر پرېږدي او د جگړې ميدان ته ښکته شي ، د مسلمانانو بريا په ماتې بدله شوه .. کله چې د (رماة) په غره باندي خالد بن الوليد د مسلمانانو کمې لښکرې وليدې ، ورباندي راتاو شو او هغوی يې له منځه يوړل .. کله چې د جنگ تگلاره پر مسلمانانو بدله شوه ، هند بنت عتبه وحشي هڅولو ترڅو له حمزة بن عبدالمطلب رضی الله عنه غچ واخلي .. وحشي هم د جگړې په جريان کې د حمزه څارنه کوله او هغه يې تر تعقيب لاندي نيولی وو .. هند به وحشي ته ويل :

((ونيسه ابو دسمه ... زړه مې درمان کړه ...))

هماغه وو چې وحشي فرصت پيدا کړ ، غشی يې پر حمزة بن عبدالمطلب رضی الله عنه ور برابر کړ او شهيد يې کړ ... هند د حمزه رضی الله عنه جثې ته لار ، پوزه او غوږونه يې ورته پرې کړل .. خپته يې ورته خيږې کړه او ځگر يې ترې راوويست او خوله يې پرې ولگوله او بيا يې ليرې کړ ... بيا يې له کينې ډک دا شعرونه وويل :

شفيت من حمزه نفسی با حد	حين قرت بطنه من الكبد
اذهب عنی کل ما اجد	من لذعة الحزن الشديد المعتمد

کله چې د احد په غزا کې د حمزة بن عبدالمطلب رضی الله عنه جثه باندي تمثيل وشو ، هند په (آكلة الكبود) يانې د ځگرونو په خوړونکې باندي مشهوره شوه . په دې کلمه به د هند دغه سخت او ناوړه عمل تعبيرېده .. دا هغه ناوړه عمل وو

چې په دې زماني مقطع کې يوې ښځې تر سره کړې وو او له سختې دښمنۍ او نفرت ترجماني يې کوله ... د هجرت په اتم کال الله جل جلاله په رسول الله صلى الله عليه وسلم او مسلمانانو باندې مکه فتحه کړه ... د هند خاوند ابوسفیان د مکې مکر مې څنډو ته راوخوت او د مسلمانانو سترې لښکرې يې وليدې ... د رسول الله صلى الله عليه وسلم ځواک او غښتلتيا ورته ثابته شوه ... سمدلاسه يې اسلام اعلان کړ او گواهي يې ورکړه چې له الله پرته بل څوک معبود نشته ، او محمد صلى الله عليه وسلم د الله رسول دی . . . عباس بن عبدالمطلب رسول الله صلى الله عليه وسلم ته په غوږ کې وويل چې :

((اى دالله رسوله ! ابوسفیان داسې يو سړى دی چې وياړ خوبوي ..... يوڅه امتياز ورکړه چې په خپل قوم باندې پرې ووياري ...))

رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل :

((څوک چې د ابوسفیان کور ته داخل شي ، هغه به امن کې ، او څوک چې ځان پسې دروازه بنده کړي ، امن کې به وي ، او څوک چې جومات ته داخل شي ، هغه به امن کې وي ...))

ابوسفیان قريشو ته راستون شو او ورته يې وويل :

((اى قريشو ! محمد دومره لښکرې راوستي دي چې مخه يې نه شئ نيولى ... څوک چې د ابوسفیان کور ته داخل شي ، هغه به امن کې وي .. او څوک چې ځان پسې دروازه بنده کړي ، امن کې به وي ، او څوک چې جومات ته داخل شي ، هغه به امن کې وي ..))

کله چې هند د خاوند اسلام وليده ، ډېره حيرانه او لاره ترې ورکه شوه ... ورته ودرېده او خاوند يې له برېتونو ونيوه .. د جاهليت غيرت ورکې راوپارېده او ويې ويل :

((چاغ او څرب ووژنئ ... د قوم مشر دې ورک شي ..))

خو ابوسفیان خپل قوم وويراوه او په ميرمن باندې يې داسې رد وکړ :

((هلاک شئ .. ددې په خبر و باندې مو کبر وانخلي ... که نه داسې حالت سره به مخامخ شئ چې توان به يې ونه لرئ .))

له دې خبرې وروسته خلک خپلو کورونو او جوماتونو ته خپاره شول ، او د ځانونو لپاره د امن غوښتونکي شول .. د امن هغو ځايونو ته يې پناه يوړه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته اعلان کړي وو ... خو هند بنت عتبه لږه تم شوه ، او ټولې هغه دښمنۍ چې له اسلام او رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يې کړې وې هغه يې ځان سره رايادې کړې ... نوموړې هغه مېرمن وه چې تر بل هر چا يې له مسلمانانو سره سخته دښمني کړې وه او په دې لاره کې يې سختې او ظالمانه لارې وکارولې ... د دويمې ورځې سهار مهال د هند بنت عتبه حالت بدل وو ... د خاوند اسلام يې زړه مات کړې وو او د مکې د فتحې نرمۍ او مهربانۍ حيرانه کړې وه ... له هغو کسانو سره يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم غيرت او غبرگون زړه رامات کړ چې دښمني يې ورسره کړې وه او هغه او مسلمانان يې له کوره ويستلي وو ... هند له

هغو کسانو څخه وه چې وینه تویول یې روا شوي وو .. خو ویې غوښتل چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مخ شي او سفارش ورته وکړي .. هماغه وو چې له زبیر رضی الله عنه سره مخامخ شوه او ورته یې وویل :

((زه غواړم چې محمد سره بیعت وکړم ..))

هغه وویل :

((تا خو پرون له دې خبرې انکار کاوه ..))

ویې ویل :

((قسم په الله ، له پرون شپې وړاندې مې په دې جومات کې دالله جل جلاله عبادت په حقه نه وو لیدلی .. قسم په الله دوی الله تعالی ته ټوله شپه په لمانځه ، قیام ، رکوع او په سجده تېره کړه))

زبیر ورته دهغې سخته دښمني وریاده کړه او ورته یې وویل :

((تا خو ډېر کارونه کړي دي ، له قوم څخه دې یو کس له ځان سره بوځه .))

هند په عمر رضی الله عنه پسې وگرځېده . او ویل کیږي چې عثمان رضی الله عنه یې ولټاوه ... او هیله یې ترې وکړه چې په څنګ کې ورسره ودیږي .. او له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ورته سفارش وکړي ... کله چې هند دفتحي ورځې په سهار د صفا غونډۍ ته ورسیده .. نقاب یې اغوستی وو او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغله او ورته یې وویل :

((ای د الله رسوله ! دالله شکر چې هغه دین یې بریالی کړ چې تا د ځان لپاره غوره کړی وو ، او ستا له مهربانۍ برخمنه شم ، زه په الله او دهغه په رسول ایمان راوړم ...))

بیا یې خپل نقاب پورته کړ او ویې ویل :

((زه هند بنت عتبه یم ..))

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((هر کله راشې))

او له رسول الله صلی الله علیه وسلم یې وغوښتل چې بخښنه ورته وکړي ، او هغه فرمان چې دهغې د وینې د تویدو او روا کېدو په اړه یې صادر کړی وو ، دهغې د بیرته اخیستلو غوښتنه یې وکړه .. رسول الله صلی الله علیه وسلم هم ورته بخښنه وکړه او فرمان یې واخیست .. بیا یې وغوښتل چې لاس اوږد کړي او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته لاس ورکړی ... رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((زه له بنځو سره په لاس روغېر نه کوم))

هند بنت عتبه کور ته راستنه شوه، او سمدلاسه يې په خپل کور کې بت ته مخه کړه، اوسپنه يې راواخيسته او ورباندې يې ټوټې ټوټې کړ...

د هند بنت عتبه بيعت د يو شمېر احکامو لپاره بنسټ کېښود... د رسول الله صلی الله عليه وسلم او د هند ترمنځ گڼې خبرې اترې تبادله شوې چې ټولې يې د سيرت او حديثونو په کتابونو کې راغلي دي.. دا خبرې اترې د هند فصاحت مور ته رابښايې، د نوموړې هغه غښتلی شخصيت راته ثابتوي چې په پای کې يې سمه لاره ومونده او حق يې پيدا کړ.. رسول الله صلی الله عليه وسلم له هند او نورو سره په دې بيعت وکړ چې، له الله جل جلاله سره به شرک نه کوي.....

له دې خبرې سره هند وويل:

((پوه شوم که له الله پرته بل څوک وای، نو مور به يې ژغورلي وای.))

بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم وويل: غلاوې به هم نه کوئ...

هند ورته وويل:

((آيا آزاده بنځه غلا کوي؟.. خو دا الله رسوله... ابوسفیان تل لاس نيولی وي، په کورنۍ باندې مصرف نه کوي.. کله دهغه په ناخبرۍ کې دهغه د بچيانو لپاره دهغه له مال څخه يوڅه اخلم...))

رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل:

((دهغه له مال دومره واخله چې تا او دهغه بچي ته بسنه وکړي.))

ابوسفیان دا مهال حاضر وو، ويې ويل:

((تا چې څه اخیستې، آزاده يې..))

کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم بنځو ته وويل، چې زنا به نه کوئ...

هند وويل:

((آيا آزاده بنځه زنا کوي؟))

کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وويل، چې په نېکيو کې به زمانا فرماني نه کوئ..

هند وويل:

((زما پلار او مور دې درنه قربان شي، تا څومره ښکلې لارې ته دعوت کړی...))

هند ژوندی وه ، او د هجرت په یوولسم کال د رسول الله صلی الله علیه وسلم د وفات شاهدده وه ... د ابوبکر الصدیق رضی الله عنه د خلافت په دوره کې هم ژوندی وه ... هند او دهغې خاوند ابوسفیان د هجرت په دیارلسم کال د یرموک د غزا شاهدان هم وو او په هغې کې مهم رول اداء کړی وو . نوموړې د مسلمانانو په لیکو کې ولاړه وه او هغوی یې د روم سره جگړې ته هڅول ، لکه څنگه چې لس کاله وړاندې د قریشو په لیکو کې ولاړه وه او هغوی یې د مسلمانانو خلاف جنگ ته هڅول .... د هجرت په دیارلسم کال چې په کومه ورځ ابوبکر الصدیق رضی الله عنه وفات شو ، په هماغه ورځ هند بنت عتبه هم له دې دنیا سترگې پټې کړې .... نوموړې هغه مېرمن وه چې تل به د جاهلیت تعصب راخیستې وه ، او د مسلمانانو سره یې د سختې دښمنۍ نمونه پرېښې وه ... خوله بل پلوه یې سیرت په غوره اسلام ، رښتوني ایمان ، غښتلي یقین او عقیدې پای ته رسیري ...

ام کلثوم بنت عقبه رضی الله عنها

دا له هغو صحابياتو څخه وه چې داسلام کيسه يې د عذاب يوه ټوټه او د صبر يوه نمونه وه .. دا نښه د شرک او گمراهۍ په کورنۍ يوه مؤمنه ، رښتونې او د پاکې عقيدې خاونده وه . دا هغه مېرمن وه چې د کورنۍ ځينې غړي يې په بت پرستۍ مړه شوي وو .... د حديبيې له سولې وروسته مدينې منورې ته ددې نښې د هجرت کيسه د ايمان ، جهاد او په حق باندې د ثبات کيسه ده .. دا هغه مېرمن وه چې په خپل کتاب کې يې په دار الهجرت کې ددې د پاتې کېدو حکم رانازل کړ .... دا مېرمن (ام کلثوم بنت عقبه رضی الله عنها) نوميرې ... هغه مېرمن وه چې الله او رسول ته يې له ملاتړ او ملگري پرته هجرت کړې وو ، او د نبوت په زمانه کې يې له عبرته ډکه او د غښتلي ايمان کيسه په تلپاتې تاريخ کې پرېښوده ...

دا مېرمن (ام کلثوم بنت عقبه بن ابی معيط بن امية بن عبد شمس بن عبدمناف بن قصی) نوميرې ... او مور يې (اروی بنت رکيز بن ربيعه) د عثمان بن عفان مور وه ... په دې سره ، نوموړې د مور لخوا د عثمان بن عفان خور وه . دام کلثوم رضی الله عنها کور په مکه مکرمه کې د رسول الله صلی الله عليه وسلم کور سره نږدې وو .. او ددې پلار (عقبه بن ابی معيط) د رسول الله صلی الله عليه وسلم له سترو دښمنانو څخه وو او له هغو کسانو څخه وو چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يې ډېر زيانونه رسول . لامل يې هم دا وو چې نوموړی د رسول الله صلی الله عليه وسلم له خپلوانو او گاونډيانو څخه وو ... په داسې وخت کې يې ورسره رسول الله صلی الله عليه وسلم د گاونډيتوب شپې ورځې تېرولې چې مشرکانو ورکې نه د گاونډي حقوق پيژندل او نه يې ورکې گاونډيتوب پيژانده . دا چې دام کلثوم رضی الله عنها پلار عقبه بن ابی معيط د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره سخت دښمني کوله او هغه به يې دروغجن گانه ، قريشو له دې فرصت څخه گټه پورته کړه او هغه يې له (نضر بن الحارث) سره يوځای مدينې منورې کې يهودو ته وليږه ترڅو له هغوی د رسول الله صلی الله عليه وسلم په اړه پوښتنه وکړي چې آیا دهغوی په کتابونو کې يې په اړه څه راغلي او که نه ؟؟ يهودو ورته وويل :

((مور چې درته دري ټکي ښايو ، له هغې ترې پوښتنه وکړئ .. که ځواب يې درکړ ، نو بيا پيغمبر دی ... او که ځواب يې درنکړ ، نو بيا دروغ وايي ، او څه مو چې خوښه وي ، هغه ورباندې وکړئ!! ... لومړی پوښتنه ، دهغوی ځوانانو په اړه ده چې په لومړۍ زمانه کې تللي وو ، هغوی باندې څه وشول ؟ ځکه هغوی ډېره عجيبه کيسه لري ..... او دويمه پوښتنه ، دهغه کس په اړه ده چې د ځمکې ختيځونو او لويديځونو ته تللي وو ..... او درېيمه پوښتنه د روح (ارو) په اړه ده ...

عقبه او نضر بن الحارث دا پوښتنې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وپراندي کړې ، الله جل جلاله ورته ددې پوښتنو ځواب د کهف په سورت کې رانازل کړ .. په دې سورت کې د کهف د هغو ځوانانو په اړه کيسه بيان شوي چې ، په لومړۍ زمانه کې تير شوي دي .... دا سورت يې د نبوت په رښتونولۍ باندې پيل کړ . الله جل جلاله فرمايي :

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي اَنْزَلَ عَلٰى عَبْدِهِ الْكِتٰبَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهٗ عِوَجًا ۝

خو ددې ټولو ځوابونو سره سره چې د شک هیڅ ځای ور کې نه پیدا کېږي... د ام کلثوم رضی الله عنها پلار عقبه بن ابی معیط په خپل شرک او بت پرستی پاتې کېږي... نوموړی په دې ټینګار کوي چې هغه پیغمبر چې د رسالت د رښتونولۍ په برخه کې په امتحان کې بریالی کېږي، بیا هم هغه ته د زیان په رسولو ټینګار کوي. خو له بل پلوه دهغه لور، ام کلثوم رضی الله عنها ته د نورې کورنۍ له غړو پرته الله جل جلاله د اسلام هدایت کوي. مخکې له دې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې منورې ته هجرت وکړي، اسلام راوړي او له بیعت ورسره کوي... دا مهال نوموړې لا واده نه وو کړی، له اسلام راوړلو وروسته په مکه مکرمه کې پاتې کېږي او د خپلې کورنۍ د سختو ظلمونو ښکار کېږي... الله جل جلاله د هجرت په دویم کال د بدر په غزا کې مسلمانانو ته ستره بریا ورکوي او قریش له سختې ماتې سره مخامخ کوي، لسګونه جنگیالی یې په دې جګړه کې وژل کېږي او ځینې یې د مسلمانانو په لاس بند کې پرېوځي... د بدر په غزا کې د قریشو او مشر کینو له ډلې د ام کلثوم رضی الله عنها پلار او د اسلام سخت دښمن (عقبه بن ابی معیط) هم وژل کېږي... په دې ترتیب، ام کلثوم رضی الله عنها له یوې خوا د خپل پلار د مړینې غم ګوري او له بل پلوه یې دا حالت دردوي چې پلار یې د شرک په حالت وژل کېږي... د بدر له بریا او له هغې راوړوسته په نورو جګړو کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم پرله پسې بریاوې ددې لامل کېږي چې، د ام کلثوم رضی الله عنها کورنۍ پر هغې ظلمونه کوي... د ام کلثوم په جسد کې چې کومه عقیده انځورېږي، د کورنۍ په زړه یې نه ځایېږي او د زغم وس یې نه لري. خو دې حالت د ام کلثوم رضی الله عنها ایمان لا غښتلی کړ... د کلونو په تېرېدو سره، د ام کلثوم رضی الله عنها کورنۍ بیا هم په شرک او بت پرستی پاتې کېږي... هماغه وو چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم له قریشو سره د هجرت د شپږم کال په وروستیو کې د حدیبیې سوله کوي، ام کلثوم رضی الله عنها پریکړه کوي چې خپله کورنۍ پریري او مدینې منورې ته د خپل دین د ساتلو په موخه هجرت وکړي... دا پریکړه له ځان سره پټه کوي، او په یوازې ځان له مکې مکرمې څخه د مدینې منورې پر اوږده او له خطر ورو په ډکه لاره خپل هجرت ته ادامه ورکوي او هلته د اسلام له ستر کاروان سره یوځای کېږي... خو کورنۍ یې په دې پریکړه راپارېږي... کله یې چې کورنۍ دهغې په نشتوالي پوهیږي، سمدلاسه یې دوه ورونه (عمار او ولید) پسې راوځي ترڅو یې پیدا او بیرته یې مکې ته راستنه کړي... کله د ام کلثوم رضی الله عنها ورونه دهغې په لټه پسې ګرځي، یوه ښځه یې خبروي چې هغه د مدینې منورې پر لور روانه وه....

په دې اړه مختلف روایتونه دي چې د ام کلثوم بنت عقبه رضی الله عنها کورنۍ په کومه طریقه دهغې پلټنه وکړه... په ځینو روایتونو کې راغلي چې کله د (عمار او ولید) خور ام کلثوم مدینې منورې ته هجرت کاوه، په لاره کې یې پیدا کړه... دواړو هڅه وکړه چې کور ته یې وګرځوي، خو هغې خپلې تګلارې باندې ټینګار کاوه... او په بل روایت کې راځي، چې ام کلثوم رضی الله عنها مدینې منورې ته ورسیده خو ورونه یې پر دې ونه توانېدل چې ویې نیسي او له لارې یې ستنه کړي... ویل کېږي چې دواړه ورونه یې مدینې منورې ته رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورغلل او غوښتنه یې ترې وکړه چې خور یې بیرته مکې ته ولیږي... که څه هم روایتونه مختلف دي، خو دا یقیني خبره ده چې د ام کلثوم رضی الله عنها ورونه دواړه مدینې منورې ته روان شوي وو او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورغلي وو او له هغه یې په تړون باندې د ودرېدو غوښتنه کړې وه... هغه تړون چې د حدیبیې په سوله کې شوی وو... په دې تړون کې یادونه شوې وه چې څوک مسلمانانو ته د ولي له اجازې پرته مسلمان راځي، بیرته به هغوی ته سپارل کېږي... خو

کله چې ام کلثوم رضی الله عنها په دې خبره شوه چې ورونه یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم د بیرته ستنولو غوښتنه کوي ، مکې مکرمې ته یې له بیرته تللو انکار وکړ او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې وویل :

((ای دالله رسوله ! زه ښځه یم ، او پوهیږې چې ښځې کمزورې دي ، که کافرانو ته مې وسپارې ، ماته به زما په دین عذاب راکړي ، خو زه د صبر وس نه لرم ..))

رسول الله صلی الله علیه وسلم وویږیده که چیرته ام کلثوم رضی الله عنها خپلې کورنۍ ته وسپاري نو شکنجه به یې کړي او له سخت عذاب سره به یې مخامخ کړي . او په دې هم پوهیده ، که چیرته یې له ځان سره پرېږدي او بیرته یې مکې ته ونه سپاري ، نه د سولې د تړون له شرط څخه به دا سرغړونه وي ... ددې خبرو په تعقیب الهی حکم راځي او دې ستونزې ته دپای ټکی ږدي، ښځو باندې د رحمت لارښوونه کوي او هغوی له دې تړون څخه مستثنی کوي .. الله جل جلاله د (ممتحنه) په سورت کې فرمایي :

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اِذَا جَاۤءَكُمُ الْمُؤْمِنٰتُ مَهْجِرٰتٍ فَاَمْتَحِنُوهُنَّ ۗ اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيْمٰنِهِنَّۙ فَاِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنٰتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ اِلَى الْكٰفِرِيْنَ لَآ هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّوْنَ لَهُنَّ وَاَتُوهُنَّ مَّا اَنْفَقُوْا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمۡ اَنْ تَنْكِحُوهُنَّ اِذَاۤ اَتَيْتُمُوهُنَّ اُجُوْرَهُنَّۙ وَلَا تُمْسِكُوْا بِعِصْمِ الْكٰوٰفِرِيْنَ وَسْئَلُوْا مَّا اَنْفَقْتُمْ وَلِيَسْئَلُوْا مَّا اَنْفَقُوْاۙ ذٰلِكُمْ حُكْمُ اللّٰهِ تَحْكُمُ بَيْنَكُمْۗ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿١٠١﴾

رسول الله صلی الله علیه وسلم د ام کلثوم رضی الله عنها او له هغې وروسته د نورو ښځو ایمان امتحان کړ .. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

((قسم په الله تاسو یوازې دالله ، رسول او داسلام په مینه راوتلي یاست ... تاسو دځاوند او مال لپاره نه یاست راوتلي ...))

که داسې به یې وویل .. پاتې به شوې او خپلو کورنیو ته به نه بیرته نه ورکول کېدې... ام کلثوم رضی الله عنها دا خبرې په ډاگه وکړې او په خپل عمل کې یې ښکاره کړې ... هماغه وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د ام کلثوم رضی الله عنها ورونو (ولید او عماره) ته وویل :

((تاسو ته مالومه شوه چې الله جل جلاله د ښځو په اړوند هغه تړون مات کړی ، تاسو لار شئ!!))

او په دې سره د ام کلثوم رضی الله عنها ستونزه هواره شوه... او رسول الله صلی الله علیه وسلم قریشو ته ونه سپارله..... نوموړې مېرمن د حدیبیې له سولې وروسته مدینې منورې ته لومړی مهاجره وه.... دا هغه ستره صحابی وه چې دهجرت کیسه یې په قرآن کریم کې نازل شوې ده..

ام کلثوم رضی الله عنها په مدینه منوره کې لا ډېر وخت نه وو تیر کړی چې ، څلورو سترو صحابه کرامو رضوان الله علیهم ورباندې مرکه وکړه او دنکاح غوښتنه یې ترې وکړه . (زبیر بن العوام ، عبدالرحمن بن عوف ، زید بن حارثه او عمرو بن العاص رضی الله عنهم) پرې مرکه وکړه... ام کلثوم رضی الله عنها په دې څلورو صحابه کرامو کې حیرانه شوه چې له چا سره واده وکړي... هماغه وو چې له خپل ناسکه ورور (عثمان بن عفان رضی الله عنه) سره یې مشوره وکړه .. هغه ورته مشوره ورکړه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته لاره شي او هغه ورته له دوی څخه یو خاوند وټاکي... رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د زید بن حارثه رضی الله عنه وړاندیز وکړ... دامهال نوموړي خپله مېرمن (زینب بنت جحش رضی الله عنها) طلاقه کړې وه... ام کلثوم له زید سره واده وکړ .. او د زید او رقیة په نوم دوه بچیان یې ترې وزېږېدل . خو زید لا ماشوم وو چې وفات شو ، او ورپسې یې (رقیة) خور هم په ماشومتوب کې وفات شوه .

په روایتونو کې راځي چې کله زید بن حارثه رضی الله عنه دهجرت په اتم کال د مټه په غزا کې د مسلمانانو د لښکرو مشري په غاړه لرله او هلته شهید شو ، دهغه میرمن ام کلثوم رضی الله عنها ترې کونډه پاتې شوه... نو په دې سره ، ام کلثوم رضی الله عنها له زید بن حارثه رضی الله عنه سره له دوه کلونو ډېر وخت تېر نه کړ . ... زبیر بن العوام رضی الله عنه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ترور ځوی وو او په دنیا ورته د جنت زیږی ورکړل شوی وو ، د ام کلثوم رضی الله عنها د عدت له پای ته رسیدو خبر شو... مرکه یې پرې وکړه ، هغې هم ورسره موافقه وکړه او واده یې ورسره وکړ.... دا چې زبیر بن العوام رضی الله عنه له بنځو سره په چلند او رویه کې سخت وو ، ام کلثوم رضی الله عنها هغه سره داوږده پاتې کېدو زغم پیدانه کړ ، او د طلاق غوښتنه یې ترې وکړه .. نوموړې په طلاق ټینګار وکړ .. هماغه وو چې زبیر بن العوام رضی الله عنه یې هم غوښتنه ومنله او په داسې حال کې یې طلاقه کړه چې د ماشوم د زیږېدنې وخت یې رانږدې وو... او له هغه یې د زینب بنت الزبیر په نوم لور پیدا شوه.... ام کلثوم رضی الله عنها له زبیر بن العوام رضی الله عنه څخه جلا شوه..... بیا پرې عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنه مرکه وکړه..... نوموړی هم له هغو کسانو څخه وو چې په دنیا ورته د جنت زیږی ورکړل شوی وو ، او پخوا یې هم پرې مرکه کړې وه..... ام کلثوم رضی الله عنها ورسره واده وکړ . او له هغه یې درې زامن پیدا شول... درې زامن یې د (ابراهیم ، اسماعیل او حمید) په نومونو یادېدل . ددوی ترڅنګ یې ترې دوه لوڼې هم وزېږېدې ، چې د (حمیده او امة الله) په نومونو یادېدې .

ام کلثوم بنت عقبه رضی الله عنها له عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنه سره خوشاله وخت تېر کړ .... ترهغې وخته ورسره وه چې خاوند یې دهجرت په دوه دېرشم کال وفات شو... له ده وروسته څلورم مرکه کوونکی ، ستر صحابي عمرو بن العاص رضی الله عنه چې پخوا یې هم پرې مرکه کړې ، بیا یې د ام کلثوم رضی الله عنها دنکاح غوښتنه وکړه... واده یې ورسره وکړ... خو د ډېرو روایتونو پر بنسټ ، له عمرو بن العاص رضی الله عنه سره یې ژوند ډېره ادامه ونکړه . او لږه موده وروسته وفات شوه....

ام کلثوم رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم گڼ حدیثونه روایت کړي ، نوموړې له هغو مېرمنو څخه چې د دیني احکامو په زده کړې ډېره لېواله وه او هڅه یې کوله چې په نبي کریم صلی الله علیه وسلم په سنتو باندې ځان پوه کړي .

ام کلثوم بنت عقبه رضی الله عنها له نبوي کورنۍ سره ډېرې اړیکې درلودې .. همدا لامل دی چې د امهات المؤمنین رضی الله عنهن څخه یې گڼ حدیثونه روایت کړي دي . له دې جملې څخه یو دا چې ، کله رسول الله صلی الله علیه وسلم له ام سلمې رضی الله عنها سره واده وکړ ورته یې وویل :

((مانجاشي ته یو اندازه عطر او زېورات ډالۍ کړي دي ، او زه گومان کوم چې هغه به وفات شوی وي ، او گومان کوم چې کومه ډالۍ چې ما ورکړې ، بیرته به ماته رالیږل کیږي ، که ماته یې راولیږله ، تاته یې درکوم))

لکه څنګه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلي وو ، نجاشي وفات شوی وو ، او ډالۍ یې ورته بیرته راولیږل شوه ... ټولو مېرمنو ته یې خوشبویي ورکړه ، او د زېوراتو په گډون یې پاتې نور ام سلمې رضی الله عنها ته ورکړل .

ام کلثوم رضی الله عنها د قرآني آیتونو د فضیلت او همدا راز د زکات د فضیلت په اړه گڼ حدیثونه روایت کړي دي ..

له ام کلثوم رضی الله عنها روایت دی ، وایې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایې : (قل هو الله احد) د قرآن کریم درېمې برخې سره برابر دی ..

او له ام کلثوم رضی الله عنها څخه بل روایت دی ، وایې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایې :

((غوره صدقه هغه ده چې ، کینه کښ دښمن خپلوان ته ورکول کیږي ..))

له ام کلثوم رضی الله عنها څخه روایت دی ، وایې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یوازې په درې حالاتو کې ددرواغو اجازه ورکړې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم به ویل ، دا درواغ نه دي چې ،

((یو کس د خلکو ترمنځ سوله کوي ، او داسې خبره کوي چې په هغې باندې د خلکو ترمنځ اصلاح رامنځته کیږي . او بل هغه کس چې په جنگ کې یې وایې ، او بل هغه نارینه چې ښځې ته یې وایې او یا یې ښځه خاوند ته وایې ...))

او په بل روایت کې راځي چې ، هغه کس درواغجن نه دی چې ، د خلکو ترمنځ د سولې لپاره ، د خیر خبره وکړي ، یا د خیر خبره یو بل ته یوسي ...

ام کلثوم بنت عقبه رضی الله عنها د خپل ناسکه ورور عثمان بن عفان رضی الله عنه د خلافت په دوران کې وفات شوه . په اغلب روایت سره ، نوموړې د هجرت په ۳۳ کال له دې دنیا رحلت وکړ .. خو د سیرت کتابونو یې د عمر په اړه څه نه دي لیکلي . همدومره مالومه ده چې د حدیبیې له سولې وروسته نوموړې له مکې څخه مدینې منورې ته په یوازې ځان هجرت وکړ ، خپله کورنۍ ، کور ، او خاپوړو ټاټوبي یې دالله او رسول لپاره پرېښود . ... ام کلثوم رضی الله عنها په

اسلامي تليپاتي تاريخ كې خپل نوم ژوندى پرېښود ، هغه كسان چې دنوموړې مېرمنې سيرت لولي ، هغوى ته د نبوت د وخت د يوې سترې ، وياړمنې ، مؤمنې ، صابري ، او مهاجرې مېرمنې نمونه وړاندې كوي .

اسماء بنت يزيد الاوسية رضی الله عنها

دا د انصارو يوه ميرمن وه ، دا مېرمن يو له هغو مېرمنو څخه وه چې مدينې منورې ته د رسول الله صلى الله عليه وسلم له راتگ وروسته يې ورسره تر ډېرو وړاندې بيعت كړې وو .... دا مېرمن په فصاحت او بلاغت او غښتلي بيان باندې مشهوره وه .. هغه مېرمن ده چې رسول الله صلى الله عليه وسلم يې په اړه اعتراف كړى وو ، او د (خطيبة النساء) لقب يې خپل كړى وو . يانې د بنحو خطيبه .. بنايې ددې مېرمنې د تاريخ په اړه كم مواقف د سيرت په كتابونو كې راغلي وي .. خو ددې واقفو معناگانې د اسلام په پيل كې د يوې مؤمنې بنحو د شخصيت او كركتر په جوړولو كې مهم رول لوبوي .. ددې بنحو شخصيت په څو كړنو او كلمو كې نه شي رانږدېداى .. دا مېرمن (اسماء بنت يزيد الاوسية رضی الله عنها) يا (ام سلمة الانصارية رضی الله عنها) نومېږي . چې په (خطيبة النساء) لقب باندې مشهوره وه .

نوموړې (اسماء بنت يزيد بن رافع بن امرئ القيس بن يزيد بن عبدالاشهل) نومېږي .. په مدينه منوره كې د اوس له وتلې قبيلې څخه وه . اسماء رضی الله عنها د ستر صحابي (سعد بن معاذ رضی الله عنه) د تره لور وه . مور يې (ام سعد بنت خزيم ابن مسعود بن عبدالاشهل) نومېږي . اسماء رضی الله عنها د (فكيهة) په نوم يو يوبل نوم هم لري . او كنيه يې (ام عامر الاشهلية) ده . همداراز نوموړې د (ام سلمة الانصارية) رضی الله عنها په كنيه باندې هم مشهوره وه . چې د (انصارية) نوم سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم له مېرمنې او ام المؤمنين (ام سلمه رضی الله عنها) څخه بيلېږي .

(اسماء بنت يزيد رضی الله عنها) په مدينه منوره كې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د سفير مصعب بن عمير رضی الله عنه په لاس مسلمان شوې ده . مصعب بن عمير رضی الله عنه هغه صحابي وو چې له لومړي عقبي له بيعت وروسته مدينې منورې ته راغى ، ترڅو د مدينې منورې خلكو ته اسلامي احكام ورزده كړي او په قرآن كريم يې پوه كړي او خلك اسلام ته راوبلي . اسماء بنت يزيد رضی الله عنها د خپل تره ځوى (سعد بن معاذ رضی الله عنه) له اسلام څخه الهام واخيست او دهغه خبرو پرې اغيز و كړ .. كله چې سعد بن معاذ رضی الله عنه مسلمان شو خپل قوم ته يې وينا وكړه او ويې ويل :

((اى بنو عبدالاشهل !! ترهغې راباندې ستاسو د نارينه او بنحينه خبرې حرامې دي ، چې په الله او رسول مو ايمان نه وي راوړى !!))

نو په دې توگه ويلي شو چې ، اسماء بنت يزيد رضی الله عنها د خپل قوم د هغو كسانو په سر كې راځي چې اسلام يې تر ډېرو نورو ژر ومانه ، او د خپل قوم د مشر سعد بن معاذ رضی الله عنه خبرو او د مصعب بن عمير رضی الله عنه دعوت او خبرو پرې اغيز و كړ . راويان وايي چې :

((د ما بنام په راتلو سره ، د بنو عبدالاشهل په كورنۍ كې ټول نارينه او بنحينه مسلمانان شول))

د هجرت په لومړي كال كې ، اسماء بنت يزيد رضی الله عنها له نورو بنحو سره يوځاى رسول الله صلى الله عليه وسلم ته د بيعت كولو لپاره راغلي وې . او ويل كيږي چې (ام سعد بن معاذ رضی الله عنها) او (ام عامر الاشهلية عنها) يانې اسماء بنت يزيد بن السكن عنها) او (حواء بنت يزيد بن السكن رضی الله عنها) لومړۍ مېرمنې وې چې له رسول الله

صلی الله علیه وسلم سره یې بیعت وکړ . . . اسماء بنت یزید رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم د بیعت د کیفیت په اړه له یو حدیث څخه زیات حدیثونه روایت کړي دي . هغه وایي :

زه ، (لیلی بنت الخطیم) او (حواء بنت یزید بن السکن) یوځای د ما بنام او ما خوستن مهال منځ کې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلو او سرورونه مو پټ کړي وو . . . سلام مې ورباندې واچاوه . . . د نسب پوښتنه یې وکړه ، ورته مې بیان کړ . بیا یې زما له ملګرو د نسب پوښتنه وکړه هغوی ورته خپل نسب بیان کړ . . . . هر کله یې راته ووايه ، بیا راته رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

((تاسو څه اړتیا لرئ ؟))

ورته مو وویل :

((ای دالله رسوله ! موږ راغلي یو او تاسره په اسلام بیعت کوو . . موږ تا رښتونی ګڼو ، او ګواهي ورکوو چې تاسه راوړي هغه حق او رښتیا دي . . .))

رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

((دالله شکر چې اسلام ته یې درته هدایت وکړ . .)) بیا یې وفرمایل :

((ما درسره بیعت وکړ))

اسماء بنت یزید رضی الله عنها فرمایي چې زه ورته نږدې شوم . . بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

((زه له ښځو سره په لاس روغېږ نه کوم . . زرو مېرمنو ته زما خبره ، داسې ده لکه یوې ښځې ته))

او د اسماء رضی الله عنها په بله وینا کې راغلي چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپل لاس باندې څادر راتاو کړ او د څادر پاسه یې ښځو سره بیعت وکړ .

اسماء بنت یزید رضی الله عنها به تل د بیعت هغه کلمې بیانولې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته ویلې وې . رسول الله صلی الله علیه وسلم ترې هغه بیعت اخیستی وو چې ، الله جل جلاله ورته په دې آیت کې اشاره کړې :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي

مَعْرُوفٍ فَبَايِعْنَهُنَّ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢﴾

احمد په خپل مسند کې د اسماء بنت یزید رضی الله عنها د بیعت په اړه نور تفصیلات هم یاد کړي چې په کومه طریقه ورسره رسول الله صلی الله علیه وسلم بیعت کړی وو. د اسماء په یو روایت کې راځي، هغه وايي:

((زه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د بیعت لپاره راغلم، ما د سرور دوه بنگرې اغوستي وو، زه ورته ورنږدې شوم. د بنگرې په اواز پوه شو او بیا یې وویل:

((اسماء بنگرې دې لیرې کړه!، نه ویریرې چې الله به درته د اور بنگرې واچوي...؟))

اسماء رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم د امر سره سم، بنگرې لیرې کړل....

هغه بیعت چې اسماء بنت یزید رضی الله عنها او نورو مېرمنو ترسره کړ، د ښځو په ارزښت باندې د اعتراف کولو یوه بڼه ده. او په دې دلالت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د ښځو د رول ډېر احترام کاوه... هغه تر ونونه چې ښځو به له رسول الله صلی الله علیه وسلم کول، دهغوی پر واجباتو او مسؤولیتونو باندې دلالت کوي، په دې مانا چې هغوی د اسلامي دعوت په پیل کې پاڅون وکړ او د اسلام لپاره یې کار او خدمت وکړ.

اسماء بنت یزید رضی الله عنها په فصاحت او ښکلو او واضح خبرو باندې مشهوره وه. دا چې نوموړې په پوښتنه کولو کې ځانگړې زړورتیا او د نظر په ښکاره کولو کې یې غوره فصاحت درلود، همدا لامل وو چې په (خطیبة النساء) یانې د ښځو خطیبې په لقب باندې مشهوره شوه.

یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپلو صحابه کرامو سره ناست وو، اسماء بنت یزید رضی الله عنها ورته راغله، یوه تاریخي خطبه یې ورته پیل کړه چې په ترڅ کې یې د ښځو فضیلت او غوره والی بیان کړ، داسې یې وویل:

((ای دالله رسوله! زما پلار او مور دې درنه قربان شي، د ښځو په استازیتوب درته راغلي يم، الله جل جلاله ته ښځو او نارینه وو ته رالیرلی یې.. مور پر تا او ستا په اله باندې ایمان راوړی... او مور ښځې بندې یو، ستاسو په کورنو کې ناستې یو، ستاسو غوښتنې پوره کوو، او بچیان درته زیروو. او تاسو نارینه راباندې د جماعت د لمانځه په اداء کولو، د ناروغانو په عیادت، په جنازو کې په گډون، او په حجونو اداء کولو کې غوره والی لرئ... او تردې ټولو غوره، دالله په لاره کې جهاد کول... او کله چې له تاسو یو سړی حج ته لاړ شي او یا جهاد ته ووځي، مور درته مالونه ساتو، جامې درته گنډو او بچیان درته روزو... آیا مور به درسره اجر کې شریکانې نه یو؟!))

رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې د اسماء بنت یزید رضی الله عنها خطبې ډېره اغیزه وکړه، او خپلو صحابه کرامو ته یې مخ واړولو او ویې ویل:

((آیا تراوسه مو د دین په مسایلو کې له کومې ښځې تر دې غوره خبرې اوریدلي دي؟))

هغوی وویل:

((ای دالله رسوله! گومان نه کوو چې د کومې ښځې به دې ټکو ته پام وو...))

رسول الله صلى الله عليه وسلم اسماء بنت يزيد ته مخ کر او ور ته یې وویل :

((ای بنځې پوه شه! او نورې بنځې هم خبرې کره .. چې د خاوند اطاعت کول ، او له هغه سره ښه رویه کول ، او دهغه خوشالی لپاره کار کول .. ددې ټولو ثواب سره برابر یې ..))

اسماء رضی الله عنها په ډېرې خوشالی روانه شوه ، ژر یې ځان نورو ملگرو ته ورساوه او د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا ټولې خبرې یې ورته ورسولې ... چې اسلام د ښځو کرامت په ساتلو ټینګار کوي ، او دهغوی په حقونو باندې اعتراف کوي .

په مدینه منوره کې د اسماء بنت يزيد رضی الله عنها نوم وځلیده ، هغه به د رسول الله صلى الله عليه وسلم د مېرمنو کورونو ته ورتله ... او هغې به دا خپل ویاړ باله چې دهغوی اړتیاوې پوره او خدمت یې وکړي . ددې ترڅنګ به یې په دې سپیڅلي کور کې د دین او دنیا زده کړې کولې او ځان به یې په دین باندې پوهولو . له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه به یې ګڼ دیني احکام زده کول ، او هغه به یې نورو ښځو ته د خپل غښتلي فصاحت او بیان له مخې ورزده کول .

د سیرت کتابونه د اسماء بنت يزيد رضی الله عنها ستاینه کوي او لیکي چې نوموړې ددې قاعدې پر بنسټ چې (په دین کې حياء نشته) د دین د احکامو د دزده کولو لپاره له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه په پوښتنو کولو کې ډېر جرأت درلود . او دا جرأت ددې لامل شو چې ډېر دیني احکام ددې له خولې دې امت ته روښانه شول .

ابن عبدالبر د اسماء بنت يزيد رضی الله عنها په اړه وایي :

((اسماء د عقل او دین خاونده وه))

اسماء بنت يزيد رضی الله عنها یوه له هغو ښځو څخه وه چې د عائشې رضی الله عنها د واده د شپې لپاره یې هغه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته تیاره کړې وه . له هغې روایت دی ، وایې چې ، ما عائشه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته ښکلې کړې وه . یانې د واده لپاره مې ورته تیاره کړې وه . په بل روایت کې راځي ، هغه فرمایې ، چې زه له هغو میرمنو څخه وم چې عائشه یې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته جوړه کړې وه . بیا راته رسول الله صلى الله عليه وسلم شیدې راوړې .. او په بل روایت کې راځي ، چې ډوډۍ یې راوړه ... مور ورته وویل چې ، زموږ اشتها نشته ... رسول الله صلى الله عليه وسلم وویل :

((درواغ او ولگه مه یوځای کوئ))

رسول الله صلى الله عليه وسلم په دې خبره دا بنسټ کېښود چې ، انسان باید دومره کښونه ونکړي چې د درواغو تربریده ورسیري ..

اسماء بنت يزيد رضی الله عنها به په دې ویاړ کاوه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم به دهغوی ملاقات ته د بنوالاشهل کورنۍ ته ورتللو ، هغه فرمایي :

((کله به چې رسول الله صلی الله علیه وسلم زموږ کورونو ته راتللو ویل به یې ، په دې کورونو کې کوم خیر نشته .. داد انصارو تر ټولو غوره کور دی ...))

رښتیا هم الله جل جلاله په دې کورنۍ باندې د خیر انعام کړی وو . . . اسماء بنت یزید رضی الله عنها دهغه پېښې روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یوه ورځ دهغوی ډوډۍ برکتې کړې وه او د څلوېښتو کسانو لپاره یې بسنه وکړه . هغه فرمایي :

((رسول الله صلی الله علیه وسلم مې ماښام مهال په خپل جومات کې ولیده ، ما له غوښې ډک هډوکی او ډوډۍ راوړه .. ومې ویل : زما او پلار دې درنه قربان شي ، موږ سره ډوډۍ وخوره ... رسول الله صلی الله علیه وسلم خپلو صحابه کرامو ته وویل : .. دالله په نامه یې وخورئ ... صحابه کرامو او رسول الله صلی الله علیه وسلم او د کورنۍ غړو ډوډۍ خوراک پیل کړل ... . قسم په الله ، ځینې غوښن هډوکی خو لا داسې وو چې هماغسې ډک پاتې شول .... او د خلکو شمېر هم څلوېښتو کسانو ته رسیده ..))

د خطابت او بیان له ډگره راتیرېږو او د جنگ او جگړې ډگر ته اوځو ... اسماء رضی الله عنها په ډېرې میرانې په جهادي تگلاره کې خپل رغنده رول ثابت کړی دی ..

ابن سعد په خپلو طبقاتو کې روایت بیان کړی چې ، اسماء رضی الله عنها له مسلمانانو سره په ډېرو غزاگانو کې گډون کړی ، وږو کسانو ته به یې اوبه ورکولې ، ټپونه به یې پټي کول ، او لښکرو ته به یې خواږه تیارول ...

نوموړې درسول الله صلی الله علیه وسلم له وفات وروسته او د هجرت په یوولسم کال د ابوبکر الصديق رضی الله عنه د خلافت په دوران کې هم په جهاد او جگړو کې ډېر گډون کړی وو . اسماء بنت یزید رضی الله عنها به له هغو مجاهدینو سره ملگري وه چې د شام پر لور به تلل .. او د هجرت په دیارلسم کال د یرموک په غزا کې یې رغنده رول اداء کړی وو ، تاریخپوهان ددې رول له مخې دهغې په مېړانه او زړورتیا باندې اعتراف کوي ... اسماء رضی الله عنها د خپلې خېمې لرگي په لاس کې نیولی ، او هر رومي به چې د بنځو څیمو ته رانږدې کېده هغه به یې پرې واهه ، او نږدې به یې نه پرېښودل . اسماء بنت یزید رضی الله عنها په دې طریقه نهه رومي لښکري وژلې وې .

اسماء بنت یزید رضی الله عنها گڼ احادیث روایت کړي دي ، نوموړې په انصارو کې تر نورو هغو ډېر حدیثونه روایت کړي دي ... اسماء رضی الله عنها یو اتیا حدیثونه روایت کړي ، ابن ماجه ، نسائي ، ابوداؤد ، ترمذي ، شهر بن حوشب ، مجاهد بن جبير ، او دهغې خور یین محمود بن عمرو الانصاري هم له اسماء رضی الله عنها څخه بیا حدیثونه روایت کړي دي ...

اسماء رضی الله عنها ځینې حدیثونه د بنځو د سلوکو او هغو دودونو په اړه روایت کړي چې د جاهلیت په زمانه کې دهغوی ټولني ته را داخل شوي وو . . . له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه یې په مړو باندې د ستاینې او ډېرې ژړا څخه د منعې حدیث روایت کړی دی .. فرمایي :

((مه ژاړئ ، همدا راز جامې مه شلوئ ، او مه سوړې وهئ ، او مه مو مخونه خيړې کوئ ، او مه بې ځايه خبرې کوئ ، همدا راز له نارينه وو سره يوازې مه کښېنئ ، تل له ځان سره محرم ولرئ ..))

اسماء رضی الله عنها فرمايي ،

((ای دالله رسوله ! پلانکي قوم راسره زما د تره په مړينه کې په ژړا کې برخه واخيسته ، يانې غم يې راسره شريک کړ ... زه هم مجبوره يم چې ورسره وژاړم ... رسول الله صلی الله عليه وسلم راسره ونه منله ، ما څو ځله دا خبره تکرار کړه .. بيا يې راته اجازه راکړه ، بيا له هغې وروسته ما هيڅ ونه ژړل .. خوله ما پرته نورو ټولو ښځو په مړي باندې بيا ډېر وژړل ..))

کله چې د هجرت په لسم کال د رسول الله صلی الله عليه وسلم ځوی ابراهيم وفات شو ، اسماء رضی الله عنها ورسره په څنگ کې ولاړه وه .. له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه يې په ژړا ، چيغو وهلو او ستاينې کولو کې روايتونه هم کړي دي ، د رسول الله صلی الله عليه وسلم دا حديث يې روايت کړی ، چې فرمايي :

((سترگه اوښکه کوي ، زړه خپه کيږي ، او موږ هغه څه نه وايو چې رب مو پرې غوسه کيږي .. که دا رښتوني وعده نه وای ، او دټولو مسير نه وای ، او وروستي پخوانيو پسې نه تللی ... نو موږ به ابراهيمه په تا باندې ډېر زيات درديدلي وای .... موږ ابراهيمه په تا باندې ډير خپه يو))

له اسماء بنت يزيد رضی الله عنها څخه روايت دی ، وايې چې کله سعد بن معاذ رضی الله عنه وفات شو ، مور يې چيغه کړه ، رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل :

((آيا ستا اوښکه نه ودريري او خپگان دې نه ختميري .. ؟ ستا ځوی يوازينی کس دی چې الله جل جلاله ورته وځنډل .. او عرش ورته ولږ ځېده ..))

اسماء بنت يزيد رضی الله عنها نور حديثونه هم روايت کړي دي ، دا حديثونه د مسلمان د سلوکو او اخلاقو په اړه راڅرخي . په ځانگړې توگه ، گڼ روايتونه يې په دې اړه دي چې يو ورور په غيابت کې د بل ورور څخه دفاع کوي . رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

((څوک چې د خپل ورور څخه په غيابت کې له هغه دفاع وکړي ، په الله يې حق دی چې هغه به له اور څخه خوندي ساتي ..))

له نوموړې روايت دی ، وايې چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

((آيا غوره کس درته ونه ښاييم ..؟))

صحابه کرامو وويل چې ولې نه دالله رسوله !

ويې ويل :

((هغه کسان چې تل یې گورئ ، دالله ذکر به کوي . . . . بیا یې وویل چې ، آیا بد انسان درته ونه ښایم . . .))

ویې ویل چې ولې نه دالله رسوله !

ویې ویل :

((هغه کسان چې دیو بل خبرې دشر لپاره انتقالوي ، او د خلکو ترمنځ نفرت خپروي ، او خلکو کې عیب لټوي))

اسماء بنت یزید رضی الله عنها د عثمان بن عفان رضی الله عنه د خلافت په دوران کې د هجرت په دېرشم کال کې وفات شوه ، او په مدینه منوره کې د بقیع په هدیره کې خاورو ته وسپارل شوه . نوموړې د نبوت د وخت د ښځو په کتاب کې د رڼا په حرفونو د ټینګ عزم ، او غښتلي ایمان او قوي عقیدې په برخه کې خپل نوم ژوندی پرېښود . . . . نوموړې یوه فضیحه مېرمن وه ، د غښتلي بیان خاونده وه ، په پوښتنه ، کار او خبرو کولو کې تر بل هرې ښځې میرانه او زړوره وه . .

یوه ورځ اسماء رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د حیض او جنابت د غسل په اړه پوښتنه کړه ، کله چې عائشه رضی الله عنها ددې جرأت ولیده ، رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل :

((د انصارو مېرمنې ډېرې غوره مېرمنې دي ، حیاء دوی له دې نه منعه کوي چې په دین باندې ځان پوه کړي .)) .

امامة بنت حمزه رضی الله عنها

دا د قريشو له قبيلې او د رسول الله صلى الله عليه وسلم د کورنۍ يوه نجلی وه... د رسول الله صلى الله عليه وسلم د تره د خوی او رضاعي ورور لور وه... دا د شهيدانو د سردار لور وه..... هغه مهال چې پلار يې په مدينه منوره کې شهيد شو، دې نجلی په مکه کې د مشر کينو په منځ کې ژوند کاوه.... دې نجلی په مکه مکرمه کې ډېر وخت تېر کړ او تل يې دا هيله وه چې مدينې منورې ته لاړه شي او د پلار د شهادت ځای او قبر وگوري... دا کومه د حيرانتيا خبره نه ده، ددې نجلی پلار، حمزة بن عبدالمطلب رضی الله عنه وو.. دا هغه انسان وو چې له شهادت وروسته ورباندې، رسول الله صلى الله عليه وسلم دوه اويا ځله د جنازې لمونځ اداء کړ. دا نجلی (امامة بنت حمزة) نومېږي او په (ام الفضل) باندې شهرت لري. دا هغه مېرمن وه چې علي کرم الله وجهه يې په اړه ويلي وو چې:

((دا په قريشو کې تر ټولو غوره نجلی ده.))

دا نجلی (امامة بنت عبدالمطلب بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصي) نومېده... او ويل کيږي چې نوموړې (امة الله) نومېده او ځينې وايي چې نوموړې (عمارة) نومېده. خو په هر صورت، دا نجلی د حمزة رضی الله عنه لور وه.. ځکه د حمزه رضی الله عنه له دې پرته بله لور نه وه. د (امامة) رضی الله عنها مور (سلمی بنت عميس رضی الله عنها) نومېده، دا هغه مېرمن وه چې پخوا يې له خپل خور او د جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه له مېرمن (اسماء بنت عميس رضی الله عنها) سره يوځای ايمان راوړی وو... کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم مسلمانانو ته مدينې منورې ته د هجرت امر وکړ، حمزة رضی الله عنه له سلمی رضی الله عنها سره واده وکړ... حمزه رضی الله عنه مدينې منورې ته هجرت وکړ، او خپله مېرمن سلمی او امامة يې په مکه مکرمه کې پرېښودل. دا کار ډېر و نورو مهاجرينو هم کړی وو، هغوی خپل زامن يا خپلې مېرمنې په مکه مکرمه کې له کورونو او مالونو سره پرېښي وو. امامة رضی الله عنها له خپلې مور سلمی بنت عميس رضی الله عنها سره په مکه کې پاتې شوه. خو زړه يې په مدينه منوره کې له مسلمانانو سره وو، په دې به ډېره خوشالیده چې مسلمانان په مدينه منوره کې رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يوځای دی او برياوې لاسته راوړي. د سترې برياً زيری هغه وو چې کله مسلمانانو د هجرت په دويم کال د بدر په غزا کې قريشو ته سخته ماتې ورکړه.... خو د هجرت په درېيم کال د احد په غزا کې د حمزه رضی الله عنه شهادت د امامة او سلمی رضی الله عنهما لپاره لويه غميزه او ستر ټکان وو. د حمزه رضی الله عنه شهادت دهغوی په زړونو کې داسې ټپ پرېښود چې تل به يې درد احساساوه.... د انتظار هغه شېبې چې لور او مور به ددې لپاره ويستلې چې له خپل پلار او خاوند سره به وگوري... په يتيمۍ او کونډتوب باندې بدلې شوې.... لور يې يتيمه شوه او مور يې کونډه شوه، او دا تمه يې هم قطعه شوه چې په مدينه منوره کې به ټول په ژوند سره يوځای شي.

امامة رضی الله عنها په مکه مکرمه کې له خپلې مور سلمی بنت عميس رضی الله عنها سره په مکه کې اوسیده، کله يې چې د مور د عدت موده پای ته ورسیده، له (شداد بن الهادی الليثي) سره يې واده وکړ. له هغه يې د عبدالله او عبدالرحمن په نومونو زامن پيدا شول.... هغه هم په مکه کې پرېښوده او مدينې منورې ته يې هجرت وکړ او له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يوځای شو، هلته يې د خندق او نورو غزاگانو کې برخه واخيسته.... وخت لا تېر نه وو چې

سلمی بنت عمیس رضی الله عنها) هم وفات شوه ، په کور کې یې یوازې درې بچیان پرېښودل چې مشر یې (امامة رضی الله عنها) وه ، هغه نجلی چې څو کلونه وړاندې یې پلار له لاسه ورکړی وو خو اوس یې خپله مور له لاسه ورکړه .. له دې وروسته یې د غربت احساس زیات او هجرت ته یې لیوالتیا ډېره زیاته شوه ..

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مکې مکرې ته د عمرة القضاء داء کولو لپاره لاړ ، امامة رضی الله عنها وغوښتل چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم او د خپلو ترورو زامنو او لوڼو سره وگوري .. د مکې په کوڅو کې گرځېده ، هر یو ته یې په نوم نوم غږ کاوه ..... ای د کا کا ځویه !! .. علي بن ابی طالب کرم الله وجهه یې غږ واورېده .. هغه یې له ځان سره خپلې مېرمنې فاطمې رضی الله عنها ته بوتله . او ورته یې وویل :

((دادی د پلار د تره لور مې درته راوسته))

علي رضی الله عنه په مکه مکرمه کې دهغې په یوازې اوسیدو باندې ډېر غوسه وو .. په دې اړه یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره هم خبرې کړې وې ، هغه ته یې ویلي وو :

((ولې خپله د تره لور یتیمه د مشر کینو په منځ کې یوازې پرېږدو ؟))

بیا چې کله دوی مدینې منورې ته راستنېدل ، له ځان سره یې راوستله .

امامة رضی الله عنها مدینې منورې ته د خپل پلار له شهادت څخه څلور کاله وروسته راننوته ... کله چې نوموړې مدینې منورې ته راوړسیده ، لومړی کار یې دا وکړ چې د پلار د قبر پوښتنه یې وکړه ... سمدلاسه یې زیارت ته ورغله ...

کله چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم شاعر (حسان بن ثابت رضی الله عنه) په دې حالت خبر شو ، دا شعریې ووايه :

تسأل عن قرم هجان سمیدع	لدى البأس مغوار الصباح جسور
فقلت لها: ان الشهادة راحة	ورضوان رب يا امام غفور
دعاه اله الخلق ذوالعرش دعوة	الى جنة فيها رضا وسرور

امامة بنت حمزة رضی الله عنها په مدینه منوره کې پاتې شوه .. دا هغه ټاټوبي دی چې د پلار سپیڅلی بدن یې ورکې خاورو ته سپارل شوی دی ....

دا چې د امامة رضی الله عنها پلار حمزة رضی الله عنه په مدینه منوره کې د خلکو په زړونو او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په زړه کې د خاص ځای خاوند وو ، درې صحابه کرامو دا سیالي کوله چې د امامة بنت حمزه رضی الله عنها د روزنې او ساتنې ویاړ ترلاسه کړي .

ابن سعد له ابن عباس خنجه روايت راخلي ، زيد بن حارثه رضی الله عنه هغه ياده کړه ، او رسول الله صلی الله عليه وسلم چې کله د مهاجرينو او انصارو ترمنځ د ورورولۍ تر وونونه کول ، د زيد او حمزه رضی الله عنه ترمنځ يې د ورورولۍ تړون کړی وو .... زيد رضی الله عنه وويل :

((لومړی زما حق دی ، زما ورېره ده !!))

کله چې جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه دا خبره واورېده ، وپې ويل :

((ترور خو مور وي ، دا چې اسماء بنت عميس ددې ترور او زما مېرمن ده ، نو لومړی زما حق دی چې وپې روزم))

علي کرم الله وجهه وويل :

((تاسو ولې زما د تره لور په اړه لانجې او شخړې کوئ ؟ همدا ما د مشرکينو له مينځه راوويستله .. زما ورسره نسب شريک دی ، له تاسو پر ما ډېر حق لري ..))

رسول الله صلی الله عليه وسلم وويل :

((زه به مو پرېکړه وکړم ، زیده ته ، دالله او رسول مولی او خادم يې ... او علي ته ، زما ورور او ملگری يې ... او جعفره ته ، ماته په خلقت او اخلاقو کې ورته يې ... جعفره لومړی حق ستا دی ، ترور يې له تاسره ده ... او نجلی په خاله او عمه باندې نه نکاح کيږي ...))

په دې توگه امامه بنت حمزه رضی الله عنه جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه ته ورکړل شوه ..

د حمزه رضی الله عنه لور ام الفضل رضی الله عنها په مدينه منوره کې له خپلې ترور او د جعفر بن ابی طالب رضی الله عنه له مېرمنې اسماء بنت عميس رضی الله عنها سره واوسېده . له دوی سره يې د مينې ، محبت او نرمۍ په فضا کې ژوند تېر کړ ..

يوه ورځ علي کرم الله وجهه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته راغی او ورته يې وويل :

((آيا د تره لور حمزه رضی الله عنه سره واده نه کوې ... دا په قريشو کې تر ټولو غوره نجلۍ ده ..))

رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل :

((ای علي ... خبر نه يې چې حمزه زما رضاعي ورور دی ... او الله جل جلاله چې په نسبي تړون څوک حرام کړي ، په رضاعت هم حراميږي ..))

د حمزه بن عبدالمطلب رضی الله عنه مور (هاله بنت اھيب) رسول الله صلی الله عليه وسلم ته شيدې ورکړې وې .. نو په دې توگه رسول الله صلی الله عليه وسلم د حمزه رضی الله عنه رضاعي ورور وو .

خو رسول الله صلى الله عليه وسلم خپله ورېره هېره نه کړه ... بلکې هغې ته يې د غوره خاوند په پيدا کيدو کې فکر وکړ .. هماغه وو چې د خپلې مېرمنې ام سلمه رضی الله عنها خوی (سلمه) رضی الله عنه يې ورته وپاڅه ...

کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم امامت بنت حمزه رضی الله عنها (سلمه بن ام سلمه) رضی الله عنه ته واده کړه ، د سيرت په کتابونو کې دهغې د پاتې ژوند په اړه گڼ او مختلف روايتونه راغلي دي ..

ځينې وايي :

((سلمه رضی الله عنه د عبدالملک بن مروان تر خلافته ژوندی وو ، او امامت رضی الله عنها مخکې ددې چې سلمه رضی الله عنه ورسره يوځای شي ، وفات شوه .))

او ځينې نور بيا وايي :

((سلمه رضی الله عنه مخکې ددې چې امامه رضی الله عنها سره يوځای شي ، وفات شو .))

خو په هر صورت ، د امامت رضی الله عنها د ژوند تگلاره ، هجرت او غوره اسلام د يو غوره انسان په نسل کې د پاکې مېرمنې سپېڅلي ياد پاتې شو ... دا هغه سپېڅلی ياد دی چې په اسلامي تلپاتې تاريخ کې يې پرېشود ... له حمزه بن عبدالمطلب رضی الله عنه سره يې ياد له غښتلی کيږي ....

همدا راز د امامت رضی الله عنها ژوند په ځينو اسلامي احکامو پورې هم تړاو پيدا کوي .. لکه رضاعي حرمت .. او دا چې چې ښځه په عمه او خاله باندې نه نکاح کيږي ...

فاطمه بنت الحارث رضی الله عنها

دا مېرمن د بنو مخزوم له قبیلې څخه وه . ډېره موده په شرک پاتې شوه ، چې بیا الله جل جلاله په رسول الله صلی الله علیه وسلم او مؤمنانو باندې د مکې د فتحې انعام وکړ ، او دا مېرمن هم مسلماننه شوه . په دې ستره ورځ چې کله دا ښځه مسلمانېده ، یوه مشهوره کیسه لري . . . کله به د پلار په غم کې وه ، او کله به د خاوند په غم ډوبه وه . . . ډېره هڅه یې وکړه چې خپل خاوند اسلام ته را داخل کړي . . . هماغه وو چې خاوند یې بیا د یرموک په جگړه کې شهید شو ، بیا یې له هغه وروسته بل واده وکړ هغه هم شهید شو . . . وروسته یې درېم خاوند سره واده وکړ ، هغه هم شهید شو . نو په دې سره (فاطمه بنت الحارث رضی الله عنها) ددرې شهیدانو مېرمن وه . .

دا مېرمن (فاطمه بنت الحارث بن هشام بن المغیره) نومېده او د بنو مخزوم له قبیلې څخه وه . مور یې (فاطمه بنت الولید) د الله د تورې خالد بن الولید رضی الله عنه خور وه . . . ام حکیم رضی الله عنها په جاهلیت کې له خپل تره ځوی (عکرمه بن عمرو بن هشام بن المغیره) سره واه کړی وو . . . یا په بله وینا ، د ابوجهل دځوی مېرمن وه . کله چې د اسلام رڼا وځلېده ، او جبریل علیه السلام په رسول الله صلی الله علیه وسلم وحیه رانازله کړه . . . د ام حکیم رضی الله عنها خوسر ابوجهل د الله ددین او رسول الله صلی الله علیه وسلم له سترو دښمنانو څخه وو ، نوموړی د هغو کسانو په سر کې یادېده چې مسلمانان به یې له سختو شکنجو سره مخامخ کول . . . کله چې د هجرت په دویم کال ابوجهل د بدر په غزا کې ووژل شو ، او دهغه ځوی عکرمه د خپل پلار ابوجهل ناوړه پایله ولیده . . . له رسول الله صلی الله علیه وسلم او مسلمانانو سره یې کینه او نفرت لا زیات شو . . . نوموړی له خپلې مېرمنې ام حکیم او له خپل تره حارث بن هشام سره په شرک پاتې شو ، او له رسول الله صلی الله علیه وسلم او مسلمانانو سره یې دښمنۍ ته ادامه ورکړه . . هماغه وو چې هجرت په اتم کال د سترې فتحې ورځ یانې د مکې د فتحې ورځ راوړسیده . . . کله چې مکه فتحه شوه ، ام حکیم دې پایلې ته ورسېده چې د کفر دولت له ماتې سره مخ شو . . او د شرک او بت پرستی زمانه پای ته ورسیده . . کله چې نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم نرمې ، رحمت او شفقت ولیده ، سمدلاسه ام حکیم پریکړه وکړه چې داسلام په سپیڅلي دین کې داخله شي . . . . . دا هغه فتحه وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورکې قریشو ته امان ورکړ ، نه یې څوک وواژه ، نه یې غچ واخیسته او نه یې وینه توی کړه . . . . . بلکې د مکې خلکو ته یې اعلان وکړ چې :

((څوک چې د ابوسفیان کور ته ننوځي ، امن کې دی ، او څوک چې ځان پسې دروازه بنده کړي ، امن کې دی . . او څوک چې جومات ته داخل شي ، هغه امن کې دی .))

مخکې ددې چې ام حکیم خپل اسلام اعلان کړي ، لومړی یې خپل خاوند عکرمه بن ابی جهل ته وړاندیز وکړ ترڅو یې غوښتنه ومني او په اسلام کې یوځای داخل شي . . . خو هغه انکار وکړ ، او د مسلمانانو له لښکرو ویرېده او جنوب ته د یمن پر لور وتښتېده . . . . . او د ام حکیم پلار ، حارث بن هشام ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره لور له (ام هانئ) رضی الله عنها سره پناه وغوښته . . . کله چې علي بن ابی طالب کرم الله وجهه خبر شو ، غوښتل یې چې ویې وژني . . . ځکه نوموړی له هغو کسانو څخه وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې وینه روا کړې وه . . خو (ام هانئ رضی الله عنها) له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه اجازه وغوښته او هغه ته یې پناه ورکړه . . رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((ام هانئ ، تا چې چاته پناه ورکړې ، مورهم پناه ورکوو...))

کله چې ام حکیم (ام هانئ رضی الله عنها) ولیده چې څنگه یې دهغې پلار ته پناه ورکړې ده... او څنگه رسول الله صلی الله علیه وسلم د ام هانئ رضی الله عنها دې وړاندیز ته غاړه کېښوده او دهغې پلار یې له وژلو وژغوره..... د خپل خاوند عکرمة په اړه یې فکر وکړ ، او دا تمه ورسره پیدا شوه چې ښایې هغه هم وژغورل شي..... له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه یې د خپل خاوند لپاره امان وغوښت ، هغه ورته امان ورکړ..... عکرمة چې د یمن پر لور تښتېدلې وو ، ام حکیم ورپسې سمدلاسه د جنوب پر لور روانه شوه ترڅو یې راپیدا کړي... د تهامه په ساحل کې یې پیدا کړه او غوښتل یې چې له سمندر تېر شي..... په ډېرو ژورو کلمو یې ورته چيغې کړې...

((ای د تره ځویه !! له ډېر خپلوی پال ، نېک او غوره انسان لخوا درته راغلي يم.. ځان مه هلاکوه !! .. ما درته ترې امان غوښتی ، او هغه درته امان درکړی...))

عکرمة وویل :

((دا کار تا وکړ ؟))

هغې وویل چې ، هو... زه ورسره وغږېدم نو ځکه یې درته امان درکړ...

عکرمة له خپلې مېرمنې ام حکیم سره مکې ته راننوت ، او سمدلاسه د مسجدالحرام پر لور روان شو... هلته له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مخامخ شو... کله یې چې ولیده ، رسول الله صلی الله علیه وسلم پرې ډېر خوشال شو...

مصعب الزبيري دا ملاقات په دې ټکو بيانوي :

((کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ولیده له خوشالی ورته ودرېده ، غاړه یې ورته ورکړه او ویې ویل : (مهاجر دې په خیر راشي) رسول الله صلی الله علیه وسلم خوب لیدلی وو چې هغه جنت ته ننوتی وو ، هلته یې د ډېرو څانگو ځاښ لیدلی وو .. ځواب یې ورکړ او ویې ویل : دا د چا دی ؟ ورته وویل شو چې د ابو جهل دی . دا ورته سخته ښکاره شوه او ویې ویل : ابو جهل چېرته او جنت چېرته ؟ ... قسم په الله هیڅکله به ورته داخل نه شي .. کله چې ورته عکرمة مسلمان راغی ، ډېر ورته خوشال شو او هغه ځاښ یې د عکرمة لپاره تعبیر کړ...))

عکرمة رضی الله عنه له دې وروسته مدینې منورې ته راغی ، او ام حکیم هم له خپل خاوند سره ، کله په مکه او کله په مدینه منوره کې واوسیده ، هغوی غوښتل چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته نږدې وي... کله چې ابوبکر رضی الله عنه خلیفه شو ، عکرمة بن ابی جهل د ردت په جگړو کې له سترو گډونوالو څخه وو ، په عربي جزیره کې یې د مرتدینو خلاف په ډېره میړانه او زړورتیا جنگ وکړ .. بیا له فاتحینو سره د شام پر لور روان شو .. نوموړی هلته یو له هغو شپږو قوماندانو څخه وو چې شام ته د لښکر په مشرۍ وتلي وو . ام حکیم رضی الله عنها هم له خپل خاوند سره په دې جگړو کې ملگري وه .. عکرمة بن ابی جهل په دې جگړو کې لویه وړتیا ثابته کړه ، ټول هغه گناهونه او دښمنۍ یې چې له اسلام سره یې کړې وې ، په دې میړانې او غښتلي جهاد سره یې دهغې جبران راوړ .. نوموړی له سختې جگړې او

میرانی وروسته د یرموک په جگړه کې شهید شو .. دا هغه لښکرې وې چې د الله د تورې خالد بن الولید رضی الله عنه د قوماندې په برکت مسلمانانو د هجرت په دولسم کال ستره بریا لاسته راوړه او روم یې ورکې له سختې ماتې سره مخامخ کړ .

د ام حکیم رضی الله عنها د عدت موده پای ته ورسیده ، بیا پرې خالد بن سعید رضی الله عنه د ځان لپاره مرکه وکړه ، کله چې د (مرج الصفر) پېښه رامنځته شوه ، ویې غوښتل چې ورسره یوځای شي .. ویې ویل :

((تر هغې به دې صبر کړی وای چې الله جل جلاله د لښکرې ماتې کړي ...))

ویې ویل :

((ماته داسې الهام کیږي چې زه وژل کیږم ..))

ویې ویل :

((نو بیا درته اجازه ده))

له قنطري سره خالد بن سعید رضی الله عنه له خپلې میرمنې ام حکیم سره یوځای شو ، بیا وروسته دا سیمه د (قنطرة ام حکیم) په نوم یاده شوه ... کله چې سهار شو ، خالد بن سعید له روم سره سخته جگړه وکړه چې په پایله کې شهید شو . له ده وروسته ام حکیم رضی الله عنها ملا وتړله ، او هوډ یې وکړ چې د الله په لاره کې به جهاد کوي .. د جگړې ډگر ته ننوته ، او دهغه څیمې په لرگي چې له خپل خاوند خالد بن سعید رضی الله عنه سره ورکې یوځای شوې وه ، د روم اووه لښکرې یې پرې ووژلې ..

ام حکیم رضی الله عنها د خپل خاوند له شهادت وروسته مدینې منورې ته راستنه شوه ، امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه پرې مرکه وکړه او د ځان لپاره یې وغوښته .... واده یې ورسره وکړ ، او له هغه یې د فاطمې په نوم یوه لور پیدا شوه .. ام حکیم رضی الله عنها له عمر رضی الله عنه سره تر واده وروسته ډېره ژوندۍ پاتې نه شوه ، او نه یې د ابولؤلوة المجوسی له لاسه د خپل خاوند عمر بن الخطاب رضی الله عنها شهادت ولیده .. خو د عمر رضی الله عنه په شهادت سره ، نوموړې دا ویاړ تر لاسه کړ چې ددرې داسې خاوندانو مېرمن وه چې ټول شهیدان شول ..

د نوموړې دا رول هیڅکله د پټېدو وړ نه دی چې د خپل لومړي خاوند عکرمه بن ابی جهل تگلاره یې بدله کړه ... هغه ته یې مکې مکرمې ته د راتګ او په اسلام کې د داخلیدو زمینه برابره کړه .... نوموړې هغه غوره مېرمن وه چې په خپل شجاعت ، میرانې او نېک تصرف باندې یې د دنیا او آخرت خیر پېژانده .

خولة بنت حكيم رضی الله عنها

دا د قريشو له قبیلې او له هغو مېرمنو څخه ده چې د اسلام په پيل کې يې اسلام راوړی وو... ډېر عمر يې له خاوند سره په مکه مکرمة کې تېر کړ، او ډېر ځل يې هوډ وکړ چې د خديجې رضی الله عنها له وفات وروسته رسول الله صلی الله عليه وسلم د بلې مېرمنې مرکه وکړي... دا هغه بنځه وه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يې (سودة بنت زمعة رضی الله عنها) او (عائشة بنت ابی بکر رضی الله عنها) غوښتې وه. او کله يې چې خپل خاوند وفات شو، اراده يې وکړه چې خپل ځان رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وبخښي او واده ورسره وکړي او د قيامت په ورځ يې د بنځو په کتار کې راپاڅي... دې بنځې تل د رسول الله صلی الله عليه وسلم خدمت کړی، دا هغه بنځه وه چې د مکې د فتحې په ورځ او د حنين په غزا کې له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يوځای وه او دهغه خدمت يې کاوه. دا مېرمن (خولة بنت حکيم رضی الله عنها) نومېږي... هغه مؤمنه مېرمن وه چې خپل ځان يې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وربخښلی وو.

دا مېرمن (خولة بنت حکيم بن امية بن الحارث بن الاقوس بن مرة) نومېده... نوموړې د (خويله) په نوم هم يادې ده. د خولة رضی الله عنها کنیه (ام شریک) وه... خولة رضی الله عنها له ستر صحابي د بنو جمح د قريشو له قبیلې څخه له (عثمان بن مظعون رضی الله عنه) سره واده وکړ... له هغه يې دوه زامن پيدا شول چې د عبدالرحمن او سائب په نومونو يادېدل. لکه څنگه چې دهغه پلار په دې کنیه باندې مشهور وو، دا هم پرې مشهوره وه.

مخکې ددې چې رسول الله صلی الله عليه وسلم خلک په دارالارقم کې اسلام ته راوبولي، خولة رضی الله عنها له خپل خاوند عثمان بن مظعون سره يوځای مسلماننه شوه... دوی د هغو کسانو په کتار کې راځي چې د اسلام په لومړيو کې يې اسلام منلی وو. کله چې په مکه کې پر مسلمانانو د قريشو عذابونه او شکنجې زياتې شوې، او رسول الله صلی الله عليه وسلم مسلمانانو ته حبشې ته دهجرت اجازه ورکړه، عثمان رضی الله عنه له خپل ځوی (سائب) سره يوځای حبشې ته هجرت وکړ. حبشې ته د خولة رضی الله عنها د هجرت په اړه مختلف نظرونه وجود لري... ځينې په دې اند دي چې عثمان بن مظعون رضی الله عنه خپله مېرمن خولة رضی الله عنها په مکه مکرمة کې پرېښوده، او يوازې له خپل ځوی سره يې هجرت وکړ... او ځينې بيا په دې اند دي چې خولة رضی الله عنها هم له خپل خاوند او ځوی سره هجرت کړی وو... ځکه رسول الله صلی الله عليه وسلم داسې قاعده ايښې وه چې واده شوي کسان دې خپلې مېرمنې هم له ځانونو سره ملگرې کړي... د علماوو دا دويم قول واقعيت ته نږدې دی...

کله چې عمر بن الخطاب او حمزة بن عبدالمطلب رضی الله عنهما مسلمانان شول، په حبشه کې مهاجرو گومان وکړ چې په ټوله مکه کې اسلام خپور شوی دی... نو ځکه يې ډېری بيرته راستانه شول... چې له دوی له ډلې د خولة بنت حکيم خاوند عثمان بن مظعون او دهغې ځوی سائب هم وو. دوی چې کله راغلل، د وليد بن المغيرة په گاونډ کې يې واپرول.

او د نبوي بعثت په لسم کال د رسول الله صلی الله عليه وسلم د تره ابوطالب له وفات لږه موده وروسته، خديجة بنت خويلد رضی الله عنها هم وفات شوه... ددوی دواړو د وفات کال په (عام الحزن) يانې د خپگان په کال ونومول شو....

رسول الله صلى الله عليه وسلم به ډېر وخت په خپل کور کې کښېناسته او ډېر کم وخت به دباندې وتلو .. خولة بنت حکيم رضی الله عنها په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې د خپگان او مصیبت په نښو نښانو پوه شوه .. هماغه وو چې د واده اړوند خبرې يې ورسره وکړې او ورته يې وويل :

((ای دالله رسوله ! گومان کوم چې د خديجې په مړينه ډېر زیات خپه شوی يې ...))

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل : چې ، هو ..

((هغه مې د ماشومانو مور او د کور روزونکې وه ..))

خولة بنت حکيم رضی الله عنها ورته وويل :

((بله ښځه درته ونه غواړم ؟))

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل :

((ولې نه ... تاسو ښځې په دې ښې پوهیږئ ..))

خولة بنت حکيم رضی الله عنها رسول الله صلى الله عليه وسلم ته (سودة بنت زمعة) رضی الله عنها ياده کړه ... هغه يې حبشې ته د هجرت پرمهال د اوږدې لارې ملگرې وه ... کله چې هغوی مکې ته راستنېدل ، خاوند يې په لاره کې وفات شوی وو .. رسول الله صلى الله عليه وسلم د سودة رضی الله عنها حالت ته وکتل او دهغې په زړښت باندې د رحمت او مهربانۍ له مخې يې ورسره د واده کولو موافقه وکړه ... خولة رضی الله عنها د بنوعامر په دره کې د سودة بنت زمعه رضی الله عنها خوا ته ورغله او هغه يې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وغوښته ... همدا راز نوموړې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته عائشه رضی الله عنها هم غوښتې وه . عائشه رضی الله عنها دامهال ډېره کوچنۍ وه .. رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه د پلار په کور کې پرېښوده ، بیا يې چې کله مدينې منورې ته هجرت وکړ ، واده يې ورسره وکړ . دا په داسې حال کې ده چې (سودة بنت زمعة رضی الله عنها) د نبوت کور ته راننوتله ، د کور چارې به يې سمولې ، او د رسول الله صلى الله عليه وسلم د خديجې رضی الله عنها ددوه لوڼو (ام کلثوم او فاطمې رضی الله عنهما) خدمت او روزنه به يې کوله ...

نو په دې ترتيب ويل شو چې ، خولة رضی الله عنها ددې پاک اوسپنې واده وساطت کړی وو ، نوموړې درسول الله صلى الله عليه وسلم لپاره مرکه کوونکې وه ... او درسول الله صلى الله عليه وسلم خپگان يې درک کړ ، په خپله ځيرکتيا يې هڅه وکړه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د خپگان له نړۍ راوباسي ..

کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم خپلو پلويانو ته مدينې منورې ته د هجرت کولو اجازه ورکړه ، خولة بنت حکيم رضی الله عنها ، دهغې خاوند او زامن د لومړنيو مهاجرينو څخه وو .. د عثمان بن مظعون ټولې کورنۍ ، ښځو او نارينه وو ، ټولو مدينې منورې ته هجرت وکړ ، او په مکه کې يې کورونه بند او هيڅوک ورکې پاتې نه شول .... رسول الله صلى الله عليه وسلم هم پر دوی احسان وکړ ، او دوی سره يې د ډېرې مينې له مخې په مدينه منوره کې ځانگړی ځای او جلا

کورونه ور کړل ... خوله رضی الله عنها له خپل خاوند عثمان رضی الله عنه سره په هغه کور کې واوسیده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته جلا کړی وو ... خو عثمان رضی الله عنه دې ته ډېر مایل وو چې له بنځو لیرې اوسي ، او کله یې چې نوي دین زړه د ایمان له خوږوالي ډک کړ ، دا به یې غوره گڼله چې دنیا ته هم ډېر میلان ونکړي . نوموړی یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی او ورته یې وویل :

((ای دالله رسوله ! غواړم ځان خصي کړم ، او په ځمکه کې وگرځم ...))

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((آیا زه تاته یوه غوره قدوه او لارښود نه یم ؟؟ ... زه بنځو ته نږدې کېږم ، غوښه خورم ، کله روژه نیسم او کله یې نه نیسم ... روژه نیول بنځو ته دانسان میلان کموي ...))

عثمان رضی الله عنه وویل :

((ای دالله رسوله !! زه خوښه نه گڼم چې بنځه مې زما عورت وگوري ..))

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((ولې ؟))

هغه وویل :

((زه له دې شرمېږم او نه مې خوښیږي ..))

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((الله جل جلاله درته بنځه جامه گرځولې ، او ته یې دهغې لپاره جامه گرځولی یې .. زما اهل هم زما عورت ويني ، او زه یې گورم ..))

عثمان بن مظعون ورته وویل :

((آیا ته هم دا کار کوې دالله رسوله ؟))

هغه وویل چې ، (هو .)

بیا یې وویل :

((نو ستاله حياء وروسته نوره حياء نشته ...))

خو عثمان رضی الله عنه به تل روژې نیولې او د شپې به یې لمونځونه کول او له دنیا سره به یې مینه نه لرله .. هماغه وو چې میرمنې خولۍ بنت حکیم حالت یې هم خراب شو ، هغې هم دنیا سره مینه پرېښوده . نه به یې ښکلا او نه سینگار ته پام کاوه . یوه ورځ نوموړې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په مېرمنو ننوتله ، هغوی په ډېر بد حالت کې ولیده ... ورته یې وویل :

خه درباندي شوي ؟ ستاله خاونده خو قريشو کې بل شتمن نه وو ؟

خولۍ رضی الله عنها ورته وویل :

مور ته یې هیڅ گټه نه رارسیري .. د شپې لمونځونه کوي ، او د ورځې روژې نیسي ...

دا مهال رسول الله صلی الله علیه وسلم راننوت او ویې ویل :

د د خویله بدن ولې داسې بد شوی دی ؟ !!!

مېرمنو یې ورته د خولې رضی الله عنها کیسه بیان کړه ... بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم د خولۍ له خاوند سره مخامخ شو او ورته یې وویل :

((ای عثمان بن مظعون .. ! ... ایا زه ستا لارښود نه یم ؟))

هغه ورته وویل : زما پلار او مور دې درنه قربان شي ولې نه یې ...

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

د ورځې روژه یې ، او د شپې لمونځونه کوې ...

ویې ویل : زه همداسې کوم ..

ځواب یې ورکړ : داسې مه کوه !! ... سترگې پر تا حق لري ، او بدن دې درباندي حق لري .. او اهل دې درباندي حق لري .. لمونځ هم کوه ، خوب هم کوه ... روژه هم نیسه او کله یې مه نیسه !!

راوي وايې : خولۍ بنت حکیم له دې وروسته د رسول الله صلی الله علیه وسلم مېرمنو ته راغله ، او داسې ښکارېده لکه ناوې ... ورته یې وویل :

((دا څنگه ؟))

هغې وویل :

((مور هم اوس د خلکو په څېر شو ...))

خو عثمان بن مظعون رضی الله عنه له دې وروسته ډېر ژوندی پاتې نه شو ، د هجرت دېرش میاشتې وروسته د شعبان په میاشت کې وفات شو .... نوموړی لومړی مهاجر وو چې په مدینه منوره کې ومړ ... رسول الله صلی الله علیه وسلم پرې رانوت او هغه د وفات پر حالت یې ښکل کړ .. عائشه رضی الله عنها فرمایې :

((ما د پیغمبر علیه السلام اوبښکې ولیدې چې د عثمان پر مخ ورتوی شوې))

رسول الله صلی الله علیه وسلم د مدینې پر څنډو وگرځېده ، کله چې د بقیع خوا ته راوړسیده ویې ویل :

((ما د هدیرې لپاره دا حای ټاکلی وو چې د (خبخته) یا (بقیع الغرقد) په نوم یادیري))

عثمان بن مظعون رضی الله عنه لومړی کس وو چې له مهاجرینو په بقیع هدیره کې خاورو ته وسپارل شو .. رسول الله صلی الله علیه وسلم پرې د جنازې لمونځ اداء کړ او د قبر په څنډه ورته ودرېده او بیا یې د سر سره تیره ورته کېښوده او ویې ویل :

((دا به یې د قبر نښه وي چې نور مړي به ورته خاورو ته سپارل کیږي .))

خوله بنت حکیم رضی الله عنها د عثمان بن مظعون رضی الله عنه له مړینې وروسته په مدینه منوره کې اوسیده ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم او د امهات المؤمنین خدمت به یې کاوه .... یوه ورځ یې دا فکر وکړ چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د واده وړاندیز وکړي ، په دنیا کې یې مېرمن شي او د قیامت په ورځ دهغه د مېرمنو په کتار کې راپاڅي .... رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې ځان وبخښلو ، خو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته غاړه کېښوده ، او دا ستره رتبه یې تر لاسه نکړه . عائشه رضی الله عنها فرمایې :

((هغه مېرمنو به چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ځانونه وربخښل ما ته به غیرت ودرېده او ویل به مې ، آیا ښځه نه شمیري چې سړي ته ځان وربخښي ؟ ... بیا الله جل جلاله دا آیت رانازل کړ :

وَأَمْرًا مِّنَ الْمُؤْمِنَاتِ إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَّكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ^٤

قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ^٥

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

که څه هم رسول الله صلی الله علیه وسلم خوله بنت حکیم رضی الله عنها سره د واده موافقه ونکړه ، خو بیا هم تل دهغه په خدمت بوخته وه ... هر وخت به ورسره وه . نوموړې ورسره د سترې فتحې ، یا د مکې د فتحې په ورځ او د حنین د غزا په ورځ هم وه . نوموړې هغه مېرمن وه چې په مسلمانانو کې د گډوډۍ او وېرې د رامنځته کېدو پر مهال ثابته ودرېده او د بریا غږ یې وکړ ... خوله رضی الله عنها مسلمانانو سره د الله په بریا ډېره خوشالي وکړه .... کله چې رسول الله صلی الله علیه

وسلم د (طائف) کلابندی ته مخه کړه چې بیا یې اوولس ورځې ادامه وکړه ... خوله رضی الله عنها هم د مسلمانانو له لښکرو سره یوځای لاړه او د کلابندی په ورځو کې یې پیره وکړه .

ابن هشام په خپل کتاب (السیرة النبویة) کې لیکي : خوله رضی الله عنها وویل :

((ای دالله رسوله ! که الله درباندي طائف فتحه کړ ، د (بادية بنت غیلان بن سلمه) یا د (فارعة بنت عقیل) گانه راته راکړه .... دوی دواړه د ثقیف د ډېرې ښکلې ښځې وې .... رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

(که ثقیف ته راته د ورتګ اجازه رانکړل شوه) ...

خوله رضی الله عنها ووتله ، او دا خبره یې عمر بن الخطاب رضی الله عنه ته یاده کړه . هغه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی او ورته یې وویل :

((ای دالله رسوله ! هغه د خوله خبره څنگه ده ؟ گومان کوي چې تا ویلي دي ..؟))

ویې ویل : ما ویلي دي ..

بیا یې وویل :

نو بیا د تګ اعلان ونکړم ؟

رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل : هو ...

له دې وروسته عمر رضی الله عنه د حرکت اعلان وکړ .

د خوله رضی الله عنها په اړه راغلي چې ، یوه ورځ ترې رسول الله صلی الله علیه وسلم د پور د اداء کولو غوښتنه وکړه ، احمد په خپل مسند کې له عائشې رضی الله عنها څخه روایت کړی ، وایي :

((رسول الله صلی الله علیه وسلم له یو اعرابي څخه د عجوه خرماوې اخیستې وې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه کور ته راوړې .. خرما یې وکتې خو پیدا یې نکړې ... رسول الله صلی الله علیه وسلم اعرابي ته ورغی او ویې ویل : ای دالله بنده ! موږ درنه د عجوه خرما اخیستې وې ، په بدل کې مې درته خرما وکتلې خو پیدا مو نکړې .. اعرابي وویل : ... داکوم خیانت دی !! خلکو اعرابي وپراټه او ورته یې وویل :

الله دې هلاک کړه ! آیا دالله رسول خیانت کوي ؟ !!!

رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

(پرېږدئ .. د حق خاوند خبره کولی شي ..... دا خبره یې دوه درې ځله تکرار کړه .. کله یې چې ولیده چې اعرابي په خبره پوه نه شو ... یو سړي ته یې وویل : خوله بنت حکیم بن امیه ته لاړ شه او ورته ووايه چې ، رسول الله صلی الله علیه

وسلم درته وایې که تاسره د عجوۍ خرما وي ، مور ته یې راکړه ، بیا به یې ان شاء الله مور تاته بیرته درکړو .... سپړی خولې رضی الله عنها ته لار ، بیرته راغی او ویې ویل : ((هو ، هغه ماسره دي دالله رسوله ! یو کس راولیږه چې وریې کړم (....

رسول الله صلی الله علیه وسلم سپړي ته وویل : دا درسره بوځه ، او ده ته خپل حق ور اداء کړه ، کله چې هغه خولې رضی الله عنها ته ورغی ، خپل حق یې ورته ورپوره کړ او درسول الله صلی الله علیه وسلم پور یې اداء کړ ... اعرابي په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې تیر شو ، هغه له خپلو صحابه کرامو سره ناست وو ، ویې ویل :

(الله دې درته خیر درکړي ... ماته دې پوره حق راکړ او له هغې دې هم ښې خرما راکړې ... رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل : ((د قیامت په ورځ هغه کسان الله جل جلاله ته تر ټولو غوره دي چې .... حق پوره اداء کوي او په ښه توګه یې اداء کوي ..).... خوله بنت حکیم رضی الله عنها هم ددې حدیث لاندې راځي چې پوره او ښه حق یې اداء کړی وو ..

دا چې خوله بنت حکیم رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم تل ملګرې وه ، دا هم طبیعي خبره ده چې هغه دې ګڼ حدیثونه روایت کړي ... له خوله بنت حکیم رضی الله عنها څخه روایت دی ، وایې چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه روایت دی هغه فرمایې : کله چې تاسو یوځای کې اړوئ ، نو داسې وویاست :

((اعوذ بکلمات الله التامات ، من شر ما خلق)) که دا دعاء مو وویل ، تر کومه چې هلته اوسئ ، هیڅ شی به درته زیان ونه رسوي .. په بل روایت کې راځي چې ترهغې چې سفر ترې ونکړي ، څه به ورته زیان ونه رسوي .

له خوله بنت حکیم رضی الله عنها روایت دی وایې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم یوه ورځ د لور یو ځوی په غیږ کړی وو او ویې فرمایل :

((ځوی بخل ، وېره ، جهالت او خپګان پیدا کوي)) او په بل روایت کې راځي ، هغه وفرمایل : ((تاسو وېره راوړئ ، بخل پیدا کوئ او جهالت راوړئ .. او تاسو دالله تعالی ریحان (کشمالي) یاست .. دا حدیث ترمذی او طبرانی روایت کړی ، او احمد په مسند کې ترمذی او احمد روایت کړی .

دسیرت کتابونو د خوله بنت حکیم رضی الله عنها د وفات تاریخ نه دی یاد کړی ، همدا راز له رسول الله صلی الله علیه وسلم وروسته یې هم په اړه پېښې نه دي یادې کړي . خو دومره ویل شوي چې د خوله رضی الله عنها ځوی (سائب) د ابوبکر الصديق رضی الله عنه دخلافت په دوره کې د ردت په جګړو کې برخه اخیستې وه . او دیمامه په جګړه کې د دېرش کلنۍ په عمر شهید شو .

خو تاریخ د خوله بنت حکیم رضی الله عنها تاریخ د نبوت پرمهال د سترو صحابیاتو د نوملړ په سر کې یادوي .. دا هغه مېرمن وه چې ځان یې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وربخښلی وو ، او په هر حالت یې دهغه خدمت کاوه ... د نبی علیه السلام په شتون کې نوموړې مېرمن ، د غوره ادب ، غوره اخلاقو او سلو کو خاونده وه او په ډېر اخلاص به یې هر کار سرته رساوه .

ام ایمن رضی الله عنها

دا یوه حبشي ښځه وه ، د اسلام په راوړلو سره د اسلام په صدر کې د سترو صحابیاتو په کتار کې راغله .. کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم خپله مور له لاسه ورکړه ، دې ښځې رسول الله صلی الله علیه وسلم له هغه وخته راهیسې پیژندلی او روزلی وو .... ددې په اړه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي :

((دا زما دکورنۍ پاتې ده))

دا مېرمن دهغو ښځو په کتار کې راځي چې داسلامي دعوت په پیل کې یې ایمان راوړی وو .. رسول الله صلی الله علیه وسلم دې ښځې ته د جنت زیری ورکړی وو ... خپلو صحابه کرامو ته یې وویل : ((که څوک غواړي چې د جنت له یوې مېرمنې سره واده وکړي ، نوله (ام ایمن) سره دې واده وکړي))

دا مېرمن (برکة بنت ثعلبة بن عمرو) نومېده . نوموړې هغه مېرمن وه چې عبدالله بن عبدالمطلب خپل ځوی محمد صلی الله علیه وسلم ته پرېښې وه .. دمحمد صلی الله علیه وسلم چې کله شام ته هجرت کاوه ، وفات شو او خپله مېرمن (آمنة بنت وهب) یې حامله پرېښوده ، چې بیا له آمنې څخه محمد صلی الله علیه وسلم پیدا شو ... (برکة رضی الله عنها) هغه مېرمن وه چې لومړی یې محمد په غېږ کې ونيوه . او بیا یې مور په بنو سعد کې له (حلیمة السعدیه) سره پرېښود او هغې ورته شیدې ورکړې ....

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم بیرته راغی ، روزونکې (ام ایمن رضی الله عنها) ورسره وه او دهغه روزنه او ساتنه به یې کوله .... کله چې آمنة بنت وهب په (یثرب) کې د خپل خاوند د قبر د زیارت په تکل روانه شوه ، له ځان سره یې خپل ماشوم ، او (برکة رضی الله عنها) هم ملگري کړل ، چې په لاره کې به یې د محمد صلی الله علیه وسلم ساتنه او خدمت کاوه . کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم شپږ کلنۍ ته ورسیده ، مور (آمنة بنت وهب) یې هم وفات شوه .... نوموړې یثرب ته دتللو پر مهال وفات شوې وه ، بیا په (ابواء) سیمه کې خاورو ته وسپارل شوه .. دا هغه سیمه وه چې څو کلونه وروسته د رسول الله صلی الله علیه وسلم د اوسیدو ځای گرځي .

ابن عباس رضی الله عنهما فرمایي : رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپلې مور آمنة بنت وهب سره وو ، کله چې شپږ کلنۍ ته ورسېده ، مور یې خپلو ماماگانو (بنو عدي بن النجار) کره د زیارت لپاره لاړه .. په دې سفر کې ورسره (ام ایمن رضی الله عنها) هم ملگري وه ، او محمد صلی الله علیه وسلم ساتنه او پاملرنه به یې کوله او په دوه اوبنانو سپاره وو . .. د (دار النابغه) په سیمه کې یې واړول او هلته یې یوه میاشت تېره کړه .... آمنة بنت وهب وفات شوه ، رسول الله صلی الله علیه وسلم چې پلار یې لا وار له مخه وفات شوی وو ، مور یې هم له لاسه ورکړه ... نوموړی بیا د (برکة یا ام ایمن رضی الله عنها) په ملتیا مکې مکرمې ته راستون شو ... برکة رضی الله عنها له محمد صلی الله علیه وسلم سره دهغه د نیکه عبدالمطلب په کور کې اوسیده ، پاملرنه به یې پرې کوله او دهغه خدمت به یې کاوه . ام ایمن رضی الله عنها له آمنې څخه وروسته د رسول الله صلی الله علیه وسلم غوره مور وه .... رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په اړه فرمایي :

((ام ایمن ، زما له مور وروسته ، زما مور ده))

دا چې ام ایمن رضی الله عنها تل د محمد صلی الله علیه وسلم روزنه او ساتنه کوله ، د ډېرو هغو پېښو شاهد همدې ده چې په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې په ماشومتوب او ځوانۍ کې تېرې شوي دي . ام ایمن رضی الله عنها له بعثت وړاندې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اړه ډېرې کیسې بیان کړي دي ... هغه وايي :

((ما به رسول الله صلی الله علیه وسلم غېږ کې نیوه ، یوه ورځ ترې بې پروا شوم ، زه پوه نه وم چې ومې کاته عبدالمطلب مې سر ته ولاړ دی او راته وايي : ای برکه ! .. ما وویل : امر وکړه !!! ... وپېویل :

(ته خبره یې چې څوی مې چیرته پیدا کړ ؟)

ما وویل ، نه یم خبره ..

ويي ويل :

((له بېرې سره څنگ کې له ماشومانو سره وو .... مه ترې بې پروا کېږه !! .. اهل الكتاب گومان کوي چې دا به ددې امت پیغمبر وي ... او زه پرې له هغوی ډارېږم ...))

له ام ایمن رضی الله عنها څخه روایت دی ، وايي .. تراوسه مې رسول الله صلی الله علیه وسلم نه دی لیدلی چې ، یایې په ماشومتوب کې یا یې په لویوالي کې له تندې یا ولگې شکایت کړی دی ... کله به چې سهار شو ، نو د زمزم اوبه به یې څښکلې ... کله به مو چې ورته د غرمې د ډوډۍ وویل ، هغه به ویل : زه موږ یم .. !! ..

له بعثت وړاندې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اړه ام ایمن رضی الله عنها نورې گڼې پېښې بیان کړي ، نوموړې یوه کیسه داسې بیانوي :

((په (بوانه) کې یو بت وو چې قریشو به ورته ډېر احترام کاوه .. قربانۍ به یې ورته وړاندې کولې او سرونه به یې ورسره خریيل .. او په کال کې به یې یوه ورځ تر شپې ورسره تېروله .. ابوطالب به هم له خپل قوم سره یوځای دلته راتللو .. او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته به یې ویل چې دې اختر کې ورسره گډون وکړي ، خو هغه به انکار کاوه . یوه ورځ ورته ابوطالب غوسه شو ... ما ولیده چې تروریانې یې هم ورته په دې ورځ ډېر غوسه شوې ... هغه به ویل :

((موږ په دې ویرېږو چې ته ولې زموږ له خدایانو ډډه کوې ؟ !!)) ...

تروریانو به یې ورته ویل :

((محمده ته ولې د قوم په اختر کې ونډه نه اخلې ، او نه دهغوی په غونډو کې حاضرېږې ؟)) هغوی ورباندې همداسې ټینګار کاوه ، محمد صلی الله علیه وسلم ترې ووت او د یوې مودې لپاره ترې پناه شو .. بیا بیرته په ډېره وېره موږ ته راستون شو ... تروریانو یې ورته وویل : ... څه ویرولی یې محمده ؟

ويي ويل :

((ویریرم چې لیونی شوی نه یم...))

هنوی وویل :

((دا چې ته دومره ښکلې ځانگړنې لري ، نو الله دې له شیطان لیرې ساتي... څه درباندي شوي ؟))

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((زه به چې هر بت ته ورنږدې کېدم ، یو سپین اوږد سړی به راته تمثیل شو ، او چيغې به یې راته وهلې .. پام کوه

محمد! لاس ورنږدې نه کړې!!!))

ام ایمن رضی الله عنها وایې ، چې د پیغمبري تر ورځې بیا د قريشو اختر ته حاضر نه شو ...

ام ایمن رضی الله عنها تر هغې وخته د رسول الله صلی الله علیه وسلم په خدمت کې بوخته وه چې له خدیجې بنت خویلد رضی الله عنها سره یې واده وکړ . بیا یې دهغې د احترام په خاطر او د ښو کارونو او احسانونو له لامله آزاده کړه . په جاهلیت کې ام ایمن رضی الله عنها له له یو خزر جي (عبید بن زید) سره واده کړی وو ، نوموړی د بنوالحارث له کورنۍ څخه وو . له هغه یې (ایمن) په نوم ځوی پیدا شو او همدې نوم ته منسوبه کنیه باندې هم مشهوره شوه ... نوموړې هغه مهال په له عبید بن زید سره واده کړی وو چې کله ام ایمن مدینې ته تللې وه ، او ویل کېږي چې عبید بن زید په مکه کې ژوند کړی وو ، او په مکه کې د اوسیدو پرمهال یې له ام ایمن رضی الله عنها سره واده وکړ . بیا ورسره یوځای یثرب ته لاړه ، او هلته یې د (ایمن) په نوم ځوی پیدا شو . کله چې هغوی دواړه سره جلا شول ، بیرته ترې مکې ته راستنه شوه . او دهغې ځوی (ایمن) رضی الله عنه هم له لومړنیو مسلمانانو څخه وو ... نوموړی د اسلام په پیل کې مسلمان شو او په مکه او مدینه کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ملگری وو ، لکه څنګه یې چې مور (ام ایمن رضی الله عنها) هم له آزادېدو وروسته د محمد صلی الله علیه وسلم په خدمت کې بوخته وه . رسول الله صلی الله علیه وسلم به ورته د (مور) خطاب کاوه . او کله به یې ویل چې ((دا زما له کورنۍ راپاتې ده...))

ام ایمن رضی الله عنها چې کله خپل لومړی خاوند له لاسه ورکړ ، ویې غوښتل چې یو خاوند ورته پیدا کړي ، یوه ورځ یې خپلو صحابه کرامو ته وویل چې ، که څوک غواړي چې د جنت له یوې مېرمنې سره واده وکړي ، نو له ام ایمن سره دې واده وکړي .... د رسول الله صلی الله علیه وسلم دې خبرې سره سم دلاسه دهغه خادم زید بن حارثه راپاڅېده ، او له ام ایمن رضی الله عنها سره یې واده وکړه ، نوموړی له ام ایمن رضی الله عنها څخه څو کلونه مشر هم وو . د بعثت په شپږم کال یې ترې د اسامه په نوم ځوی وزیږېد ، اسامة رضی الله عنه سره رسول الله صلی الله علیه وسلم دومره مینه کوله لکه دخپلو لمسیانو حسن او حسین رضی الله عنهما ....

حبشې ته د ام ایمن رضی الله عنها د هجرت په اړه ګڼ روایتونه راغلي دي ، د سیرت ځینې کتابونه وایې چې ، نوموړې د لومړنیو مهاجرینو څخه وه ، خو مدینې منورې ته د ام ایمن رضی الله عنها هجرت مالوم وو ، هغه خپله دهغه کرامت بیان کوي چې الله جل جلاله به پرې د الله په لاره کې دصبر په پایله کې کړی وو . نوموړې په یوازې ځان مدینې منورې ته

هجرت کړې وو ، د هجرت په دوران کې ورسره یوازې دهغې اووه کلن ځوی اسامة بن زید رضی الله عنه ملگری وو او بس .. په دې اوږده او سخت لاره کې ام ایمن رضی الله عنها سره شته اوبه خلاصې شوې او له سختې تندې سره مخامخ شوه ، نوموړې روژه هم وه او نږدې وه چې وفات شوې وای . هغه خپله د هجرت کیسه داسې بیانوي :

کله چې لمر پرېوت ، چې ومې کاته سر سره مې یو لوبنی راځوړند وو ، په سپینه رسی باندې له اسمان څخه راځړېدلې وو ، لوبنی مې راوښو او اوبه مې ترې وڅښکې ترڅو مې چې تنده ماته شوه .... نوموړې زیاتوي چې ، له دې وروسته زه بیا تېرې نه شوم ... !! .. په هجر تونو کې مې چې روژه نیوه تېرې کېدم به ، خو له هغه څښاک وروسته نه يم تېرې شوې .. ما به په گرمه ورځ روژه نیوله ، خو زه به نه تېرې کېدم ...

ام ایمن رضی الله عنها چې له دې وړاندې هم ډېر ځله مدینې منورې ته راتلله ، بیا هم په مدینه منوره کې مېشت شوه . هلته یې داسلامي دعوت غښتلتیا او پراختیا ولیده ... هغه ماشوم چې بنوالنجر کورنۍ ته به یې د ماماگانو ملاقات ته راوستلو ، اوس د مدینې مشر او د امت پیغمبر شو ... ام ایمن رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم کور ته ډېره نږدې وه ، په ډېرو خوشالیو او غمونو کې ورسره شریکه وه .. او رسول الله صلی الله علیه وسلم به یې ډېر احترام کاوه او ډېره ښه رویه به یې ورسره کوله . له ام المؤمنین عائشې رضی الله عنها څخه روایت دی ، هغه فرمایي :

((یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم اوبه وڅښکلې ، ام ایمن هم ورسره ناسته وه ، ویې ویل چې ، ای دالله رسوله ، ماته هم اوبه راکړه ! ... ما ورته وویل : ته دالله رسول ته داسې وایې؟! ... هغې وویل : ما یې تر دې هم زیات خدمت کړی دی !! .... رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : ام ایمن رښتیا وویل ... بیا یې ورته په مبارکو لاسونو اوبه ورکړې ...))

ددې لپاره چې ام ایمن خوشاله وساتي ، رسول الله صلی الله علیه وسلم به ورسره کله کله ټوکې کولې .. یوه ورځ له سفره ډېره سترې ورته راغله ، او له رسول الله صلی الله علیه وسلم یې سپرلي وغوښته او ویې ویل : سپرلي راته تیاره کړه !! رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته په ټوکې کې وویل :

((داوښې په ځوی به دې سپره کړم !!!))

ام ایمن رضی الله عنها گومان وکړ چې گواکې داوښې په کوچني ځوی به یې سپروي ... ویې ویل :

((ای دالله رسوله ، هغه مانه شې وړلې او نه مې هغه په کار دی !!!))

ویې ویل :

((زه به دې خامخا داوښې په ځوی باندې سپروم))

رسول الله صلی الله علیه وسلم به چې ټوکې کولې ، هم رښتیا به یې ویل ... په دې مانا چې په ټوکو کې به یې هم درواغ نه ویل .

د ام ایمن رضی الله عنها ژبه به نښتله ، کله به یې چې په رسول الله صلی الله علیه وسلم سلام اچاوه ، او داسې به یې ویل چې : (سلام علیکم) نو د (ع) پر ځای به یې (همزه) ویله .... بیا ورته رسول الله صلی الله علیه وسلم اجازه ورکړه چې یوازې (السلام) ووايي....

او د حنین په غزا کې ام ایمن رضی الله عنها له خپلو دواړو زامنو سره رسول الله صلی الله علیه وسلم سره نږدې وه ... او مسلمانانو ته یې د بریا او ثابت پاتې کېدو دعاء کوله ... هغې به ویل :

(سبت الله اقدامکم) .... (ث) به یې نه شوه ویلی ... ددې جملې مانا به داسې راتله چې (الله مو پښې ماتې کړه) خو اراده به یې دا وه چې ، ((الله مو پښې غښتلې کړه)) ... رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته ویل :

((غلي شه ام ایمن ... ستا ژبه سخته ده ...))

ام ایمن رضی الله عنها چې به څومره په نبوي کورنۍ کې حاضرېده ، په هماغومره اندازه به په غزاگانو او جگړو کې هم حاضرېدله ... نوموړې د احد د غزا په ورځ هم له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ونډه اخیستې وه ، دالله په لاره کې به یې تېرو ته اوبه ورکولې او د ټپیانو درملنه به یې کوله ... بلکې له ډېرو هغو کسانو غښتلې وه چې د جنگ له میدان به وتل ... کله به چې کوم جنگیالی د جگړې له ډگره تښتېده ، ام ایمن رضی الله عنها به یې سترگو ته خاوروې ورشیندلي ... او ورته به یې ویل :

((دا ستنه واخله ، گنډل پرې وکړه ، او توره دې ماته راکړه))

د خیبر په غزا کې ام ایمن رضی الله عنها دهغو مېرمنو په کتار کې وه چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یوځای وتلې وې ... او کله چې الله جل جلاله مسلمانان بريالي کړل ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته غنیمت ورکړ ... او دهغې ځوی اسامه ته یې دوه سوه پیمانې او پنځوس خرماوې ورکړې ، او څلوېښت پیمانې غنم یې ورته ورکړل ....

ام ایمن رضی الله عنها په ډېره سختۍ باندې هم مشهوره وه .. همدا لامل وو چې ، کله یې (ایمن) ځوی د خیبر له غزا پاتې شو ، ام ایمن رضی الله عنها نوموړې ته غوسه او هغه یې سخت ملامت او ډارن یې معرفي کړ .. خو ایمن رضی الله عنه د خپلې مور په ملامتیا او ټرټنه ډېر ودرېده ، هغه له وېرې لامله له جگړې نه وو پاتې شوی ، بلکې دهغه آس چې د وربشو خمیره شوې اوبه یې څښکلې وې ، او بیا ناروغه شوی وو ، لامله یې نوموړې د خیبر له غزا پاتې شو ...

حسان بن ثابت هم په خپله شعري ژبه له ایمن رضی الله عنه څخه دفاع وکړه او ویې ویل :

جنت فلم تشهد فوارس خیبر	علی حین ان قالت لایمن امه
اضر به شرب المدید المخمر	وایمن لم یجبن ولکن مهره
لقاتل فیهم فارسا غیر اعسر	ولولا الذی کان من شأن مهره

ام ایمن رضی الله عنها به تل خپل زامن جهاد ته هڅول ، او هغوی کې به یې د میرانې او زړورتیا احساس راپیدا کاوه ...
ام ایمن رضی الله عنها خپلو زامنو ته تر دې بریده د میرانې او زړورتیا درس ورکړی وو چې ، دهغې ځوی ایمن رضی الله
عنه چې د حنین په غزا کې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه سخت دفاع وکړه ، او ترهغې یې جنگ وکړ چې په
پایله کې شهید شو ... او خاوند یې (زید بن حارثه رضی الله عنه) د هجرت په اتم کال هغه مهال شهید شو چې ، رسول
الله صلی الله علیه وسلم د لښکر په مشرۍ د شام پر لور لیږلی وو .

او د هجرت په لسم کال ، رسول الله صلی الله علیه وسلم په (مؤته) کې د روم په خلاف یو بل لښکر تیار کړ .. او ددې
لښکر مشري یې دهغې ځوی اسامه بن زید رضی الله عنه ته وسپارله ، چې عمر یې لاشل کلنۍ ته نه وو رسیدلی .. رسول
الله صلی الله علیه وسلم سخت ناروغ شو ، مسلمانان بیرته د اسامه بن زید رضی الله عنه په مشرۍ راستانه شول ، ترڅو
له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره خدای په امانی وکړي ... ام ایمن رضی الله عنها دامهال راننوته او ویې ویل :

((ای دالله رسوله ! که اسامه دې په لښکرگه کې پرېښی وی چې ، روغتیا یې لیدلې وای .. که اسامه په دې حالت
ووځي ، هیڅ گټه به ونکړي ...))

رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

((د اسامه لښکر ضرور ولیږئ))

رسول الله صلی الله علیه وسلم وفات شو ، او د خلافت واگې ابوبکر الصدیق رضی الله عنه لاس کې ونیوې .. او د رسول الله
صلی الله علیه وسلم امر یې عملي کړ او د اسامه لښکر یې شام ته ولیږلې .. که څه هم ځینو صحابه کرامو نیوکه وکړه ،
خو بیا هم هغه د لښکر مشري اسامه بن زید رضی الله عنه ته وسپارله .

رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله وفات شو ، ام ایمن رضی الله عنها پرې ډېر زیات وژړل ... نوموړې هغه ستر
لارښود محمد صلی الله علیه وسلم پسې وژړل چې ټول مسلمانان یې وژړول ... نوموړې دهغه گران ځوی پسې وژړل
چې ماشوم یې غېږ کې نیولی وو ، روزنه یې کړې وه او راستر کړی وو ، دهغه د واده شاهد ه وه ، او کله چې پیغمبر شو
پیروي یې وکړه او ایمان یې پرې راوړ ، او د خپل ځوی د دعوت په لاره کې یې څو ځله هجرتونه وکړل ... د ام ایمن
رضی الله عنها ژوند د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ژوند په مهمو پړاوونو پورې تړلی وو ..

او کله چې ابوبکر الصدیق رضی الله عنه خلیفه شو ، عمر بن الخطاب رضی الله عنه ته یې وویل :

((رآه چې دام ایمن زیارت ته لاړ شو ، لکه څنگه به چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دهغې زیارت ته ورتللو ...))

کله چې دوی دواړه ورننوتل ، ام ایمن رضی الله عنها په ژړا شوه ... ابوبکر رضی الله عنه ورته وویل :

((ولې ژاړې ام ایمن ، الله خپل پیغمبر ته خیر غواړي ...))

هغې وویل :

((قسم په الله زه پوهیدم چې دالله رسول به وفات کیږي ، خو هغه وحیه پسې ژاړم چې له اسمانه نوره قطعه کیږي ..))

په دې خبره یې دواړه په ژړا کړل ..

ام ایمن رضی الله عنها د ابوبکر او عمر رضی الله عنهما په خلافت کې ژوندی وه ، کله چې عمر رضی الله عنه د سهار د لمانځه پر مهال د ابلؤلؤلؤة المجوسی په لاس شهید شو ... ام ایمن رضی الله عنها ډېره قوي خبره وکړه او داسې یې وویل :

((اوس اسلام کمزوری شو))

ډېرې ورځې لا تېرې نه وې چې ام ایمن رضی الله عنها د هجرت په ۲۳ کال له نوي کلنۍ څخه په زیات عمر کې وفات شوه . او له نورو صحابه کرامو او تابعینو سره د مدینې منورې په بقیع هدیره کې خاورو ته وسپارل شوه .

صفية بنت عبدالمطلب رضی الله عنها

دا میرمن د قریشو له قبیلې او یوه ستره شاعره او د غبنتلي بیان او تعبیر لرونکې مېرمن وه . دا مېرمن د محمد صلی الله علیه وسلم د نیکه عبدالمطلب لور وه ... په بشپړه مانا د نبوت دوخت شاهدې وه ... او په خپله کورنۍ کې یې د میرانې او زړورتیا ارزښتونه غبنتلي کړي وو ... دا مېرمن د یو پیاوړي جنگیالي خور ، د ستر اتل مېرمن ، او د غبنتلي جنگیالي مور وه ... دا لومړۍ مېرمن وه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د پلار په خپلوانو کې یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم دعوت ته غاړه کېښوده ... دا مېرمن د لومړي بیعت کوونکو څخه وه ، او رسول الله صلی الله علیه وسلم زړه ته تر ټولو نږدې ترور (عمه) وه . دا مېرمن (صفية بنت عبدالمطلب رضی الله عنها) وه ..

دا مېرمن (صفية بنت عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصي) نومېده . دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم له شپږو تروریانو څخه یوه ترور وه ... مور یې (هالة بنت وهيب بن عبدمناف) نومېده .. نوموړې د حمزة بن عبدالمطلب رضی الله عنه یوازینی خور وه چې پلار او مور یې سره شریک وو . صفية بنت عبدالمطلب رضی الله عنها په جاهلیت کې د ابوسفیان له ورور (حارث بن حرب بن امیه بن عبدشمس) سره واده کړی وو . له هغه یې د (صفی) په نوم یو ځوی پیدا شو .. خو حارث تر ډېره ژوندی پاتې نه شو ، بیا یې د خدیجې بنت خویلد رضی الله عنها له ورور (عوام بن خویلد بن اسد بن عبدالعزی) سره واده وکړ .... نوموړی په مکه کې مشهور ترکان وو . د صفیې رضی الله عنها له ده درې زامن وزیرېدل ... دوی (زبیر ، سائب او عبدالكعبة) نومېدل .

زبیر بن العوام رضی الله عنه له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د ځانگړي ځای خاوند وو ، هغه به یې (حواري) یاداوه .. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

((هر پیغمبر خپل حواري (مرید) لري .. او زما حواري (زبیر) دی .))

زبیر رضی الله عنه یتیم وو ، دهغه پلار (عوام بن خویلد) په داسې حال کې وفات شوه چې زبیر لا ماشوم وو . بیا دهغه تره (نوفل بن خویلد) دهغه روزنه او ساتنه کوله .... خو دهغه مور د رسول الله صلی الله علیه وسلم ترور صفیې رضی الله عنها غوښتل چې د یتیمۍ له تریخوالي او دردونو سره سره ، خپل ځوی زبیر رضی الله عنها غبنتلی او زړور راستر کړي . هغه به یې واهه او سختي به یې ورسره کوله ، ددې لپاره چې ښه تمرین ورکړي ، کله به یې چې ورکې کمزورتیا ولیده ، نو سخت به یې تړتلو ... همدا لامل وو چې یوه ورځ د زبیر تره صفیه رضی الله عنها ملامته کړه او ورته یې وویل :

((ته ورسره کینه کوې)) هغې دا تور په شعري ژبه په ډېره میړانه او غبنتلي احساس رد کړ او ورته یې وویل :

وانما اضربه لکی یلب

من قال انی ابغضه فقد کذب

ولایکن لماله خبء مخب

ویهزم الجیش ویأتی بالسلب

من تمر وحب

یاکل مافی الطل

صفية بنت عبدالمطلب رضى الله عنها خپل وراره ته نږدې وه ... دهغوى ترمنځ يوازې د وينې او نسب تر او نه وو موجود ، بلکې يو نسل ته د منسوبيدو تر او يې هم درلود .. هغه هم تقريبا د محمد صلى الله عليه وسلم همزولې وه .. لکه څنگه چې ابن هشام په خپل کتاب (السيرة النبوية) کې اشاره کړې ، وايې چې ، صفية رضى الله عنها ترې ايله يو يا څه د پاسه يو کال مشره وه ... کله چې الله جل جلاله خپل رسول محمد صلى الله عليه وسلم په اسلام دين مبعوث کړ ، او ددې آيت له مخې يې ورته امر وکړ چې :

((فاصدع بما تؤمر)) چې دعوت دې ښکاره کړه ... !! او همدا راز خپل رسول ته يې امر وکړ چې خپل نږدې خپلوان دې وويروه !! ... رسول الله صلى الله عليه وسلم پاڅېده ، خپلې کورنۍ ته يې په نوم نوم غږ وکړ ،

((اى صفية ! د محمد ترورې !! اى فاطمة ! د محمد لورې !! .. ځانونه مودالله له عذابه وژغورئ ، زه دالله د عذاب په وړاندې تاسو سره هيڅ نه شم کولى !!))

صفية رضى الله عنها دا ستر او سپيڅلى غږ واورېده ... په دې دعوت کې يې رښتونولي او يقين وليده ، ژر يې ورته زړه کې ځاى ورکړ ... نوموړې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د کورنۍ لومړۍ مېرمن وه چې د اسلام دعوت يې ومانه ... او همدا راز نوموړې د لومړي بيعت کوونکو څخه وه .

د صفية رضى الله عنها ځوى (زبير بن العوام رضى الله عنه) د پنځلس کلنۍ په عمر کې مسلمان شو ، نوموړى څلورم يا پنځم کس وو چې اسلام يې ومانه . د زبير رضى الله عنه د اسلام راوړلو دهغه د تره نوفل بن خويلد سخته غوسه راوپاروله .. پر ځاى ددې چې پاملرنه به يې پرې کوله ، سختي او تنگي يې پرې شروع کړه ... صفية رضى الله عنها به چې د ځوى حالت ليده چې تره يې بندي کوي ، دباندې يې نه پرېږدي او سختي ورسره کوي ترڅو يې له دينه واوروي ، نوموړې به په دې حالت ډېره دردېده .. خو دې شکنجو د زبير په دريځ کې هيڅ بدلون رانه واست .. بلکې په اسلام ټينگ پاتې شو ، اخير يې تره هم مايوسه شو او په خپل حالت يې پرېښود ....

يوه ورځ زبير بن العوام رضى الله عنه په مکه مکرمه کې يوه آوازه واورېده چې ، گواکې محمد ووژل شو ... توره يې راپورته کړه ، او د رسول الله صلى الله عليه وسلم په لټه پسې ووت ، کله يې چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د مکې په لور وکې وليده ، زړه يې آرام شو .

د زبير رضى الله عنه توره چې مور يې ورته د مېړانې او زړورتيا درس ورکړې وو ، لومړۍ توره وه چې په اسلام کې راويستل شوې وه ... او لومړۍ توره وه چې دالله په لاره کې ښکاره شوې وه !!!

الله جل جلاله خپل رسول ، محمد صلى الله عليه وسلم او مسلمانانو ته ، يثرب ته د هجرت کولو اجازه ورکوي ... هماغه وو چې صفية رضى الله عنها په ډېرې مېړانې سره له خپل ځوى زبير بن العوام او له خپل ورور حمزة بن عبدالمطلب رضى الله عنه سره ښکاره هجرت کوي ..... کله چې صفية رضى الله عنها مدينې منورې ته رسېږي ، نور صحابه کرام هم راپولېږي ، صفية رضى الله عنها د مهاجرينو او انصارو ترمنځ د ورورولۍ تړونونه گوري .... رسول الله صلى الله عليه وسلم په مدينه منوره کې د صفية رضى الله عنها د ځوى زبير او (سلامة بن سلامة بن وقش رضى الله عنهما) ترمنځ د

ورورولی تړون کوي... بیا د هجرت په دویم کال د روژې په مبارکه میاشت کې د بدر په ستره غزا کې د مسلمانانو ستره بریا گوري او په دې خوشالی کې له مسلمانانو سره یوځای برخه اخلي... خو د احد په غزا کې بیا نوموړې د نورو پیښو، غمونو او خپگانونو سره مخامخ کیږي... خو ددې هرڅه سره سره، صفيه رضی الله عنها، صبر کوي، او د ټولو غمونو اجر له الله جل جلاله څخه غواړي...

صفيې رضی الله عنها د احد په غزا کې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره برخه اخیستې وه، نوموړې به مسلمانانو ته اوبه ورکولې او د ټپیانو درملنه به یې کوله... ځینو صحابه کرامو د رسول الله صلی الله علیه وسلم د امر مخالفت وکړ، او په دې موخه له غره رانښکته شول ترڅو غنیمتونه راټول کړي... مشرکان پرې له شاراتو شول، او د جگړې مسیر یې بدل کړ او په مسلمانانو کې یې سخته گډوډي خپره کړه... خلک له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه خپاره شول... صفيه رضی الله عنها په لاس نېزه نیولې راپاڅیده، له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه یې دفاع شروع کړه، او په ډېره مېړانه یې دهغوی مخه نیوله، خلکو ته به یې چپغې وهلې چې، دالله رسول مو پرېښود!!!....

کله چې نوموړې رسول الله صلی الله علیه وسلم ولیده، وویرېده چې هسې نه چې د خپل ورور حمزه بن عبدالمطلب رضی الله عنه مړي باندې یې سترگې ولگيږي... ځکه حمزه رضی الله عنه وژل شوی وو، او هند بنت عتبه یې بدن هم څیرې کړی وو... رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل:

((ای زبیره!! بښه.. بښه!!)) مطلب یې دا وو چې (مور دې لیرې کړه!!)

زبیر بن العوام ژر ژر ځان مور ته ورساوه او ورته یې وویل:

((ای مورې!! دلته راشه، دلته راشه!! دالله رسول درته امر کوي چې بیرته راستنه شه))

صفيه رضی الله عنها د خپل ورور حمزه رضی الله عنه حالت ولیده، و یې ویل:

((ولي؟ .. زه خبره شوې یم چې زما د ورور بدن هم څیرې شوی دی!! خو دالله لپاره داسې وشول! مور! دالله په تقدیر خوښ یو.. زه به صبر وکړم او اجر به یې له الله جل جلاله غواړم...))

زبیر بن العوام رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی او د خپلې مور صفيې رضی الله عنها کیسه یې ورته بیان کړه... رسول الله صلی الله علیه وسلم په حمزه رضی الله عنه باندې د صفيې رضی الله عنها درد، غم، صبر او ایمان باندې پوه وو... بیا یې وفرمایل:

((پریږه یې))

صفيه رضی الله عنها د خپل ورور حمزه رضی الله عنه جثې ته لاړه... کله یې چې خپل ورور په څیرې حالت ولیده، زړه یې سخت ودرېده او ډېره زیاته خپه شوه.. و یې لیده چې د ورور غوږونه یې پرې شوي... خپته یې څیرې شوې.. په ځگر یې هند خوله لگولې وه... او بیا یې پر ځمکه غورځولی وو... نوموړې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته مخامخ کښېناسته.. کله به چې صفيې رضی الله عنها وژړل، رسول الله صلی الله علیه وسلم به یې هم له ځان سره وژړاوه....

فاطمة الزهراء رضی الله عنها او چاپیره نورو مسلمانانو هم وژړل ..... کله چې فاطمې رضی الله عنها وژړل ، رسول الله صلی الله علیه وسلم بیا وژړل او ویې ویل :

((حمزه ستا غوندي غم به زه بیا ونه گورم !!))

صفيي رضی الله عنها د ورور لپاره بخښنه وغوښته ... او په ډېر صبر يې دا پېښه پر ځان تېره کړه ... رسول الله صلی الله علیه وسلم پرې د جنازې لمونځ وکړ ، او امر يې وکړ چې دا حد د نورو شهيدانو سره يوځای خاورو ته وسپارل شي ... کله يې چې حمزه رضی الله عنه خاورو ته سپاره ، رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمايل :

((که په صفيي باندې نه سختېداى ، او له ما وروسته سنت نه جوړېداى ، ما به نه واى خښ کړى ترڅو د قيامت په ورځ د مرغانو له خولو او حيواناتو له خېټو را پاڅېدلى وي ..))

د حمزه رضی الله عنه د بدن خيرې کولو او شهادت صفيه رضی الله عنها ډيره زياته خپه کړې وه ، هغه يې په کوچني کفن کې راوغاړه ، کله به يې چې ورته سر پټ کړ ، پښې به يې ښکاره شوې ... او کله به يې چې ورته کفن پر پښو راغزاوه ، سر به يې ښکاره شو . کله چې دهغه خور نوموړې په دې حالت وليده ، سخت خپگان يې ورته راوپاراوه ، او په اړه يې پر حمزه رضی الله عنه د مرثيې او وير شعرونه وويل :

دعاه اله الحق ذو العرش دعوة	الى جنة يحيى بها وسرور
فذاک ما کنانر جى ونر تجى	لحمزة يوم الحشر خير مصير
فوالله ما انساک ما هبت الصبا	بکاء وحزنا محضرى ومسيرى
على اسد الله الذى کان مدرها	يزود عن الاسلام کل کفور
فياليت شلوى عند ذاک واعظمى	لدى اضبع تعتادنى ونسور
اقول وقد اعلى النعى عشيرتى	جزا الله خيرا من اخ ونصير

صفيه بنت عبدالمطلب رضی الله عنها د خپل ځوى زيير بن العوام په کور کې اوسيده .. دا کلونه يې په ډېر غم او خپگان تېر کړل ... دهجرت په پنځم کال چې کله مسلمانان د قريشو ، غطفان او د بنوقريظه د يهودو د يوځای کېدو څخه خبر شول چې غوښتل يې په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې حملې کولو په هوډ راووتلې ... رسول الله صلی الله علیه وسلم د مدينې ډلې ډلې کفرې لښکرې په مدينه منوره باندې د حملې کولو په هوډ راووتلې ... رسول الله صلی الله علیه وسلم د مدينې چاپيره کنده ووهله .. او امر يې وکړ چې ښځې او ماشومان دې په مدينه کې په کورونو او کلاگانو کې پاتې شي ... دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم نظر وو چې ښځې بايد له دښمن څخه ليرې وساتل شي او هيڅوک ورته بايد لاس رسى ونه لري ... صفيي رضی الله عنها د حسان بن ثابت رضی الله عنه په کلا کې واړول ، دا په مدينه منوره کې يوه سخته او

غښتلې کلا گهل کېده . او په دې کلا کې د صفيې رضی الله عنها ددې ورځې کیسه تر نن ورځې بیانېږي او دهغې میرانه او زړور تیا ثابتوي ، هغه فرمایي :

((حسان بن ثابت مور سره ، یانې له ښځو او ماشومانو سره وو .. پر مور د یهودو یوکس تېر شو او له کلا چاپېره تاوېده راتاوېده ... بنوقریظه هم د مسلمانانو پر ضد راپاڅېدلي وو او له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې تر ونونه مات کړي وو .. رسول الله صلی الله علیه وسلم او مسلمانان د دښمن مخې د خندق لور ته وروتلې وو ، او هیڅوک نه وو چې زموږ دفاع یې ترې کړې وای ... که پر مور هر چا حمله کړې وای ، هغوی مور ته نه شو رارسیدلای ... ما وویل : ای حسانه ! ته گورې چې دا یهودي په کلا باندې تاوېږي راتاوېږي ... او زه ویرېږم چې دا به زموږ له حالتو خبر شي او یهود به راباندې راخبر کړي ... او ته خو گورې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم او دهغه صحابه کرام هم مصروف دي ... زه خو وایم چې وربښکته شه او ویې وژنه !!! .. حسان وویل : د عبدالمطلب لورې الله خو دې تاته بخښنه وکړي !!! ته خو پوهیږې چې دا کار له مانه کیږي ...

کله چې راته حسان رضی الله عنه دا خبره وکړه ، او ما هم له ځان سره څه نه لرل ... پټه شوم او یوه ستنه مې راواخیسته .... له کلا وربښکته شوم ، په ستنه مې وواهه او ومې واژه !! ... کله مې چې ترې ځان اوزگار کړ ، بیرته کلا ته راستنه شوم او ومې ویل : .. ای حسان .. راشه اوس ترې کالي اوباسه ... که سپری نه وای نو ما به خپله ترې کالي ویستلی وای .. .. حسان وویل : د عبدالمطلب لورې ، کالیو ویستلو ته یې زه اړتیا نه لرم ... په دې سره ، صفيې رضی الله عنها لومړی مېرمن وه چې د اسلام په دفاع کې یې یهودي وواژه ... هغې د ژبې او شعري غښتلتیا تر څنګ ، د الله په لاره کې جسمي غښتلتیا هم درلوده .....

د خندق له غزا څخه ، د خیبر د غزا پر لور ... دهجرت په شپږم کال چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم او مسلمانانو د یهودو استوګنځایونه او د خیبر کلاګانې محاصره کړې ، صفيې بنت عبدالمطلب رضی الله عنها په دې غزا کې مشهوره کیسه لري ... دا غښتلې میرمن او تکړه شاعره د نورو صحابیاتو سره یوځای د خیبر په غزا کې وتلې وه او د مسلمانانو ملاتړ یې کاوه .. او د غزا په ډګر کې یې ځانګړی ځای جوړ کړی وو ترڅو د ټپیانو درملنه وکړي ، هغوی ته اوبه او خواړه تیار او د مجاهدینو خدمت وکړي ... د خیبر په غزا کې ، صفيې رضی الله عنها خپل ځوی زبیر رضی الله عنها هڅاوه ترڅو د خطر او سختو ځایونو ته وړاندې شي ... کله چې د یهودو لخوا د (یاسر) په نوم یو کس د مسلمانانو مبارزې ته راووت ، د صفيې رضی الله عنها گران او اتل ځوی زبیر بن العوام رضی الله عنه ورمخې ته شو ترڅو ورسره مبارزه وکړي ... هغه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغله او په ډېر صبر او ایمان یې ترې پوښتنه وکړه : ... د الله رسوله آیا زما ځوی به وژل کیږي ؟ !!!

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((بلکې ستا ځوی به یې ان شاء الله چې وژني ..))

زبير بن العوام رضی الله عنه له يهودي سره مخامخ شو . . . . . له هغه سره يې سخته مبارزه وكړه او يهودي يې وواژه . . . په دې سره د مجاهدي او صابري مور صفيې پر مخ د خوشالي او زيري ليكې رابنكاره شوې ..

د هجرت په يوولسم كال ، صفيه رضي الله عنها له نورو غمونو او مصيبتونو سره مخامخ كيږي . . . رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات كيږي ، ټول صحابه كرام او مسلمانان له سترو ټكانو بنكار كيږي . . . صفيې رضي الله عنها په خپل وراړه محمد صلى الله عليه وسلم پسې سخت وژړل . . . له هغه وروسته گډوډيو نوموړې بيا ډېره وژړوله . . په ستاينو او شعرونو كې به يې د خپل وراړه احسانات يادول ، له خپلو خپلوانو او نورو مسلمانانو سره به يې دهغه مينه او نرمي بيانوله . . هغې به ويل :

الا يا رسول الله كنت رخاءنا	وكنت بنا برا ولم تك جافيا
لعمرى ما ابكى النبى بموته	ولكن لهرج كان بعدك آتيا
كأن على قلبى لفقد محمد	ومن حبه من بعد ذاك المكاويا
افاطم صلى الله رب محمد	على جدث امسى بيثرب ثاويا
ارى حسنا ايتمه وتركته	بيكى ويدعو جده اليوم نائيا
فدا لرسول الله امى وخالتى	وعمى ونفسى قصره وعياليا
عليك من الله السلام تحية	وادخلت جنات من العدن راضيا

د رسول الله صلى الله عليه وسلم ترور صفيه بنت عبدالمطلب رضي الله عنها دعمر بن الخطاب رضي الله عنه تر خلافته ژوندى وه . . نوموړې د اسلامي دعوت او اسلامي دولت د پراخېدو شاهده وه . . ويې ليده چې دهغې پر لاس روزل شوى ځوى ، زبير بن العوام د مجاهدينو په ليكو كې جنگيږي ..

صفيه رضي الله عنه نږدې په اويا كلنۍ كې د هجرت په شلم كال وفات شوه . اميرالمؤمنين عمر بن الخطاب رضي الله عنه پرې د جنازې لمونځ اداء كړ ، او دمدينې منورې په بقیع هديره كې خاورو ته وسپارل شوه . . . . . نوموړې د اسلام په تاريخ كې د لومړنيو مسلمانانو په كتار كې خپل نوم ثبت كړ ، او دادب په تاريخ كې يې د اسلام د صدر په شاعرانو كې خپل نوم پرېښود . . . . . نوموړې د نبوت په وخت كې د نبخو د فعال رول د ثابتولو په برخه كې ، د يوې ځانگړې نمونې په حيث ، په مختلفو وختونو كې د ټولو مسلمانانو په وجدان كې ځاى پيدا كړ او په تلپاتې اسلامي تاريخ كې يې خپل نوم ژوندى او ځلانده پرېښود .

ام عماره رضی الله عنها

دا هغه مېرمن وه چې خپل ځان ، خاوند او دواړه زامن يې د اسلام د بيرغ د پورته کېدو لپاره نذر کړي وو . دا هغه مېرمن وه چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يې د عقبې په ستر بيعت کې بيعت کړی وو ... په ځينو جگړو کې يې برخه واخيسته ، ترڅو پټيان درمان کړي او تېرو ته اوبه ورکړي ... خو کله چې جگړه سختېږي ، او نارينه خپريږي ... د جگړې ډگر ته وردانگي ، سخته مبارزه کوي ، خپل ځان قربانۍ ته وړاندې کوي او په ډېره مېړانه خپله توره چلوي ... د احد په غزا کې يې گډون هغه ښکاره بېلگه گڼل کيږي چې د ښځو په تاريخ کې يې بېلگه نه ترسترگو کيږي ... دا مېرمن په اسلام کې لومړۍ (فدائي) گڼل کيږي ... رسول الله صلی الله عليه وسلم يې په اړه فرمايې :

((ما به چې نبی او کښن لور ته کتل ، نو دا به مې لیده چې له مابه يې دفاع کوله))

دا مېرمن (ام عماره) نومېږي ، د انصارو يوه غښتلې ، د قوي ارادې ، ايمان او مېړانې سمبول ...

نوموړې (نسبته بنت کعب بن عمرو بن عوف بن مبدول بن غنم) نومېږي .. د بنومازن بن النجار له کورنۍ ، او په مدينه منوره کې له مشهورې کورنۍ د خزرج له قبيلې څخه وه . نوموړې تر خپل نوم زياته په خپله کښه (ام عماره) باندې مشهوره ده .. ام عماره رضی الله عنها په جاهليت کې له خپل تره ځوی سره په بنو النجار کورنۍ کې د (زيد بن عاصم بن عمرو) سره واده کړی وو .. له هغه يې (عبدالله او حبيب) په نومونو زامن پيدا شول .. او کله يې چې خاوند وفات شو ، له (غزیه بن عمرو) سره يې واده وکړ ... او له هغه يې د (تميم او خوله) په نومونو بچيان پيدا شول .

ام عماره رضی الله عنها په مدينه منوره کې له لومړنيو مسلمانانو څخه وه ... نوموړې مدينې منورې ته د رسول الله صلی الله عليه وسلم د سفير (مصعب بن عمير رضی الله عنه) په لاس مسلمان شوې وه .. له کومې ورځې يې چې اسلام زړه ته لاره موندلې ، له هماغې ورځې راهيسې يې خپل ځان ، خاوند او دواړه زامن د اسلام د بيرغ د پورته کېدو او خدمت لپاره نذر کړل ... ام عماره رضی الله عنها يوازې د اسلام په دين کې په داخلیدو بسنه ونکړه ... بلکې له خپل خاوند او دواړو زامنو سره يوځای ، د حج په موسم کې له مصعب بن عمير رضی الله عنه سره په ملگر تيا رسول الله صلی الله عليه وسلم سره د ملاقات لپاره لاړل ... په دې سفر کې ورسره نور درې اويا نارينه او دوه مېرمنې له انصارو څخه هم ملگرې وې . (نسبته بنت کعب رضی الله عنها) چې په ام عماره يې شهرت پيدا کړ ، په دې کاروان کې ملگرې وه او د عقبې په دويم بيعت يا (عقبه الکبری) بيعت کې يې گډون وکړ ... په دې بيعت کې له رسول الله صلی الله عليه په ايمان ، ملاتړ ، قربانۍ او مرسته تړون وشو ...

رسول الله صلی الله عليه وسلم يثرب ته هجرت وکړ ، د يثرب خلکو يې په خوشاليو او خوښيو تودهر کلی وکړ ....

له دار الهجرت (مدينې منورې) څخه د مسلمانانو او د قريشو د مشر کينو ترمنځ د نښتو او غزاگانو لړۍ پيل شوه ... الله جل جلاله د بدر په ورځ مسلمانانو او صحابه کرامو ته ستره بریا ورپه برخه کړه ... بيا د هجرت په درېيم کال د احد په غزا کې الله جل جلاله مسلمانانو ته د بریا او ماتې د عواملو په اړه درس ورکړ ... د احد په ورځ ، ام عماره رضی الله عنها د جگړې په سهار راووتله ، د اوبو ډک لوبښی په لاس د جگړې په ډگر گرځېده ، تېرو ته يې اوبه ورکولې او پټيان يې پټۍ

کول .... کله يې چې مشر کين وليده چې پر رسول الله صلى الله عليه وسلم راتاو شوي او ځينې مسلمانان له جگړې ووتل ، خپله راپاڅېده او دفاع يې پيل کړه ، له ځانه يې پټۍ تاو کړې وه ، سخته مبارزه يې وکړه چې په پايله کې ديارلس ځايه ټپي شوه .. کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ام عماره رضی الله عنها په وینو ککړه وليده ... او ځوی يې هم ورسره په څنگ کې جنگېده .... د ام عماره رضی الله عنها ځوی ته يې غږ کړ !!

((مور دې !! مور دې !! ټپ يې وټپه !! الله دې تاسو برکتې کړي .. الله دې پر تاسو رحميرې ..))

رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه کرامو ورمخ کړ ، او د ام عماره رضی الله عنها ميرانه يې هم لیده ، ويې ويل :

((نن د نسيبة بنت كعب مقام د پلانکي او پلانکي له مقام څخه ډېر غوره دی ، څوک به ستا هومره وس ولري .... ما به چې کله بني يا کهن لور ته کتل ، نو دا به مې مخې ته وه او له ما به يې دفاع کوله ...))

کله چې ام عماره رضی الله عنها د رسول الله صلى الله دعاء واورېده ... ډېره زياته خوشاله شوه او احساسات يې لا راژوندي شول .. بيا يې وويل :

((ای دالله رسوله ! دعاء راته وکړه چې په جنت کې هم درسره يوځای شو ..))

رسول الله صلى الله عليه وسلم اسمان ته لاسونه پورته کړه او ويې ويل :

((ای الله !! دوی ماسره په جنت کې ملگري کړي !!!))

ام عماره له دې دعاء وروسته وويل :

((په دنيا کې چې راته هر څه رارسيرې ، له دې دعاء وروسته يې هيڅ پروانه راځي ..))

يوه ورځ (بنت سعد بن ربیع) له ام عماره رضی الله عنها پوښتنه وکړه ، ورته يې وويل :

((ای ترورې ! دا حد په ورځ دې راته خپله کيسه وکړه !!))

ام عماره خپله کيسه داسې بيان کړه :

((کله چې مسلمانان مات شول ، زه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته ورغلم ، جگړه مې پيل کړه او له رسول الله صلى الله عليه وسلم مې دفاع کوله ... خلک چې کله له هغه خپاره شول ، ما وليدل چې ټولټال ايله لس کسان نه وو پاتې ... ما ، دواړه زامن او خاوند مې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه دفاع کوله .. خلک مات شول او وتښتېدل .. رسول الله صلى الله عليه وسلم وليدم چې ماسره هيڅ سپر نه وو ، بل سپر چې سپر سره سره په تېښته وو ، ورته يې وويل : سپر دې هغه چاته ورکړه چې جنگ کوي ..... خپل سپر يې وغورځاوه ، ما راواخيسته .... او له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه مې پرې دفاع کوله .... خو په آسانو سپاره کسان راباندې راټول شول ... که دوی هم زموږ په څېر پياده وای ، نوله سختې ماتې سره به مو ان شاء الله چې مخ کړي وای ...))

ام سعد فرمایي : ما د ام عماره رضی الله عنها په اوږه باندې ډېر ژور تپ ولیده ... ومې ویل :

((ای ام عماره ! دا چا پي کړې ؟ !!!))

ويي ويل :

((ابن قمنه دې الله ږوند کړي ، هغه رامخې ته شو ... خلک هم له رسول الله صلی الله علیه وسلم خپاره شوي وو ... چيغې يې وهلې !! محمد راته وښایاست !! يابه زه ژوندی يم يا هغه !!!)) .. مصعب بن عمير رضی الله عنه او حنین نور صحابه کرام ورته رامخې ته شول ... زه هم په دې ډله کې وم ... بیا راته دا ځای پي کړ !! خو ددې په مقابل کې ما هم څو ځایه پي کړ ... خو دالله په دښمن دوه زغرې تاو وې ...))

د احد له غزا وروسته ، د رسول الله صلی الله علیه وسلم وياند مسلمانانو ته غږ وکړ ترڅو (حمراء الاسد) ته روان شي ... ام عماره رضی الله عنها هڅه وکړه چې ورسره لاړه شي ... خو د ډېرو وینو د تويیدو لامله ونه توانېده ... ټوله شپه يې د ټپونو په درمان تېره کړه ... کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په مدينه منوره کې خپل کور ته راورسیده ... او په احد غزا کې يې د ام عماره رضی الله عنها هغه اتلولي ولیده چې ډېر نارینه ور کې پاتې راغلي وو ، ځواب يې پسې ځواب راوړ. او دهغې د حالت او روغتيا پوښتنه يې وکړه ...

د احد د غزا ټپونه د ام عماره رضی الله عنها په بدن کې ژور پاتې شول ... خو دې ټپونه هغه له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په نورو غزاگانو کې له ونډې اخیستنې منع نه کړه ... ام عماره رضی الله عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم د حدیبیې په سوله او په (بیعة الرضوان) کې هم ملگرې وه ... او خیبر په غزا کې نوموړې د هغو شپږ مېرمنو په کتار کې وه چې په یاده غزا کې يې برخه اخیستې وه . همدا راز د مکې د سترې فتحې په ورځ هم له مسلمانانو سره یوځای وه . او د هجرت په اتم کال يې د حنین په هغه ستره غزا کې هم برخه واخیسته چې د هوازن قبیلې ورکې د مسلمانانو په خلاف زرگونه لښکرې راټولې کړې وې ... ام عماره رضی الله عنها د حنین په غزا کې سخته قرباني او ستره اتلولي ثابته کړه .. او له ښځو سره يې په اوبو ویشلو او د ټپیانو په درمان کې برخه اخیسته ... نوموړې د جگړې له ډگره لیرې ځای ته د شهیدانو په لېږد او د جنگیالیو ته د ډگر په تیارولو کې فعاله ونډه درلوده . کله چې د حنین په غزا کې د مسلمانانو لیکې گډې وډې شوې ، ام عماره رضی الله عنها د هغو سلو کسانو په ډله کې وه چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره نږدې پاتې وو او دفاع يې ترې کوله ... او هغه انصار چې د جگړې له ډگره تښتېدل چيغې يې ورته وهلې ..

((ای انصارو !! دا کوم عادت دی !! تاسو او تښتنه ؟ !!!))

د ام عماره رضی الله عنها له غیرت او ایمانه دې ډکې چيغې ډېره اغیزه وکړه او ډېری مسلمانان بیرته د مجاهدينو لیکو ته راننوتل ... هماغه وو چې د مسلمانانو د لیکو په پیاوړتیا سره ، مسلمانان بريالي شول او هوازن او ثقیف له سختې ماتې سره مخامخ شول ... ام عماره رضی الله عنها دهغوی ماتې په دې ټکو کې بیانوي :

((قسم په الله ماداسې ماتې لانه وه ليدلې... هر لور ته وتبستېدل... ماته زما ټول زامن راغلل... د زید زامنو حبيب او عبدالله بنديان نيولي او ماته يې راوستل... زما غوسه راوپارېده، ديوه څټ مې مې وواهه.... خلکو به بنديان راوستل... ما په د(بنو مازن بن النجار) په کورنۍ کې دېرش بنديان وليدل...))

د حنين غزا چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت کې د مسلمانانو او مشر کينو ترمنځ وروستۍ جگړه وه، په دې غزالا يو کال تېر نه وو چې، ام عماره رضی الله عنها په يو بل ځای کې خپله اتلولي، جهاد او صبر ثابت کړ... د هجرت په نهم کال (مسيلمه بن ثمامه) د یمامة په سيمه کې د پیغمبري دعوا وکړه.. په پيل کې يې اسلام ښکاره کړی وو بيا ترې مرتد شو، او رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې ليک راوليږه.. ورته يې وويل:

((د الله له رسول، مسيلمه څخه، د الله رسول محمد ته!! پر تا دې سلام وي.. خبره داده چې! زه تاسره په پیغمبري کې شريک یم... نیم پیغمبري زموږ او نیمه پیغمبري د قريشو ده...))

که څه هم د مسيلمه دروغجن دواړو استازو پر مسيلمه باندې ايمان راوړی وو، خو بيا هم رسول الله صلى الله عليه وسلم دوی دواړه ونه وژل... بلکې هغه ته يې دوه نور استازي وروپېرل چې يو يې د ام عماره رضی الله عنها ځوی (حبيب بن زید) وو... ددوی دواړو په لاس يې ورته دالیک وليږه:

((بسم الله الرحمن الرحيم... د الله له رسول محمد لخوا، دروغجن مسيلمه ته!!! يوازې د هدايت پر پلويانو دې سلام وي!! خبره داده چې، ځمکه دالله ده، او په بنده گانو کې يې چې چاته خوښه شي په ميراث يې ورکوي.. او نېکه پایله د پرهيزگارو ده...))

خو دروغجن مسيلمه راپاڅېده او د ام عماره رضی الله عنها ځوی حبيب بن زید ته يې سخت عذاب ورکړ... دهغه په وړاندې يې ورته خپله عقیده ورښکاره کړه او ورته يې وويل چې، محمد دالله رسول دی!! او مسيلمه يې دروغجن وباله... مسيلمه د حبيب بن زید د بندي کولو امر صادر کړ، او په ژوندي يې دهغه د بدن د غړو د پرې کولو امر وکړ، چې په پایله کې يې سپېڅلی ژوند له لاسه ورکړ... کله چې د حبيب بن زید رضی الله عنه د شهادت دا خبره دهغه مور ام عماره رضی الله عنها ته ورسیده، رسول الله صلى الله عليه وسلم، ابوبکر او عمر رضی الله عنهما ورته راغلل، او هغې ته يې د ځوی د شهادت تسليت ورکړ... ام عماره رضی الله عنها په ډېر صبر دا پېښه په زړه تېره کړه او خپل غم يې پټ وساته.. او نذر يې وکړ که الله ژوندی پاتې کړه، نو د مسيلمه قتل به گوري، او دهغه په وژلو کې به برخه اخلي...

رسول الله صلى الله عليه وسلم د هجرت په يوولسم کال وفات شو، او ابوبکر رضی الله عنه د خلافت واگې په لاس کې واخيستې، پيل يې وکړ او اسلامي لښکرې يې تيارې کړې، ترڅو له مرتدينو سره جگړه وکړي، ويې ځپي او اسلام ته خپل قوت او غښتلتيا وروبخښي... د الله د تورې خالد بن الوليد رضی الله عنه تر قوماندې لاندې يې لښکرې د یمامة سيمې ته وليږلې، ترڅو دروغجن مسيلمه له مينځه يوسي... ام عماره رضی الله عنها سره احساس پيدا شو چې، گواکې، ارمان به يې پوره شي... قسم يې وکړ چې ترهغې به غسل پر ځان وانه ږوي چې، دروغجن مسيلمه نه وي وژل شوی... نوموړې ابوبکر الصديق رضی الله عنه ته ورغله، ترڅو ترې اجازه واخلي او په اسلامي لښکرو کې د دروغجن

مسيلمه وژلو په موخه ووځي او خپل نذر پوره کړي ... ابوبکر الصديق رضی الله عنه ورته اجازه ورکړه او ورته يې وويل :

((په جگړه کې مو ستا جزايدلې ، دالله په نامه ته تللی شي...))

ابوبکر الصديق رضی الله عنه د لښکر قوماندان دالله تورې ، خالد بن الوليد رضی الله عنه ته وصيت وکړ چې په ام عماره پام کوي ... نوموړې له مسلمانانو سره ووتله او خپل خوی عبدالله هم ورسره ملگری وو .. خپله يې د جگړې ډگر ته ورووانگل او مرتدين يې له هرې خوا په تورو باندې وهل ... په پايله کې د ام عماره رضی الله عنها لاس پرې او دولس ځايه يې بدن ټپي شو . .. هغې خپلو ټپونو ته پروا ونکړه او مبارزې ته يې ادامه ورکړه . وحشي چې دروغجن مسيلمه يې تر څار لاندې نيولی وو ، د ام عماره ځوی عبدالله هم ورسره ملگری شو ... کله يې چې هغه وواژه ، د ام عماره رضی الله عنها زړه آرام او نفس يې دمه شو ... دالله جل جلاله غښتلې توره ، خالد بن الوليد رضی الله عنه هم په دې بريالې ډېر خوشاله چې مرتدين يې مات کړل او دهغوی نوی دولت يې له خاورو سره خاورې کړ ..

خالد بن الوليد رضی الله عنه د ام عماره رضی الله عنها ټپونو ته ډېر خپه شو ، هغه يې له پامه ونه غورځوله ، پوښتنې ته يې راغی او په جوش شويو ټپلو باندې يې دهغې ددرملنې امر وکړ ، ددرملنې دې طريقې ام عماره رضی الله عنها ډېره ودروله ... د اسلامي لښکر وتلی او اتل قوماندان خالد بن الوليد رضی الله عنه به يې وخت په وخت پوښتنه کوله ، او په ټوله لاره کې يې ورسره ډېره غوره رويه کوله .. خپل حق به يې ورته اداء کاوه او د ابوبکر الصديق رضی الله عنه له وصيت سره سم به يې هغه له پامه نه غورځوله ..

ام عماره رضی الله عنه د مرتدينو له جگړې او ماتې وروسته مدينې منورې ته راستنه شوه ، د الله په لاره کې د جهاد ، غښتلي ايمان ، قوي ارادې او د قربانيو په ستر کتاب کې يې خپل نوم د تل لپاره ثبت کړ ... نوموړې دالله په لاره کې د جهاد او له رسول الله صلی الله عليه وسلم او د اسلام له سپيڅلي دين څخه په دفاع کې د نبوت په وخت کې يوه بې سارې او بې بېلگې مېرمن وه .

ام عماره رضی الله عنها چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يې په گڼو جگړو او غزاگانو کې ونډه اخيستې ، له هغه يې ځينې حديثونه هم روايت کړي دي ...

له ام عماره رضی الله عنها څخه روايت دی ، فرمايي :

((رسول الله صلی الله عليه وسلم يوه ورځ زما پوښتنې (عيادت) ته راغی ، ما ورته ښوروا ، او د وربشو ډوډۍ وړاندې کړه ، له هغې يې يوڅه وخواړه بيا يې راته وويل : (راشه ته يې هم وخوره !) ما وويل : (ای دالله رسوله ! زه روژه يم) بيا يې وويل : کله چې د روژه نيونکي سره ډوډۍ خوړل کيږي ، د ډوډۍ تر پای ته رسيدو دهغه سره ملايکې مل وي ..)) او په بل روايت کې راځي چې

((هر روژه نیونکی سره چې شوک په څنګ کې ډوډۍ خوري، د ډوډۍ تر پای ته رسیدو ورباندې ملایکې درود وايي او دعاء ګانې ورته کوي...))

له ام عماره رضی الله عنها څخه روایت دی، فرمایي: زه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلم، ورته مې وویل:

((ای دالله رسوله! دا خو هرڅه دنارینه وو لپاره دي!! او بنځې خو په هیڅ شي کې نه یادیږي...!! الله جل جلاله بیا دا آیت رانازل کړ:

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَنَاتِ وَالْقَنَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَشِيعِينَ وَالْخَشِيعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّيِّمِينَ وَالصَّيِّمَاتِ وَالْحَفِظِينَ وَالْحَفِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٥﴾

نسیبه بنت کعب چې په ام عماره رضی الله عنها باندې مشهوره وه، د ابوبکر الصديق رضی الله عنه د خلافت تر پایه ژوندۍ وه.. نوموړې دهجرت په دیار لسم کال له دې دنیا سترګې پټې کړې... په داسې حال کې له دې نړۍ وکوچېده چې داسلام رڼا په ټوله عربي جزیره کې وځلیده.. هم یې د شرک تیارې او هم یې د ردت پردې له جزیرې ورتولې کړې.... ام عماره رضی الله عنها په مدینه منوره کې د بقیع په هدیره کې خاورو ته وسپارل شوه.. نوموړې په داسې حال کې له دې دنیا سترګې پټې کړې چې، د رسول الله صلی الله علیه وسلم دعاء دا ویاړ یې له ځان سره یوړ چې، هغه او دکورنۍ غړي به یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په جنت کې ملګري وي...

ام سلیم بنت ملحان رضی الله عنها

دا هغه ستره صحابی وه چې د نبوت په زمانه کې د مدینې منورې ځلیدلي چاپیریال د یوې غوره مېرمنې ، مور او د حکمت ، ایمان او احترام د غوره سمبول په توګه پیژندلې وه... دا د انصارو له هغو مېرمنو څخه وه چې ، تاریخ یې یاد تلیپاتې ساتلی دی او نوم یې ځلانده پاتې دی ... اسلام یې تر ډېرو وړاندې راوړی او له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې بیعت کړی وو ... په رسول الله صلی الله علیه وسلم یې ایمان راوړ او هغه یې په رسالت کې رښتونی وګاڼه .. همدې رښتونولۍ نوموړې د ځلانده مېرمنو په کتار کې حساب کړه ... خپل ځان او کورنۍ یې دالله ددین لپاره وقف کړه ، او ځوی یې دالله رسول ته د خادم په توګه ډالی کړی وو... دا هغه مېرمن وه چې دا شرط یې ایښی وو چې هر څوک چې پرې مرکه کوي او غواړي واده ورسره کوي ، نو مهر به یې یوازې یوازې د هغه اسلام وي اوبس !! ... امېرمن تر ټولو ښځو د غوره مهر خاوند وه .... دا مېرمن (ام سلیم بنت ملحان رضی الله عنها) نومیده ، نوموړې مېرمن د (انس بن مالک رضی الله عنه) مور وه .

نوموړې (ام سلیم بنت ملحان بن خالد بن غنم) نومېده ، او د (بنو عدي بن النجار) له کورنۍ او د خزرج له قبیلې څخه وه .. او مور یې (ملیکه بنت مالک) نومېده ، هغه هم د بنوالنجار له کورنۍ څخه وه ... د ام سلیم رضی الله عنها د نوم په اړه اختلاف موجود دی .. ځینې یې (سهلة) یادوي ، او ځینې یې (وصیلة) او ځینې یې (رمیثة) او ځینې نور یې بیا (انیفة) یادوي .. خو نوموړې په خپله کنیه باندې دومره مشهوره شوې چې ټول نومونه یې پټ پاتې دي ....

ام سلیم رضی الله عنها په جاهلیت کې له (مالک بن النضر بن ضمضم) سره واده کړی وو . خاوند یې له (بنو عدي) له کورنۍ څخه وو . او له هغه یې د هجرت لس کاله وړاندې د (انس بن مالک رضی الله عنه) په نوم یو ځوی وزیږېد .

کله چې په مکه مکرمه کې د اسلام له رانښکاره کېدو خبره شوه ، ایمان یې پرې راوړ . او خپل ځوی (انس بن مالک) ته یې د اسلام لومړنۍ لارښوونې ورزده کولې او د شهادت د کلمې تلقین به یې تل ور کاوه ... ډېر وختونه به یې خاوند د شام په سوداګریزو سفرونو کې بوخت وو ... کله چې بیرته له شام څخه راستون شو ، دخپلې مېرمنې له اسلامه خبر شو .. مخ یې ترې وګرځاوه او دا حالت یې ورسره ونه مانه .... دا چې کله ام سلیم رضی الله عنها ایمان راوړ او بیا یې ترې خاوند خبر شو ، ددوی ترمنځ څه کیسه پېښه شوه ، ام سلی دا حالت داسې بیانوي :

((ابو انس په کور کې نه ، کله چې راغی ویې ویل ... ته به دینه شوې یې ؟ !! ما ورته وویل چې ، نه یم بې دینه شوې .. خو په دې سړي مې ایمان راوړی .. ورته یې وویل : هسې زما ځوی مه خرابوه !!! .. ځواب یې ورکړ : نه یې خرابوم .. بلکې زده کړه ورکوم او د هدایت لاره ورته ښایم ...))

ام سلیم چې اسلام دین باندې ټینګه پاتې شوه ، په پایله کې دهغې او د خاوند ترمنځ یې اختلاف اوج ته ورسیدل .. خاوند یې پرېکړه وکړه چې خپله مېرمن پرېږدي او شام ته لاړ شي .... کله چې شام ته روان شو ، په لاره کې ورته ځینې دښمنان راووتل او هغه یې وواژه ... کله چې ام سلیم رضی الله عنها د خپل خاوند له وژنې خبره شوه ، ډېره خپه شوه او هوډ یې وکړ چې بل واده به نه کوي ، او ویې ویل :

((ترهغې واده نه کوم چې انس بلوغ ته ورسیري ، په مجلسونو کې کښېني او داسې ووايې : الله دې زما مور ته خیر ورکړي ، زما يې غوره استازیتوب کړی وو ...)) او په بل روایت کې راځي :

((ترهغې واده نه کوم ترڅو چې راته انس امر نه وي کړی .))

ام سلیم رضی الله عنها دخپل ځوی انس روزنې ته مخه کړه او هغه ته يې غوره لاره وښوده .. څو کلونه وروسته ، ابوظلحه ، زید بن سهل بن عمرو بن مالک بن النجار ، په ام سلیم رضی الله عنها مرکه وکړه... دا سړی په مدینه منوره کې ډېر شتمن او د ډېر احترام خاوند وو... خو نوموړی دامهال کافر وو او دلرگي څخه د جوړ شوي خدای عبادت به يې کاوه... ويې ویل :

((ای ام سلیم ! انس کښېناست او په مجلسونو کې يې خبرې وکړې ...))

ام سلیم رضی الله عنها ورته وویل :

((زه تاسره لیوالتیا لرم ، او ستا په څېر له سړي انکار نه کوم ... خو دانه ده مناسبه چې زه له یو مشرک سړي سره واده وکړم ، او زه دې مسلماننه یم .... ابوظلحه، آیا نه پوهیږې چې تاسو د کوم خدای عبادت کوئ ، د پلانکي غلامان يې راتوږي؟؟ .. او که تاسو په دې خدای کې اور بل کړئ ، نو ټول به وسوځي .... آیا حیاء نه درځي چې دداسې یو لرگي عبادت کوې چې له ځمکې رازرغونیري ..؟))

ابوظلحه ددې خبرو په اوریدو سره لار ، او هیڅ يې ونه ویل ، خو دې خبرو يې زړه ته لاره پیدا کړه ... بیرته راستون شو ، خو غوښتل يې یوڅه ووايې .. ام سلیم رضی الله عنها ورته وویل :

((داسې ویلی شې چې (اشهد ان لا اله الا الله ، وان محمدا رسول الله) ترڅو درسره واده وکړم ؟ ... زمانه سره او نه مې سپین زر په کار دي ، زما یوازې ستا اسلام په کار دی ...

ابوظلحه ورته وویل : ما ته وخت راکړه ... یوڅه وخت يې تېر کړ ، بیا راغی او ورته يې وویل :

((اشهد ان لا اله الا الله .. وان محمدا رسول الله))

ام سلیم رضی الله عنها په دې ډېره خوشاله شوه ، خپل ځوی انس رضی الله عنه ته يې غږ وکړ ، او ورته يې وویل :

((ای انس ! پاڅه او ما ابوظلحه ته واده کړه .. !))

په دې توگه له ابوظلحه رضی الله عنه سره د ام سلیم رضی الله عنها واده ترسره شو .. داسې مهر يې وټاکل شو چې ، نه ورکې سره او نه ورکې سپین زر وو .. یوازې د ابوظلحه اسلام يې د مهر په توگه وټاکه .... ددې مبارک مېوه هم داوه چې له ام سلیم رضی الله عنها ترې دوه زامن وزیرېدل ، دوی (ابوعمیر او عبدالله) نومېدل .

رسول الله صلى الله عليه وسلم مدینې منورې ته هجرت وکړ ، له هجرت سره سم یې تاریخ بیا راژوندی کړ ... د رسول الله صلى الله عليه وسلم له راتګ سره سم چې ټولو خلکو ورته خوشالي وکړه ... ام سلیم رضی الله عنها له لومړیو کسانو څخه وه چې بیعت یې ورسره وکړ . رسول الله صلى الله عليه وسلم ترې بیعت واخیست چې ، په نېکو کارونو کې به یې نافرمانی نه کوي ...

ام عطية الانصارية فرمایې چې ، رسول الله صلى الله عليه وسلم راسره په بیعت کې شرط کېښود چې ، په مړي به چېغې نه وهو ، یوازې پنځه کسانو دا شرط پوره کړ ... له دې پنځه کسانو چې دا شرط یې پوره کړ ، یوه یې ترې ام سلیم بنت ملحان رضی الله عنها یاده کړه ... ام سلیم رضی الله عنها د رسول الله صلى الله عليه وسلم په وعده باندې بسنه ونکړه ، بلکې خپل ځوی انس بن مالک یې راواخیست او دهغه د خدمت لپاره یې ډالۍ کړ او ورته یې وویل :

((ای دالله رسوله ! دانس به دې خدمت کوي ..))

رسول الله صلى الله عليه وسلم هم قبول کړ ، او د رسول الله صلى الله عليه وسلم په خادم باندې مشهور شو .

بیا ام سلیم رضی الله عنها وویل :

ای دالله رسوله ! دعاء ورته وکړه ...

رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته دعاء وکړه او ویې ویل :

((ای الله مال او بچیان یې زیات کړې .. او برکت ورته ورکړې واچوې او جنت ته یې داخل کړې ... !

انس رضی الله عنه په مدینه منوره کې یو ښډل درلود ، دې ښډل به په کال کې دوه ځله حاصل ورکاوه ... په دې ښډل کې ګڼ کشماليو خوږه خوشبویي خپره کړې وه .. عمر یې هم زیات شو ، نوموړی په یوسل او درې کلنۍ کې وفات شو ... نوموړی تر ټولو وروستی صحابي وو چې په بصره کې وفات شو ...

د انس بن مالک رضی الله عنه تر څنګ ، ام سلیم رضی الله عنها د ابوطلحه څخه د ابوعمیر په نوم یو بل ځوی زیږولی وو ... ابوعمیر یو کوچنی مرغه درلود او تل به یې ورسره لوبې کولې .... یوه ورځ یې مرغه مړ شو ، ابوعمیر یې په مړینه ډېر زیات خپه شو .... رسول الله صلى الله عليه وسلم په ام سلیم داخل شو ، ماشوم یې ولیده ، بیا یې وویل :

((ای ام سلیم ! دا ولې ابوعمیر داسې خپه ښکاري ... ؟

ام سلیم وویل :

((ای دالله رسوله ! مرغه مړ شوی ، ده به ورسره لوبې کولې ...))

رسول الله صلى الله عليه وسلم یې په سر ورته لاس رانښکود او ورته یې وویل :

((ای ابوعمیر ! مرغه باندې دې څه وشول ؟ !!!))

ابوعمير د څه مودې لپاره ناروغ شو ، او د ام سليم رضی الله عنها خاوند ابوطلحه هم له کوره ليرې وو .... دالله تقدير وو او ماشوم وفات شو ... ام سليم رضی الله عنها د خپل ماشوم ځوی په مړينه ډېر صبر وکړ ....

ابن سعد په خپل طبقات کې ليکي :

((ام سليم رضی الله عنها خپل ځوی ته غسل ورکړ او کفن يې ورته واغوست .. کالي يې پرې ورواچول او ويې ويل : (له ما پرته به بل هيڅوک ابوطلحه نه خبروي ..)

کله چې ابوطلحه راغی ، ښه سينگار يې ورته کړی وو ، ځان يې ورته جوړ کړی وو ، ډوډی يې ورته تياره کړې وه ، خاوند يې ترې پوښتنه وکړه :

ابوعمير څنگه دی ؟

ام سليم ورته وويل :

((هغه خپله ډوډی خوړلې ده))

ابوطلحه هم له خپلې مېرمنې سره ډوډی وخوره ، او ښه وخت يې ورسره تېر کړ ، بيا يې د خپل ځوی له کيسې خبر کړ او ورته يې وويل :

ای ابوطلحه ! که چېرته د يو کور خاوند بل کور ته يو څه امانت ورکړي ، او بيرته يې خپل خاوند ترې وغواړي ... څه وايې چې امانت به ورکوي او که ځان سره به يې ترې ساتي ؟ !!

ويې ويل :

((بلکې خپل امانت به ورته سپاري))

ورته يې وويل :

((نو د ابوعمير په مړينه صبر وکړه !!))

ابوطلحه پوه شو چې امانت خپل خاوند ته تللی دی ، سمدلاسه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته ورغی ، هغه ته يې د ام سليم رضی الله عنها ټوله کيسه بيان کړه ... هغه ورته وفرمايل :

((الله ستاسو په تېره شپه کې ، برکت اچولی دی !!))

هماغه وو چې ام سليم رضی الله عنها په بل ځوی (عبدالله بن ابی طلحه) باندې حامله شوه ... دا هغه ښځه وه چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يې بيعت کړی وو چې په مړي به سورې او چينغې نه وهي ...

کله چې ام سلیم رضی الله عنها د حمل میاشتی پوره کړې او ځوی یې وزیرېد ، خپل ځوی انس بن مالک رضی الله عنه ته یې وویل :

((دا ماشوم ، او د خرماوو دا پیماننه درسره رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یوسه .... ورته ووايه چې غاښونو باندې ورته خرما وسولوي او نوم پرې کیږدي ..))

انس وایې :

((رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلم ، پښې یې ورته وغزولې او تکیه یې کړ .. خرما یې واخیسته او یې ژوله .. بیا یې د ماشوم په خوله کې ووهله ... ماشوم هم پرې خوله وخوځوله .... رسول الله صلی الله علیه وسلم وخنډل او ویې ویل : انصار له خرماوو سره څومره ډېره مینه لري !!))

رسول الله صلی الله علیه وسلم په ماشوم باندې عبدالله نوم کېښود ... دا هغه ماشوم وو چې کله ستر شو او واده یې وکړ ، الله جل جلاله ورباندې د ډېر اولاد نعمت وکړ .... دولس زامن او پنځه لوڼې ورته الله تعالی ورکړې .. له دوی څخه یې لس کسانو قرآن کریم حفظ کړی وو ..

ام سلیم بنت ملحان له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په گڼو جگړو کې برخه اخیستې وه ، ټپیان به یې پټی کول ، تېرته به یې اوبه ورکولې او شهیدان به یې لیرېدل ... د هجرت په درېیم کال دا حد په غذا کې یې مټې راوغاړلې او له اړو کسانو سره یې مرسته کوله .. د ام سلیم رضی الله عنها ځوی انس وایې :

((عائشه او ام سلیم مې دواړه ولیدې چې مټې یې راوغاړلې وې ... دواړو په خپلو مټو باندې د اوبو لوښي رانیولې وو .. او د خلکو په خولو کې به یې اوبه وراچولې ...))

د هجرت په اووم کال د خیبر په غذا کې ام سلیم رضی الله عنها د هغو کمو ښځو په کتار کې وه چې ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته په غنیمت کې برخه ورکړې وه .. کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم اراده وکړه چې د خیبر د مشر لور (صفیة بنت حیي رضی الله عنها) سره واده وکړي ... ام سلیم رضی الله عنها ته یې وفرمایل :

((تاسو خپله ملگري تیاره ، او گومنځ یې کړئ))

ام سلیم رضی الله عنها وایې : موږ سره کیږدی ، خیمې یا نورې پردې نه وې .. بیا مې دوه جامې یا دوه چینې راواخیستې ... دواړه مې په دوه ونو پورې وتړلې او پرده مې جوړه کړه .. او ښځه مې ورته تیاره کړه .....

کله چې د مصر مشر مقوقس رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د ډالۍ په توگه (ماریة القبطیة) او دهغې خور (سیرین) راوایرلې .... دوی دواړه رسول الله صلی الله علیه وسلم د ام سلیم رضی الله عنها په کور کې مېشتې کړې ... ام سلیم رضی الله عنها ورته (ماریة القبطیة) تیاره کړه ، او د ناوې په څېر یې ورته ښکلې کړه ..

د هجرت په اتم کال د حنین په غزا کې ، ام سلیم رضی الله عنها ټینګار وکړ چې په جګړه کې برخه واخلي ، له حآن سره یې یو خنجر واخیست او پټ یې وساته ... خاوند یې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل :

((دادی ام سلیم له حآن سره خنجر اخیستی دی ...))

ام سلیم رضی الله عنها وویل :

((ای دالله رسوله ! دامې ځکه اخیستی ، که چیرته راته کوم مشرک رانږدې شي ، خپته به یې ورڅیرې کړم ...))

کله چې د حنین په غزا کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم چاپیره ځینې جنگیالي مات شول ... ام سلیم رضی الله عنها دهغو سلو کسانو په ډله کې وه چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره نږدې پاتې شوي وو او دفاع یې کوله . رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله ډلې ډلې په تېښته ولیدې ، ام سلیم ورته وویل :

((زما پلار او مور دې درنه قربان شي ... دا کسان چې له تا تېښتي ، داسې یې ووژنه لکه ددښمن په څېر ... دوی سره همدا کار ښایي ...))

د الله رسول ورته وویل :

((الله جل جلاله زموږ کافي دی))

په دې ترتیب ، ام سلیم رضی الله عنها په جنگ او سوله کې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته نږدې وه ... هغه به کور ته ورتللو او هلته به یې د غرمې خوب کاوه ... د رسول الله صلی الله علیه وسلم په شتون به دهغې خواږه او کور برکتی کېده .

کله چې ابوبکر الصديق رضی الله عنه د هجرت په نهم کال مسلمانان حج ته روان کړل ... ام سلیم رضی الله عنها هیله وښوده چې هغه هم ورسره وای ... کله چې بیرته حاجیان راستانه شول ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې شکایت وکړ او ورته یې وویل :

((ای دالله رسوله ! زما خاونده دوه سپرلی لرلې ... پر یوه سپرلي ، هغه حج وکړ ... او بله یې دلته پرېښې وه او موږ پرې خرماووه او به راوړلې ...))

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((کله چې د روژې میاشت راغله ، عمره وکړه ... په روژه کې عمره د حج هومره ثواب لري ...))

ام سلیم رضی الله عنها د هجرت په لسم کال له رسول الله صلی الله علیه وسلم په (حجة الوداع) برخه واخیسته او حج یې وکړ ... په لاره کې به رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته سپارښتنه کوله چې په ام سلیم ته پاملرنه وکړي .

انس بن مالک رضی الله عنه له ام سلیم خخه روایت کوی ، وایې ، چې هغه د پیغمبر علیه السلام له مېرمنو سره وه ، د (انجشه) په نوم یوکس هغوی په سپرلیو سپرې کړې وې .... رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل :

((ای انجشه ! مېرمنو باندې پام کوه !!))

دا وینا په دې دلالت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په ښځو باندې تل د مهربانۍ او نرمۍ لارښوونه او ټینګار کړی دی .

ام سلیم بنت ملحان رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم له وفات وروسته تر ډېره ژوندۍ وه .. نوموړې له رسول الله صلی الله علیه وسلم ګڼ حدیثونه روایت کړي ، ډېری حدیثونه یې دښځو د احکامو ، طهارت ، لمونځ او غسل په اړه دي ..

له ام سلیم رضی الله عنها خخه روایت دی ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایې :

((ای ام سلیم .. چې فرض لمونځ دې اداء کړ ، لس ځله (سبحان الله) ووایه .. لس ځله (الحمد لله) ووایه ... بیا د ځان لپاره دعاء وغواړه ... تاته ویل کیږي چې ، (هو ، هو ، هو)

له ام سلیم رضی الله عنها خخه بل روایت دی ، وایې :

((ای دالله رسوله ! وصیت راته وکړه !))

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل :

((ګناهونه پرېږده ، ګناهونه پرېښودل غوره هجرت دی .. او د فرض لمونځونو پاملرنه وکړه .. همدا غوره جهاد دی ... او دالله ذکر ډېر کوه ... کله چې سباله الله سره مخامخ کیږي ، له ذکر ورته بل څه ډېر خوښ نشته ...))

ام سلیم بنت ملحان رضی الله عنها د عثمان بن عفان رضی الله عنه د خلافت په دوران کې د هجرت په دېرشم کال کې وفات شوه ... دا هغه مېرمن وه چې خپل ځوی انس بن مالک رضی الله عنه ته یې دا ویاړ ورپه برخه کړ چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم خدمت ته یې وقف کړ ... نوموړې خپله دا ویاړ ترلاسه کړ چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته نږدې او له هغه یې ددین زده کړه او احکام زده کړل .. رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د جنت زیری ورکړی وو ، ورته یې وویل :

((جنت ته داخل شوم ، ما مخامخ د ګر څېدا غږ تر غوږو شو ... چې پام مې وکړ ، ام سلیم بنت ملحان روانه وه ... !!))

.....

لړليک

تقریظ

تقریظ

تقریظ

سریزه

ام معبد رضی الله عنها

ام رومان رضی الله عنها

اسماء بنت عمیس رضی الله عنها

خنساء بنت عمرو رضی الله عنها

ام ذر (لیلی الغفاریة) رضی الله عنها

خولة بنت ثعلبة رضی الله عنها

ام ورقة رضی الله عنها

فاطمه الزهراء رضی الله عنها

سمیة بنت خیاط رضی الله عنها

ام الفضل رضی الله عنها

عائشه رضی الله عنها

حفصة بنت عمر رضی الله عنها

خدیجة بنت خویلد رضی الله عنها

سودة بنت زمعة رضی الله عنها

ام سلمه رضی الله عنها

زینب بنت خزیمه رضی الله عنها

جويرية بنت الحارث رضى الله عنها

اسماء بنت ابي بكر رضى الله عنها

ام هانئ رضى الله عنها

فاطمة بنت الخطاب رضى الله عنها

زينب بنت جحش رضى الله عنها

صفية بنت حيي رضى الله عنها

ام حبيبة رملة بنت ابي سفيان رضى الله عنها

ميمونة بنت الحارث رضى الله عنها

مارية القبطية رضى الله عنها

زينب بنت محمد صلى الله عليه وسلم

رقية او ام كلثوم رضى الله عنهما

درة بنت ابي لهب رضى الله عنها

فاطمة بنت قيس الفهرية رضى الله عنها

هند بنت عتبة رضى الله عنها

ام كلثوم بنت عقبة رضى الله عنها

اسماء بنت يزيد الاوسية رضى الله عنها

امامة بنت حمزه رضى الله عنها

فاطمة بنت الحارث رضى الله عنها

خولة بنت حكيم رضى الله عنها

ام ايمن رضى الله عنها

صفية بنت عبدالمطلب رضى الله عنها

ام عماره رضی اللہ عنہا

ام سلیم بنت ملحان رضی اللہ عنہا

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**